

Kapitel 3 BNP opgjort fra produktionssiden

3.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra produktionssiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 23 BNP opgjort fra produktionssiden 1995

	Værdi i	Procent af
	mill. kr.	BNP
Produktion i basispriser	1.663.164	165
- Forbrug i produktionen	791.822	78
+ Produktskatter	157.254	16
- Produktsubsidier	18.840	2
BNP	1.009.756	100

Bag den aggregerede opgørelse af værditilvæksten ligger en opgørelse på nationalregnskabet mest detaljerede erhvervsgruppering. Opgørelserne for de enkelte af de 130 erhverv vises i afsnittene 3.7 – 3.22, hvor beregningerne gennemgås for hver af afdelingerne i NACE . Beregningerne af værditilvæksten op til udgangsskønnet for BNP opgjort fra produktionssiden sker faktisk på et endnu langt mere detaljeret niveau nemlig den helt detaljerede erhvervsgruppering DK-NACE, der omfatter 810 erhverv. Afstemningen af nationalregnskabet foregår på 130-erhvervs niveau i tilgangs- og anvendelsestabellerne. Afstemte værdier for værditilvæksten fordelt på erhverv foreligger i de endelige nationalregnskaber på 130 erhverv i årets priser, i faste 1995-priser samt som tidsserier af Laspeyres kædeindeks baseret på opgørelser i foregående års priser.

3.1 Referenceramme

3.1.1 Erhvervsregistret

For en pålidelig og dækkende opgørelse af BNP fra produktionssiden er eksistensen af et erhvervsregister af høj kvalitet af helt central betydning. Hvis det ikke er muligt at foretage en opgørelse af populationen af produktionsenheder i økonomien, eller hvis oplysningerne om de registrerede enheders erhverv, størrelse mv. i registeret ikke er pålidelige, introduceres en meget betydelig usikkerhed i nationalregnskabet. Fuldstændig dækning af populationen og korrekte informationer om de registrerede enheder er nødvendige dels for at kunne udtage repræsentative stikprøver til statistiske surveys dels for at kunne foretage en korrekt opregning til hele populationen. Et velfungerende erhvervsregister er derfor en af hovedhjørnestenene bag nationalregnskabet.

Danmark har en lang tradition inden for centrale erhvervsregistre. Det første centrale erhvervsregister blev oprettet ved lov i 1975. En gennemgribende teknisk og indholdsmæssig fornyelse af erhvervsregistret blev gennemført i årene 1989-1995. I årene 1997-1999 gennemførtes yderligere en meget omfattende edb-teknisk opgradering, der har gjort det muligt at Danmarks Statistiks erhvervsregister fra 1999 har erstattet samtlige de-

centrale registre i andre departementer og styrelser. Fra og med 1999 benytter samtlige offentlige myndigheder det såkaldte CVR (Centrale Virksomhedsregister), der er den administrative pendant til Danmarks Statistiks statistiske erhvervsregister.

Af helt afgørende betydning for det danske erhvervsregisters i international sammenhæng meget høje dækningsgrad er for det første den meget lave grænse for obligatorisk registrering i det danske moms-system (omsætningsgrænse 20.000 kr.), for det andet at praktisk talt al ikke-finansiell, markeds-mæssig aktivitet bortset fra persontransport er pålagt moms og endelig for det tredje, at alle arbejdsgivere og selvstændige uden ansatte skal registreres i forbindelse med betaling af kildeskat og arbejdsmarkedsbidrag. Kun fuldstændig ubetydelig og hobbypræget momspligtig aktivitet kan undgå momsregistrering efter de gældende regler.

Det centrale erhvervsregister indeholder to typer af enheder nemlig økonomiske enheder og lokale faglige enheder. De økonomiske enheder er de institutionelle produktionsenheder (foretagender), der har beslutningsautonomi inden for deres institutionelle ramme. Indtil videre er der i Danmark sammenfald mellem den økonomiske enhed og firmaet, som er den juridiske enhed. De lokale faglige enheder i erhvervsregistret svarer til definitionen af local kind-of-activity units (local KAUs) i ENS95, dvs. de mindste enheder for hvilke der kan opstilles produktions- og indkomstdannelseskonti. Registret holder løbende styr på forbindelserne mellem økonomiske enheder og lokale faglige enheder.

Registret indeholder en aktivitetskodning af såvel økonomiske enheder som de tilhørende lokale faglige enheder efter DK-NACE, der er den danske udgave af NACE Rev.1. For de økonomiske enheder betegnes grupperingen i undersektorer opdelt efter hovedaktivitet for disse institutionelle enheder "firmabrancher". Her er tale om en opdeling af økonomien i ret heterogene erhvervsgrupper. En sådan gruppering benyttes i en række sammenhænge som indikatorer til de kvartalsvise nationalregnskaber, men aldrig i det endelige, årlige nationalregnskab. For de lokale faglige enheder indeholder erhvervsregistret den aktivitetskode, som benyttes i forbindelse med opstillingen af nationalregnskabet's produktions- og indkomstdannelseskonti. I enkelte tilfælde opererer det danske nationalregnskab med funktionsdefinerede (homogene) brancher. Bortset fra disse undtagelsestilfælde er den statistiske enhed for produktions- og indkomstdannelseskontoen den lokale faglige enhed, der normalt vil have sekundær produktion i tilgangs- og anvendelsestabellerne. De funktionsdefinerede brancher har ingen sekundær produktion. De statistiske enheder for opgørelsen af produktion og indkomstdannelse er altså fuldt ud i overensstemmelse med retningslinierne i ENS95 og går på enkelte punkter, der er overordentligt vigtige for input-output analyse, videre end krævet i ENS95 ved at samle produktionen af visse særlige produkter i homogene brancher.

I forbindelse med Danmarks implementering af NACE Rev. 1 forordningen blev der i årene 1991-93 foretaget en ekstraordinær indsats for at validere og revidere branchekodningen i erhvervsregistret. Alle firmaer bortset fra de allermindste blev ved branche-enqueter bedt om at ajourføre fortegnelsen over deres lokale faglige enheder samt give deres forslag til aktivitetskodning af hver enkelt enhed i lyset af aktivitetsbeskrivelsen i NACE Rev. 1. Firmaernes eget forslag til kodning blev af Danmarks Statistik sammenholdt med Told&Skat's forslag til aktivitetskode for hele firmaet under ét. Ved uoverensstemmelser blev produktionsenhedernes egen kodning i de fleste tilfælde taget til efterretning som den korrekte. I alvorlige tvivltilfælde afgjorde Danmarks Statistik sagen ved at se på de enkelte lokale faglige enheders produkter. For de erhverv som fx

fremstillingsvirksomhed, der er dækket af løbende produktstatistik, var denne effektive form for validering enkel og ikke særlig ressourcerævende. Den løbende validering af branchekodningen af erhvervsregistret foretages ved årlige brancheenqueter, der omfatter ca. 20.000 enheder, og som foretages for udvalgte erhvervsgrupper, der ændres fra år til år. Over en femårsperiode vil alle produktionsenheder i økonomien blive omfattet af en brancheenquete. Den løbende opdatering af registret med nye og nedlagte enheder sker væsentligst ud fra Told&Skat's registre.

Endvidere indeholder erhvervsregistret som noget meget vigtigt ud over aktivitetskoden en markering af alle de lokale faglige enheder, der er klassificeret som offentlige, ikke-markedsmæssige producenter. Herved sikres mod udeladelser og dobbeltregninger af offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet.

I det følgende redegøres for de løbende kvalitetsmålinger, der foretages på registret. Det diskuteres kort, hvad kvalitet i et register som Erhvervsregistret er. Der fokuseres på 4 centrale kvalitetsdimensioner. Efterfølgende gives nogle få faktuelle oplysninger om indholdet i Erhvervsregistret. De 4 centrale kvalitetsdimensioner vurderes i relation til Erhvervsregistret, og afslutningsvis præsenteres resultaterne fra en konkret kvalitetsmåling.

Det er nærliggende at arbejde med et sæt kvalitetsdimensioner:

1. *Relevans*, at registret indeholder de data (enhedstyper og variable), der er nødvendige for erhvervsstatistikken.
2. *Præcision*, at oplysningerne i registret svarer til forholdene i virkeligheden.
3. *Aktualitet*, at registret opdateres løbende, og at et eventuelt tidsmæssigt efterslæb er kendt.
4. *Let adgang*, det skal være enkelt at foretage opslag eller lave udtræk.

Erhvervsregistret indeholder følgende enhedstyper:

5. Administrative enheder: SE-enheder/JUR-enheder
6. Statistiske enheder: DSJUR-enheder, økonomiske enheder og arbejdssteder

SE-enheder er momsafregnende enheder, der i de fleste tilfælde er sammenfaldende med den juridiske enhed, firmaet. Momsafregnende enheder kan dog også udgøres af dele af firmaer (delregistrering fx for eksportomsætning) eller af flere firmaer (fællesafregnende enheder). DS-JUR enheder er de juridiske enheder (firmaer). Økonomiske enheder er de institutionelle enheder, der i ENS95 benævnes foretagender (engelsk enterprises). Arbejdssteder er de lokale *produktionsenheder*, der i SNA93 benævnes establishments og i ENS95 lokale, faglige enheder (engelsk local kind-of-activity units). Sidstnævnte enhed er den grundlæggende enhed bag opgørelsen af produktions- og indkomstdannelseskontoen i ENS95. Det danske erhvervsregister og nationalregnskabet er fuldt ud i overensstemmelse med såvel Erhvervsregisterforordningen (2186/93/EØF) som ENS95 forordningen på dette meget krævende punkt.

Én af hovedajourføringskilderne er ugentlige bånd fra Told&Skat med data vedrørende de administrative enheder. På dette grundlag genereres også statistiske enheder. En anden hovedajourføringskilde er Arbejdspladsprojektet, hvor der bl.a. indsamles oplysninger om en virksomheds arbejdssteder.

En tredje hovedajourføringskilde er tilbagemeldinger fra fagkontorerne vedr. brancheændringer, nye arbejdssteder m.v.

I 1998 er fra Told&Skat modtaget i alt ca. 1.2 mio. transaktioner vedr. nye enheder og ajourføring af eksisterende enheder.

Erhvervsregistret indeholder godt 422.000 aktive DSJUR-enheder og et tilsvarende antal økonomiske enheder. Der er registreret i alt ca. 480.000 aktive arbejdssteder.

Derudover indeholder Erhvervsregistret et betragteligt antal inaktive enheder samt omfattende historikoplysninger med virkelighedshistorik (i hvilken periode er en egenskab gældende i virkeligheden) og registerhistorik (hvornår er oplysningerne opdateret i registret) på alle data.

Vurdering af erhvervsregistrets kvalitet med udgangspunkt i de 4 kvalitetsdimensioner

Ad relevans:

En vurdering af relevansen bør mest nærliggende foretages af registrets brugere – altså fagkontorerne i Danmarks Statistik.

Et andet udgangspunkt for vurderingen kan være EU-kravene til erhvervsregistre til statistiske formål.

Registret indeholder principielt de enhedstyper og de variable, der ifølge EU's erhvervsregister- og enhedsforordning skal rummes i erhvervsregistre til statistiske formål.

På to områder lever registret imidlertid ikke 100% op til EU-forordningerne:

- Økonomiske enheder defineres som enheder, der består af én eller flere juridiske enheder. I øjeblikket er sammenhængen mellem økonomiske og juridiske enheder i Erhvervsregistret i alle tilfælde én til én. I datamodellen for registret er indarbejdet muligheden for at oprette ægte økonomiske enheder bestående af mere end én juridisk enhed, men bl.a. tekniske problemer har hidtil udskudt registreringen af disse
- Registret indeholder ikke en oplysning, der fortæller, om en enhed falder under bagatelgrænsen eller ej. Dette er et problem, fordi registret indeholder samtlige erhvervsdrivende uanset størrelsen af deres erhvervsmæssige aktivitet. I forbindelse med udtræk er en bagatelgrænse blevet defineret fra gang til gang i samarbejde med fagkontorerne under anvendelse af oplysninger om enhedernes beskæftigelse og omsætning, men der er behov for indførelse af en standard-bagatelgrænse i Erhvervsregistret, således at ensartet praksis kan sikres. Arbejdet hermed er igangsat. Manglen på en såkaldt bagatelgrænse er selvsagt ikke BNI-relevant.

Ad præcision:

Med henblik på at vurdere denne kvalitetsdimension gennemføres hvert år en spørgekemaundersøgelse, hvor et tilfældigt udsnit på ca. 3.000 virksomheder i registret mod-

tager oplysning om, hvordan de er registreret og opfordres til at udfylde spørgeskemaet enten med en bekræftelse på de registrerede oplysninger eller med de korrekte oplysninger.

I denne analyse af kvaliteten fokuseres især på: brancheoplysningerne, navne- adresseoplysningerne og på antallet af arbejdssteder. Hovedresultaterne af denne analyse er gennemgået i nedenstående afsnit med overskriften "Hovedresultaterne af kvalitetsmålingen".

Derudover modtager ca. 10.000 enheder hvert år tilsvarende spørgeskemaer. Disse enheder er udtrukket inden for brancheområder, hvor den tilfældige stikprøve eller tilbagemeldingerne fra fagkontorerne viser, at der kan være særlige problemer med branchekoderne. Formålet med spørgeskemaundersøgelsen for disse sidstnævnte grupper er at få forbedret kvaliteten af indholdet i registret.

Ad aktualitet:

En nystartet virksomhed er registreret i Erhvervsregistret 1-2 uger efter registreringen hos Told&Skat. På tilsvarende vis er data vedrørende ajourføringer af eksisterende enheder på plads i Erhvervsregistret 1-2 uger efter, at Told&Skat har modtaget dem. For nystartede (juridiske) enheder må aktualiteten vurderes som høj, hvorimod aktualiteten af ajourføringsdata er vanskeligere at vurdere.

Beskæftigelsesoplysninger (ATP-tal) og omsætningsoplysninger indlægges med godt 1 kvartals forsinkelse. Beskæftigelsen på arbejdssteder indlægges én gang årligt.

Data vedr. arbejdssteder ajourføres løbende, og én gang årligt sker en samlet ajourføring af oplysningerne i forbindelse med udsendelsen af arbejdsstedsfortegnelser til hovedparten af virksomheder med mere end ét arbejdssted.

Ad let adgang:

Opslagssystemet til registret fungerer meget effektivt med endog meget korte svartider.

Batch-udtræk fra registret er som følge af datamængderne meget tunge kørsler. Der er opstillet en målsætning om at kunne levere udtræk til fagkontorerne inden for få arbejdsdage.

Hovedresultaterne af kvalitetsmålingen

Som nævnt ovenfor gennemføres én gang årligt en spørgeskemaundersøgelse med henblik på at vurdere kvaliteten af primært branche- og navne- samt adresseoplysningerne i Erhvervsregistret.

De hovedresultater af kvalitetsmålingen, der er anført nedenfor, er resultaterne fra 1997-undersøgelsen, som er valgt, fordi resultaterne heraf allerede foreligger i notatform.

Kvaliteten af brancheoplysningerne

Som det fremgår af tabel 24, var brancheoplysningerne forkerte for 12.3% af de adspurgte virksomheder. Det fremgår endvidere at fejlprocenten varierer stærkt mellem de forskellige hovedgrupper med den laveste andel af fejl i gruppe 3 og den højeste i gruppe 2.

Tabel 24 Brancheændring pr. hovedgruppe

	Stikprøve	Brancheændring		
		Antal	Andel	Fordeling
		—%		
1. Landbrug, fiskeri, råstofudvinding	538	72	13.4	25.8
2. Industri	171	34	19.9	12.2
3. Energi- og vandforsyning	40	1	2.5	0.4
4. Bygge- og anlægsvirksomhed	153	9	5.9	3.2
5. Handel, hotel- og restaurationsvirks. mv.	507	74	14.6	26.5
6. Transportvirks., post og telekommunikation	102	3	2.9	1.1
7. Finansieringsvirks. mv., forretningsservice	446	71	15.9	25.5
8. Offentlige og personlige tjenesteydelser	319	15	4.7	5.4
9. Uoplyst erhverv	0	0	0	0
I alt	2 276	279	12.3	100.1

Kilde: 'Results from the 1997 industry survey on an arbitrary sample', notat af februar 1998.

Tabel 25 viser fordelingen af forkerte brancheoplysninger på størrelsesgrupper. Tilsyneladende aftager problemet med stigende størrelse, men vokser igen ved 9 eller flere ansatte.

Tabel 25 Brancheændring pr. størrelsesgruppe (antal ansatte)

	Stikprøve	Brancheændring		
		Antal	Andel	Fordeling
		—%		
Ingen ansatte	1 227	180	14.7	64.5
1 ansat	432	44	10.2	15.8
2 ansatte	136	16	11.8	5.7
3 ansatte	98	13	13.3	4.7
4 ansatte	61	5	8.2	1.8
5 ansatte	45	2	4.4	0.7
6 ansatte	40	2	5.0	0.7
7 ansatte	29	1	3.5	0.4
8 ansatte	22	0	0	0
9 eller flere ansatte	186	16	8.6	5.7
I alt	2 276	279	12.3	100.0

Kilde: 'Results from the 1997 industry survey on an arbitrary sample', notat af februar 1998.

Tabel 24 og 25 viser brancheændringer på 6-cifret DK-NACE niveau. Imidlertid kan et skift inden for samme hovedgruppe repræsentere et mindre kvalitetsproblem end skift mellem hovedgrupper.

Tabel 26 viser brancheskift inden for og mellem hovedgrupperne. Som det fremgår, så skifter ca. 2/3 af enhederne branche inden for hovedgruppen (på diagonalen) og ca. 1/3 mellem hovedgrupper.

Tabel 26 Brancheskift på hovedgruppeniveau

Fra hovedgruppe	Til hovedgruppe									Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	49			2	2		13	1	5	72
2	1	16		6	5	1	5			34
3			1							1
4		1		4	1		3			9
5	2	8			48	1	9	5	1	74
6						2	1			3
7	5	5		3	8	1	42	5	2	71
8							1	13	1	15
9										0
I alt	57	30	1	15	64	5	74	24	9	279

Kilde: 'Results from the 1997 industry survey on an arbitrary sample', notat af februar 1998.

Kvaliteten af navne- adresseoplysninger

10,7 % af de undersøgte enheder meddelte ændringer til de registrerede oplysninger om navn og/eller adresse.

Kvaliteten af oplysningerne om antal arbejdssteder

1,7% af de adspurgte enheder rapporterede om nyoprettelser eller nedlæggelser af arbejdssteder.

3.1.2 Hovedtyper af kilder og metoder

3.1.2.1 Opdeling af økonomien i sektorer, undersektorer og erhverv

Den statistiske enhed for opgørelsen af produktion og værditilvækst i ENS95 er den lokale faglige enhed (hvilket på dansk er synonymt med produktionsenheden, arbejdsstedet). Sådanne enheder grupperes i ENS95 i erhverv (engelsk "industries"). Når man diskuterer opgørelsen af BNP fra produktionssiden er det derfor logisk at gå frem erhverv for erhverv. Den primærstatistik der foreligger - og dermed de statistiske metoder det er relevant at anvende - vil imidlertid næsten altid tage udgangspunkt i en gruppering af de noget bredere institutionelle enheder (firmaer) efter hovedaktivitet (en gruppering i "undersektorer" eller synonymt hermed "firmabrancher"). Eksempelvis vil drift af bolig- og forretningsejendomme som led i pensionskassevirksomhed være omfattet af kravene til regnskabsaflæggelse og statistikindberetning for pensionskassevirksomhed, hvilket betyder, at alle enheder, selv de mindste, skal indberette. Udlejning af boliger og erhvervsejendomme, som ikke er udskilt i et ejendomsselskab, men er en integreret del af pensionskassens investeringsvirksomhed, kommer på denne måde ikke med i primærstatistikken for firmaer med ejendomsudlejning som hovedaktivitet. Ved udnyttelse af primærstatistikken er det nødvendigt hele vejen gennem processen med at opgøre værditilvæksten at være opmærksom på og tage hensyn til relationerne mellem institutionelle produktionsenheder (firmaer) og lokale faglige enheder (produktionsenheder).

Ser man på den statistiske dækning af økonomien med primærstatistik i form af regnskabsstatistik, er der i store træk tale om en opdeling i fire sektorer/delsektorer

1. Sektorer med komplette regnskaber og (næsten) fuld dækning af populationen gennem administrative eller statistiske indberetninger

S.13 Offentlig forvaltning og service

S.121 Centralbanken

S.122 Andre monetære finansielle institutioner

S.123 Andre finansielle formidlere, undtagen forsikringsselskaber og pensionskasser

S.125 Forsikringsselskaber og pensionskasser

2. Sektorer med komplette regnskaber og delvis dækning af populationen gennem administrative eller statistiske indberetninger

S.11 Ikke-finansielle selskaber (bortset fra landbrug og boliger)

S.14 Husholdninger (bortset fra landbrug og boliger)

S.124 Finansielle hjælpeenheder

3. Sektorer med en kombination af fysiske og økonomiske regnskaber

S.11 Landbrug og boliger med ejerform ikke-finansielle selskaber

S.14 Landbrug og boliger med ejerform husholdninger (enkeltmandsvirksomheder)

4. Sektorer uden regnskabsstatistik

S.15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger

Denne opdeling er fundamental. I gruppe 1 er der ifølge sagens natur ingen nævneværdige stikprøve- og opregningsproblemer, da næsten alle produktionsenheder er omfattet af de løbende opgørelser. Udfordringen er her i princippet alene at omsætte primærstatistikens regnskaber til nationalregnskabsbegrebsapparat. Undtagelsen er S.123, hvor hovedparten af institutionerne er dækket, men hvor det er nødvendigt at foretage en vis opregning. I gruppe 2, som omfatter langt hovedparten af aktiviteten i økonomien, består en væsentlig del af arbejdet med at fremstille dækkende og pålidelige opgørelser i at sikre, at de anvendte stikprøver er repræsentative samt at hele populationen dækkes gennem opregning.

For landbrug og boliger (gruppe 3) gælder specielt, at en opregning ud fra beskæftigelsen er statistisk svag, og at en opregning ud fra momsomsætning er enten problematisk eller umulig, fordi aktiviteten er forbundet med omfattende salg af kapitalgoder subsidiært er fritaget for momsregistrering. Et langt bedre opregningsgrundlag udgøres her af fysiske mængder (arealer). Eksistensen af fysiske data udnyttes derfor intensivt i nationalregnskabsopgørelse for disse to delsektorer af S.11 og S.14.

Endelig gælder for sektoren S.15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger, at der ikke foreligger regnskabsstatistik. Til gengæld foreligger på årsbasis en total opgørelse af lønsummen, som danner udgangspunkt for nationalregnskabsberegningen.

I det følgende vil de fire sektorer/delsektorer blive omtalt hver for sig.

3.1.2.2 Sektorer med komplette regnskaber og fuld dækning

Disse sektorer tegner sig i 1995 tilsammen for 27 % af den samlede bruttoværditilvækst i økonomien. Heraf udgør indirekte målte finansielle formidlingstjenester (FISIM), dvs. rentemarginalen i finansielle institutioner, 3,6 %. Godt 23 % af værditilvæksten i økonomien bortset fra FISIM er altså dækket af statistiske opgørelser uden opregningsusikkerhed, fordi der er tale om en totalopgørelse af samtlige produktionsenheder.

3.1.2.2.1 Offentlig forvaltning og service

3.1.2.2.1.1 Afgrænsning af sektoren

Sektoren S.13 afgrænses i Danmark til at omfatte institutionelle enheder, der udelukkende består af offentlige ikke-markedsmæssige produktionsenheder. Alle offentligt kontrollerede markedsmæssige produktionsenheder anses for at udgøre selvstændige institutionelle enheder. I det omfang de ikke er selskaber, behandles de i nationalregnskabet som kvasi-selskaber med beslutningsautonomi og placeres i selskabssektoren. Eksempelvis er alle kommunale forsyningsvirksomheder placeret i den ikke-finansielle selskabssektor S.11, selv om deres regnskaber ofte er integreret i kommuneregnskabene.

Den institutionelle sektor er altså i det danske nationalregnskab sammenfaldende med populationen af offentlige ikke-markedsmæssige produktionsenheder. Dette sammenfald er meget hensigtsmæssigt både ud fra et beregningsteknisk synspunkt og i relation til analytiske anvendelser af nationalregnskabet.

Denne afgrænsning følger ikke direkte fra reglerne i ENS95. Det europæiske nationalregnskabssystem åbner mulighed for, at offentlige markedsproducerende virksomheder kan være sektorplaceret i S.13. Der kan være tale om enheder, som er markedsproducenter, men ikke opfylder kravene til beslutningsautonomi eller komplette regnskaber i definitionen af institutionelle enheder i ENS95 § 2.12 og som følgelig ikke udgør selvstændige institutionelle enheder, der kan placeres i selskabssektoren. Sådanne enheder er i ENS95 placeret som markedsproducerende virksomheder tilhørende institutionelle enheder i offentlig forvaltning og service. Danmark har som nævnt konsekvent valgt at undgå denne principielt mulige behandling.

Når det i praksis er yderst hensigtsmæssigt at undgå at have markedsproducerende enheder placeret i sektoren S.13 Offentlig forvaltning og service, skyldes det, at hele produktionsværdien i S.13 i så fald opgøres pr. konvention fra omkostningssiden. Konventionen om opgørelse af værdien af produktionen i ikke-markedsmæssige produktionsenheder fra omkostningssiden lægger en lang række restriktioner på beregningssystemerne i form af regnskabsidentiteter, som det i praksis er langt lettere at sikre er opfyldt, når S.13 ikke samtidig indeholder markedsproducerende enheder, hvis produktionsværdi er opgjort ud fra salgsindtægterne. Hertil kommer, at det for brugerne af tallene er handy med den nævnte konvention om sammenfald mellem institutionel sektor for offentlig forvaltning og service og offentlige ikke-markedsproducerende enheder.

Det skal tilføjes, at markedsmæssig produktion, hvor salgsindtægterne udgør over 50 % af produktionsomkostningerne, sagtens kan forekomme - og i vid udstrækning forekommer - i S.13, men som sekundær aktivitet for de pågældende produktionsenheder. Denne sekundære markedsmæssige aktivitet ændrer ikke på, at produktionsværdien i sådanne produktionsenheder i sin helhed opgøres fra omkostningssiden.

De økonomiske enheder med tilhørende lokale faglige enheder, der betragtes som offentlige ikke-markedsproducenter, har i erhvervsregistret en særlig markering, der sondrer dem fra alle markedsproducenter og private ikke-markedsproducenter dvs. NPISH. Denne markering er af fundamental betydning for at sikre mod udeladelser og dobbeltregninger, fx ved at en given virksomhed i forbindelse med opregninger bliver talt med

både som markedsproducent og offentlig ikke-markedsproducent. Endvidere er i erhvervsregistret indlagt ejerkoder, der muliggør identifikation af alle offentligt ejede selskaber og kvasiselskaber. Foreningsmængden af de enheder, der er kodet som offentlige ikke-markedsproducerende enheder, og dem der er kodet som offentligt ejede markedsproducerende enheder, indgår i statistiksystemet for *den offentlige sektor* dvs. S.13 Offentlig forvaltning og service plus S.11001 Offentligt kontrollerede selskaber. I publikationen Statistiske Efterretninger, Offentlige finanser 1999:20 "Dokumentation af statistikken for den offentlige sektor" er givet en komplet fortegnelse over de enheder, der i 1999 indgik i statistiksystemet for den offentlige sektor.

3.1.2.2.1.2 Delsektorer

Sektoren offentlig forvaltning og service S.13 er i Danmark opdelt i tre delsektorer

- S.1311 Statslig forvaltning og service
- S.1313 Kommunal forvaltning og service
- S.1314 Sociale kasser og fonde

Statslig forvaltning og service omfatter statslige institutioner, statsligt finansierede og kontrollerede selvejende institutioner og folkekirken. Sidstnævnte indtager i medfør af Grundloven en særstatus i forhold til andre trossamfund og understøttes i modsætning til disse direkte af statslige midler. Kommunal forvaltning og service består af primærkommuner, amtskommuner, kommunalt finansierede og kontrollerede selvejende institutioner og kommunale organisationer. De sociale kasser og fonde omfatter ATP, Den Særlige Pensionsopsparring administreret af ATP, a-kasser og Lønmodtagernes Garanti-fond.

3.1.2.2.1.3 Statistiske kilder

For statslig forvaltning og service er den statistiske kilde statsregnskabet. For kommunal forvaltning og service er kilden kommuneregnskaber for samtlige 275 primærkommuner og 14 amtskommuner. For de sociale kasser og fondes vedkommende er kilden deres årsregnskaber. Disse indhentes for samtlige omfattede enheder.

3.1.2.2.1.4 Relationen til erhvervsregistret

Der er som allerede nævnt fuldstændig overensstemmelse mellem de enheder, der indgår i statistiksystemet for offentlige finanser som produktionsenheder i S.13, og de enheder, der i erhvervsregistret er kodet som offentlige ikke-markeds-mæssige enheder. Grupperingen af offentlige enheder efter formål, COFOG, findes alene i statistiksystemet for offentlige finanser. Den er ikke indeholdt i erhvervsregistret.

3.1.2.2.1.5 Fra kontoplanen i offentlige regnskaber til nationalregnskabsmæssig opgørelse

Kontoplanen i statsregnskabet afviger fra kontoplanen i de kommunale regnskaber. Alle primærkommuner og amtskommuner skal obligatorisk følge den kommunale kontoplan. Ved bearbejdningen af statsregnskabet, kommuneregnskaberne og regnskaberne for de sociale kasser og fonde kodes disse regnskaber med nationalregnskabskoder i forbindelse med indlæggelsen i databasen *DIOR* (Databasen for integrerede offentlige regnskaber). Kodningsreglerne er fastlagt ud fra ENS95.

3.1.2.2.1.6 Produktion i offentlige, ikke-markedsmæssige produktionsenheder

I overensstemmelse med ENS95 § 3.53 opgøres produktionsværdien i offentlige ikke-markedsproducerende enheder som summen af:

Forbrug i produktionen (P.2)

Aflønning af ansatte (D.1)

Forbrug af fast realkapital (K.1)

Andre produktionsskatter (D.29) minus andre produktionssubsidier (D.39)

For året 1995 forekommer der ikke andre produktionssubsidier (D.39) til offentlige ikke-markedsproducenter.

Den offentlige konsumudgift fremkommer ved fra produktionsværdien at trække de offentlige salgsindtægter (vedrørende såvel ikke-markedsmæssig produktion - "brugerbetaling" - som vedr. salg af markedsmæssige produkter produceret som biaktivitet) samt produktionen af kapitalgoder til eget brug i offentlig forvaltning og service og at tillægge sociale overførsler i naturalier af markedsmæssige varer og tjenester. Produktionen af kapitalgoder til eget brug omfatter i 1995 kun egenproduceret software. De sociale overførsler i naturalier af markedsmæssige varer og tjenester dækker over offentlig forvaltning og services køb på markedet af sundhedsydelse (sygesikringsydelser) samt hjælpemidler, der stilles til rådighed for husholdningerne. Sidstnævnte produkter indgår ikke som forbrug i produktionen af ikke-markedsmæssige tjenester i offentlig forvaltning og service, men føres direkte til endelig anvendelse i en særlig kategori for offentlig konsumudgift af markedsmæssige produkter.

3.1.2.2.1.7 Fordeling af output på erhverv og produkter

I databasen for offentlige regnskaber *DIOR* er samtlige produktionsenheder registreret med DK-NACE erhverv samt formålskode i henhold til COFOG. Den samlede produktionsværdi i sektoren offentlig forvaltning og service fordeles på nationalregnskabet 130 erhverv ud fra erhvervskoderne i *DIOR*, som er sammenfaldende med erhvervskoderne for de pågældende enheder i *CVR*.

Fordelingen på produkter sker med udgangspunkt i de detaljerede erhvervskoder i *DIOR*. Output i offentlig forvaltning og service i 1995 er i nationalregnskabet produktbalancesystem fordelt ud på 101 produkter. 48 produkter for output fra forskellige aktiviteter anvendt som offentlig konsumudgift, 48 produkter for tilsvarende offentlige

salgsindtægter med andre anvendelser end offentlig konsumudgift samt salgsindtægter vedr. kantiner, to produkter for interne leverancer plus endelig et produkt for egenfremstillet software. Et eksempel på et sådant produkt er Q802000 Gymnasier, erhvervsfaglige skoler. Fordelingen er vist i nedenstående tabel.

Tabel 27 Fordeling af produktionen i S.13 på typer af produkter

	Mill. kr.
Produktion til offentlig konsumudgift	247.168
Salgsindtægter vedr. ikke-markedsmæssige og markedsmæssige produkter	31.507
Egenproduceret software.	468
Produktionsværdi i alt i S.13	279.143

I nationalregnskabet's produktklassifikation har de enkelte produkter syv karakterer, hvoraf den første er et bogstav og de sidste seks tal. Produkter til offentlig konsumudgift har Q som første karakter. Produkter for offentlige salgsindtægter har S som første karakter, og endelig har egenfremstillet software i lighed med andre produkter for kapitalgoder fremstillet for egen regning K som første bogstav.

3.1.2.2.1.8 Forbrug i produktionen

I *DIOR* foreligger alle offentlige regnskaber nationalregnskabskodede. Forbrug i produktionen fordelt på nationalregnskabet's 130-erhvervsgruppering fremkommer ved simpel aggregering.

3.1.2.2.1.9 Fordeling af input på produkter

Inputstrukturen på erhvervsniveau for de enkelte brancher i offentlig forvaltning og service blev oprindeligt etableret for året 1984, hvor kontoplanen i såvel statsregnskabet som de kommunale regnskaber var betydeligt mere detaljeret end for de følgende år. Den dengang etablerede inputstruktur er senere modificeret ved de årlige afstemninger af tilgang og anvendelse i lyset af udviklingen i forsyningen af de berørte produkter og den ud fra inputmåltotalerne fordelt på erhverv estimerede anvendelse af produkter i forbrug i produktionen af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester.

3.1.2.2.1.10 Andre produktionsskatter minus andre produktionssubsidier

Eftersom produktionsværdien i offentlig ikke-markedsmæssig produktion opgøres fra omkostningssiden, er andre produktionsskatter minus subsidier relevante for opgørelsen af værditilvæksten i basispriser og dermed BNI. Andre produktionsskatter i offentlig forvaltning og service beregnes ud fra de offentlige regnskaber, der indeholder de fornødne detaljer vedr. omkostningsstrukturen.

For året 1995 forekommer der ikke andre produktionssubsidier til offentlige ikke-markedsproducenter.

3.1.2.2.2 Kreditinstitutioner

Sektorafgrænsningen af delsektorerne følger nøje reglerne i ENS95. Delsektorerne S.121 og S.122 er fuldt ud dækket af regnskaber. For delsektoren S.123's vedkommende foretages en opregning for enheder, der ikke er dækket enten af kontrolmyndigheden Finanstilsynets opgørelser eller af Danmarks Statistiks finansielle primærstatistik. Den opregnede del er imidlertid af så forholdsvis ringe betydning, at det er relevant at beskrive sektoren som i det væsentlige fuldt regnskabsdækket. En gennemgang af kilder og beregningsmetoder for de to nationalregnskabserhverv, der modsvarer delsektorerne S.121, S.122 og S.123 gives i afsnit 3.16.

3.1.2.2.3 Forsikringsselskaber og pensionskasser

Denne delsektor er fuldt ud dækket af kontrolmyndigheden Finanstilsynets regnskabsopgørelser.

3.1.2.2.4 Offentligt kontrollerede ikke-finansielle selskaber

3.1.2.2.4.1 Afgrænsning af (del)sektoren

Sektoren er S.11001 "Offentlige ikke-finansielle selskaber" Denne sektor indtager i kombination med de nationalt private og udenlandsk kontrollerede virksomheder, der udøver aktivitet i de samme brancher som de offentlige selskaber, en særstilling. De erhverv, der er domineret af offentlige selskaber, er som hovedregel ikke omfattet af de to tværgående regnskabsstatistikker "Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik" og "Skatteregnskabsstatistikken", men er dækket af en særlig regnskabsstatistik, der produceres i kontoret Finans og Priser i tilknytning til statistikken for offentlig forvaltning og service. Baggrunden herfor er, at der historisk har været særlig interesse for at dække de offentlige selskaber bl.a. fordi de tegner sig for en stor del af investeringerne og kapitalapparatet. Den nævnte statistik betegnes "Statistikken for offentlige virksomheder", men dækker rent faktisk alle produktionsenheder i de erhverv, statistikken omfatter. Det drejer sig om erhverv, der traditionelt har omfattet en vis og i mange tilfælde dominerende andel af offentlige selskaber og kvasiselskaber.

I forbindelse med implementeringen af Strukturforordningen vil den nævnte regnskabsstatistik blive integreret i den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. Dette sker fra og med referenceåret 2000. I det hele taget er opdelingen af selskabssektoren i en nationalt privat, en offentlig og en udenlandsk kontrolleret delsektor mindre stabil end tidligere. Omfattende privatiseringer på telekommunikationsområdet har bevirket, at erhvervet Telekommunikation ikke længere er domineret af offentlige selskaber fra og med 1998, hvor staten solgte sine tilbageværende aktier i Teledanmark.

Udgangspunktet er altså en sektorafgrænsning af S.11001, hvor enhederne i S.11001 er erhvervsgrupperet efter selskabernes hovedaktivitet. De herved fremkomne brancher, hvor offentlige selskaber er dominerende, dækkes herefter i deres helhed uanset ejerskab, og dækningen reduceres ikke i tilfælde af privatiseringer.

I 1995 omfattede den særlige behandling af erhverv domineret af enheder tilhørende S.11001 helt eller delvis følgende erhverv i nationalregnskabet 130-gruppering

401000 Elforsyning
 402000 Gasforsyning
 403000 Varmeforsyning
 410000 Vandforsyning
 601000 Jernbaner
 602100 Bustrafik mv., rutefart
 610000 Skibsfart
 620000 Lufttransport
 631130 Hjælpevirksomhed i forb. m. transport, rejsebureauvirksomhed
 640000 Post og telekommunikation
 900010 Kloakvæsen og rensningsanlæg
 900020 Renovation og renholdelse
 900030 Lossepladser og forbrændingsanstalter
 920001 Forlystelser, kultur og sport (markedsmessig)

3.1.2.2.4.2 Statistiske kilder

For de nævnte erhverv er kilden til nationalregnskabsopgørelsen den nævnte "Statistik for offentlige virksomheder" udvidet til at dække samtlige enheder i de pågældende erhverv. En beskrivelse af denne statistik er anført i afsnit 11.1. Statistikken produceres i kontoret Finanser og Priser i sammenhæng med statistikken for offentlig forvaltning og service. Ligesom statistikken for offentlig forvaltning og service er opstillet efter nationalregnskabsprincipper, er den udvidede statistik for offentlige virksomheder bearbejdet efter nationalregnskabsdefinitioner og præsenteres på kontoplanen for ikke-finansielle selskaber i ENS95. Baggrunden herfor er bl.a. ønsket om at kunne producere en nationalregnskabsopgørelse af "den offentlige sektor", der er foreningsmængden af offentlig forvaltning og service (S.13) og de offentlige selskaber (S.11001). Den offentlige sektor er den samlede mængde af produktionsenheder i økonomien, der er under offentlig kontrol.

3.1.2.2.4.3 Opgørelse af produktionskontoen på erhverv

En gennemgang af beregningen af værditilvæksten for de enkelte erhverv er givet i afsnit 3.7 til 3.23. I denne sammenhæng anføres alene de generelle kilder og metoder i "Statistikken for offentlige virksomheder", der som nævnt dækker hele erhverv.

Det benyttede regnskabsmateriale er:

- a) Stats- og kommuneregnskaberne
- b) Spørgeskemaer med regnskabsoplysninger
- c) Officielle årsregnskaber
- d) Regnskabsmateriale fra brancheorganisationer

Populationen af enheder kommer fra erhvervsregistret. Alle offentlige enheder dækkes direkte. Det samme er tilfældet for alle større nationalt private og udenlandsk kontrolrede enheder. Mindre ikke-offentlige enheder dækkes via opregning.

Ad a): For de offentlige kvasiselskaber, der er integreret i stats- og kommuneregnskaberne benyttes disse som kilde.

Ad b): For de offentlige selskaber og kvasiselskaber, der ikke er integreret i stats- og kommuneregnskaberne, indhentes regnskabsoplysninger af Danmarks Statistik på et spørgeskema. Dette er vist i bilag 6. Det samme spørgeskema benyttes for de nationalt private og udenlandsk kontrollerede enheder i de pågældende erhverv.

Ad c): Officielle årsregnskaber benyttes i enkelte tilfælde primært inden for telekommunikation

Ad d): For elsektoren indberetter langt hovedparten af elselskaberne regnskabsoplysninger til brancheorganisationen Danske Elværkers Forening. Dette regnskabsmateriale benyttes som grundlag for statistikken i stedet for det sædvanlige spørgeskema, da elværksforeningens statistik belyser køb og salg af el selskaberne imellem, en oplysning der er helt afgørende for at kunne beregne salgsværdien af elektricitet ud af elsektoren.

Den statistiske enhed i statistikken er den økonomiske enhed, der i praksis defineres som den juridiske enhed, firmaet. Ved bearbejdning flyttes sekundær aktivitet ud af de enheder, hvori den foregår og overføres til de relevante erhverv i nationalregnskabet. Det drejer sig fortrinsvis om bygge- og anlægsvirksomhed og handelsaktivitet.

For en række erhverv er Statistikken for offentlige virksomheder totalt dækkende forstået på den måde, at statistikken grundlag er regnskaber for samtlige enheder i de pågældende erhverv ifølge erhvervsregistret. I en række andre erhverv, hvor der forekommer mange små enheder, opnås dækningen af den samlede aktivitet i erhvervet gennem opregning ud fra erhvervets momsomsætning. I tabel 28 er for de detaljerede DK-NACE erhverv, hvor statistikken anvendes som kilde til nationalregnskabsopgørelsen, anført, om samtlige producenters regnskaber danner grundlag for opgørelsen, eller om der er foretaget en opregning, og i givet fald med hvilken procent.

Tabel 28 Dækningsgrad i RS for erhverv domineret af offentlige selskaber

DK-NACE erhverv	Tekst	Nationalregnskabererhverv	Opregningsprocent
401000	Elforsyning	401000	Nul
402000	Gasforsyning	402000	Nul
403000	Varmeforsyning	403000	Nul
410000	Vandforsyning	410000	34
601000	Jernbaner	601000	Nul
602100	Bustrafik mv., rutefart	602100	11
611020	Færge- og passagerfart	610000	Nul
621000	Ruteflyvning	620000	Nul
622010	Charterflyvning med passagerer	620000	Nul
622020	Charterflyvning med gods	620000	Nul
622030	Taxiflyvning	620000	Nul

632210	Erhvervshavne	631130	31
632220	Lystbådehavne	631130	49
632230	Fyrvæsen og lodserier	631130	30
632300	Lufthavne	631130	Nul
641100	Postvæsen	640000	Nul
641200	Kurértj., udbringning af dagblade	640000	Nul
642000	Telekommunikation	640000	Nul
900010	Kloakvæsen og rensningsanlæg	900010	44
900020	Renovation og renholdelse	900020	42
900030	Lossepladser og forbrændingsanst.	900030	28
922000	Radio- og tv-virksomhed	920001	Nul
927100	Lotterivirksomhed	920001	Nul

For de erhverv, hvor der ikke er tale om en totaltælling, udtages de virksomheder, der har den største momsomsætning, indtil en passende dækning af branchens samlede momsomsætning er opnået i stikprøven. Det vurderes, at denne form for stikprøveudtagning er den mest efficiente, især når det er muligt at opregne stikprøven til hele populationen ved hjælp af momsomsætning i stedet for ved hjælp af fx beskæftigelsen. Stikprøven opregnes til den samlede momsomsætning i branchen (undtagen for branche 602100, som ikke er momsbelagt, og hvor der derfor opregnes til de samlede billetindtægter).

3.1.2.3 Sektorer hovedsagelig beregnet ud fra opregnet regnskabsstatistik

3.1.2.3.1 Afgrænsning

De sektorer/delsektorer for hvilke der ikke foreligger fuldstændig eller næsten fuldstændig dækning af samtlige institutionelle enheder, som udøver produktiv aktivitet er følgende:

- S.11002 Private, nationalt kontrollerede ikke-finansielle selskaber
- S.11003 Udenlandsk kontrollerede ikke-finansielle selskaber
- S.123 Andre finansielle formidlere undtagen forsikringselskaber og pensionskasser (mindre del)
- S.124 Finansielle hjælpeenheder
- S14 Husholdninger
- S15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger.

3.1.2.3.2 Statistiske kilder

For de to finansielle delsektorer S.123 og S.124 er der tale om, at visse enheder i disse sektorer ikke er omfattet af den finansielle regnskabsstatistik som indsamles af kontrolmyndigheden Finanstilsynet eller af Danmarks Statistik. For disse enheder foretages f.s.v. angår S.123 en opregning af de regnskaber, der foreligger for sektoren, til samtlige enheder i sektoren ud fra beskæftigelsen. Virksomheder i S.124 er omfattet af den generelle skatteregnskabsstatistik (SLS-E), som i tilfældet S.124 opregnes ud fra momsom-

sætningen eller beskæftigelsen i de tilfælde, hvor der er tale om ovevejende ikke-momspligtige aktiviteter.

For non-profit institutioner rettet mod husholdninger er Danmark i den internationalt set gunstige situation, at man løbende opgør lønsummen i sådanne institutioner. Denne lønsum benyttes til at opregne regnskabet for landets største fagforening, hvis omkostningsstruktur anses som værende nogenlunde repræsentativ for non-profit institutioner. Under alle omstændigheder er fagforeningerne langt de vigtigste non-profit institutioner i Danmark, som er karakteriseret ved en meget høj organisationsprocent blandt arbejdstagerne.

De tre resterende (del)sektorer nemlig den ikke-finansielle selskabssektor bortset fra den offentligt kontrollerede del samt husholdningssektoren (enkeltmandsejede virksomheder, husholdningerne i egenskab af indehavere af ejerboliger) tegner sig tilsammen for langt den største del af den markedsmæssige produktion i økonomien. Som hovedregel opgøres værditilvæksten inden for dette område ud fra de to tværgående regnskabsstatistikker nemlig a) den nye spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, som for året 1995 dækker industri (fremstillingsvirksomhed), bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel, og b) "skatteregnskabsstatistikken", som dækker næsten alle de resterende erhverv med markedsmæssig produktion uden for landbruget.

3.1.2.3.3 Kontoplan

Spørgeskemaet fra den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er vist i bilag 3 med skemaet for industri som eksempel. Tilsvarende er SLS-E regnskabsblanketten til indberetning af standardiserede skatteregnskaber vist for året 1995 som bilag 4. I tilknytning hertil er i bilag 5 vist det mere detaljerede SLS-E regnskabsskema, der var gældende i årene 1988-1990, og hvis mere detaljerede kontoplan benyttes til at opdele den nuværende mere aggregerede kontoplans poster i en række omkostningskomponenter.

Sammenhængen mellem kontoplanen i spørgeskemaet til industrien og kontoplanen i Mellemsystemet fremgik af tabel 4 i afsnit 1.3.4.3. En tilsvarende sammenhæng er defineret for regnskabsskemaerne for bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel plus SLS-E skemaet.

3.1.2.3.4 Detaljeringsgrad

Spørgeskemaet til den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er udformet således, at regnskabsstatistikken kan leve op til kravene i Strukturforordningen. Efter almindelig standard på området må detaljeringsgraden siges at være meget høj. I "Skatteregnskabsstatistikken" er detaljeringsgraden væsentligt mindre, selv når der tages udgangspunkt i det mere detaljerede skema, som tidligere var gældende, og hvor omkostningsstrukturen fortsat anvendes til de detaljerede opdelinger. I relation til beregningen af værditilvæksten har den mindre detaljeringsgrad i skatteregnskabsstatistikken næppe nogen nævneværdig betydning. Derimod er manglen på information om investeringerne i denne kilde en hæmsko i opgørelsen af investeringerne fra anvendelsessiden. Fra og med referenceåret 2000, hvor den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er udvidet til at dække næs-

ten alle erhverv, vil der foreligge investeringsoplysninger fra købersiden for så godt som hele økonomien.

3.1.2.3.5 Dækningsgrad og opregningsmetode

1. Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

Datagrundlaget er dels besvarelsen af de spørgeskemaer, der er udsendt til en stikprøve af firmaer, dels oplysninger fra Danmarks Statistiks erhvervsstatistiske register og fra Told- og Skattestyrelsen. Statistikken er lovpligtig, og bortfald er ikke noget nævneværdigt problem. Efter rykkerprocedure er svarprocenten helt oppe på 96. Bortfaldet skyldes hovedsagelig dødsfald og konkurs. Firmaer, der nægter at medvirke, retsforfølges i henhold til lovgivningen.

Fra det erhvervsstatistiske register udtrækkes alle de firmaer der har været aktive i det pågældende kalenderår, herunder registrets oplysninger om disse firmaers branche, ejerform og årsværk (antal lønmodtagere omregnet til fuldtidsbeskæftigede).

Firmaerne inddeles i grupper ("strata") på grundlag af deres branche, ejerform og beskæftigelse. Ved stratum-inddelingen er der lagt vægt på at afbalancere to hensyn. På den ene side skal inddelingen gøres så fintmasket, at det skønnes rimeligt at opfatte firmaerne i samme stratum som ensartede i regnskabsmæssig henseende. På den anden side skal der i hvert stratum, når nedenstående stikprøvemetode anvendes, kunne udtrækkes så mange firmaer, at der ud fra disses regnskabsoplysninger kan dannes pålidelige og stabile fordelingsstal som kan anvendes til at beregne regnskabstal for de øvrige firmaer i stratumet. Stratum-inddelingen er indrettet så der bliver udtrukket mindst 5 firmaer i hvert stratum.

Blandt firmaerne udtrækkes som hovedregel alle firmaer med mindst 50 årsværk, 50 pct. af firmaer med 20-49 årsværk, 20 pct. af firmaer med 10-19 årsværk samt 10 pct. af firmaer med 5-9 årsværk. Firmaer med mellem 0 og 4 årsværk indgår ikke i stikprøven p.g.a. hensynet til minimering af de administrative byrder på helt små virksomheder. Der er sikret en rotation i stikprøven, således at indberetningsbyrden over en periode fordeles jævnt mellem firmaerne i hver årsværksgruppe.

For regnskabsåret 1995 (defineret som indeholdende det regnskab der er afsluttet i perioden fra 1. maj 1995 til 30. april 1996) er udtrukket en stikprøve på ca. 3.000 industrifirmaer, ca. 1.200 bygge- og anlægsfirmaer samt ca. 600 detailhandelsfirmaer. Disse firmaer har fået tilsendt et spørgeskema (i bilag 3 er vist skemaet til industrifirmaer). Firmaet kan vælge enten at udfylde og returnere skemaet eller at indsende et specificeret regnskab indeholdende de samme oplysninger. Ca. 45 pct. af firmaerne har valgt den sidste mulighed.

Apoteker indgår dog ikke i stikprøven. Disse firmaer indsender regnskabsoplysninger til Lægemiddelstyrelsen, som sender Danmarks Statistik kopier heraf. Disse regnskabsoplysninger afviger på visse poster fra opdelingen på Danmarks Statistiks spørgeskema, men bliver skønsmæssigt tilpasset dette.

De modtagne regnskabsoplysninger kontrolleres og fejlrettes. Det kontrolleres bl.a., at den indre konsistens, der bør være i et regnskab, er til stede, ligesom firmaets afgivne oplysninger i et vist omfang sammenlignes med tilsvarende oplysninger fra andre firmaer i samme stratum og med evt. tidligere afgivne oplysninger fra samme firma. Hvis det skønnes nødvendigt, kontaktes firmaet for at sikre, at ukorrekte oplysninger bliver rettet.

Danmarks Statistik modtager fra Told- og Skattestyrelsen kopi af de standardiserede regnskabsoplysninger som selskaber og personligt erhvervsdrivende skal indberette til skattemyndighederne, og som registreres i et særligt edb-registersystem (SLS-E). Ud over de rent skattemæssige oplysninger er der for hvert firma indberettet ca. 20 hovedposter fra firmaets driftsøkonomiske resultatopgørelse og balance. En række firmaer er dog fritaget for indberetning til SLS-E, bl.a. firmaer med en årlig omsætning under 0,5 mio. kr., børsnoterede selskaber og interessentskaber. Disse "skatteregnskaber" er hovedkilden til "skatteregnskabsstatistikken", men er altså tillige et vigtigt input til den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik.

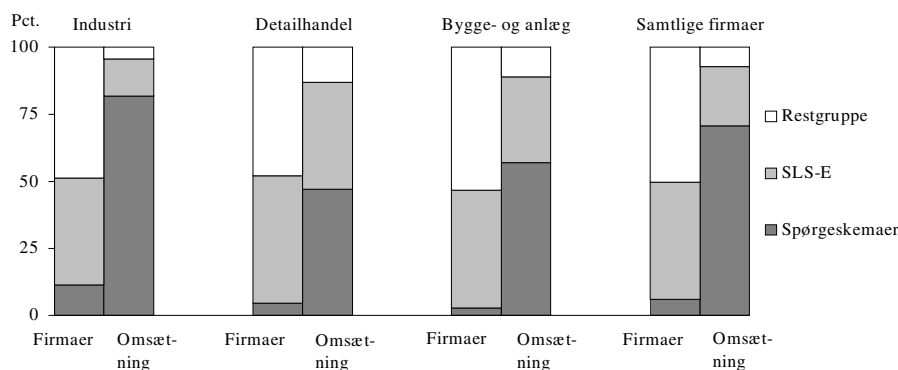
Ud over de firmaer, som indgår i den stikprøve, Danmarks Statistik har udsendt spørgeskema til, er der fra SLS-E systemet modtaget regnskabsoplysninger for 1995 fra ca. 10.500 industrifirmaer, ca. 12.300 bygge- og anlægfirmar samt ca. 14.000 detailhandelsfirmaer.

Målet for bearbejdningen er at danne regnskabstal svarende til spørgeskemaets detaljeringsgrad for hvert enkelt firma, der har hovedaktivitet inden for industri, bygge- og anlægsvirksomhed eller detailhandel og har været aktivt i kalenderåret.

Bearbejdningen sker trinvis:

1. På grundlag af de indberettede oplysninger på spørgeskema-niveau fra de stikprøveudtrukne firmaer dannes for hvert stratum fordelingstal, der skal bruges til at beregne regnskabsposter for de firmaer, hvor der kun findes SLS-E -oplysninger, jf. punkt 2.
2. For de firmaer, for hvilke der alene findes SLS-E oplysninger, fastfryses for det enkelte firma de driftsøkonomiske hovedposter herfra, og de regnskabsposter som herudover er med i spørgeskemaet, beregnes ud fra stratificerede fordelingstal baseret på de firmaer, som har indberettet på spørgeskema.
3. På grundlag af de to ovennævnte grupper beregnes herefter for hvert stratum regnskabstal pr. årsværk for hver regnskabspost på spørgeskemaet. Ved beregningerne korrigeres bl.a. for ejernes arbejdsindsats i de personligt ejede firmaer. Disse regnskabstal benyttes til at beregne regnskabstallene for den restgruppe af firmaer, der skal indgå i statistikken, men hvor alene branche, ejerform og årsværk kendes. Restgruppen består af ca. 12.800 industrifirmaer, ca. 12.400 bygge- og anlægfirmar samt ca. 17.100 detailhandelsfirmaer, som næsten alle er relativt små, fx har knap 3/4 af dem ingen lønnet beskæftigelse.

Målt i omsætning tegner "spørgeskema-firmaerne" sig for 71 pct., "SLS-E firmaerne" sig for 22 pct. og "restgruppe-firmaerne" sig for 7 pct.

Figur 2 Dækningsgraden i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik**Antal firmaer og deres omsætning fordelt på kilder**

Som det fremgår af figur 2 har Danmarks Statistiks nye spørgeskemabaserede regnskabsstatistik en overordentlig høj dækningsgrad i form af faktisk observerede regnskaber. Dette skyldes den kombinerede anvendelse af spørgeskemaer og de skattemæssige SLS-E regnskaber. Industrien (fremstillingsvirksomhed) er karakteriseret ved, at langt hovedparten af aktiviteten foregår i virksomheder med 50 eller flere beskæftigede, der alle får tilsendt et spørgeskema fra Danmarks Statistik. Uden for industrien betyder de små og mellemstore firmaer langt mere, og SLS-E regnskabernes vægt i det samlede regnskabsmateriale bag regnskabsstatistikken er derfor markant større.

Det ses, at for de tre hovederhvervsgrupper, der i 1995 var dækket af den nye regnskabsstatistik til strukturforordningen, under ét, er opregningen begrænset til 7 pct. af omsætningen. Det skal bemærkes, at denne høje dækningsgrad er opnået uden at udsende spørgeskemaer til firmaer med under 5 årsværk og altså med stor hensyntagen til respondentbyrden i små virksomheder.

2. Skatteregnskabsstatistikken

Hovedgrundlaget for statistikken er de standardiserede regnskabsoplysninger, som selskaber og personligt erhvervsdrivende skal indberette til skattemyndighederne, og som registreres i et særligt edb-registersystem: Statens LigningsSystem for Erhvervsdrivende (SLS-E).

Indberetningsenheden er firmaet, dvs. den juridiske enhed, der er karakteriseret ved ejerforholdet, såsom aktieselskab, anpartsselskab, andelsforening, interessentskab eller enkeltmandsfirma.

Indberetningspligten indførtes med virkning fra indkomståret 1986. Siden er der i flere omgange gennemført begrænsninger, dels ved reduktioner i oplysningernes detaljeringsgrad, dels ved en indskrænkning i antallet af indberetningspligtige firmaer

De vigtigste fritagelser for indberetningspligten er følgende:

- firmaer med en nettoomsætning under 500.000 kr. i gældende eller forrige indkomstår
- børsnoterede selskaber
- interessentskaber
- pengeinstitutter
- firmaer, der er påbegyndt eller ophørt i indkomståret.

I datagrundlaget for 1995 indgår SLS-E oplysninger for ca. 90.000 firmaer.

Da ovennævnte datagrundlag for en række brancher (uden for industri, bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel) mangler oplysninger fra visse store (især børsnoterede) firmaer, er der som supplement inddraget regnskabsoplysninger for knap 50 firmaer fra andre kilder, især officielle årsregnskaber indhentet hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. For at bringe disse supplerende firmaers regnskabsoplysninger på samme kontoplan som SLS-E, er det nødvendigt at foretage enkelte skønsmæssige fordelinger.

Dækningsgraden af SLS-E regnskaber og supplerende årsregnskaber for de NR-erhverv, hvor skatteregnskabsstatistikken er (hoved)kilden til opgørelsen af værditilvæksten, er anført i nedenstående tabel, opdelt på dækning v.h.a. SLS-E skatteregnskaber og dækning v.h.a. supplerende årsregnskaber. Dækningsgraden er beregnet i forhold til momsomsætningen for firmaer med hovedaktivitet i de pågældende erhverv multipliceret med 0,98. For markedsmæssig aktivitet i byerhverv tyder erfaringerne på, at den nationalregnskabsmæssigt relevante omsætning i gennemsnit udgør omkring 98 % af den momspligtige omsætning. Det erindres i denne forbindelse, at den momspligtige omsætning omfatter salg af brugte kapitalgoder.

Tabel 29 Dækningsgrad i Skatteregnskabsstatistikken

Erhverv	Tekst	Omsætning Mill. kr.	Dækket af SLS-E Procent	Dækket af årsregnskaber Procent	Samlet dækningsgrad Procent
501009	Handel, biler	60.524	79	0	79
502000	Autorep.	12.774	100	0	100
505000	Servicestat.	10.047	79	0	79
510000	Engroshandel	263.182	61	12	73
551009	Hoteller	4.288	67	0	67
553009	Restauranter	9.321	53	0	53
602209	Taxi,turistbus	3.230	75	0	75
602409	Fragtvognm.	18.590	76	2	78
630000	Godsbehandl.	21.384	61	1	62
703009	Ejendomsadm	2.517	70	0	70
710000	Udlejning mv	4.140	62	0	62
720000	Databeh. mv.	8.693	46	16	62
741100	Advokater	1.921	42	0	42
741200	Revisorer	3.511	45	0	45
742009	Rådg. ing. mv	11.369	49	3	52
744000	Reklame	8.721	73	0	73
747000	Rengøring	3.257	53	26	79
748009	Forretn. i.a.n.	8.520	75	0	75
851209	Læger mv.	6.422	53	0	53
920000	Forlystelser	3.741	73	5	78
930009	Service i.a.n.	2.481	52	13	65
I alt		468.632	64	8	72

Det ses, at for de erhverv, hvor skatteregnskabsstatistikken er kilden bag nationalregnskabsberegningerne, udgør dækningsgraden for faktisk observerede regnskaber i gennemsnit 72 %, således at den opregnede del i gennemsnit tegner sig for 28 %. Denne dækningsgrad må betegnes som særdeles tilfredsstillende, navnlig når man tager i betragtning, at skatteregnskabsstatistikens regnskabsmateriale er repræsentativt for alle ejerformer og størrelsesgrupper, og at der er tale om tjenesteydende erhverv, hvor der forekommer et meget stort antal små virksomheder.

I primærstatistikken foretages en opregning til hele populationen, som imidlertid ikke tilgodeser nationalregnskabs behov hverken m.h.t. omsætningsbegreb eller med hensyn til stratificering i henseende til nationalregnskabs institutionelle sektorer. Af denne grund benytter nationalregnskabskontoret ikke den opregnede statistik, men modtager fra primærstatistikkontoret det komplette regnskabsmateriale på enkeltfirmaniveau (ca. 90.000 regnskaber) og foretager dernæst i egne beregningssystemer den til nationalregnskabsformål relevante stratificering og opregning.

Til brug for opregningen benyttes en særlig udgave af momsstatistikken, kaldet JUR-momsen, hvor momsomsætningen er samlet/opsplittet på juridiske enheder, dvs. firmaer, svarende til enhederne i skatteregnskabsstatistikken. Ifølge momsloven kan firmaer/koncerner vælge at afregne på et enhedsniveau, der er både lavere og højere end firmaniveauet. De to ordninger kaldes henholdsvis "delregistrering" og "fællesafregning". Langt det mest udbredte er, at firmaer vælger at lade registrere en særlig enhed for deres eksportomsætning, idet de herved opnår en likviditetsfordel. I JUR-momsen (i lighed med den ordinære momsstatistik) er sådanne delregistreringer konsolideret ud, og endvidere er de fællesafregnende enheder i JUR-momsen opsplittet i de enkelte firmaer.

Regnskabsmaterialet stratificeres i nationalregnskabs opregning efter detaljeret DK-NACE erhverv, institutionel sektor for firmaet (S.11 eller S.14) samt to størrelsesgrupper målt på JUR-momsomsætningen. Firmaerne grupperes for hvert DK-NACE erhverv i 4 grupper a) store selskaber, b) små selskaber, c) store enkeltmandsejede firmaer, d) små enkeltmandsejede firmaer. Skillelinien mellem store og små defineres erhvervsspecifikt som medianomsætningen for selskaber henholdsvis enkeltmandsejede virksomheder i JUR-momsen. Til hvert enkelt firma i skatteregnskabsmaterialet samt de supplerende regnskaber knyttes den tilsvarende momsomsætning ved matchning med JUR-momsregistret på firmanummerniveau. Interessentskaber klassificeres i denne forbindelse som selskaber i overensstemmelse med nationalregnskabs sektorafrænsning.

Opregningen sker ved for hvert stratum at beregne forholdet:

$$A = \frac{JURmomsomsætning \text{ i populationeni stratummet}}{JURmomsomsætning \text{ i firmaer i regnskabsmaterialet i stratummet}}$$

Forholdet A benyttes dernæst som opregningsfaktor på de aggregerede firmaregnskaber inden for stratummet, hvorved der sker en opregning til hele populationen. Det bemærkes, at en fordel ved denne opregningsprocedure er, at den regnskabsmæssige "nettoomsætning", der svarer til omsætning i nationalregnskabsmæssig forstand, opregnes med momsomsætningen som opregningsvariabel. Nettoomsætning og momsomsætning er erfaringsmæssigt meget stærkt korrelerede variable.

3.1.2.3.6 Periodisering

1. Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

Statistikken for år t omfatter for så vidt angår de virksomheder, der er dækket af spørgeskemaundersøgelsen firmaer med afsluttet regnskabsår i tidsintervallet $1/5$ år t til $30/4$ år $t+1$. Hvad angår de firmaer, der indgår i statistikken med deres SLS-E regnskabsskema, er der tale om, at firmaer med regnskabsafslutning i tidsintervallet $1/4$ år t til $31/3$ år $t+1$ indgår i statistikken for år t.

For den del af materialet, der er dækket af spørgeskemaer, er omsætningsfordelingen på måneder i 1995 som vist i tabel 30. For de dækkede erhvervshovedgrupper nemlig industri, bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel under ét indikerer omsætningsfordelingen i 1995 isoleret set en mindre forskydning i forhold til kalenderåret på minus knap en måned. Dette må imidlertid ses i sammenhæng med, at materialet indeholder en del firmaer, der ikke har været i drift et helt år og som derfor trækker i retning af en for-

skydning af det gennemsnitlige regnskabsår fremad i tid.. Modstykket, nemlig ophørte virksomheder, indgår af gode grunde ikke i stikprøven. Samlet set må regnskabsstatistikens spørgeskemabaserede del anses at give en god tilnærmelse til en opgørelse på kalenderårsbasis.

Tabel 30 Afslutningsmåned for regnskaber i RS-spørgeskemaundersøgelsen

Måned for regnskabsafslutning	Antal firmaer	Omsætning
Januar	10	417.986
Februar	9	3.160.494
Marts	76	5.233.023
April	510	37.048.584
Maj	97	7.304.782
Juni	780	33.170.492
Juli	31	1.979.068
August	45	24.155.667
September	664	91.639.015
Oktober	49	19.420.259
November	15	2.261.957
December	3053	285.917.256

Der foretages ikke nogen periodisering af denne statistik i forbindelse med anvendelsen i nationalregnskabet. Statistikken vurderes i praksis at give en god tilnærmelse til en opgørelse på kalenderårsbasis. Hertil kommer, at to forhold taler imod at forsøge at opstille en helt eksakt kalenderårsperiodisering af regnskabsstatistikken. For det første kendes regnskabsperioden ikke for en stor del af SLS-E skemaerne. For det andet ville en mere eksakt periodisering kræve, at regnskaberne foreligger for såvel år t som år t+1 ved udarbejdelse af statistikken for år t, hvilket ville forsinke opgørelsen af det endelige nationalregnskab.

For den del af materialet, som består af SLS-E skemaer, kendes fordelingen af omsætningen på måneder for regnskabsperiodens afslutning ikke, idet en stor del af firmaerne ikke har udfyldt feltet vedr. regnskabsår på SLS-E skemaet. En mulig forklaring kunne være, at de pågældende firmaer alle har kalenderårsregnskab, men det forekommer på den anden side usandsynligt, at andelen med kalenderårsregnskab skulle være så stor, som denne hypotese ville indebære. For de SLS-E dækkede firmaer er regnskabsperioden for de medtagne regnskaber forskudt én måned sammenlignet med de spørgeskemadækkede firmaer.

Tager man udgangspunkt i den kendte omsætningsfordeling på måneder i de spørgeskemadækkede firmaer inden for industri, bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel som vist i tabel 30, betyder forskellen i regnskabsperioden sammenlignet med spørgeskemaerne isoleret set en ikke ubetydelig forøgelse af forskydningen i forhold til kalenderregnskabsåret i SLS-E delen sammenlignet med spørgeskemadelen. Fra en undersøgelse for regnskabsåret 1987 vides imidlertid, at små og mellemstore firmaer i højere grad har kalenderårsregnskaber end store. Da det især er små og mellemstore firmaer, der i statistikken dækkes af SLS-E regnskaber, må det formodes, at periodiseringen af

SLS-E delen af materialet i praksis er tættere på kalenderårsafgrænsning, end tabel 30 isoleret set indikerer.

Ligesom for spørgeskemadelen af regnskabsmaterialet gælder endvidere, at nystartede firmaer med kalenderårsregnskaber trækker i modsat retning af den (mindre) forskydning i forhold til kalenderåret, som afskæringsdatoen 31/3 for de medtagne regnskaber isoleret set indebærer.

2. Skatteregnskabsstatistik

Ligesom tilfældet er for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, trækker den tidsmæssige afgrænsning af de regnskaber, der er medtaget i statistikken, isoleret set i retning af en forskydning mod foregående kalenderår i opgørelsen af aktiviteten. Dette må imidlertid ses i sammenhæng med virkningen af nyetablerede firmaer i regnskabsmaterialet, som normalt vil medføre en forskydning fremad i tid sammenlignet med kalenderåret.

Det må antages, at mange nystartede virksomheder, der ikke har været i drift hele året, indsender SLS-E regnskabsskema, selv om de ikke er pligtige hertil. Dette skyldes, at SLS-E regnskabet er så snævert knyttet til selvangivelsen for selskaber og ejere af enkeltmandsvirksomheder, at det givetvis i mange tilfælde, specielt når der er revisorfirmaer involveret, udarbejdes rent rutinemæssigt i sammenhæng med selvangivelsen. For nystartede virksomheder med kalenderårsregnskaber, som er det mest almindelige, vil medtagelsen af regnskabet for det første driftsår af i gennemsnit ca. de sidste 6 måneders omsætning i det pågældende kalenderår give anledning til en forskydning i tid af den gennemsnitlige regnskabsperiode i forhold til kalenderåret. Nystartede virksomheder dækker i denne forbindelse ikke blot over ny økonomisk aktivitet, men tillige over omstruktureringer af etablerede firmaer og koncerner. Der foreligger ingen oplysninger om, hvor store beløb der er tale om.

Ud fra ovenstående to modsatrettede forskydninger i SLS-E materialet i forhold til kalenderåret er det valgt ikke at foretage en periodisering af statistikken. Vurderingen er, at de regnskaber der indgår i statistikken samlet set er den bedst mulige opgørelse af regnskaberne på kalenderårsbasis. En mere eksakt periodisering er ikke mulig, da en betydelig del af firmaerne som nævnt ikke udfylder feltet på SLS-E regnskabsblanketten vedr. regnskabsperiode.

Hertil kommer det praktiske hensyn, at en eksakt periodisering kræver, at statistikken foreligger for såvel år t som år $t+1$ ved udarbejdelse af statistikken for år t , hvilket ville forsinke opgørelsen af det endelige nationalregnskab.

3.1.2.3.7 Nationalregnskabsmæssig bearbejdning af de opregnede generelle regnskabsstatistikker, konsistenschecks og overgang fra firmabrancher til NR-erhverv

3.1.2.3.7.1 Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik modtaget fra primærstatistikken

For årene 1995 til 1997 omfatter statistikken alle DK-NACE erhverv fra 140000 til 370000, bygge- og anlægs- erhvervene fra 451100 til 455000 samt detailhandels- og reparationserhvervene fra 521110 til 527490. Inden for disse områder er regnskabsstatistikken fuld dækkende, hvad der indebærer, at alle virksomheder der har været aktive i kalenderåret bør være medtaget.

Den fuldstændige dækning af de ovennævnte DK-NACE erhverv indebærer også, at de tidligere "håndværksbrancher" inden for fremstillingsvirksomhed nu er dækket af regnskabsstatistikken. Allerede ved overgangen til DK-NACE erhverv i Regnskabsstatistik for industrien 1993, var dækningen udvidet til at omfatte forlagsvirksomhed, bortset fra udgivelse af lydoptagelser 221110-221340 samt 221500. Den nye, spørgeskemabaserede regnskabsstatistik fra 1995 dækker herudover 158120 Bagerforretninger, 221400 Udgivelse af lydoptagelser, 285100 Overfladebehandling af metal, 285200 Maskinforarbejdning på kontraktbasis, 291120 Reparation af skibsmotorer, reparation af maskiner til land- og skovbrug, 316220 Elektromekaniske værksteder, 361120 Møbelpolstrer virksomhed og 361490 Møbellakering mv. Endvidere dækkes nu genbrugsbrancherne 371000 og 372000.

Populationen i den nye regnskabsstatistik dannes ud fra et erhvervsregisterudtræk fra november 1995, suppleret med enheder, der ikke fandtes på udtrækstidspunktet, men har været aktive i løbet af året 1995.

Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik modtages fra kontoret Erhvervsstruktur i tre dele:

- En firmafil, der omfatter regnskabsoplysninger for firmaer med firmabranche inden for de dækkede erhverv
- En arbejdsstedsfil, der består af regnskabsoplysninger for arbejdssteder (produktionsenheder) med FE-erhvervs-koder (koder for kind-of-activity units) inden for de dækkede erhverv.
- En fil med summariske oplysninger om arbejdssteder med FE-erhverv, der ikke er dækket af regnskabsstatistikken, men som tilhører firmaer, med firmabranche inden for regnskabsstatistikens område, i det følgende omtalt som "restfilen". Den indeholder alene oplysning om Jurnr/ Arbejdsstedskode, FE-erhverv, firmabranche og årsværk for de pågældende arbejdssteder.

De tre dele fremgår af figur 3.

Figur 3 Oversigt over dækningen af arbejdssteder i filer fra primærstatistikken

Arbejdsst. Firma	Arbejdssteder inden for regnskabsstatistikens område	Arbejdssteder uden for regnskabsstatistikens område
Firmaer iden for regnskabsstatistikens område	1. Indgår i firmafilen Indgår i arbejdsstedsfilen	2. Indgår i firmafilen Indgår i "rest"-filen
Firmaer uden for regnskabsstatistikens område	3. Indgår i arbejdsstedsfilen (FBRUDE-enheder)	4.

Logisk set er det firmaerne og arbejdsstederne i områderne **1.** og **2.**, der tilsammen udgør den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik leverance til Mellemsystemet på både firmaer og arbejdssteder. Område **3.** indeholder arbejdssteder, som hører til firmaer uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område, typisk tilhørende Skatteregnskabssystemet. I lighed med hvad der var tilfældet før 1995, vælges for disse arbejdssteder at benytte de oplysninger, der kan opstilles i regnskabsstatistiksystemet. For at undgå inkonsistens ved opdelingen af de tilsvarende firmaer i Skatteregnskabssystemet, fjernes de her beregnede regnskabsoplysninger fra Skatteregnskabssystemets firmaoplysninger, inden resten af disse opdeles på FE-brancher uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område. De berørte enheder betegnes teknisk FBRUDE, hvilket forklares senere. Område **4.** bør principielt være tomt. Hvis noget optræder her, er det et resultat af, at brancheplaceringen rettes for nogle af regnskabsstatistikens arbejdssteder.

Firma-filen indeholder flest oplysninger, idet de eneste oplysninger, der er udeladt her, er amts- og kommunekoder. Arbejdsstedsfilen savner naturligt nok statusposter og poster for formueindkomsttransaktioner, men mangler også oplysninger om løn mv. og indirekte produktionsomkostninger. Nedenstående oversigt viser, hvilke poster der optræder i hver af filerne, når de modtages fra primærstatistikkontoret Erhvervsstruktur. I højre side af oversigten er vist den tilhørende MLS-kode i de tilfælde, hvor posterne har en direkte oversættelse til denne kodning.

Tabel 31 Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik på firmaniveau og arbejdsstedsniveau - fortsættes

Label	Variable	# i Firma- record	# i Arbst- record	MLS-kode	MLS-Tekst
Jurnr. "rest")	(også i JURNR	1	1		
Arbejdsstedskode	(også i "rest") AKODE		2		
DB93 branche	(også i "rest") BRANCHE	2	3		
9 branchekode	BRA009	3	4		
27 branchekode	BRA027	4	5		
53 branchekode	BRA053	5	6		
111 branchekode	BRA111	6	7		
Firmaets hovedbranche	(også i "rest") F_DB93		8		
Ejerkode	EJKOD	7	9		
Kombinationskode	KOMB	8	10		
Amtskode	AMTKOD		11		
Kommunekode	KOMKOD		12		
Regnskabsperiode	PERIOD	9			
Journaliseringskode	JKOD	10			
Årsværk	(også i "rest") VAERK		13		
Årsværk	AARSV	11			
Antal besk.	BESK	12			
Omsætning	OMS	13	14		
Arbejde udført for egen regning	AUER	14	15	1012	Fremstilling af driftsmidler til eget brug
Andre driftsindtægter	ADR	15	16	1019	Andre, sekundære driftsindtægter
Forskel på lagre	DLG	16	17		
Køb af varer, hjælpemat. og emballage	KRH	17	18		
Køb af energi (ekskl. autodrift)	KENE	18	19	2013	Køb (forbrug) af kraft og brændsel
Køb af lønarbejde	KLOE	19	20	2014	Køb af lønarbejde og underentrepriser
Udgifter til husleje	UDHL	20		7020	Udg. til husleje, ekskl. varme
Udgifter til anskaffelse af småinv. m.m.	UASI	21		7025	Udg. til småanskaffelser
Ordinære tab på debitorer	OTDE	22		7026	Ordinære tab på debitorer
Øvrige eksterne udgifter (inkl. Auto-drift)	OEEU	23		7042	Andre eksterne udgifter
Lønninger og gager	LGAG	24		4015	Lønninger og arbejdsgiverbidrag
Pensionsudgifter	PUDG	25		4016	Pensionsudgifter
andre udgifter til social sikring	AUDG	26		4017	Øvrige personaleudgifter
Afskr. & nedskr. af mat. og immat. anl.	ANMI	27		5100	Af- og nedskrivn. af ikke-fin. anlægsaktiver
Nedskrivning af omsætningsaktiver	NOAK	28		5200	Nedskrivning af ikke-finansielle omsætningsaktiver
Sekundære udgifter	SEUD	29		7060	Andre driftsudgifter
Resultat før finans. Og eks.ord. poster	RFEP	30			
Indtægter af kapitalinteresser	INKI	31		4030	Indtægter af kapitalinteresser
Udbytte i øvrigt af finans. anlægsaktiv.	UDFA	32		4032	Øvrige rente- og udbytteindtægter
Renteindtæg. o.l. af finans. anlægsakt.	RIFA	33		4032	Øvrige rente- og udbytteindtægter
Renteindtægter o.l. af omsætningsaktiver	RIOM	34		4031	Renteindtægter mv. af omsætningsaktiver
Nedskr. af finansielle anlægs- og omsætningsaktiver	NFAO	35		5300	Nedskrivning af finansielle aktiver
Renteudgifter o.l.	RUDG	36		4040	Renteudgifter
Ekstraordinære indtægter	EOI	37		1060	Ekstraordinære indtægter
Ekstraordinære udgifter	EOU	38		7061	Ekstraordinære udgifter
Årets resultat før skat	ARFS	39			
Selskabsskat af årets resultat	SSAR	40		4041	Selskabsskat
Årets resultat	AARE	41		4043	Skattemæssigt resultat
Konsolidering, dvs. overf. t/f egenkap.	KEGN	42			
Udbytte	UDBY	43		4044	Udloddet udbytte
Immaterielle anlægsaktiver i alt	IAAT	44		8110	Immaterielle anlægsaktiver
Grunde og bygninger	GRBY	45		8120	Grunde og bygninger
Tekniske anlæg og maskiner	ATAM	46		8121	Tekniske anlæg og maskiner

Label	Variable	# i Firma- record	# i Arbst- record	MLS-kode	MLS-Tekst
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	AAAI	47		8122	Andre anlæg, driftsmidler og inventar
Forudbet. og mat. anlægsaktiver m.m.	FMAA	48		8129	Øvrige materielle anlægsaktiver (fx.forudbetalinger)
Materielle anlægsaktiver i alt	MAAT	49			
Tilgodehavender	TILG	50		8130	Finansielle anlægsaktiver
Behold. af aktier og ejerandelsbeviser	ABAE	51		8130	Finansielle anlægsaktiver
Behold. af oblig. og andre værdipapier	ABOA	52		8130	Finansielle anlægsaktiver
Finansielle anlægsaktiver i alt	FAAT	53		8130	Finansielle anlægsaktiver
Anlægsaktiver i alt	AAT	54			
Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage. (primo)	PRHB	55	21	5060	Råvarelager primo
Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage. (ultimo)	URHB	56	22	6060	Råvarelager ultimo
Varer under fremstilling (primo)	PVUF	57	23	5065	Færdigvarelagre primo
Varer under fremstilling (ultimo)	UVUF	58	24	6065	Færdigvarelagre ultimo
Fremstil. Færdigvarer og handelsvarer (primo)	PFFH	59	25	5061 / 5062 / 5065	Færdigvarelagre primo
Fremstil. Færdigvarer og handelsvarer (ultimo)	UFFH	60	26	6061 / 6062 / 6065	Færdigvarelagre ultimo
Igangværende arbejde f. fremmed regning (primo)	PIAF	61	27	5065	Færdigvarelagre primo
Igangværende arbejde f. fremmed regning (ultimo)	UIAF	62	28	6065	Færdigvarelagre ultimo
Forudbetaling på købte varer (primo)	PFKV	63	29		
Forudbetaling på købte varer (ultimo)	UFKV	64	30	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Varebeholdninger i alt (primo)	POAT	65	31	8141	Lagerbeholdninger primo
Varebeholdninger i alt (ultimo)	UOAT	66	32	8142	Lagerbeholdninger ultimo
Tilgodeh. fra salg af varer og tj.ydelser	TSVT	67		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Andre tilgodehavender	ANTI	68		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Tilgodehavender i alt	TGT	69		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Behold. af aktier og ejerandelsbeviser	OBAE	70		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Behold. af oblig. og andre værdipapirer	OBAV	71		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Likvide beholdning	LIBE	72		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Værdipapirer og kapitalandele i alt	VKT	73		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Omsætningsaktiver i alt	OMAT	74		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Aktiver i alt	AT	75			
Egenkapital ultimo	EGUL	76		8210	Egenkapital
Hensættelser	HENS	77		8220	Hensættelser
Langfristet gæld til leverandører	LGL	78		8230	Langfristet gæld
Anden langfristet gæld	ALG	79		8230	Langfristet gæld
Kortfristet gæld til leverandører	KGL	80		8240	Kortfristet gæld
Anden kortfristet gæld	AKG	81		8240	Kortfristet gæld
Passiver i alt	PAST	82			
Immaterielle anlægsaktiver (tilgang)	TIAA	83		6102 / 6110	Indkøbt software/Køb af immaterielle aktiver, øvr. og uspecificerede
Køb af eksist. byg. (inkl. grundværdi)	KEB	84	33	6121	Køb af eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)
Opførelsesudg. for nybyggeri (excl. grunde)	OPNY	85	34	6123	Opførelse af nye bygninger (ekskl. grundværdi)
Køb af ubebyggede grunde	KUBG	86	35	6122	Køb af ubebyggede grunde
Ombyg. og forbed. af byg. og byg.instal.	OFBB	87	36	6124	Ombygning og forbedringer af bygninger
Veje, havne, pladser o.l.	VHPK	88	37	6125	Nyanlæg og ombygning af veje, havne mv.
Fast ejendom i alt (tilgang)	FET	89	38		
Tekniske anlæg og maskiner (driftsmidler)	DTAM	90	39	6134	Køb af driftsmidler, øvrige og uspec.
Andre anlæg, driftsmat. og inventar (tilgang)	TAAD	91	40	6134	Køb af driftsmidler, øvrige og uspec.
Driftsmidler i alt (tilgang)	TDRT	92	41		
Tilgang i alt	ATIT	93	42		

Label	Variable	# i Firma- record	# i Arbst- record	MLS-kode	MLS-Tekst
Immaterielle anlægsaktiver (afgang)	AIAA	94		6202 / 6210	Afhændelse af software/ immat. aktiver, øvr. og uspec.
Salg af bygninger (inkl. grundværdi)	SABY	95	43	6221	Salg af eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)
Salg af ubebyggede grunde	SUBG	96	44	6222	Salg af ubebyggede grunde
Salg af veje, havne, pladser o.l.	SVHP	97	45	6223	Salg af veje, havne, pladser mv. (inkl. grundværdi)
Fast ejendom i alt (afgang)	FEGT	98	46		
Salg af tekniske anlæg og maskiner	STAM	99	47	6234	Salg af driftsmidler, øvrige og uspec.
Salg af andre anlæg, driftsmid. og inv.	SADI	100	48	6234	Salg af driftsmidler, øvrige og uspec.
Driftsmidler i alt (afgang)	ADRT	101	49		
Afgang i alt	AFAT	102	50		
Omsætning (handelsvarer)	HOMS	103	51	1016	Omsætning af handelsvarer
Køb (handelsvarer)	HKOB	104	52		Handelsvarer, køb
Lager primo (handelsvarer)	HLPR	105	53	5066	Handelslagre i fremstilling primo
Lager ultimo (handelsvarer)	HLUL	106	54	6066	Handelslagre i fremstilling ultimo
Anslået omsætning af handelsvarer	AOH	107			
Anslået avance i % af handelsvareoms.	AAH	108			
Regnskabet's saml. udg. til fin. leasing	RSUF	109		7057	Korr. for bruttoleasingafgifter (er negativ i mellemsystemet)
Fast ejendom (finansiel leasing)	FLFE	110			
Tekniske anlæg og maskiner (fin. leasing)	FTAM	111			
Andre anlæg, driftsmidler og inventar (fin. Leasing)	FADI	112			
	UDV111	113			

I den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik spørges om køb (modsat forbrug) af rå- og hjælpematerialer, færdigvarer og emballage, hvorfor hidtidige Mellemsystemposter for forbrug af disse varer ikke umiddelbart fremgår af regnskabsstatistikfilerne, men kan dannes ved korrektion med lagerændringerne (der herefter kan være de nationalregnskabsmæssige lagerændringer).

Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik udskiller udgifter til husleje, småanskaffelser og ordinære tab på debitorer i særlige poster, jf. tabel 32.

Tabel 32 Særlig omkostningsspecifikation i spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

Tekst	Gl. RSI 1983-94	Ny RG-stat	Omkostningsundersøgelsen.
Udgifter til husleje	del af P06	UDHL	OMKp31, del af p32,p33,p34,p35
Udgift til ansk. af småinventar m.m.	del af P06	UASI	OMKp49
Ordinære tab på debitorer	del af P06	OTDE	OMKp47

Gl. RSI betegner den tidligere Regnskabsstatistik for industri, der fra og med 1995 er afløst af den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. Ved bearbejdningen af regnskabsstatistikken er det valgt at bevare alle oplysninger om de enkelte firmaer og arbejdssteder indtil det trin, hvor den bearbejdede statistik bringes på en form, så den kan indgå i Mellemsystemet. Endvidere bevares format og kodning fra regnskabsstatistikken indtil dette trin for at hindre tab af information, der eventuelt senere kunne udnyttes til andre formål. Det indebærer f.eks., at den geografiske kodning i den bearbejdede regnskabsstatistik har kunnet benyttes ved udarbejdelsen af regionale regnskaber.

3.1.2.3.7.2 Bearbejdning af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik

3.1.2.3.7.2.1 Indsættelse af rettelse i arbejdssteds- og firmafilen

Det første trin i bearbejdningen er, logisk set, at indsætte rettelse til de records for firmaer og arbejdssteder, der er modtaget fra primærstatistikkontoret. I 1995 var det således nødvendigt indledningsvis at omkode brancheplaceringen for virksomheder, der skal placeres som støberier og pesticidfremstilling, da disse brancher i praksis havde været nedlagt i primærstatistikkerne siden 1993 på grundlag af nogle tvivlsomme kriterier. Alle størrelser i records fra firma-, arbejdssteds- eller restfil kan rettes i dette trin, og i praksis er det meste af systemet til bearbejdning af regnskabsstatistikken kørt igennem flere gange, efterhånden som stadig flere problemer blev identificeret og rettet.

3.1.2.3.7.2.2 Samling af firma- og arbejdsstedsoplysninger

For både firmaer og arbejdssteder beregnes nogle få poster, der ikke oprindeligt fandtes i filerne: omsætning af egne produkter, køb af råvarer (ekskl. handelsvarer), færdigvarelagre primo og ultimo samt tilnærmet produktionsværdi og anskaffelse af bygninger (de sidste til brug ved fordeling af en række størrelser fra firmaoplysningerne på arbejdssteder). Endvidere flyttes firmafilens oplysning om firmabranche til variabelen F_DB93, således at denne variabel overalt betegner firmabranchen. Disse poster bevares i filerne gennem det videre forløb.

Tabel 33 Beregnede poster til supplerung af regnskabsstatistikfilerne

Label	Variable	# i Firma- record	# i Arbst- record	MLS- kode	MLS-Tekst
Omsætning af egne produkter	EOMS	Ny	Ny	1018	Øvrig og uspec. nettoomsætning
Køb af råvarer, hjælpemat. og embal.	RKOB	Ny	Ny	2015	Øvrig og uspec.køb (forbrug) af råstof.
Fremstil. Færdigvarer (primo)	PFFV	Ny	Ny	5065	Færdigvarelagre primo
Fremstil. Færdigvarer (ultimo)	UFFV	Ny	Ny	6065	Færdigvarelagre ultimo
Tilnærmet produktionsværdi	PROD	Ny	Ny		
Anskaffelse af bygninger i alt.	ABYGN	Ny	Ny		

Arbejdsstedsfilen deles i den del, der har firma i firmafilen (dvs. hvor det firma, som arbejdsstedet tilhører, har firmabranche inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område) og den del der har FirmaBranche UDEn for firmafilen (FBRUDE-delen). For eksempel vil en industriel produktionsenhed (arbejdssted), der tilhører et firma med hovedaktivitet i engroshandel, optræde i FBRUDE-delen. Dette er en konsekvens af, at engroshandel ikke er dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. For engroshandel er den statistiske kilde Skatteregnskabsstatistikken, og nationalregnskabsberegninger for denne erhvervsgruppe foretages i et andet beregningssystem nemlig Skatteregnskabsstatistiksystemet.

Firmafilen samkøres med arbejdsstedsfilen, som har firmabranche dækket af regnskabsstatistikken. Firmafilens rest, som bør bestå af arbejdssteder, der ligger uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område, beregnes residualt som firmaoplysninger minus sum af arbejdsstedsoplysninger for samme firma. Records med suspekterede residualer udskrives. Før samkørslen må en række arbejdssteder (hovedsagelig selvstændige brugsforeninger) samles på et samle-JURNR, der er benyttet i Firma-filen for

disse enheder. Fra primærstatistikkontoret Erhvervsstruktur modtages årligt en fil med sådanne arbejdssteder. Det oprindelige JURNR bevares dog også i recorden.

Firmafilens rester, som ikke er fundet i arbejdsstedsfilen, samkøres med "rest"-filen fra primærstatistikkontoret. Firma-rester, der ikke findes her, udskrives, så der kan tages stilling til, om de giver anledning til rettelser i firmaoplysningerne. Når der først er taget hensyn til alle tilfælde, hvor arbejdssteder modsvares af et samle-JURNR i firmafilen, er resten hovedsagelig tilfældige differencer med omsætning = 0. Omvendt søges der efter rest-arbejdssteder, der ikke modsvares af en firma-rest. Her er dog oftest tale om enheder med ingen eller et ubetydeligt antal årsværk. Der udskrives endvidere advarsler, hvis firmafilens rest har et antal årsværk, som afviger fra samme firmas årsværk iflg. "rest"-filen, hvis firmaets rest-omsætning er negativ eller i øvrigt har en suspekt størrelse.

For 1995 var der en del tilfælde, hvor firmaomsætningen var mindre iflg. firmastatistikken end iflg. arbejdsstedsstatistikken¹. I disse tilfælde var det normalt arbejdsstedernes tal, der var mest troværdige. Der er også afsløret tilfælde af modstridende økonomiske oplysninger og tilfælde, hvor arbejdssteder, der har skiftet ejer i perioden, er kommet med flere gange i materialet under forskellige JURnumre.

Når man i arbejdet med opstilling af det endelige nationalregnskab er interesseret i at etablere de rigtige relationer mellem firmaerne og deres tilhørende arbejdssteder, er det dels fordi, en række af firmastatistikens poster skal deles ud på arbejdssteder, dels fordi - som det tydeligt viste sig under arbejdet med filerne - der bliver afsløret en hel del fejl under processen, ofte vedrørende nogle af landets større koncerner.

Når inddata er rettet for større åbenlyse fejl, kan "rest"-filens arbejdssteder tildeles økonomiske størrelser. Hvor et firma indeholder flere "rest"-arbejdssteder, opdeles de residualt beregnede størrelser på enheder med udgangspunkt i "rest"-filens årsværk. Disse arbejdssteder er regnskabsstatistikens bidrag til Mellemsystemets erhverv uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik's område (når bortses fra eventuelle senere rettelser af arbejdssteders brancheplassering).

3.1.2.3.7.2.3 Omkodning af arbejdsstedserhverv der er i modstrid med firma-brancher

Ved samkørsel af firmafil og arbejdsstedsfil for 1995 blev fundet en hel del firmaer, der ikke havde arbejdssteder i firmabranchen. Dette noget suspekke forhold blev forklaret med, at de to filer ikke var baseret på samme version af erhvervsregisterudtrækket. Selv om det ville være mindre kompliceret at benytte arbejdsstedsfilens branchekodning, blev det klart, at firmafilens branchekodning måtte antages at være den mest korrekte og i

¹ Forklaringen skulle hovedsagelig søges i det forhold, at firmastatistikken var offentliggjort før arbejdsstedsstatistikken var færdigbearbejdet. I en række tilfælde var den endelige opdeling af firmaet fastlagt efterfølgende, så en større eller mindre del af firmaets interne strømme kom til at indgå i arbejdsstedsfilens samlede omsætning og køb for firmaet. Primærstatistikkontoret forsynede nationalregnskabskontoret med en liste over firmaer med kendte problemer af denne art. Det er i mellemtiden besluttet, at fremover vil den helt endelige firmastatistik blive opstillet efter arbejdsstedsstatistikken.

bedst overensstemmelse med Varestatistik for industri². Der foretages derfor følgende kontrol- og rettelsesprocedure.

Der gennemføres en kontrol af, om der er overensstemmelse mellem branchekodningen i firmafilen og filen med arbejdssteder, som har firmabranche inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikks område. Ud fra arbejdsstedsfilen dannes tal for faglige enheder (kind-of-activity units), og for hvert firma (JURNR) sammenstilles oplysninger om produktionsværdiens sammensætning på DK-NACE erhverv (her benyttes den tidligere opstillede variabel for tilnærmet produktionsværdi). Arbejdsstedsoplysningerne samles med firmafilens oplysninger. I tilfælde hvor et firma består af en enkelt faglig enhed, overføres firmabranchen som arbejdsstedsbranche for alle firmaets arbejdssteder. Dette er den mest almindelige situation. I andre tilfælde med modstridende branchekodninger rettes arbejdsstedbranchen for arbejdsstederne i den største (eller næststørste) faglige enhed, når dette vil medføre overensstemmelse mellem filernes branchekodning. I mere komplicerede tilfælde er det ikke skønnet forsvarligt at rette brancheplaceringen automatisk. Der udskrives kontrollister, som viser firmaet med opdeling på arbejdssteder før og efter omkodning. I det omfang den automatiske omkodning er skønnet usandsynlig, er inddata i stedet rettet manuelt.

Problemet med modstridende brancheplacering i firma- og arbejdsstedsfil var - som andre indkøringsproblemer - klart større i 1995 end i de følgende år. Ovenstående er et eksempel på, at nationalregnskabskontoret ved egne kontrolprocedurer går ind og forbedrer datakvaliteten i det primærstatistiske materiale.

3.1.2.3.7.2.4 Fordeling af firmaposter på arbejdssteder

Visse af de poster, der alene er oplyst i firmafilen, betragtes i nationalregnskabet som arbejdsstedsrelaterede poster. Disse poster fordeles på firmaets arbejdssteder. Inden fordelingen sikres, at en række poster, der er oplyst i både firma- og arbejdsstedsfil, og skal benyttes i det videre beregningsforløb, stemmer overens. På dette trin af beregningen antages, at inddata er rettet, så firmaposter kan beregnes som summen af posterne for de tilhørende arbejdssteder.

Følgende poster føjes til arbejdsstedsfilen:

² Firmastatistikken blev opbygget ud fra en registerversion, som havde været gennem en ret omfattende revision af enhedernes brancheplacering. Her havde mange enheder i fremstillingsvirksomhed skiftet branche efter en vurdering af produktsammensætningen i Varestatistikken. Da man nåede frem til at udarbejde arbejdsstedsstatistikken, var denne registerversion gået tabt, og der var ikke tid til at rekonstruere den. Det blev derfor nødvendigt at gå tilbage til en version, som er et simpelt udtræk fra erhvervsregistret .

Tabel 34 Regnskabsposter der fordeles ud på arbejdssteder tilhørende et firma

Label	Variable	# i Firma- record	Opdeles/opregnes i Arbejdssteds-record helst proportionalt med:
Regnskabsperiode	PERIOD	9	overføres
Journaliseringskode	JKOD	10	overføres
Antal besk.	BESK	12	VAERK
Udgifter til husleje	UDHL	20	OMS-HKOB
Udgifter til anskaffelse af småinvesteringer m.m.	UASI	21	OMS-HKOB
Ordinære tab på debitorer	OTDE	22	OMS
Øvrige eksterne udgifter (inkl. autodrift)	OEEU	23	OMS-HKOB
Lønninger og gager	LGAG	24	VAERK
Pensionsudgifter	PUDG	25	VAERK
Andre udgifter til social sikring	AUDG	26	VAERK
Tilgang af immaterielle aktiver	TIAA	83	TDRT
Afgang af immaterielle aktiver	AIAA	94	ADRT
Regnskabs saml. udg. til fin. Leasing	RSUF	109	OMS-HKOB
Fast ejendom (finansiel leasing)	FLFE	110	KEB+OPNY
Tekniske anlæg og maskiner (fin. Leasing)	FTAM	111	DTAM
Andre anlæg, driftsmidler og inventar (fin. Leasing)	FADI	112	TAAD

Beregningen foregår i to trin. Først gennemføres beregningen for de arbejdssteder, der tilhører firmaer inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikks område. Her består opgaven i at fordele posterne vedrørende det enkelte firma ud på firmaets arbejdssteder. Fordelingen foregår om muligt proportionalt med de ovenfor nævnte størrelser. Skulle nogle af disse størrelser blive nul og dermed være uegnede til fordelingen, vil programmet benytte default-løsninger f.eks. fordeling ved hjælp af omsætning eller årsværk. Det kontrolleres endvidere, at der ikke opstår umulige størrelser, f.eks. negative forbrug af rå- eller handelsvarer.

Herefter tilføjes de manglende poster til de arbejdssteder, der hører til firmaer uden for regnskabsstatistikens område (FBRUDE-enhederne). Her tages om muligt udgangspunkt i forholdene i de kompletterede arbejdsstedsrecords, der tilhører samme DK-NACE erhverv. Arbejdsstederne tildeles en andel af den post, der benyttes som sammenligningsgrundlag, svarende til gennemsnittet fra de tidligere udfyldte records for ikke-FBRUDE arbejdssteder. Også her benyttes default-løsninger, hvis det foretrukne sammenligningsgrundlag mangler. Hvis beregningen ud fra DK-NACE erhvervet er umulig, fordi branchen alene indeholder FBRUDE-arbejdssteder, gennemføres beregningen i stedet ved sammenligning med arbejdsstedets NR130-branche.

3.1.2.3.7.2.5 Integreret handelsaktivitet

I de foregående trin er opstillet kompletterede records for alle regnskabsstatistikens arbejdssteder. Denne udgave af arbejdsstedsstatistikken kan ikke umiddelbart overføres til Mellemsystemet, da integreret handelsaktivitet stadig er spredt ud på DK-NACE erhvervene uden for handel.

For hvert arbejdssted uden for handelserhvervene gennemføres nu en opdeling i handel og øvrig aktivitet. Det sker med udgangspunkt i posterne for handelsomsætning og -køb

samt posterne for handelsvarelagre primo og ultimo. Disse poster overføres helt til handelsdelen. Endvidere overføres en andel af forbrug i produktionen, og der sker samtidig en overførsel af andele på BESK-, OTDE-, LGAG-, AUDG-, PFKV- og UFKV- samt PRHB- og URHB- variablerne. Her er det alene de to sidste, råvarelager primo og ultimo, der har nogen betydning for de størrelser, der benyttes i det videre forløb.

Filen med integreret handel fordelt på DK-NACE erhverv bevares. Til brug for Skatte-regnskabsystemet og Mellemsystemet dannes en fil, hvor integreret handel som hovedregel omkodes til branche 510008. Integreret handel i branche 158120: Bagerforretninger, placeres dog i branche 522410: Brøddudsalg.

Der opstilles en ny arbejdsstedsfil, som består af arbejdssteder rensat for integreret handel + udskilt integreret handel med opdeling på arbejdssteder.

3.1.2.3.7.2.6 Omkodning til Mellemsystemformat

Mellemsystemet indeholder oplysninger, hvoraf nogle vedrører firmabrancher (institutionelle enheder grupperet på erhverv efter hovedaktivitet), mens resten refererer til FE-erhverv³. Hver enkelt MLS-kode refererer til enten firmabranche- eller FE-erhverv - oplysninger. Det er ved overførslen til filer i mellemsystemformat, at individoplysningerne fjernes fra materialet, der her aggregeres til oplysninger for DK-NACE-erhverv/ENS95-sektor. Materialet foreligger allerede opdelt på DK-NACE-erhverv. Sektorkoder dannes ud fra ejerkoden, EJKOD, med nøglen:

³ Til brug for opstillingen af institutionelle sektorregnskaber dannes nu en alternativ fil med regnskabsstatistikens bidrag til Mellemsystemet. Her er tilføjet nogle ekstra MLS-koder for formueindkomsttransaktioner, og poster vedrørende faglige enheder optræder med både firma- og FE-branche.

Tabel 35 Sammenhæng mellem ejerkoder og ENS95 institutionelle sektorer

EJKOD Sektor			EJKOD Sektor		
010	S14	Enkeltmandsvirksomheder	060	S11	Andelsselskaber (kan også være S12)
013	S14	Enkeltmandsvirksomheder i likvidation	063	S11	Andelsselskaber i likvidation
014	S14	Enkeltmandsvirks. under konkursbehandling	064	S11	Andelsselskaber under konkurs
021	S11	Interessentselskaber	070	S13	Staten
022	S11	Partrederier	081	S13	Amtskommuner
023	S11	Interessentselsk./partreder. i likvidation	082	S13	Primærkommuner
024	S11	Interessentselsk./partreder. under konkurs	091	S11	Foreninger (kan også være S15)
030	S11	Kommanditselskaber	092	S11	Fonde og selvejende institutioner (også S15)
033	S11	Kommanditselskaber i likvidation	093	S13	Folkekirken
034	S11	Kommanditselskaber under konkurs	094	S13	Folkekirkelige menighedsråd
041	S11	A/S under stiftelse	904	S13	Anden offentlig myndighed (dog også HT, S11)
042	S11	A/S i normal drift	905	S14	Dødsboer, konkursboer
043	S11	A/S i likvidation	906	S14	Private husholdninger
044	S11	A/S under konkurs	908	S11	Anden ejer i øvrigt
045	S125	Forsikrings-A/S	980	S11	Udenlandske virksomheder
051	S11	APS under stiftelse	990	S14	Uoplyst ejer
052	S11	APS i normal drift	993	S14	Uoplyst ejer i likvidation
053	S11	APS i likvidation	994	S14	Uoplyst ejer under konkurs
054	S11	APS under konkurs			

Fra regnskabsstatistikens firmadel dannes et udtræk af de poster, som skal indgå på firma-niveau. Regnskabsstatistikens koder overføres til Mellemsystemet i overensstemmelse med den her viste nøgle, og der udskrives en fil med firmaoplysninger i Mellemsystemformat.

Tabel 35a Overførsel af poster til Mellemsystemet på firmaniveau

Label	Variable	Andel, %	MLS- kode	MLS-Tekst
Afskr. & nedskr. af mat. og immat. anl.	ANMI	100,00	5100	Af- og nedskrivn. af ikke-finansielle anlægsaktiver
Nedskrivning af omsætningsaktiver	NOAK	100,00	5200	Nedskrivning af ikke-finansielle omsætningsaktiver
Sekundære udgifter	SEUD	100,00	7060	Andre driftsudgifter
Indtægter af kapitalinteresser	INKI	100,00	4030	Indtægter af kapitalinteresser
Udbytte i øvrigt af finans. anlægsaktiv.	UDFA	100,00	4032	Øvrige rente- og udbytteindtægter
Renteindtæg. o.l. af finans. anlægsakt.	RIFA	100,00	4032	Øvrige rente- og udbytteindtægter
Renteindtægter o.l. af omsætningsaktiver	RIOM	100,00	4031	Renteindtægter mv. af omsætningsaktiver
Nedskr. af finans. anlægs- og omsæt.akt.	NFAO	100,00	5300	Nedskrivning af finansielle aktiver
Renteudgifter o.l.	RUDG	100,00	4040	Renteudgifter
Ekstraordinære indtægter	EOI	100,00	1060	Ekstraordinære indtægter
Ekstraordinære udgifter	EOU	100,00	7061	Ekstraordinære udgifter
Selskabsskat af årets resultat	SSAR	100,00	4041	Selskabsskat
Årets resultat	AARE	100,00	4043	Skattemæssigt resultat
Udbytte	UDBY	100,00	4044	Udloddet udbytte
Immaterielle anlægsaktiver i alt	IAAT	100,00	8110	Immaterielle anlægsaktiver
Grunde og bygninger	GRBY	100,00	8120	Grunde og bygninger
Tekniske anlæg og maskiner	ATAM	100,00	8121	Tekniske anlæg og maskiner
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	AADI	100,00	8122	Andre anlæg, driftsmidler og inventar
Forudbet. og mat. anlægsaktiver m.m.	FMAA	100,00	8129	Øvrige materielle anlægsaktiver
Tilgodehavender	TILG	100,00	8130	Finansielle anlægsaktiver
Behold. af aktier og ejerandelsbeviser	ABAE	100,00	8130	Finansielle anlægsaktiver
Behold. af oblig. og andre værdipapirer	ABOA	100,00	8130	Finansielle anlægsaktiver
Finansielle anlægsaktiver i alt	FAAT	100,00	8130	Finansielle anlægsaktiver
Tilgodeh. fra salg af varer og tj.ydelser	TSVT	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Andre tilgodehavender	ANTI	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Tilgodehavender i alt	TGT	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Behold. af aktier og ejerandelsbeviser	OBAB	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Behold. af oblig. og andre værdipapirer	OBAB	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Likvide beholdning	LIBE	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Værdipapirer og kapitalandele i alt	VKT	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Omsætningsaktiver i alt	OMAT	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Egenkapital ultimo	EGUL	100,00	8210	Egenkapital
Hensættelser	HENS	100,00	8220	Hensættelser
Langfristet gæld til leverandører	LGL	100,00	8230	Langfristet gæld
Anden langfristet gæld	ALG	100,00	8230	Langfristet gæld
Kortfristet gæld til leverandører	KGL	100,00	8240	Kortfristet gæld
Anden kortfristet gæld	AKG	100,00	8240	Kortfristet gæld

Fra regnskabsstatistikens arbejdsstedsdel overføres på tilsvarende måde de poster, der skal indgå på FE-erhverv niveau. De fleste mellemsystemposter kan dannes alene ud fra regnskabsstatistikens koder i overensstemmelse med nøglen:

Tabel 36 Overførsel af poster til Mellemssystemet på arbejdsstedsniveau-fortsættes

Label	Variable	Andel, %	MLS-kode	MLS-Tekst
Omsætning af egne produkter	EOMS	100,00	1018	Øvrig og uspec. nettoomsætning
Arbejde udført for egen regning	AUER	100,00	1012	Fremstilling af driftsmidler til eget brug
Andre driftsindtægter	ADR	100,00	1019	Andre, sekundære driftsindtægter
Køb af råvarer, hjælpemat. og emballage	RKOB	100,00	2015	Øvrig og uspec.køb (forbrug) af råstoffer
Køb af energi (ekskl. autodrift)	KENE	100,00	2013	Køb (forbrug) af kraft og brændsel
Køb af lønarbejde	KLOE	100,00	2014	Køb af lønarbejde og underentrepriser
Udgifter til husleje	UDHL	100,00	7020	Udg. til husleje, ekskl. varme
Udgifter til anskaffelse af småinventar m.m.	UASI	100,00	7025	Udg. til småanskaffelser
Ordinære tab på debitorer	OTDE	100,00	7026	Ordinære tab på debitorer
Øvrige eksterne udgifter (inkl. autodrift)	OEEU			Fordeles som omkostningsundersøgelse mv.
Lønninger og gager	LGAG	100,00	4015	Lønninger og arbejdsgiverbidrag
Pensionsudgifter	PUDG	100,00	4016	Pensionsudgifter
andre udgifter til social sikring	AUDG	100,00	4017	Øvrige personaleudgifter
(1)Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage (primo)	PRHB	100,00	5060	Råvarelager primo
(2)Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage (primo)	PRHB	100,00	2015	Øvrig og uspec. køb (forbrug) af råstoffer
(1)Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage (ultimo)	URHB	100,00	6060	Råvarelager ultimo
(2)Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & embal. (ultimo)	URHB	-100,00	2015	Øvrig og uspec. køb (forbrug) af råstoffer
Varer under fremstilling (primo)	PVUF	100,00	5065	Færdigvarelagre primo
Varer under fremstilling (ultimo)	UVUF	100,00	6065	Færdigvarelagre ultimo
Fremstil. Færdigvarer (primo)	PFV	100,00	5065	Færdigvarelagre primo
Fremstil. Færdigvarer (ultimo)	UFFV	100,00	6065	Færdigvarelagre ultimo
Igangværende arbejde for fremmed regning (primo)	PIAF	100,00	5065	Færdigvarelagre primo
Igangværende arbejde for fremmed regning (ultimo)	UIAF	100,00	6065	Færdigvarelagre ultimo
Forudbetaling på købte varer (ultimo)	UFKV	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Varebeholdninger i alt (primo)	POAT	100,00	8141	Lagerbeholdninger primo
Varebeholdninger i alt (ultimo)	UOAT	100,00	8142	Lagerbeholdninger ultimo
Køb af eksisterende byg. (inkl. grundværdi)	KEB	100,00	6121	Køb af eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)
Opførelsesudg. for nybyg. (ekskl. grunde)	OPNY	100,00	6123	Opførelse af nye bygninger (ekskl. grundværdi)
Køb af ubebyggede grunde	KUBG	100,00	6122	Køb af ubebyggede grunde
Ombyg. og forbed. af byg. og byg.instal.	OFBB	100,00	6124	Ombygning og forbedringer af bygninger
Veje, havne, pladser o.l.	VHPK	100,00	6125	Nyanlæg og ombygning af veje, havne mv.
Tekniske anlæg og maskiner (driftsmid.)	DTAM	100,00	6134	Køb af driftsmidler, øvrige og uspec.
Andre anlæg, driftsmat. og inventar (tilgang)	TAAD	100,00	6134	Køb af driftsmidler, øvrige og uspec.
Immaterielle anlægsaktiver (tilgang)	TIAA	100,00	6110	Indkøbt software/Køb af immat. aktiver, øvr. og uspec.
Immaterielle anlægsaktiver (afgang)	AIAA	100,00	6210	Afhændelse af software/ immat. aktiver, øvr. og uspec.
Salg af bygninger (inkl. grundværdi)	SABY	100,00	6221	Salg af eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)
Salg af ubebyggede grunde	SUBG	100,00	6222	Salg af ubebyggede grunde
Salg af veje, havne, pladser o.l.	SVHP	100,00	6223	Salg af veje, havne, pladser mv. (inkl.grundværdi)
Salg af tekniske anlæg og maskiner	STAM	100,00	6234	Salg af driftsmidler, øvrige og uspec.
Salg af andre anlæg, driftsmid. og inventar	SADI	100,00	6234	Salg af driftsmidler, øvrige og uspec.
Omsætning (handelsvarer)	HOMS	100,00	1016	Omsætning af handelsvarer
Køb (handelsvarer)	HKOB	100,00	7019	Handelsvarer, køb

Label	Vari- ble	Andel, %	MLS- kode	MLS-Tekst
(1) Lager primo (handelsvarer)	HLPR	100,00	5061 / 5062 / (5060)	Handelslagre i fremstilling primo
(2) Lager primo (handelsvarer)	HLPR	100,00	7019	Handelsvarer, køb
(1) Lager ultimo (handelsvarer)	HLUL	100,00	6060 / 6061 / (6060)	Handelslagre i fremstilling ultimo
(2) Lager ultimo (handelsvarer)	HLUL	-100,00	7019	Handelsvarer, køb
Regnskabs saml. udg. til fin. leasing	RSUF	-100,00	7057	Korr. for bruttoleasingafgifter (er negativ)

På grund af, at få virksomheder har udfyldt posten RSUF "Samlet udgift til finansiel leasing", benyttes denne post faktisk ikke ved opstilling af Mellemsystemet. Den erstattes her helt af en separat og tværgående beregning af finansiel leasing omfattende hele økonomien. På den anden side fremgår det klart af teksten til de nye indberetningskemaer, at finansielt leaset materiel skal medregnes ved indberetning af investeringerne. Spørgsmålet er, hvordan den finansielle leasing faktisk er behandlet i indberetninger og regnskaber. I nationalregnskabet har man valgt at gå ud fra, at regnskabspraksis bevæger sig i retning af den behandling, nationalregnskabet benytter, og at regnskabsallene i høj grad afspejler behandlingen i virksomhedernes egne regnskaber. På denne baggrund er leasingkorrektionen (for ydelser vedr. finansiel leasing konteret af brugerne som køb af tjenesteydelser) i 1995 aftrappet til 2/3 af niveauet fra de tidligere år inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område⁴.

Regnskabsstatistikens post for "øvrige eksterne udgifter", OEEU, opdeles på et antal MLS-koder. Inden for de fleste fremstillingserhverv kan dette som hidtil ske med udgangspunkt i de fordelinger, der er opstillet ud fra den seneste tjenesteundersøgelse fra 1992. De herudfra opstillede fordelingsnøgler er konverteret fra DSE-erhverv til DK-NACE erhverv i forbindelse med opstillingen af Industrisystemet for 1993 og 94. Da den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik nu i modsætning til tidligere udskiller huslejeudgift: UDHL, småanskaffelser: UASI, og ordinære tab på debitorer: OTDE, i selvstændige poster, er fordelingsnøglerne fra tjenesteundersøgelsen revideret, så disse posters andele ikke længere indgår. Her er samtidig taget hensyn til, at en del af OEEU-posten er autodrivmidler. De reviderede fordelingsnøgler er alene opstillet for NR-erhverv, så til hvert DK-NACE erhverv anvendes nøglen vedrørende det NR-erhverv, det indgår i.

⁴ Til yderligere støtte for en nedsættelse af leasing-korrektionens størrelse kan anføres, at korrektionen i mange brancher var blevet større end 202: Leje og leasing-posten før korrektion. Det må dog tages i betragtning, at denne post er et resultat af fordelingsnøgler, som baseres på den ikke helt aktuelle tjenesteundersøgelse fra 1992.

Tabel 37 Andele af OEEU-posten. Eksempler fra tjenesteundersøgelses-erhverv

NR-erhverv:		140009	1510000	152000	153000	154000	155000
MLS-kode							
4046	Udg. til forsikring	2,67	3,38	3,72	2,27	3,17	2,12
6102	Indkøbt software	0,38	2,85	0,52	2,83	0,28	1,24
6121	Køb af eksisterende bygninger	0,44	0,53	0,17	0,23	0,17	0,04
7021	Leje og leasing af maskiner	0,79	1,51	1,60	5,20	2,63	1,72
7022	Leje og leasing af motorkøret.	0,03	0,06	0,03	0,09	0,11	4,15
7023	Leje og leasing af EDB-udst.	1,14		0,40	0,54	2,45	2,01
7024	Leje og leasing i øvr. og uspec.	0,64	0,63	0,05	0,02	0,10	0,03
7027	Rep. og vedl. af bygninger	2,39	3,25	3,19	2,47	1,16	2,61
7028	Rep. og vedl. af anlæg	1,05	0,52	0,65	0,53	0,46	0,63
7029	Rep. og vedl. af transportmdl.	3,28	1,37	1,40	0,92	0,43	5,15
7030	Rep. og vedl. af mask. og inv.	24,38	12,06	15,08	12,35	10,80	14,71
7040	Bidrag t. erhvervsorg, input	1,26	2,88	1,66	0,96	0,38	1,79
7041	Udg. til licenser og royalties	0,13	0,05	0,11	0,18	0,18	
7042	Andre ekst. udg. som er input	59,84	69,44	70,16	70,62	76,15	63,49
7043	Øvrige eksterne udgifter	1,58	1,47	1,26	0,78	1,53	0,31
	I alt	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik dækker nu også alle tidligere "håndværksbrancher" inden for fremstilling, bygge- og anlægsbrancherne samt detailhandel mv. inden for NACE 52-området, som tidligere blev opstillet i Skatteregnskabssystemet, fordi de ikke var dækket af den gamle Regnskabsstatistik for industri. Endvidere dækker den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik "rest"-enheder, uden for regnskabsstatistikens område. For erhverv, der ikke indgik i tjenesteundersøgelsen fra 1992, er fordelingsnøgler for OEEU-posten opstillet ud fra Skatteregnskabssystemets grundregister, således at fordelingsnøglen viderefører de relationer, der lå til grund for beregningen af de samme størrelser i dette beregningssystem. Disse nøgler foreligger med opdeling på såvel DK-NACE- som NR-erhverv. Hvor det er muligt, benyttes DK-NACE-erhvervets fordelingsnøgle for disse erhverv.

Tabel 38 Andele af OEEU-posten. Eksempler fra erhverv uden for tjenesteundersøgelsen:

DK-NACE erhverv:		524410	524420	524430	524440	524450	524510
MLS-kode							
4046	Udg. til forsikring	4,31	3,32	5,87	5,37	5,58	5,84
7024	Leje og leasing i øvr. og uspec.	2,92	4,87	2,00	2,71	3,46	3,33
7027	Rep. og vedl. af bygninger	2,92	1,04	0,51	1,32	0,92	1,22
7035	Rep. og vedl., øvr. og uspec.	1,77	1,38	1,22	2,09	2,26	2,09
7042	Andre ekst. udg. som er input	88,09	89,39	90,39	88,51	87,79	87,52
		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

3.1.2.3.7.2.7 Samkørsel af Regnskabsstatistik og Varestatistik for industri

"Varestatistikken", dvs. produktstatistikken for råstofudvinding og fremstillingsvirksomhed anvendes ikke direkte ved fastlæggelse af virksomhedernes økonomiske hovedstørrelser i nationalregnskabet, men anvendes først og fremmest ved fordelingen af om-

sætningen på produkter. Der er også til denne anvendelse behov for at henføre varestatistikens oplysninger om virksomhedernes produktion til samme erhverv som i regnskabsstatistikken. Tidligere blev det uden videre antaget, at regnskabsstatistikens brancheplacering er den rigtigste, da den er besluttet efterfølgende på grundlag af viden om produktionssammensætningen i det pågældende regnskabsår, mens varestatistikens brancheplacering viste produktionssammensætningen for et tidligere regnskabsår.

Som nævnt blev firmaregnskabsstatistikken for 1995 brancheplaceret ud fra en gennemgang af varestatistikken vedrørende dette år, mens arbejdsstedsstatistikken i højere grad fulgte erhvervsregistrets brancheplacering, der var baseret på ældre information fra varestatistikken. Da nationalregnskabet så vidt muligt har indført rettelser i arbejdsstedsstatistikken, så den følger firmastatistikens brancheplaceringer, må det antages, at det stadig er mest rimeligt at følge regnskabsstatistikken i tilfælde af modstrid med varestatistikken, hvor der ikke foreligger bedre viden.

Regnskabsstatistikens oplysninger om arbejdsstedernes omsætning af egne produkter samles først til faglige enheder (kind-of-activity units). Da der ikke i regnskabsstatistikken findes nogen identifikation for den faglige enhed, kan en faglig enhed alene identificeres som summen af firmaets arbejdssteder inden for et givet DK-NACE erhverv. Hermed bliver afgrænsningen af arbejdssteder i høj grad afhængig af den version af erhvervsregistret, der benyttes, hvad der kan skabe vanskeligheder for sammenligningen med statistikker baseret på andre registerversioner.

Varestatistikens oplysninger søges samlet på faglige enheder, der kan matches med de enheder, der er opstillet ud fra regnskabsstatistikken. I 1995 var varestatistikens enheder stadig identificeret ved et såkaldt SAF-nr. Der var tidligere til brug for de regionale regnskaber tilvejebragt en række nøgler mellem SAF og JUR-numre fra årene 93-97. Ved at søge i disse nøgler lykkedes det at tilknytte JUR-numre til hovedparten af varestatistikens faglige enheder⁵. Det var således ikke alle enheder, der lod sig sammenligne med de tilsvarende enheder iflg. regnskabsstatistikken. Problemerne var klart mindst i firmaer med kun én faglig enhed. Blandt de ikke-matchende virksomheders omsætningstal er de største vist i tabel 39:

⁵ I tilfælde, hvor samme faglige enhed havde flere mulige JUR-numre, blev der opstillet en prioritering mellem disse, så der først blev søgt efter en match med det mest aktuelle. Når det lykkedes at matche en faglig enhed med regnskabsstatistikken, blev der gennemført en sammenligning af omsætningstallene til vurdering af, om det var samme enhed, man havde fundet i begge statistikker.

Tabel 39 Ikke-matchende enheder i VS og RS

Branche:		Omsætning i varestatistik: mill.kr.
151390	Kødforarbejdning i øvrigt	846
155200	Fremstilling af konsumis	898
158300	Sukkerfabrikker og raffinaderier	2.723
159100	Fremstilling af spiritus	556
244200	Medicinalvarefabrikker	7.545
245120	Pudse- og rensningsmidelfabrikker	1.436
246300	Fremstilling af æteriske olier	530
268210	Asfalt- og tagpapfabrikker	980
297110	Fremst. af køleskabe og dybfrysere	1.358

Match-problemerne synes altså i høj grad at vedrøre store enheder. I det omfang varestatistikens faglige enheder så ud til i rimelig grad at dække samme virksomhed som i regnskabsstatistikken, blev regnskabsstatistikens FE-erhverv overført automatisk til varestatistikenheden.

En række tvivlstilfælde har givet anledning til en nærmere undersøgelse, hvad der i nogle tilfælde har medført, at regnskabsstatistikens brancheplacering er rettet i de ind-data, der er benyttet ved den endelige kørsel⁶.

De særlige vanskeligheder i forbindelse med at sammenstille enheder på hhv. JUR-nummer/DK-NACE-erhverv og på SAF-nr har gjort sig gældende indtil 1997, hvor også varestatistikenhederne foreligger med JUR-numre. Den ufuldstændige match mellem statistikkerne har medført, at der har måttet indføres en række skønsmæssige rettelser til opdelingen af erhvervenes omsætning på produkter, som ellers sker ved hjælp af varestatistikken. Det er her tilstræbt, at den totale omsætning på hver enkelt af nationalregnskabs produktbalancer ikke bliver mindre end omsætningen der fremgår af varestatistikken.

3.1.2.3.7.3 Grænser mellem Regnskabsstatistiksystemet, Skatteregnskabssystemet og andre beregningssystemer

Ideelt set bør de forskellige beregningssystemer dvs. Regnskabsstatistiksystemet, Skatteregnskabssystemet, systemerne til beregning ud fra erhvervsspecifik regnskabsstatistik samt beregningssystemet for offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet (OIMA) i S.13 klart kunne adskilles på firmaniveau. Inden for hvert system bør de tilhørende firmaer kunne opdeles i arbejdssteder/faglige enheder, der kan henføres til funktionelle erhverv. I specielt enkle tilfælde kan man gå ud fra, at der er et sådant sammenfald mellem firmabranche og FE-erhverv, så det ikke forekommer, at faglige enheder fra ét system skal placeres i erhverv, der tilhører et andet system. Ofte er tilstanden dog mere kompliceret, og her er risikoen for dobbeltregning eller udeladelse af enheder til stede. I arbejdet med opstilling af endelige nationalregnskaber gøres derfor en stor indsats for at sikre en konsistent erhvervsplacering af såvel firmaer som produktionsenheder (arbejdssteder).

⁶ Det er også forekommet, at brancheplaceringen er rettet i både regnskabs- og varestatistik, efter at oplysninger om karakteren af virksomhedens produktion var tilvejebragt fra andre kilder.

I. FBRUDE

Som tidligere nævnt, benyttes den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikks oplysninger vedrørende arbejdssteder også, hvor arbejdsstederne tilhører firmaer inden for Skatteregnskabssystemets område. Regnskabsstatistikken må i almindelighed antages at være en stærkere kilde. Dens kontoplan er mere specificeret, og den er opregnet til hele populationen på et mere detaljeret niveau. Af hensyn til en konsistent opgørelse af Regnskabsstatistiksystemet og Skatteregnskabssystemet under ét, er det dog samtidig nødvendigt, at Skatteregnskabssystemets firmaer opdeles på faglige enheder på en måde, som fastholder princippet, at regnskabsposterne for et firmas arbejdssteder summer op til firmaets regnskabsposter (når disse er opgjort korrekt svarende til den valgte opdeling af firmaet i faglige enheder). Nationalregnskabets beregningssystemer er opbygget således, at det sikres, at denne grundlæggende sumrestriktion er overholdt.

FBRUDE-arbejdsstederne overføres til Mellemsystemet sammen med den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikks øvrige arbejdsstedsoplysninger. Skatteregnskabssystemets firmaer bør opdeles på en måde, som respekterer de én gang beregnede regnskabstal for disse arbejdssteder. Det sker i praksis ved at fradrage FBRUDE-tallene fra firma-totalerne forud for fordelingen af firma-resten på øvrige faglige enheder.

Hvis den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik og JUR-momsen, der benyttes som opregningsgrundlag i Skatteregnskabssystemet, tog udgangspunkt i en fælles opfattelse af afgrænsningen af firmaer og tilhørende arbejdssteder og benyttede samme erhvervsplacering af enhederne, ville opgaven være enklere. Selv om det ville være forkert at sige, at de forskellige versioner af erhvervsregistret på forskellige tidspunkter generelt indeholder en mængde forskelle, er der så mange forskelligheder, at det rejser problemer af signifikant størrelse, især fordi de virkelig store firmaer ofte reorganiseres og erhverver eller afhænder virksomheder i løbet af året. Det har været nødvendigt at gennemføre kontroller for at undgå åbenlyst urimelige resultater, f.eks. betydelige fortegnsvendte residuale poster i Skatteregnskabssystemets firmabrancher.

I første omgang skal regnskabstallene vedrørende FBRUDE-enhederne placeres i firmabrancher i overensstemmelse med den placering, de har i JUR-momsen filen. Regnskabsstatistikfilen med FBRUDE-arbejdssteder samkøres med JUR-momsen. Hvor regnskabsstatistikens JUR-numre kan genfindes i JUR-momsen, rettes firmabranchen i overensstemmelse med JUR-momsens brancheplacering. Der udskrives endvidere en liste, der viser de branchefordelte beløb, det ikke er lykkedes at matche med JUR-momsen filen. I disse tilfælde må der være tale om arbejdssteder, der registermæssigt er placeret under forskellige enheder i de to statistikker. Det drejer sig i 1995 om mange små enheder spredt ud over de fleste erhverv. I nogle erhverv optræder dog signifikante størrelser. Det gælder 503010: Engroshandel med bilreservedele, og en række brancher inden for NACE 51-området "Anden engroshandel". 515100: Engroshandel med motorbrændstof, repræsenterer en meget stor umatchet omsætning, der imidlertid ikke repræsenterer nævneværdig bruttoavance. Der er, som man kunne forvente, problemer vedrørende området 521110 - 521210: Kolonialhandel, supermarkeder og varehuse, hvor en værditilvækst af størrelsesordenen ½ mia. kr. ikke har kunnet matches på JUR-nr. i 1995. Endelig er der problemer vedrørende 602410: Vognmandsvirksomhed og inden for 74-området: Anden forretningsservice. Selv om det ikke er lykkedes at finde enhederne i

JUR-momsen, formodes det, at enhederne er placeret ens i statistikkerne, medmindre der er andre indikationer for en forskellig placering.

Der dannes herefter et FBRUDE-datasæt i Mellemsystemformat. Det svarer til de samme arbejdssteders bidrag til Mellemsystemet, men adskiller sig herfra ved at være opdelt på (de rettede) firmabrancher i stedet for FE-brancher.

Når FBRUDE-enhederne siden udskilles fra Skatteregnskabssystemets "firmaer," foretages først en omkodning af posterne, som bringer dem på den (reducerede) kontoplan, der benyttes her. FBRUDE-størrelserne konfronteres med de tilsvarende regnskabsstørrelser i Skatteregnskabssystemets firmaer. I de tilfælde, hvor udskillelsen ville medføre, at resten får et invalidt negativt fortegn, udskrives resten i en advarselsliste, og restposten nulstilles i den fil, der går videre til opdeling på faglige enheder i Skatteregnskabssystemet. Der foretages ikke videre i forbindelse med ubetydelige og sandsynligvis tilfældige differencer af denne type. Større differencer giver anledning til en nærmere undersøgelse af, hvad der er gået galt. Typisk findes de større virksomheder, der kan være anledning til problemerne i erhvervsregistret og på internettet. I nogle tilfælde kan dette give anledning til, at inddata til beregningssystemerne rettes. Ellers kan det være nødvendigt at indføre mere skønmæssige rettelser i uplausible udgangsskøn (måltotaler), der måtte blive produceret af beregningssystemerne.

II. Samkørsel af Regnskabsstatistik med MS-JUR. Fjernelse af dobbeltdækning. Samkørsel af spørgeskemabaseret regnskabsstatistik med MS-JUR.

Erfaringen viser, at JUR-moms filen, der danner udgangspunkt for Skatteregnskabsregistret, kan indeholde momspligtige firmaer, der samtidig kan optræde i såvel offentlige virksomheder, offentlige ikke-markedsmæssige aktiviteter som i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. I forbindelse med opgørelse af nationalregnskabet er det afgørende, at firmaenheder medtages én og kun én gang, da der ellers bliver tale om manglende dækning subsidiært dobbeltregning

Da tests har klargjort, at firmaernes branchepacering ikke altid er ens i de forskellige kilder fx som følge af udtræk fra erhvervsregistret på forskellige tidspunkter, er der i nationalregnskabet beregningssystemer opbygget et system til udskillelse af den del af firmaerne, der efter alt at dømme indgår i beregningerne baseret på erhvervs-specifik regnskabsstatistik, offentlig ikke-markedsmæssig produktion (OIMA) i S.13 eller i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, inden resten fordeles i Skatteregnskabsstatistiksystemet.

Det har specielt vist sig nødvendigt at rense JUR-momsen for offentlige enheder. Fra JUR-momsfilen udskilles offentlige momspligtige enheder. Disse enheder opdeles efter, om enhederne har markedsmæssig eller alene ikke-markedsmæssig aktivitet med udgangspunkt i en liste over statslige og kommunale momsenheder, som er opstillet af kontoret Finansier og Priser. Virksomheder uden markedsmæssig aktivitet fjernes. Der udskrives kontrollister med hhv. de fjernede og de bevarede enheders moms salg og -køb. I 1995 viste det sig endvidere nødvendigt at fjerne et større antal enheder med ejerkoderne 093: Folkekirken, og 094: Menighedsråd fra JUR-momsens markedsmæssige aktiviteter. Endelig blev der gennemført en kontrol af, hvilke større enheder med ejerkoderne 070: Staten, 081: Amtskommuner og 082: Primærkommuner, der stadig op-

trådte i filen. Det viste sig her, at der overvejende var tale om enheder, vi behandler som dækket af ikke-markedsmæssig aktivitet, og som derfor også blev fjernet fra materialet.

Firmafilen fra den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik samkøres dernæst med JUR-momsen, rensset for offentlige enheder. I de tilfælde, hvor et firma findes i både regnskabsstatistik og JUR-moms, sammenlignes momsomsætning og -køb iflg. JUR-momsen med de tilsvarende størrelser, der kan opstilles ud fra regnskabsstatistikken. Det må principielt gælde, at regnskabsstatistikens firmaer ikke bør indgå i den population af firmaer, der fordeles på faglige enheder i Skatteregnskabssystemet, vel at mærke under forudsætning af, at firmaerne indgår i de to statistikker med samme afgrænsning. Sammenligningen i 1995 viste et antal firmaer med betydelige forskelle i de to kilder, og det er derfor næppe rimeligt på forhånd at gå ud fra, at forskellene altid kan forklares med forskellig periodeafgrænsning. Det blev besluttet ikke uden videre at acceptere antagelsen om, at JUR-moms enheden er fuldt dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, hvis JUR-moms -størrelserne er væsentligt større end de tilsvarende størrelser i regnskabsstatistikken. I 1995 har kriteriet været forskel i omsætning > 25 mill. kr. og $> 3\%$ og en forskel i omsætning minus køb > 3 mill. kr. og $> 15\%$. Lidt over 100 firmaer havde differencer, der opfyldte dette kriterie. I disse tilfælde blev differencerne bevaret i JUR-moms filen, i de øvrige tilfælde blev firmaerne fjernet. I det omfang, der er tale om firmaer, som i sidste ende i nationalregnskabet branchelagres inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikens område, er den bevarede rest dog uden betydning for Skatteregnskabssystemets beregning og dermed beregningen af den samlede værditilvækst. De store differencer vedrørte enkelte store firmaer i tobaksindustri, medicinalvarefabrikker, skibsværfter, supermarkeder og varehuse, dvs. enheder, hvor det må antages, at regnskabsstatistikken giver det bedste grundlag for fastlæggelsen af de økonomiske størrelser og derfor får lov til at trumfe andre kilder. Virkningen på værditilvæksten af de konstaterede differencer, der får lov at blive stående, er derfor ikke ret stor. Når bortses fra eventuelle periodiseringsproblemer, må hovedårsagen til disse differencer sandsynligvis søges i forskelle mellem regnskabsstatistikens opdeling på faglige enheder/arbejdssteder og momsstatistikens opdeling på momsenheder, idet det kan antages, at interne leverancer ikke er fjernet helt fra JUR-momsen.

En anden kontrol består i at sammenligne omsætning og køb i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikens område for de ikke-matchende JUR-numre. Udskrifter af disse størrelser fordelt på DK-NACE erhverv viste i 1995 for de ikke-matchende regnskabsstatistikenheder en samlet beregnet momsomsætning på 13,7 mia.kr og et samlet momskøb på 10,7 mia. kr. I JUR-momsen var der i alt i de samme brancher ikke-matchende enheder med momsomsætning på i alt 14,0 mia.kr og momskøb på 10,2 mia.kr⁷. En del af de ikke-matchende enheder i JUR-momsen har ingen eller meget lille omsætning, og der er ikke et videre godt sammenfald mellem fordelingen på brancher for den ikke matchende omsætning iflg. de to kilder. Tallene viser dog, at man med rimelighed kan gøre gældende, at regnskabsstatistikken giver nogenlunde samme resultat for de ikke-matchende enheder som det, man ville komme frem til ved i stedet at basere beregningen på JUR-momsens enheder. I lyset af disse kontroller blev det besluttet at acceptere, at

⁷ I 1996 og 1997 voksede den ikke matchende del af JUR-momsens omsætning sig betydelig større end den modsvarende ikke-matchende del af regnskabsstatistikens omsætning. Forholdet synes dog først og fremmest at skyldes, at en række pro-rata-konsortier i forbindelse med broanlæggene (Storebæltsbroen, Øresundsbroen) indgik i JUR-momsens tal, men var besluttet udeladt fra regnskabsstatistikken, da de gik igen i de enkelte entreprenørers regnskaber og ikke bidrog til værditilvæksten i bygge- og anlægsvirksomhed.

regnskabsstatistikken giver en fuldstændig beskrivelse af de erhverv, den dækker, og at de firmaer, der er tilbage i JUR-momsen, efter at regnskabsstatistikfirmaerne og de offentlige enheder er fjernet, er det bedst mulige bud på de firmaer, der skal indgå i Skatteregnskabssystemets beregninger.

3.1.2.3.7.4 Overgang fra firmabrancher til NR-erhverv i Skatteregnskabssystemet

I forhold til Mellemsystemet styrer en "kontrolnøgle", hvilke erhverv, der hentes fra Regnskabsstatistiksystemet hhv. Skatteregnskabssystemet. Denne nøgle tilpasses løbende, efterhånden som den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik bliver udbygget og gradvis erstatter beregningerne baseret på Skatteregnskabsstatistikken inden for de tjenesteydende erhverv.

For at undgå afgrænsningsproblemer renses JUR-moms filen som nævnt i forrige afsnit for enheder, der beregnes helt i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, og så vidt muligt også for enheder, der indgår i OIMA eller beregnes ud fra erhvervsspecifik regnskabsstatistik, eller regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber, inden den benyttes som opregningsgrundlag i Skatteregnskabssystemet.

FBRUDE-data udskilles som tidligere beskrevet på den måde, at regnskabsstørrelserne herfra tages ud af firmabranchnes tal, inden resten fordeles på FE-erhverv uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område. Dette indebærer også, at lønsummer og beskæftigelse vedr. produktionsenheder inden for den spørgeskemabaserede statistik område fradrages i firmabranchnes tal til fordeling på FE-erhverv uden for denne statistik område. Det tillades som nævnt ikke, at FBRUDE-data fjerner mere end postens oprindelige værdi fra nogen regnskabspost, der bør være positiv. Ellers opstod der en del tilfælde af invalide negative poster.

Opdelingen af reststørrelserne for firmabrancherne på øvrige FE-erhverv, fx opdelingen af et engroshandelsfirma med kombineret engroshandelsaktivitet og rådgivende ingeniørvirksomhed, gennemføres i to trin. Først beregnes initiale værdier for det, der skal overføres til hvert FE-erhverv, som modtager noget af firmabranchnen, ud fra de tilsvarende firmabranchners fordelinger på regnskabsposter. Eksempelvis bliver regnskabsposterne i en produktionsenhed, der er klassificeret som rådgivende ingeniørvirksomhed, og som skal overføres fra *firmabranchnen* engroshandel til FE-erhvervet rådgivende ingeniører, initialt estimeret ud fra de observerede regnskaber i *firmabranchnen* rådgivende ingeniører. Normtallene i forbindelse med disse fordelinger af firmaer ud på de produktionsenheder, de består af, er normalt og som default defineret som regnskabspost pr. lønkroner. Lønsummerne foreligger oplyst med en krydsfordeling på firmabranchnen og FE-erhverv og er derfor et generelt anvendeligt og økonomisk yderst meningsfuldt grundlag for opsplittningen. Disse initiale fordelinger summeres, og for hver post afstemmes fordelingen, således at bidragene til de forskellige FE-branchnen summer til det beløb, der skal fordeles. Man kan således sige, at der tages hensyn til relationerne såvel i de erhverv, der får tilført værdier, som den firmabranchnen, der afgiver værdierne.

I en række kvantitativt betydende tilfælde foreligger yderligere information fx i form af en fordeling af firmabranchnens omsætning på produktgrupper. I dette tilfælde udnyttes denne information ved fastlæggelsen af den produktion, der skal overføres mellem erhvervene ved overgangen fra firmabranchnen til FE-erhverv, og træder i stedet for den

ovenfor omtalte beregning baseret på fordelingen af firmaers lønsum på erhverv ud fra erhvervsfordelingen af de tilhørende arbejdssteder. Sådan direkte information om fordelingen af omsætning/produktion foreligger fx for så vidt angår den meget betydelige autoreparationsaktivitet i handelserhvervene samt hvad angår omsætningen af dagligvarer på servicestationer.

3.1.2.3.8 Sektor-erhverv tabeller

Da nationalregnskabet's behandling af regnskabsstatistikken indeholder en systematisk dobbeltkodning af såvel de faktisk observerede regnskaber som den opregnede del efter erhverv for den enkelte produktionsenhed og institutionel sektor for det firma, produktionsenheden tilhører, fremkommer sektor-erhverv tabeller direkte i beregningssystemet også for de sektorer, hvor der foretages en opregning af det indsamlede regnskabsmateriale.

3.1.2.4 Erhverv med produktionsværdi beregnet som pris gange mængde

3.1.2.4.1 Landbrug, gartneri og pelsdyravl

3.1.2.4.1.1 Afgrænsning og konsistens i forhold til andre erhverv

Landbrug, gartneri og pelsdyravl omfatter nationalregnskaberhvervene 011009 Landbrug og 011209 Gartnerier, planteskoler og frugtplantager. I landbrug, hvortil hører pelsdyravl, forekommer kun markedsmæssig aktivitet. I gartneri mv. forekommer både markedsmæssig og ikke-markedsmæssig aktivitet. Den ikke-markedsmæssige aktivitet vedrører offentlige anlægsgartnere. For denne del af produktion og værditilvækst henvises til afsnit 3.1.2.2.1 Offentlig forvaltning og service. Der er tale om, at en del af den offentlige ikke-markedsmæssige aktivitet i DK-NACE nomenklaturen er henført til gartnerivirksomhed.

Den følgende beskrivelse vedrører den markedsmæssige aktivitet. Denne er i nationalregnskabet aktivitetsdefineret, dvs. fx er aktiviteten landbrug ene og alene aktiviteten fremstilling af landbrugsprodukter. Al produktiv aktivitet i landbrugsbedrifter, der ikke vedrører fremstilling af landbrugsprodukter, flyttes til de relevante erhverv. I praksis vedrører sekundær aktivitet i landbrugsbedrifter helt overvejende udlejning af boliger (herunder sommerhuse) og erhvervslokaler. Denne sekundære aktivitet er overført til de respektive erhverv (702009 Boliger henholdsvis 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv.). De statistiske produktionsenheder for landbrug, gartneri og pelsdyravl er altså homogene produktionsenheder, som disse er defineret i ENS95 § 2.112. Hvis en given landbrugsbedrift producerer både landbrugsprodukter og gartneriprodukter, opdeles bedriften i en landbrugsdel og en gartneridel, og beregningerne af produktion og værditilvækst foretages for de to dele for sig. De to dele er hver for sig homogene produktionsenheder, hvis produktionsværdi beregnes som summen af værdien af de pågældende produkter.

3.1.2.4.1.2 Statistiske kilder

Den statistiske kilde for landbrug, gartneri og pelsdyravl er Danmarks Statistiks Landbrugsstatistik, der som tidligere nævnt er en nationalregnskabsmæssig opgørelse for landbrugsområdet. Statistikken følger retningslinierne i Eurostats manual for landbrugsstatistik. For så vidt angår beregningerne af forbrug i produktionen er beregningerne baseret på 1) anvendte mængder af produkter ganget med den gennemsnitlige salgspris 2) regnskabsoplysninger indsamlet af økonomikonsulenterne ved landbruget og 3) årlige regnskabsstatistikker for landbrug og gartneri udarbejdet af Statens Jordbrugs- og Fiskeøkonomiske Institut.

Landbrugsstatistikken er den statistiske kilde i nationalregnskabet til opgørelse af nationalregnskabserhvervene 011009 Landbrug og 011209 Gartnerier, planteskoler og frugtplantager.

Landbrugsstatistikken omfatter til gengæld maskinstationer, der i nationalregnskabet er placeret i erhvervet 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv. Da al produktion i maskinstationer anvendes til input i landbruget, har dette ingen betydning for opgørelsen af værditilvæksten. I nationalregnskabet beregnes maskinstationer separat ud fra den skattebaserede regnskabsstatistik og aktiviteten flyttes til erhvervet 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv.

For referenceåret 1995 er den danske landbrugsstatistik opstillet efter det såkaldte "den nationale bedrifts" ("national farm") princip, der var gældende i den forrige udgave af EU's landbrugsstatistikmanual. Princippet indebærer, at direkte salg mellem landbrugsbedrifter, der ikke involverer mellemhandlere, konsolideres ud. Dette er strikt talt i modstrid med ENS95 som kræver, at også interne leverancer inden for landbruget skal medtages i opgørelsen af produktionsværdien og forbruget i produktionen. Ifølge ENS95 er den statistiske enhed for produktionskontoen den lokale faglige enhed (produktionsenheden) i landbruget som i alle andre erhverv. Da afvigelsen er midlertidig og ikke BNI-relevant, har man i nationalregnskabet valgt ikke at foretage en dekonsolidering, men at fortsætte med at bevare den direkte og let dokumenterbare relation til den offentliggjorte landbrugsstatistik. Fra og med referenceåret 1999 er landbrugsstatistikken gået over til at anvende den lokale faglige enhed som statistisk enhed. Fra og med dette år er der også på dette relativt uvæsentlige punkt fuld overensstemmelse med principperne i ENS95.

3.1.2.4.1.3 Beregningsmetode

Overordnet set beregnes produktionen ved hjælp af en pris gange mængde metode. For det største vegetabiliske produkt beregnes først høstudbyttet for de enkelte kornsorter. Disse multipliceres dernæst med de gennemsnitlige salgspriser for korn indsamlet fra alle større kornhandlere. For det største animalske produkt nemlig slagtesvin beregnes salgsværdien tilsvarende ud fra det samlede antal slagtninger på slagterier og slagtehus, som er indberettet til Fødevarerdirektoratet. Denne mængde fordelt på et antal typer af slagtedyrs multipliceres med de gennemsnitlige afregningsvægte indberettet til organisationen Danske Slagterier. Herved fremkommer antal slagtede kg. kød fordelt på kategorier af svin. Prisvariablen beregnes med udgangspunkt i Danske Slagteriernes landsnotering. Beregningerne udføres på månedbasis.

3.1.2.4.1.4 Opgørelse af forbrug i produktionen

Ud fra de i afsnit 3.1.2.4.1.2 nævnte kilder beregnes det samlede forbrug i produktionen ved opregning til hele populationen af landbrugsbedrifter. I denne forbindelse foretages en særskilt opregning for de meget små bedrifter, der ikke er omfattet af de årlige landbrugsstællinger. For en stor del af forbruget i produktionen er der tale om, at dette med en meget stor sikkerhed kan beregnes ud fra den indenlandske forsyning enten i fysiske mængder, der multipliceres med en gennemsnitspris, eller i form af en opgørelse af det totale salg til landbruget. For den del af input, hvor ovennævnte ikke er tilfældet, er kilden til landbrugsstatistikens opgørelse af forbruget i produktionen foreliggende regnskabsoplysninger enten fra regnskaber indsamlet af landbrugets økonomikonsulenter eller de årlige stikprøvebaserede regnskabsstatistikker for landbrug og gartneri fra Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut.

3.1.2.4.1.5 Fordeling af output på produkter

I og med at landbrug, gartneri og pelsdyravl er aktivitetsdefinerede ud fra de producerede produkter og opgørelsen af produktionsværdien ved en pris gange mængde metode giver produktfordelingen sig selv.

3.1.2.4.1.6 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Hovedparten af forbruget i produktionen er i Landbrugsstatistikken direkte fordelt på produkter typisk ud fra oplysninger om anvendte mængder af de pågældende produkter (fx foderkorn) multipliceret med gennemsnitspriser eller ud fra oplysninger om salget til landbrugsbedrifter (foderstoffer, gødningsstoffer, bekæmpelsesmidler). Den resterende del af forbruget i produktionen fx energi og tjenester, der typisk er beregnet ud fra regnskabsstatistik, foreligger i landbrugsstatistikken opgjort på hovedtyper af produkter. I forbindelse med opstillingen og afstemningen af nationalregnskabet's tilgangs- og anvendelsestabeller fordeler nationalregnskabsstatistikkerne disse hovedtyper ud på enkelte produkter typisk ved anvendelse af den mest detaljerede kontoplan i regnskabsstatistikkerne.

3.1.2.4.2 Boliger

3.1.2.4.2.1 Afgrænsning og konsistens i forhold til andre erhverv

Erhvervet 702009 Boliger er aktivitetsdefineret. De statistiske enheder er homogene produktionsenheder, der ikke har anden aktivitet end udlejning af boliger subsidiært produktion til eget brug af bolig tjenester. Erhvervet omfatter såvel produktion af bolig tjenester ved udlejning af boliger (faktisk husleje) som imputeret husleje i ejerboliger.

Udlejning af boliger er en betydelig biaktivitet for institutionelle enheder med hovedaktivitet i andre erhverv. Det gælder navnlig banker, forsikringsselskaber og pensionskasser. Denne aktivitet udskilles i nationalregnskabet altid i kvasiselskaber i den ikke-finansielle selskabssektor. Afkastet fra de finansielle selskabers placeringer i boligejendomme indtægtsføres som formueindkomst (udbytte) i beregningerne for de finansielle selskaber.

Omvendt er udlejning af erhvervslokaler en væsentlig biaktivitet for mange produktionsenheder, der primært beskæftiger sig med udlejning af boliger. En ikke-ubetydelig del af boligejendomme i byerne indeholder forretninger med detailhandel, ligesom der kan forekomme kontorer, værksteder og atelierer i ejendomme, der hovedsageligt er beboelsesejendomme. Aktiviteten udlejning af erhvervslokaler udskilles fra produktionen af boligydelse og overføres til erhvervet 702040 Udlejning af erhvervs ejendomme mv.

I praksis sker dette ved, at produktionsværdien i erhvervet Boliger opgøres ud fra en pris gange mængde beregning, hvor den stratificerede bestand af boliger ganges med relevante gennemsnitshuslejer, mens produktionsværdien i erhvervet 702040 Udlejning af erhvervs ejendomme mv. opgøres fra anvendelsessiden.

3.1.2.4.2.2 Statistiske kilder

Produktionsværdien i Boliger opgøres hvert fjerde år som en benchmarkberegning af typen pris gange mængde ud fra den totale stratificerede boligstock og et omfattende huslejemateriale, der omfatter næsten 2/3 af samtlige udlejede boliger i landet. En beskrivelse af de årlige opgørelser af boligbestanden og af de store 4 årlige huslejeundersøgelser er anført i afsnit 11.3. Begge kilder må anses for at være af høj kvalitet.

I årene mellem benchmarkberegningerne fremføres det sidste benchmark med pris- og mængdeindikatorer. Prisindikatoren er huslejeinformationer fra den stikprøveundersøgelse af huslejerne, der foretages halvårligt for at belyse huslejeudviklingen i forbrugerprisindekset. En beskrivelse af denne kilde er anført i afsnit 11.3. Mængdeindikatoren er oplysninger fra byggestatistikken baseret på Bygnings- og Boligregistret (BBR) om antallet af opførte kvadratmetre kombineret med et estimat for antallet af nedlagte boliger.

3.1.2.4.2.3 Beregningsmetode for output

Benchmarkberegningen er særdeles detaljeret og foretages efter den stratifikationsmetode, BNI-komiteen har vedtaget som den foretrukne beregningsmetode. Stratificeringen af boligstocken er langt finere end de minimumskrav, der er stipuleret i kommissionsbeslutning (95/309/EF, Euratom). Hvor den nævnte beslutning som minimum kræver 30 strata, opererer den danske niveauberegning for året 1995 med 896 strata. En detaljeret redegørelse for beregningsmetoden er givet i afsnit 3.17.

Sædvanligvis vil et nyt benchmark kunne beregnes to år før, nationalregnskabet bliver endeligt for det referenceår, opgørelsen vedrører. De normalt mindre afvigelser, der vil forekomme mellem den fremførte tidligere benchmarkopgørelse og den seneste vil altså normalt kunne tages over to år som almindelige datarevisioner mellem foreløbige og endelige opgørelser. Den 4-årige benchmarking skal sikre, at beregningerne vedrørende boliger, som er nogle af de vigtigste i nationalregnskabet, ikke kommer til at køre af sporet.

3.1.2.4.2.4 Opgørelse af forbrug i produktionen

Forbruget i produktionen beregnes separat for udlejningsboliger og ejerboliger ved anvendelse af en inputprocent (forbrug i produktionen/produktion) udledt fra regnskabsmateriale for udlejere henholdsvis ejere. For udlejningsboligernes vedkommende er kilden regnskaberne for samtlige "almene" (sociale) boligselskaber. De almene boligselskaber er markedsproducerende non-profit institutioner placeret i den ikke-finansielle selskabssektor. De udlejer boliger, der oftest er opført med offentlig støtte i form af direkte eller indirekte rentesubsidier. Disse almene boliger udgør omkring 43 % af samtlige udlejningsboliger, og der er ingen grund til at antage, at deres omkostningsstruktur for så vidt angår driftsudgifter ekskl. renteudgifter ikke skulle være repræsentativ for udlejningsmarkedet som helhed. For ejerboligernes vedkommende stammer det benyttede regnskabsmateriale fra forbrugsundersøgelsen, idet den del af respondenterne, der er ejerboligshavere udtrækkes. Stempelafgifter på boliglån samt direkte betalte finansielle formidlingstjenester til input i erhvervet Boliger beregnes ikke ud fra det nævnte regnskabsmateriale, men ud fra særskilte oplysninger fra skattestatistikken og statistikken for finansielle institutioner.

3.1.2.4.2.5 Fordeling af input på produkter

Den vigtigste post i forbruget i produktionen i Boliger er løbende reparation og vedligeholdelse. Disse poster findes særskilt oplyst i regnskaberne for de almene boligselskaber og i forbrugsundersøgelsen. Hele posten for udgifter til løbende reparation og vedligeholdelse i boligudlejningsselskaber skal pr. definition betragtes som forbrug i produktionen. Hvad angår udgifterne i ejerboliger skal den del af udgifterne til løbende reparation og vedligeholdelse, der udgøres af mindre, rutinemæssig reparations- og vedligeholdelsesarbejder, som normalt i tilfælde af udlejningsboliger betales af lejer, ikke behandles som forbrug i produktionen, men som privat konsumudgift. Der er typisk tale om indvendig vedligeholdelse i form af maling, tapetsering og gulvvedligeholdelse. Disse udgiftsposter opgøres ud fra Forbrugsundersøgelsens detaljerede opgørelse af håndværkerudgifter og udgifter til materialer.

De øvrige udgiftsposter i forbruget i produktionen, bortset fra stempelafgifter på boliglån og gebyrer til finansielle institutioner, fordeles som hovedregel på produkter ud fra den summariske fordeling af driftsudgifter ud over reparation og vedligeholdelse på hovedarter i regnskaberne fra de almene boligselskaber.

3.1.2.4.3 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger

3.1.2.4.3.1 Afgrænsning og konsistens i forhold til andre erhverv

På nøjagtig samme måde som sektoren S.13 Offentlig forvaltning og service i det danske nationalregnskab er afgrænset til kun at omfatte offentlige ikke-markedsmæssige produktionsenheder, er sektoren S.15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger afgrænset til kun at omfatte private ikke-markedsproducerende produktionsenheder. Alle markedsproducerende enheder, der tilhører private non-profit institutioner, behandles som kvasi-selskaber, der overføres til den ikke-finansielle selskabssektor S.11 eller den finansielle selskabssektor S.12.

Det eneste væsentlige afgrænsnings- og konsistensproblem, der forekommer i relation til private ikke-markedsproducenter vedrører sammenhængen mellem arbejdsløsheds-kasser og fagforeninger. Arbejdsløsheds-kasser er en del af S.13, mens fagforeninger er en del af S.15. I praksis varetages administrationen af arbejdsløsheds-kasser i en række tilfælde af de fagforeninger, hvortil de er knyttet, og arbejdsløsheds-kassen refunderer fagforeningen de pågældende administrationsomkostninger. Dette aktivitetsmæssige overlap beregnes ud fra regnskabet for landets største fagforening (H.K), der anses som repræsentativ for området. Den del af aktiviteten i fagforeningerne, der foregår for arbejdsløsheds-kassernes regning er allerede medtaget i de offentlige regnskaber, der er datagrundlaget for beregningen af S.13, og skal derfor fjernes ved opgørelsen af aktiviteten i fagforeninger.

3.1.2.4.3.2 Statistiske kilder

Langt den største udgiftskomponent ved privat ikke-markedsmæssig produktion er løn-udgiften. Kan det på dette område, hvor den statistiske dækning med regnskaber i næsten alle lande er svag, i det mindste sikres, at hele lønsummen kommer med, er man allerede nået et langt stykke vej. Dette er tilfældet i Danmark, hvor Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken opgør lønsummen i alle produktionsenheder i økonomien og altså også i private non-profit institutioner rettet mod husholdninger. Denne kilde er hovedkilden til beregningen.

I mangel på en regnskabsstatistik for området beregnes de øvrige komponenter i opgørelsen af produktionsværdien fra omkostningssiden, dvs. forbrug i produktionen, forbrug af fast realkapital samt andre produktionsskatter og -subsidier, ud fra regnskabet for den største fagforening (H.K). Forholdet mellem eksempelvis forbrug i produktionen og lønsummen i denne fagforening antages altså at være repræsentativt for alle private ikke-markedsproducenter. Ved vurderingen af denne antagelse skal det tages i betragtning, at fagforeninger i Danmarks tilfælde udgør langt den største del af de private ikke-

markedsmessige producenter, og at den nævnte fagforenings omkostningsstruktur med rimelighed kan anses som repræsentativ for fagforeninger generelt.

3.1.2.4.3.3 Beregningsmetode

Udgangspunktet er som nævnt en direkte og fuldstændig dækning af lønsummen. I og med alle lønmodtagere er omfattet af Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken, er der ikke behov for nogen opregning ud fra beskæftigelsesdata o.l. med den usikkerhed dette ville indebære. Lønsummen ifølge Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken opregnes med 15 % for at dække arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv., der skal indgå i nationalregnskabet's aflønning af ansatte. Forbrug i produktionen ekskl. reparation og vedligeholdelse opgøres med udgangspunkt i HK's regnskab som 55 % af lønsummen (ekskl. arbejdsgiverbidrag). Reparation og vedligeholdelse af bygninger og maskiner fastlægges som 5 % henholdsvis 1 % af lønsummen. Ud fra nationalregnskabet's kapitalapparatopgørelser er forbruget af fast realkapital fastsat til 49,4 % af lønsummen. Endelig beregnes andre produktionsskatter og andre produktionssubsidier i nationalregnskabet's særlige beregningssystem for skatter og subsidier.

3.1.2.4.3.4 Produktion i private, ikke-markedsmessige produktionsenheder

Produktionsværdien opgøres som summen af omkostningskomponenterne forbrug i produktionen, aflønning af ansatte, andre produktionsskatter minus andre produktionssubsidier samt forbrug af fast realkapital.

3.1.2.4.3.5 Fordeling af output på erhverv og produkter

Privat (anden) ikke-markedsmessig produktion forekommer i 1995 i følgende af nationalregnskabet's erhverv:

853209 Sociale institutioner mv. for voksne

910000 Organisationer og foreninger

Ud over den private ikke-markedsmessige produktion i NPISH'er indeholder de to nævnte nationalregnskabserhverv tillige output i offentlige ikke-markedsmessige produktionsenheder. Markedsmessige produktionsenheder forekommer ikke i disse to erhverv.

Den samlede produktionsværdi i NPISH'er udgjorde i 1995 8.187 mill. Produktionen var fordelt på følgende produkter, der hver for sig svarer til en erhvervskode i den mest detaljerede erhvervsgruppering (DK-NACE).

Tabel 40 Produktion i NPISH'er fordelt på produkter 1995

Produktnr.	Tekst	Produktion (1000 kr.)
853255	Foreninger m. sygdomsbekæmp. og sociale formål	1.031.456
853260	Legater og fonde med velgørende formål	242.683
911200	Faglige, oplysende foreninger	666.381
912000	Fagforeninger	4.511.771
913120	Andre trossamfund	389.868
913200	Politiske partier	162.711
913310	Lejerforeninger	82.206
913320	Friluftorganisationer	126.690
913330	Andre politiske og ideologiske organisationer	259.905
913340	Andre oplysende og kulturelle foreninger	308.180
913390	Selskabelige foreninger, loger mv.	404.920
I alt		8.186.771

3.1.2.4.3.6 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Posterne "husleje" samt "reparation og vedligeholdelse" foreligger direkte opgjort i H.K. regnskabet, og andelene benyttes på NPISH'er under et. For det øvrige forbrug i produktionen foreligger ikke nogen regnskabsbaseret omkostningsstruktur. Fordelingen sker ud fra omkostningsstrukturen i lignende aktiviteter inden for forretningsservice samt common sense betragtninger. Et eksempel på sidstnævnte er, at der til et vist antal ansatte beskæftiget med kontorarbejde svarer en vis leverance af vinduespolering til at rengøre vinduerne i de benyttede kontorlokaler.

3.1.2.4.4 Private husholdninger med ansat medhjælp

3.1.2.4.4.1 Afgrænsning

NR-erhvervet 950000 Private husholdninger med ansat medhjælp omfatter privat hushjælp, som udføres af personer, der ikke fakturerer arbejdet til kunderne. Langt hovedparten har form af sort arbejde eller arbejde (fx babysitning) udført af børn og unge, som har "frikort", dvs. ikke betaler skat, fordi deres indkomst er under den skattefrie bundgrænse. Privat rengøring, havepasning mv., der udføres af firmaer under den såkaldte "Hjemmeserviceordning", er ikke omfattet. Denne aktivitet er placeret som markeds-mæssig aktivitet i NR-erhvervet 747000 Rengøringsvirksomhed. Det offentlige tilskud til hjemmeservice, som bl.a. har til formål at modvirke sort arbejde, behandles i nationalregnskabet som et produktsubsidie.

3.1.2.4.4.2 Valg af kilder

Forbrugsundersøgelser kontra arbejdsstyrkeundersøgelser:

Da hovedparten af aktiviteten er "sort", er skattemæssige oplysninger på dette område uanvendelige, da de kun fanger en lille del af aktiviteten. A priori skulle man tro, at forbrugsundersøgelser ville være en velegnet kilde, da de spørger køberne og ikke sælgerne. Da det kun er et mindretal af husholdningerne, der har hushjælp i noget nævneværdigt omfang, bliver stikprøveusikkerheden i Forbrugsundersøgelsen imidlertid alt for

høj til, at den realistisk kan bruges som kilde. I stedet er valgt at gennemføre en benchmarkundersøgelse i tilknytning til arbejdsstyrkeundersøgelsen for 1992, hvor husholdningerne blev stillet en række spørgsmål om deres aktiviteter uden skattetræk. De interviewede blev dels spurgt om antallet af arbejdede timer og dels deres indkomst. Ud fra dette materiale blev fastlagt en benchmarkværdi for produktionen ved opregning til hele befolkningen.

3.1.2.4.4.3 Benchmarkår kontra løbende år

Den for året 1992 beregnede benchmarkværdi fremskrives i de løbende år med udviklingen i nettoprisindekset (forbrugerprisindekset rensset for produktskatter og –subsidier) for rengøringshjælp. Dette indebærer en antagelse om et konstant antal arbejdstimer. Det nævnte prisindeks afspejler udviklingen i rengøringstaksterne hos professionelle rengøringsfirmaer. Et nyt benchmark vil blive etableret næste gang, der kan bevilges ressourcer til at udvide arbejdsstyrkeundersøgelserne med særlige spørgsmål om sort aktivitet.

3.1.2.5 Erhverv med produktionen opgjort fra anvendelsessiden

3.1.2.5.1 Udlejning af erhvervsejendomme mv. - konsistenshensyn

I det danske nationalregnskab opgøres produktionsværdien kun indirekte fra anvendelsessiden for et enkelt erhverv nemlig 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv. Årsagen til, at output i dette erhverv opgøres fra anvendelsessiden, er dels den omfattende sekundære aktivitet vedrørende erhvervsudlejning dels kravet om konsistens i opgørelsen af output og input af erhvervshusleje. Problemstillingen er særdeles væsentlig, da erhvervshusleje i 1995-niveau udgør 25 milliarder kr. Erhvervshusleje har ifølge sagens natur kun én anvendelse nemlig som forbrug i produktionen.

Som tidligere nævnt forekommer udlejning af erhvervslokaler i meget betydelig udstrækning som sekundær aktivitet i institutionelle enheder (firmaer), der er klassificeret med hovedaktivitet i andre erhverv fx livsforsikrings- og pensionskassevirksomhed. En opgørelse af produktionsværdien direkte ud fra regnskaberne for firmaer med hovedaktivitet i erhvervet 702040 ville under alle omstændigheder mangle en masse erhvervshusleje, som skulle overføres fra sekundær aktivitet i andre erhverv. Hertil kommer, at en direkte opgørelse af produktionsværdien selv uden denne komplikation besværliggøres af, at udlejning af erhvervslokaler ikke er en momspligtig aktivitet, men at en stor del af udlejerne på den anden side lader sig frivilligt momsregistrere for at kunne fratække købsmoms. Momsomsætningen i erhvervet er altså ikke velegnet som opregningsgrundlag. Af indlysende grunde er de oplagte alternativer nemlig beskæftigelse eller lønsum heller ikke særlig gode som opregningsgrundlag i et erhverv, hvor den helt overskyggende primære produktionsfaktor er kapitalapparatet.

Ved beregningen af produktionsværdien i de erhverv, hvor firmaer med hovedaktivitet i erhvervet har biaktivitet i udlejning af erhvervslokaler medtages huslejeindtægterne ikke. Disse skal i henhold til Årsregnskabsloven og samtlige instrukser til regnskaber og regnskabsstatistikskemaer placeres under regnskabsposten "Sekundære indtægter", der omfatter ordinære indtægter, der ikke vedrører virksomhedens almindelige drift som fx

refusioner vedr. syge- og barselsdagpenge, kantineindtægter og erhvervshuslejeindtægter. Ingen af disse poster medtages ved opgørelsen af produktionsværdien i hovedaktiviteten, jf. beskrivelsen af sammenhængen mellem Mellemsystemet og Måltotalmodulet. Kantineindtægterne behandles ligesom erhvervshuslejeindtægterne separat. Disse overføres sammen med det tilhørende forbrug i produktionen til restauranterhvervet.

Af hensyn til at undgå udeladelser og dobbeltregning på dette område er det helt afgørende, at produktbalancen for erhvervshusleje opstilles som forudbestemt, og at produktionsværdien beregnes separat fra alt andet output og sættes lig den erhvervshuslejeudgift, der indgår i beregningen af det samlede forbrug i produktionen i de enkelte erhverv. Alt andet ville indebære en risiko for at introducere en inkonsistens i beregningerne med direkte virkning på BNP. For at se dette lad os antage, at produktionsværdien ved udlejning af erhvervslokaler blev beregnet ud fra opregnet regnskabsstatistik til værdien x , og at input af erhvervshusleje var slået sammen med andre tjenesteydelser i beregningen af forbruget i produktionen i erhvervene ud fra opregnet regnskabsstatistik og blev afstemt på et langt mere aggregeret niveau. En analyse af regnskabsposten "husleje" i den opregnede regnskabsstatistik ville da kunne afsløre, at der i realiteten var ført for værdien y af erhvervshusleje til input for økonomien, mens der var beregnet et output af erhvervshusleje på x . Denne inkonsistens ville klart medføre en målefejl på BNP. Da erhvervshusleje som nævnt repræsenterer et betragteligt beløb, kunne målefejlen blive ganske betydelig. Ved at opgøre erhvervshusleje fra anvendelsessiden sikres konsistens samt at en eventuel målefejl på den samlede erhvervshuslejeudgift ikke har nogen effekt på BNP/BNI.

3.1.2.5.2 Statistiske kilder

I og med produktionsværdien af erhvervshusleje opgøres som summen af erhvervshuslejeudgifter i samtlige erhverv i økonomien, er kilderne til opgørelsen de regnskabsstatistikker, der ligger bag opgørelsen af værditilvæksten i alle økonomiens erhverv som tidligere beskrevet i dette kapitel.

Forbruget i produktionen i erhvervet 702040 Udlejning af erhvervsejendomme beregnes ved at anvende inputprocenten, dvs. forholdet mellem forbrug i produktionen og produktionsværdien, i udlejningen af boliger også på udlejning af erhvervslokaler. Procenten anvendt for året 1995 er 25,6. (Denne procent anvendes på produktionsværdien ekskl. frysegoder).

Som følge af den omfattende sekundære aktivitet i udlejning af erhvervslokaler anses denne beregningsmetode indtil videre for mere pålidelig end en metode der består i at anvende inputprocenten fra de foreliggende regnskaber for erhvervsudlejningsselskaber. Når den nye spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er fuldt udbygget for referenceåret 1999 og frem, vil antallet af detaljerede regnskabsoplysninger fra ejendomsselskaber blive øget markant, og det vil være relevant at revurdere, hvorvidt det vil være at foretrække at fastsætte inputprocenten ud fra disse regnskaber.

3.1.2.5.3 Fordeling af input på produkter

Da der ikke foreligger særskilt information om omkostningsstrukturen i erhvervsudlejning, er inputstrukturen som udgangspunkt fastsat svarende til inputstrukturen i boligudlejning. Denne er efterfølgende justeret ved de årlige afstemninger i lyset af tilgang og anvendelse af de berørte produkter. Som tilfældet er i boligudlejning, er den største komponent i forbruget i produktionen reparation og vedligeholdelse af bygninger.

3.2 Værdiansættelse

Produktion skal ifølge ENS95 opgøres i basispriser. Dette prisbegreb har siden 1940'erne været det, der er blevet benyttet i det danske nationalregnskab, så der er på dette punkt intet nyt for Danmark i forbindelse med overgangen til ENS95. I Danmark har man altid fundet, at prisbegrebet producentpriser i ENS79 er uhensigtsmæssigt i nationalregnskabet både fra et statistikproducentsynspunkt og et analysesynspunkt.

De danske regnskabsstatistikker og produktstatistikker har altid spurgt om omsætning i basispriser bl.a. af hensyn til nationalregnskabet, men også simpelthen fordi man i Danmark altid har anset, at det var dette prisbegreb, firmaerne bedst kunne forholde sig til, eftersom det modsvarer de indtægter, der går i firmaets egen kasse og ikke i statskassen. Omsætningsbegrebet "Nettoomsætning" i den danske lovgivning om aflæggelse af årsregnskaber (Årsregnskabsloven) svarer til basisprisbegrebet, idet det omfatter salgsværdien efter fradrag af rabatter samt moms og øvrige punktafgifter (og omvendt tillæg for produktsubsidier).

Der kræves i Danmarks tilfælde altså ingen procedure for overgang fra observerede priser som fx producentpriser til ENS95-prisbegrebet basispriser. Den omsætning, der observeres i kilderne, er omsætning i basispriser.

3.3 Overgang fra private regnskabsbegreber og administrative begreber til nationalregnskabsbegreber ifølge ENS95

3.3.1 Ensartede principper for overgang fra virksomhedsregnskabsbegreber til nationalregnskabsbegreber

Et kendetegn ved det danske nationalregnskab er en konsekvent og homogen overgang fra virksomhedsregnskabsprincipper til nationalregnskabets begrebsapparat. Dette betyder for det første, at de fornødne begrebsmæssige korrektioner foretages for alle erhverv i økonomien og ikke kun for nogle udvalgte erhverv, hvor de er af særlig betydning. For det andet betyder det, at overgangen gennemføres efter ensartede principper og med anvendelse af de samme kilder og metoder i alle erhverv i økonomien. For eksempel benyttes den samme metode til korrektion for den del af betalte forsikringspræmier, der ikke skal medregnes i opgørelsen af forbruget i produktionen for alle erhverv.

Virksomhedsregnskaber er i Danmark for selskabers vedkommende reguleret af Årsregnskabsloven for så vidt angår ikke-finansielle selskaber og hvad angår finansielle selskaber af bekendtgørelser udstedt af Finanstilsynet om finansielle institutioners regnskabsaflæggelse med hjemmel i diverse love. Enkeltmandsejede virksomheder er ikke

underlagt Årsregnskabsloven, men den mindre krævende Bogføringslov. Da disse virksomheder imidlertid er forpligtet til at indsende standardiserede regnskabsoplysninger (SLS-E skema) i forbindelse med ejerens eller ejernes indsendelse af selvangivelse, er de i realiteten underlagt en lov om regnskabsaflæggelse, der er næsten lige så krævende som Årsregnskabsloven bortset fra, at der naturligvis ikke stilles krav om, at regnskabet skal være påtegnet af en revisor. Den revision, der foretages af regnskaberne for de enkeltmandsejede virksomheder vil normalt være en skattemæssig revision i forbindelse med kontrollen af ejerens selvangivelse.

Det forhold, at aflæggelse af virksomhedsregnskaber i Danmark er reguleret af en lovgivning, som fastsætter stort set ensartede konteringsprincipper, er i praksis meget væsentligt for nationalregnskabet. Eksempelvis er det afgørende, at der i hele økonomien er klare og ensartede regler for, hvilke udgifter der i et virksomhedsregnskab skal føres over driften, og hvilke der skal aktiveres dvs. behandles som investeringer. Hvis virksomhederne på dette punkt stod frit i deres regnskabsaflæggelse, ville det være meget vanskeligt at omsætte deres regnskaber til nationalregnskabsbegreber, da man i givet fald skulle sætte sig ind i regnskabsprincipperne for hver enkelt virksomhed. Heldigvis er det ikke tilfældet i Danmark. Lovgivningen sætter snævre grænser for, hvilke udgifter, der må behandles som ordinære driftsudgifter, og hvilke der må kapitaliseres dvs. konteres som investering, og dette er afgørende for, at man ved opgørelsen af erhvervenes værditilvækst i nationalregnskabet med rimelig præcision kan komme fra driftsudgifterne i virksomhedsregnskaber til forbrug i produktionen som defineret i ENS95.

Efter at regnskabsstatistikkerne i de relevante beregningssystemer:

- (1) "Regnskabsstatistiksystemet" for så vidt angår den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik
- (2) "Skatteregnskabssystemet" hvad angår skatteregnskabsstatistikken
- (3) Beregningssystemerne baseret på erhvervs-specifik regnskabsstatistik – med den tekniske betegnelse A-mappe systemet
- (4) Beregningssystemet for statistikken for offentlig forvaltning og service – med den tekniske betegnelse OIMA

er blevet transformeret til den fælles kontoplan for virksomhedsregnskaber, resterer overgangen til nationalregnskabsbegreber. Overgangen består i, at der indlægges en række korrektionsposter i kontoplanen, som i kombination med regnskabsoplysningerne overført fra virksomhedsregnskaberne muliggør en opgørelse efter nationalregnskabsbegreber i det såkaldte Måltotalmodul MTM. Statistikken for offentlig forvaltning og service (S.13) samt for erhverv domineret af offentlige selskaber er dog som tidligere nævnt transformeret til nationalregnskabsbegreber ved leverancen fra kontoret Finanser og Priser til kontoret Nationalregnskab. Den videre bearbejdning, der for disse statistikkers vedkommende sker i kontoret Nationalregnskab, vedrører i det væsentlige deres indarbejdelse i tilgangs- og anvendelsestabellerne.

De begrebsmæssige korrektioner, der skal foretages for at nå frem til en nationalregnskabsmæssig opgørelse, kan opdeles i to kategorier:

- erhvervsuafhængige korrektioner, hvor de samme fordelingsnøgler for regnskabsposterne i Mellemsystemets kontoplan benyttes for alle erhverv og sektorer

- erhvervsafhængige korrektioner, hvor korrektionerne til de enkelte regnskabsposter varierer fra erhverv til erhverv

3.3.1.1 Erhvervsafhængige korrektioner

De erhvervsafhængige korrektioner omfatter:

1. Fordeling af udgifter til "småanskaffelser" på investering og forbrug i produktionen
2. Fastlæggelse af den del af de sekundære indtægter og de sekundære udgifter, der vedrører kantinedrift
3. Udskillelse af den del af de eksterne udgifter, der er bidrag til opbygning af konfliktfonde

Ad 1. Småanskaffelser

Ifølge ENS95 paragraf 3.70 e) skal producenters anskaffelser af varige goder med en (samlet) ordreværdi på mindre end 500 ECU i 1995-priser ikke behandles som faste bruttoinvesteringer, men som forbrug i produktionen.

Skattelovgivningen opererer med en tilsvarende regel vedr. småanskaffelser, som tillades udgiftsført over driften dvs. straksafskrevet. Det forudsættes, at regnskabsstatistikernes oplysninger om udgifter til småanskaffelser er opgjort efter de skattemæssige regler. Da disse regler afviger fra reglerne i ENS, skal der foretages en opdeling af regnskabsposten på den del, der efter ENS-reglerne er småanskaffelser, og som skal indgå i forbrug i produktionen, og den resterende del, der skal indgå i investeringerne. I det danske nationalregnskab er der udviklet en metode til at foretage denne opdeling baseret på skattereglerne samt antagelser om anskaffelsernes fordeling efter beløbsstørrelse.

Den skattemæssige beløbsgrænse for straksafskrivning af "småanskaffelser" blev i flere omgange opjusteret i årene før 1995. Dette bevirker, at den del af regnskabsposten "småanskaffelser", der skal konteres som forbrug i produktionen i nationalregnskabet, har skullet sættes ned og investeringsandelen op. Tabel 41 viser udviklingen i den del af posten "småanskaffelser" i regnskabsstatistikkerne, der i perioden 1988-1995 er blevet ført som henholdsvis forbrug i produktionen og som faste bruttoinvesteringer.

Tabel 41 Opdeling af regnskabsposten Småanskaffelser

År	Andel til forbrug i prod. i pct.	Andel til faste bruttoinvest. i pct.
1988	28,0	72,0
1989	28,1	71,9
1990	26,5	73,5
1991	27,2	72,8
1992	21,0	79,0
1993	16,5	83,5
1994	16,1	83,9
1995	15,1	84,9

Det ses, at korrektionen er væsentlig. For året 1995 skal kun 15 % af de udgifter til småanskaffelser, der i virksomhedsregnskaber er blevet betragtet som løbende driftsudgifter, behandles som forbrug i produktionen i nationalregnskabet.

Ad 2. Kantinedrift

I regnskabsstatistikkerne indgår omsætningen i kantinerne i de sekundære indtægter, og omkostningerne i forbindelse hermed - bortset fra personaleudgifterne - indgår i de sekundære udgifter. En del af de sekundære indtægter skal derfor overføres til nettoomsætning og en del af de sekundære udgifter til forbrug i produktionen .

Det beløb, der overføres til nettoomsætning, er fastsat som en fast andel af virksomhedens samlede udgifter til lønninger og arbejdsgiverbidrag. Andelen beregnes med udgangspunkt i forbrugsundersøgelsen for 1987 således:

Tabel 42 Beregning af kantinedrift

	Beløb	Bemærkninger
1. Kantineudgifter pr. person, køberpriser	259 kr.	Forbrugsundersøgelsen 1987
2. Kantineudgifter ekskl. moms	224 kr.	Gns. momspct. 15,5 pct. i 1987
3. Løn inkl. pensionsbidrag pr. person	78421 kr.	Forbrugsundersøgelsen 1987
4. Andel	0,3 pct.	Punkt 2/Punkt 3

Idet det forudsættes, at kantinedriften hverken giver over- eller underskud fordeles den således beregnede produktionsværdi på køb af råstoffer og lønninger svarende til den procentvise fordeling i restauranter. For årene 1988-1995 har fordelingen stort set været konstant med 64 pct. til råvarer og 36 pct. til løn, men i fremtiden bør fordelingen principielt vurderes hvert år.

Ad 3. Erhvervsorganisationernes konfliktfonde

Virksomhedernes kontingent til erhvervsorganisationer opfattes i nationalregnskabet som køb af tjenesteydelser og indgår i forbrug i produktionen. Det gælder dog ikke den del af kontingentet, der går til opbygning af konfliktfonde. Sidstnævnte betragtes som en overførsel. I regnskabsstatistikkerne indgår det samlede kontingent under de eksterne

omkostninger, og der må derfor skønnes et beløb, der til nationalregnskabsformål skal bogføres som overførsel og ikke som input.

Der er ikke meget statistisk støtte til beregning af et sådant skøn. En fremkommelig metode vil være at danne et skøn over det samlede beløb, der i et givet år anvendes til opbygning af konfliktfonde og sætte dette beløb i forhold til et skøn over de samlede lønninger og arbejdsgiverbidrag. En andel af lønnen ifølge regnskaberne svarende til dette forhold flyttes herefter til overførsler.

Ifølge den opgørelse af regnskaberne for erhvervsorganisationernes fonde, der blev foretaget for året 1982, var fondenes samlede egenkapital i dette år 4,7 mia. kr., og årets henlæggelser på ca. 1/2 mia. kr. kunne stort set finansieres via fondenes formueindtægter. Da der ikke i perioden 1982-1997 har været konflikter af et omfang, der har kunnet svække fondenes finansielle styrke, kan det antages, at der i disse år ikke gennem kontingentet er ydet bidrag til opbygning af fondene. Andelen af lønnen, der skal overføres, er derfor i disse år sat til 0. Denne andel tages årligt op til overvejelse.

I 1998 var der storkonflikt på det danske arbejdsmarked, som tærede på arbejdsgiverorganisationernes konfliktfonde. I nationalregnskabet for 1998 og frem korrigeres i fornødent omfang for genopbygning af konfliktfonde via kontingenterne.

3.3.1.2 Erhvervsafhængige korrektioner

Under denne overskrift foretages korrektioner for følgende 11 produktions- eller omkostningslementer:

- korrektion for tab på debitorer
- priskorrektion til lagerændringer og forbrug i produktionen
- korrektion for nettoforsikringspræmier
- direkte betalte finansielle formidlingstjenester
- andre produktionsskatter (-subsidier)
- købt software
- egenproduceret software
- finansiel leasing
- offentlige gebyrer
- licenser og royalties
- originalværker inden for underholdning, kultur og kunst

Ad a) Korrektion for tab på debitorer

I virksomhedsregnskaber medtages ordinære tab på debitorer samt (ordinære) ændringer i hensættelserne til tab på debitorer under regnskabsposten "Andre eksterne udgifter" eller "Andre kontante kapacitetsomkostninger", der som hovedregel omfatter udgiftsarter, som skal indgå i opgørelsen af nationalregnskabets forbrug i produktionen. Tab på debitorer skal i nationalregnskabet ikke behandles som en del af forbruget i produktionen, da der jo ikke er tale om, at varer forsvinder fra økonomien. I nationalregnskabet er tab på debitorer (bortset fra eftergivelser og akkorder) andre mængdemæssige ændringer i aktiver.

I den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik foreligger posten ordinære tab på debitorer særskilt oplyst. For den del af regnskabsmaterialet, der bygger på de mindre detaljerede skatteregnskaber (SLS-E), er posten estimeret ud fra regnskabsrelationerne for de firmaer, der har besvaret spørgeskemaet. Posten fra den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik kan direkte overføres til Mellemsystemets kontoplan.

For "skatteregnskabsstatistikens" vedkommende er tab på debitorer indeholdt i regnskabsposten "Andre kontante kapacitetsomkostninger". For årene før 1991 var den imidlertid oplyst særskilt på SLS-E skatteregnskabskemaet. Regnskabsrelationerne fra 1990 for de enkelte erhverv benyttes for de erhverv, hvor beregningen bygger på skatteregnskabsstatistikken, til at udskille posten tab på debitorer ved overgangen til Mellemsystemets kontoplan.

Ad b) Priskorrektion til lagerændringer samt forbrug i produktionen

Priskorrektionen vedr. lagerændringer foretages separat for følgende fem kategorier af lagre:

- (1) Færdigvarelagre og produkter under forarbejdning
- (2) Råvarelagre
- (3) Engroshandelslagre
- (4) Detailhandelslagre
- (5) Specielle lagre

Udgangspunktet er regnskabsstatikkernes oplysninger om ultimolagre sidste år (= primolagre i indeværende år) og ultimolagre i indeværende år. Disse lageropgørelser vil være opgjort i overensstemmelse med firmaernes/produktionsenhedernes egen værdiansættelse, som overvejende er baseret på historiske anskaffelsesomkostninger. Lagerændringerne i virksomhedsregnskaber beregnet som ultimolager minus primolager vil derfor under inflation (eller deflation) sædvanligvis indeholde et element af revaluering. Under stigende priser vil produktionen (omsætning plus ændringer i færdigvarelagre) herved blive overvurderet, ligesom forbruget af varer i produktionen vil blive undervurderet. Begge dele fører til en overvurdering af værditilvæksten, hvis de lagerændringer, der fremgår af virksomhedsregnskaber ikke priskorrigeres. For handelserhvervene, hvis produktionsværdi er defineret som bruttoavancen (handelsvareomsætning minus forbrug af handelsvarer) vil manglende priskorrektion af handelsvarelagre under prisstigninger føre til en overvurdering af produktionsværdien og værditilvæksten.

Priskorrektionen til lagerændringerne i virksomhedsregnskaber har som modstykke en tilsvarende korrektion af produktionen (færdigvarelagre, handelsvarelagre) eller forbruget i produktionen ifølge virksomhedsregnskaber. De to korrektioner er to sider af samme sag. Korrektionen til virksomhedsregnskabernes produktionsværdi subsidiært forbrug i produktionen sikrer, at BNP opgjort fra produktions- og indkomstsiden er opstillet efter principperne i ENS. Korrektionen til lagerændringen ifølge virksomhedsregnskaber sikrer tilsvarende, at BNP beregnet fra anvendelsessiden er opgjort i overensstemmelse med principperne i ENS95. Den konsekvente korrektion af forbrug i produktionen og lagerbevægelser med samme værdier følger direkte af regnskabsidentiteten, at tilgang af produkter er lig anvendelse af produkter.

I nationalregnskabet benyttes den bedst mulige approksimation til den teoretisk korrekte opgørelse af de nationalregnskabsmæssige lagerændringer og den tilhørende priskorrektion.

tion efter PIM-metoden. Sidstnævnte kan pga. manglende information om daglige lagerbevægelser kun helt undtagelsesvis anvendes. Dette gælder i alle lande. PIM (Perpetual Inventory Method) består i at opgøre en initial lagerbeholdning og dernæst holde styr på alle bevægelser ind og ud af lageret.

I tilfælde af at der foreligger oplysninger om de fysiske mængder af varer i lagerbeholdningerne primo og ultimo regnskabsperioden, fås den bedst mulige approksimation ved at gange periodens fysiske lagerændring for de enkelte varer med årets gennemsnitspriser og dernæst summere over alle varerne i den pågældende lagerbeholdning. I Danmark foreligger sådanne fysiske mængdeoplysninger for landbrugsvarer og energivarer.

I alle andre tilfælde foreligger alene oplysninger om *værdien* af virksomhedernes lagerbeholdning ultimo perioden i virksomhedernes årsregnskaber (kvartalsregnskaber) og i regnskabsstatistikkerne. Primobeholdningen er lig ultimobeholdningen i den foregående regnskabsperiode. Metoden til beregning af den nationalregnskabsmæssige lagerændringer er da at gøre en *antagelse* om, til hvilke priser, lagerbeholdningen ultimo er opgjort og herudfra inflatere primolageret til årets gennemsnitlige prisniveau og tilsvarende deflatere ultimobeholdningen til årets gennemsnitlige prisniveau. Den nationalregnskabsmæssige lagerændring i løbende priser kan dernæst beregnes som differencen mellem ultimolagerbeholdning og primolagerbeholdning opgjort i årets gennemsnitspriser.

Priskorrekturen til virksomhedsregnskabernes lagerændringer, produktion samt forbrug i produktionen fremkommer som forskellen på lagerændringen i virksomhedsregnskaber og lagerændringen opgjort efter nationalregnskabsprincipper. I det danske nationalregnskab antages ultimolagrene at være opgjort til de sidst konstaterede anskaffelsespriser ultimo året, som antages at være priserne medio december. En sådan måde at opgøre lagrene på er forenelig med Årsregnskabsloven og anvendes notorisk af mange produktionsenheder, fordi den er enkel og operationel. Givet denne antagelse inflateres der altså fra prisniveauet i december t-1 til årets gennemsnitlige prisniveau i år t, og der deflateres fra prisniveauet i december år t til årets gennemsnitlige prisniveau i år t. Beregningen foretages på produktniveau, idet primolageret og ultimolageret fordeles på produkter efter en fordelingsnøgle, der er specifik for hvert erhverv. For færdigvarelagre, herunder produkter under fremstilling, er fordelingsnøglen produktfordelingen af omsætningen i det sidste endelige år (t-1). For handelsvarelagre benyttes en nøgle, der angiver sammenhængen mellem engros- og detailhandelserhverv og de produkter, de handler med. Endelig er fordelingsnøglen for råvarelagrenes vedkommende bestemt af fordelingen af forbruget i produktionen på produkter ifølge de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller for det sidste endelige år.

Følgende formler viser beregningsgangen for lagerændringen for det enkelte produkt. Lagerændringen for et erhverv fremkommer dernæst ved summation over produkter:

$$C = B - A$$

$$D = \frac{B}{p(t(12))} p(t) - \frac{A}{p(t-1(12))} p(t)$$

$$E = D - C$$

hvor A = værdi af primolager efter virksomhedsregnskabsprincipper

B = værdi af ultimolager efter virksomhedsregnskabsprincipper

C = værdi af lagerændring efter virksomhedsregnskabsprincipper

D = værdi af lagerændring efter nationalregnskabsprincipper

E = lagerpriskorrektion til lagerændring samt produktion /forbrug i produktionen

$p(t-1(12))$ = prisindeks for december år $t-1$

$p(t)$ = gennemsnitligt prisindeks for året t

$p(t(12))$ = prisindeks for december år t

Den nationalregnskabsmæssige lagerændring, altså produkttransaktionen P.52, fremkommer da som $P.52 = C + E$. E er posten K.11 på omvurderingskontoen for aktivkategorien AN12 Lagerbeholdninger bortset fra prisudviklingen mellem medio december år t og ultimo december år t . Under lav inflation og begrænsede udsving i de relative priser kan man for praktiske formål se bort fra sidstnævnte størrelse, så E kan betragtes som omvurderingen eller kapitalgevinsten på lagerbeholdningen i løbet af året.

Det er vigtigt at være opmærksom på risikoen for udeladelser og dobbeltregninger, når man på samme tid anvender to beregningsmetoder for lagrene – én baseret på fysiske mængder af visse varer og én baseret på virksomhedsregnskaber. Eksempelvis indgår de beregnede lagre af energivarer i regnskaberne for producenter af energiprodukter (færdigvarelagre), distributører af energiprodukter (handelsvarelagre hos engroshandelsvirksomheder) og endelig som råvarelagre.

I det danske nationalregnskabs beregningssystem for lagre er der indlagt en nøgle, der henfører de landbrugs- og energivarer, der er dækket af den fysiske beregning, til bestemte erhverv, hvor de trækkes fra i den beregning, der tager udgangspunkt i værdien af lagerbeholdninger ifølge regnskabsstatistikkerne. På denne måde sikres konsistens forstået som at samtlige lagerbeholdninger og lagerbevægelser i økonomien kommer med én og kun én gang.

Sluttelig kan det i parentes bemærkes, at de teoretiske og praktiske problemer, der i det ikke-finansielle nationalregnskab er forbundet med at opgøre lagerændringer og omvurdering af lagerbeholdninger, har en analog problemstilling i det finansielle nationalregnskab. Her består problemstillingen i at opsplitte ændringen mellem primobeholdning og ultimobeholdning af finansielle aktiver i den del, der vedrører finansielle transaktioner, og den del der vedrører omvurderinger, samt såkaldte andre mængdemæssige ændringer dvs. konkurser o.l.

Ad c) Nettoforsikringspræmier og supplerende præmier

Som omtalt i afsnit 1.3.9.4.5 er der på dette punkt en velbegrundet forskel på regnskabsprincipperne i virksomhedsregnskaber og i nationalregnskabet. I nationalregnskabsterminologi betegnes den faktisk betalte forsikringspræmie på en forsikringspolice som "bruttoforsikringspræmien". Den del af bruttopræmien, som går til risikodækning, dvs. udbetaling af skadeserstatninger samt hensættelser til reserver som er forsikringstagerens ejendom, betegnes "nettoforsikringspræmien". Forskellen udgøres af den faktiske betaling for forsikringsselskabets tjenesteydelse. Denne del betegnes som "tjenesteelementet i bruttopræmien". Ud over den *faktisk* betalte præmie er der imidlertid et yderligere element i den samlede forsikringspræmie nemlig det afkast, forsikringsselskaberne opnår på de forsikringstekniske reserver, der som nævnt er forsikringstagerens penge.

Dette afkast betegnes "supplerende præmier". I nationalregnskabet konteres beløbet som en formueindkomststrøm (D.44) til forsikringstagerne, der anvender beløbet til at købe forsikringstjenester for ud over de tjenester, der er betalt over den faktisk betalte forsikringspræmie. Det økonomiske rationale er, at det er denne måde, forsikringselskaber rent faktisk opereres på. Et væsentligt aspekt i forsikringsvirksomhed er det at have rådighed over kundernes midler i de forsikringstekniske reserver. De supplerende præmier indgår altså i forsikringselskabernes produktionsværdi.

Beregningerne for forsikringselskaber og pensionskasser er detaljeret gennemgået i afsnit 3.16. Her omtales derfor kun de korrektioner, der er nødvendige for at opgøre forbruget i produktionen i de virksomheder, der er en del af populationen af forsikringstagere.

I virksomhedsregnskaber vil bruttoforsikringspræmien indgå i regnskabsposten andre eksterne udgifter (øvrige kapacitetsomkostninger). For at denne kan danne grundlag for en opgørelse af forbruget i produktionen skal nettoforsikringspræmien fratækkes og de supplerende præmier tillægges.

I nationalregnskabets beregningssystem for forsikring foreligger for hver enkelt hovedtype af forsikring en opgørelse af bruttopræmier, skadeserstatninger, nettoforsikringspræmier og supplerende præmier. Disse foreligger efter aggregering over forsikringstyper opgjort på nationalregnskabets 130 erhverv plus husholdninger i deres egenskab af forbrugere og udland. De beregnede nettoforsikringspræmier samt tillæg for de supplerende præmier indlægges i Mellemsystem 2, hvorved behandlingen af forsikringstransaktioner bringes i overensstemmelse med reglerne i ENS95 ved opstilling af måltotalmodul MTM.

Af d) Direkte betalte finansielle formidlingstjenester

I virksomhedsregnskaber er gebyrer, stiftelsesprovisioner mv. til finansielle institutioner sædvanligvis konteret under finansieringsudgifter sammen med renteudgifter mv. Finansieringsudgifter dækker hovedsagelig over fordelingstransaktioner og skal ikke medtages ved opgørelse af produkttransaktionen forbrug i produktionen (P.2). I nationalregnskabet er det derfor nødvendigt at "rense" posten finansieringsudgifter for det køb af tjenesteydelser, der udgøres af bankgebyrer mv., og at overføre dette tjenestekøb til en regnskabspost, der indgår i opgørelsen af forbrug i produktionen.

I nationalregnskabets beregningssystem for finansielle institutioner foretages en opgørelse af de direkte betalte finansielle formidlingstjenester opdelt på nogle typer svarende til de involverede finansielle institutioner, jf. afsnit 3.16. I dette beregningssystem fordeles den beregnede total for betalte finansielle formidlingstjenester ud på brugere i lyset af den foreliggende information herunder størrelsen af indlån og udlån fra/til erhvervsgrupper og husholdninger i deres egenskab af forbrugere plus udland.

De beregnede værdier for betalte banktjenester mv. indlægges i Mellemsystem 2, hvorved det sikres, at de indgår i opgørelsen af forbrug i produktionen ved opstilling af måltotalmodul MTM.

Ad e) Andre produktionsskatter (-subsidier)

Andre produktionsskatter fx ejendomsskatter og vægtafgifter på motorkøretøjer indgår i virksomhedsregnskaberne under regnskabsposterne "Andre eksterne udgifter" eller "Øvrige kapacitetsomkostninger". Disse skatter foreligger altså ikke oplyst separat i virksomhedsregnskaberne, men er en del af en bredere defineret regnskabspost, der hovedsagelig omfatter udgiftsarter, som skal medtages i opgørelsen af forbruget i produktionen. Hvis der ikke blev foretaget en korrektion, ville disse produktionsskatter fejlagtigt blive regnet med i opgørelsen af forbruget i produktionen.

Kilden er nationalregnskabsbets beregningssystem for andre produktionsskatter. I dette beregningssystem foreligger disse beregnet på nationalregnskabsbets 130 erhverv. Disse værdier fordeles ud på de detaljerede erhverv i DK-NACE ud fra fordelingen af produktionsværdien inden for hvert af de 130 nationalregnskabsbets erhverv. De således beregnede andre produktionsskatter fratrækkes i regnskabsposten "Øvrige eksterne udgifter" i Mellemsystemet og dermed ved opstilling af måltotalmodulet MTM.

Andre produktionssubsidier kommer ligeledes fra et særligt beregningssystem i nationalregnskabet. I virksomhedsregnskaber vil de sædvanligvis indgå i regnskabsposten Sekundære indtægter, der som hovedregel ikke benyttes ved opgørelsen af nationalregnskabet.

Ad f) Købt software

I danske virksomhedsregnskaber bliver købt software normalt ikke aktiveret, men betragtet som en løbende driftsudgift. Denne praksis udspringer af kutyme omkring anvendelsen af et forsigtighedsprincip. Det er derfor nødvendigt at reducere posterne i virksomhedsregnskaber for driftsudgifter til køb af varer og tjenesteydelser med værdien af den købte software, der ifølge ENS95 skal konteres som en fast bruttoinvestering.

I nationalregnskabet foretages beregningen for købt software i et subsystem, der bl.a. indeholder en fordeling på erhverv. Beregningen foretages fra tilgangssiden med udgangspunkt i produktstatistik for IT-erhvervene. Den beregnede totale indenlandske forsyning med købt software til erhvervene fordeles ud på erhverv efter en nøgle, der bl.a. er baseret på antallet af edb-maskiner i de enkelte erhverv. Nøglen er i nogen grad skønmæssig i mangel på information om softwarekøb opgjort fra anvendelsessiden. Usikkerheden på erhvervsfordelingen inden for markedsmæssige erhverv er imidlertid ikke BNI-relevant, og totalen for økonomien som helhed må siges at være temmelig solidt funderet.

Værdierne i subsystemet indlægges i Mellemsystemet, hvorved den købte software fratrækkes i virksomhedsregnskaberens vare- og tjenestekøb ved opgørelsen af forbrug i produktionen i måltotalmodulet MTM.

Ad g) Egenproduceret software

I danske virksomhedsregnskaber bliver egenproduceret software normalt ikke aktiveret, men betragtet som en løbende driftsudgift (løn samt forbrug af varer og tjenester). Denne praksis udspringer af Årsregnskabsloven og kutyme omkring anvendelsen af et forsigtighedsprincip. Det er derfor nødvendigt at foretage et tillæg til den i virksomheds-

regnskaber anførte værdi for produktion af kapitalgoder til eget brug for at inkludere værdien af software (og store databaser) produceret for egen regning og til eget brug.

I nationalregnskabet foretages beregningen for egenproduceret software i et subsystem, der bl.a. indeholder en fordeling på erhverv. Beregningen foretages med udgangspunkt i lønsummer til højtuddannet IT-personale fordelt på erhverv. Værdierne for egenproduceret software indlægges i Mellemsystemet og indgår derfor i måltotalmodulet MTM.

Ad h) Finansiell leasing

I danske virksomhedsregnskaber (bortset fra regnskabsstatistikken for rederier) er udgifter til leasingydelse på finansielle leasingkontrakter traditionelt blevet konteret som udgifter til tjenesteydelser benyttet i produktionen. Disse udgifter er placeret under regnskabsposten andre eksterne udgifter subsidiært andre kontante kapacitetsomkostninger. Ifølge ENS95 er leasingydelsen på en finansiell leasingkontrakt ikke en produkttransaktion, bortset fra den lille del der er FISIM og som indtil videre ikke fordeles på brugere. Ifølge ENS95 består leasingydelsen af tre elementer 1) rente, 2) afdrag og 3) indirekte betalt finansiell formidlingstjeneste (FISIM). Hvis virksomhedsregnskaber ikke blev korrigeret for finansiell leasing, ville resultatet være en overvurdering af forbruget i produktionen.

I nationalregnskabet foretages den nævnte opdeling af ydelsen på finansielle leasingkontrakter i tre dele. Rentedelen er en formueindkomsttransaktion, der indgår i de ikke-finansielle sektorkonti. Afdragsdelen er en finansiell transaktion, der optræder på de finansielle sektorkonti, og den indirekte betalte finansielle formidlingstjeneste (FISIM) føres indtil videre som forbrug i produktionen i en kunstig sektor og et kunstigt erhverv.

Ydelserne på finansielle leasingkontrakter og fordelingen på erhverv beregnes i et subsystem i nationalregnskabet. I den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er der særlige spørgsmål vedr. finansiell leasing. Værdierne registreres i Mellemsystemet, og i forbindelse med beregning af måltotalmodulet MTM fradrages de finansielle leasingydelser ved opgørelsen af forbrug i produktionen.

Det skal nævnes, at virksomhedernes regnskabspraksis vedr. konteringen af ydelser på finansielle leasingkontrakter i de seneste år er under ændring i retning af en kontering, der svarer til nationalregnskabsprincipperne i ENS95. Denne udvikling følges nøje i forbindelse med nationalregnskabsberegningerne, og korrektionen for begrebsmæssige forskelle tilpasses løbende erhverv for erhverv i lyset af udviklingen i regnskabspraksis.

Ad i) Offentlige gebyrer

Ifølge ENS95 § 4.23 e) skal offentlige gebyrer og betalinger i forbindelse med offentlige kontrolforanstaltninger betragtes som køb af tjenester, medmindre det opkrævede beløb er helt ude af proportion med de omkostninger, der er forbundet med kontrollen. I virksomhedsregnskaber vil de normalt blive betragtet som direkte skatter i stedet for køb af tjenester og vil således ikke komme med i forbrug i produktionen, medmindre der foretages en korrektion. De offentlige gebyrer, kontrolafgifter mv. foreligger oplyst i tilknytning til skattestatistikken. I et særligt beregningsystem bliver de dernæst fordelt på erhverv. Disse erhvervsfordelte tal bliver dernæst indlæst i Mellemsystemet og indgår i forbruget i produktionen ved opgørelsen af MTM-måltotalmodulet.

Ad j) Licenser og royalties

Licensbetalinger og royalties på patenter o.l. er ifølge ENS95 leverancer af tjenesteydelser, som skal indgå i opgørelsen af produktion og forbrug i produktionen. I virksomhedsregnskaber vil de i mange tilfælde blive konteret anderledes fx som erhvervelse af immaterielle aktiver, selv om der kun er erhvervet en tilladelse til at udnytte et immaterielt aktiv i en periode og ikke selve aktivet. I nationalregnskabet beregnes derfor tillæg for licens- og royaltybetalinger både for så vidt angår ikke-producerede immaterielle aktiver (patenter o.l.) og producerede immaterielle aktiver (originalværker inden for underholdning, litteratur, kunst mv.). Licensbetalinger vedr. software er allerede dækket andetsteds, jf. punkt f ovenfor. Disse værdier registreres i Mellemsystem 2 og indgår i produktion og forbrug i produktionen ved opstilling af måltotalmodul MTM.

Ad k) Originalværker inden for underholdning, kultur, kunst mv.

I virksomhedsregnskaber for forfattere, kunstnere med flere vil værdien af de skabte originalværker ikke blive konteret som produktion af kapitalgoder, da dette er i modstrid med reglerne i såvel Årsregnskabsloven, Bogføringsloven som SLS-E skatteregnskabsreglerne.

For at bringe regnskaberne for disse producenter i overensstemmelse med reglerne i ENS95 må egenproduktionen af originalværker estimeres separat og tillægges den virksomhedsregnskabsmæssige produktion. Tilsvarende skal de faste bruttoinvesteringer på anvendelsessiden øges med det beregnede beløb.

3.3.2 Sammenstilling af regnskabsdata og overgang til nationalregnskabsopgørelse på faglige enheder

3.3.2.1 Overgang til fælles kontoplan

Efter bearbejdning overføres samtlige de regnskabsstatistikker, der ligger bag nationalregnskabets beregninger af værditilvæksten, til en fælles kontoplan nemlig kontoplanen i Mellemsystemet som vist i tabel 4. Efter dette første trin er indholdet i adskillige af regnskabsposterne imidlertid stadig defineret som i virksomhedsregnskaber. Eksempelvis er forsikringspræmierne fortsat bruttoforsikringspræmier, hvor kun den del af forsikringspræmien, der er tjenesteelement (forsikringsydelse), skal medregnes i opgørelsen af forbrug i produktionen, mens resten, der er betaling for risikodækningen altså forsikringsselskabernes skadeserstatninger, skal behandles som en fordelingstransaktion.

Denne database benævnes Mellemsystemet, version 1. Herefter foretages overgangen til nationalregnskabsdefinitioner samlet for alle erhverv og sektorer. I samme forbindelse foretages, hvor det er nødvendigt, en opdeling af firmaer (institutionelle enheder) i produktionsenheder, således at den statistiske enhed til opgørelse af værditilvæksten som krævet i ENS95 er produktionsenheden eller en konstrueret homogen produktionsenhed. Databasen efter disse to typer af regnskabsmæssig bearbejdning betegnes Mellemsystemet, version 2.

3.3.2.2 Overgang fra institutionelle enheder ("firmabrancher") til produktionsenheder

Af nationalregnskabs hovedkilder i form af regnskabsstatistik nemlig

- a) detaljeret spørgeskema- og skatteregnskabsbaseret regnskabsstatistik
- b) mindre detaljeret regnskabsstatistik baseret på standardiserede skatteregnskaber
- c) regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber
- d) erhvervsspecifik regnskabsstatistik og enkeltregnskaber for store enheder
- e) regnskabsstatistik for offentlig forvaltning og service

leveres a), c) og e) fra primærstatistikkontorerne i Danmarks Statistik opgjort på produktionsenheder (lokale faglige enheder), mens b) og d) leveres opgjort på firmaer altså institutionelle enheder (juridiske enheder). Sidstnævnte grupperes i primærstatistikken i såkaldte "firmabrancher" dvs. efter hovedaktiviteten for de firmaer, statistikken omfatter. Ved opgørelsen af nationalregnskabet – og konkret i overgangen fra Mellemsystemets version 1 til slutresultatet version 2 skal altså foretages en bearbejdning af kilderne b) og d), således at disse bringes over på de aktivitetsmæssigt mere homogene produktionsenheder og dette på en måde, der er konsistent med kilderne a), c) og e), således at alle produktionsenheder i økonomien kommer med ét og kun ét sted.

Det skal tilføjes, at selv "firmabrancher" i Danmark er relativt homogene i henseende til økonomisk aktivitet sammenlignet med mange andre lande. Dette skyldes, at det i Danmark er overordentlig enkelt og billigt at etablere et aktie- eller anpartsselskab, og at kravene til indskud af ansvarlig kapital er små. Der er med andre ord ikke nogen institutionelle barrierer for, at ejere af selskaber opretter en koncern, hvor de enkelte selskaber varetager koncernens forskellige forretningsområder eller aktiviteter. Det er derfor undtagelsen snarere end reglen i Danmark, at juridiske enheder har meget omfattende biaktiviteter.

Overgangen fra "firmabrancher" til nationalregnskabs 130 erhverv defineret ud fra produktionsenheder er altså bestemt væsentlig, men skal på den anden side betragtes i de rette proportioner. Langt hovedparten af aktiviteten i de juridiske enheder vedrører hovedaktiviteten, og store biaktiviteter forekommer primært inden for fremstillingsvirksomhed, hvor alle større produktionsenheder med en anden erhvervskode end "firmabranchen" for den juridiske enhed får tilsendt et spørgeskema, og hvor produktionsenhederne altså er direkte observerede.

Metoderne til overgang fra firmabrancher til erhverv baseret på produktionsenheder i de tilfælde, hvor denne ikke er observeret, er baseret på udnyttelse af den maksimale forhåndenværende information om produktionsenhederne inden for et firma. I alle tilfælde sikrer de anvendte metoder, at sumrestriktionerne er overholdt, dvs. at summen af de beregnede størrelser for produktionsenhederne er lig totalen for den pågældende variabel ifølge firmaregnskaberne. Der forekommer tre situationer:

- 1) Omsætning kendt på produktionsenhedsniveau
- 2) Omsætning ikke kendt, men lønsum kendt på produktionsenhedsniveau
- 3) Overgangen allerede gennemført i primærstatistikken

I afsnit 3.1.2.3.7 ovenfor, er redegjort for den anvendte metode ved overgangen fra fir-mabrancher til FE-erhverv (faglig-enheds erhverv), hvis grundlæggende enhed er den lokale faglige enhed (produktionsenheden).

3.4 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

Ved en direkte opgørelse af værditilvæksten i et erhverv forstås, at man ud fra totalt dækkende regnskabsstatistik for erhvervet kan opgøre produktionsværdi, forbrug i produktionen og dermed værditilvæksten ved statistisk bearbejdning af de bagvedliggende virksomhedsregnskaber.

Indirekte opgørelse af erhvervenes værditilvækst benyttes i nationalregnskabet i fravær af regnskabsstatistik. Det springende punkt er sædvanligvis her opgørelsen af forbruget i produktionen, idet der sædvanligvis foreligger en rimeligt pålidelig opgørelse af omsætningen i de forskellige erhverv fx fra moms-systemet. En indirekte opgørelse af værditilvæksten for et erhverv kan fx bestå i at opgøre erhvervets produktionsværdi som $x\%$ af erhvervets omsætning (med firmaer som statistisk enhed), hvor x fastsættes ud fra antagelser eller historisk information om forholdet mellem salgsværdier i de faglige enheder i erhvervet og den firmabaserede momsomsætning. Det erindres herved, at momsomsætningen bl.a. indeholder salg af brugte kapitalgoder, som ikke skal indgå i opgørelsen af produktionsværdien.

I det tidligere danske nationalregnskabssystem, som i 1997 blev erstattet af det nuværende, blev sådanne indirekte opgørelser benyttet i ikke-ubetydelig udstrækning, idet der frem til referenceåret 1987 ikke fandtes regnskabsstatistik i Danmark for samtlige erhverv i økonomien. Specielt var markedsmæssige tjenester tidligere relativt dårligt dækket af regnskabsstatistik.

I det danske nationalregnskab offentliggjort efter 1997 er situationen på dette punkt radikalt forbedret. Med en enkelt undtagelse bygger opgørelsen af værditilvæksten for samtlige erhverv på en direkte opgørelse af produktionsværdi samt forbrug i produktionen i virksomhedsregnskaber.

En indirekte opgørelse af værditilvæksten forekommer kun for NR-erhvervet 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv., hvor produktionsværdien opgøres fra anvendelsessiden som summen af alle andre erhvervs huslejudgifter, og hvor forbruget i produktionen beregnes ved at benytte inputprocenten (forbrug i produktionen/produktionsværdi) for Udlejning af boliger (dvs. faktisk udlejning) i erhvervet 702009 Boliger i mangel på tilstrækkelig regnskabsinformation for udlejning af erhvervsejendomme. Da der er tale om en nært beslægtet aktivitet, antages den herved introducerede usikkerhed på opgørelsen af værditilvæksten at være beskedent.

Andelen af bruttoværditilvæksten opgjort ved direkte kontra indirekte metoder fremgår af følgende tabel.

Tabel 43 Andel af bruttoværditilvækst med direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder 1995

Opgørelsesmetode	Bruttoværditilvækst, mill. kr.	Pct.
Direkte opgørelse	853.239	98
Indirekte opgørelse	18.103	2
I alt	871.342	100

3.5 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

Ved opgørelser direkte i niveau forstås opgørelser af værditilvæksten for erhverv, hvor niveauet såvel for produktionsværdi som for forbrug i produktionen opgøres i niveau hvert år ud fra regnskabsstatistikker eller gennem en indirekte opgørelse, jf. afsnit 3.4. Ved fremskrivninger forstås opgørelser, hvor produktionsværdi og forbrug i produktionen foreligger beregnet direkte i niveau for et benchmarkår, men opgørelserne for de løbende år fremkommer ved fremskrivning af produktionsværdien og forbruget i produktionen fra benchmarkåret med passende relevante indikatorer. En mere usikker fremskrivningsmetode består i at antage et konstant forhold (inputprocent) mellem forbrug i produktionen og produktionsværdi enten i løbende eller (bedre) i faste priser og fremskrive produktionsværdi, forbrug i produktionen og implicit værditilvæksten med én og samme indikator.

I det endelige danske nationalregnskab er opgørelsen af næsten hele værditilvæksten baseret på opgørelser i de løbende år direkte i niveau. I de endelige beregninger benyttes fremskrivning kun på tre områder:

- boliger
- mindre del af værditilvæksten i NPISH'er
- tillæg for underdeklaration mv. samt for sort arbejde

For så vidt angår boliger er der her tale om et erhverv med en stor vægt i den samlede økonomi. På dette område foretages meget omfattende benchmarkopgørelser hvert fjerde år i forbindelse med de omfattende huslejeundersøgelser, jf. beskrivelsen af benchmarkberegningerne i afsnit 3.17. Fremskrivning benyttes kun inden for de nævnte fireårsintervaller. Et tilsvarende forhold gør sig gældende i andre lande, hvor der endvidere ofte vil være ti år mellem niveauberegningerne betinget af periodiciteten for folke- og boligtællinger.

Med hensyn til det andet punkt nemlig non-profit institutioner rettet mod husholdninger opgøres langt den største del af værditilvæksten nemlig lønsummen direkte i niveau hvert år, mens fremskrivning kun benyttes for så vidt angår de mindre komponenter forbrug af fast realkapital og andre produktionsskatter minus -subsidier.

Hvad angår det tredje punkt gælder det i Danmark i lighed med andre lande, at der ikke er hverken statistiske kilder eller ressourcer til at foretage en ny opgørelse af den sorte økonomi hvert år. I de fleste tilfælde vælger man at operere med et benchmark som så

fremskrives. I Danmarks tilfælde er benchmarket for opgørelsen af underdeklaration baseret på observationer i årene 1992-1994, mens niveaubestemmelsen for sort arbejde er baseret på observationer i tilknytning til de harmoniserede arbejdsstyrkeundersøgelser for 1992. Metoden består herefter i at foretage en fremskrivning af produktionsværdi og værditilvækst knyttet til sort økonomi ved for hvert "produkt" i den sorte økonomi at antage, at det udvikler sig parallelt med den indenlandske produktion på den tilsvarende "hvide" produktbalance. Eksempelvis antages den store post "sort arbejde i forbindelse med bygningsreparation" at udvikle sig parallelt med den "hvide" bygningsreparation, dvs. den bygningsreparation som er udført i overensstemmelse med den gældende lovgivning omkring skatter og bidrag til sociale sikringsordninger. Tilsvarende antages underdeklarationen inden for restaurationsvirksomhed at udvikle sig parallelt med den "hvide" omsætning inden for erhvervet. Denne fremskrivningsmetode er ækvivalent med at benytte konstante korrektionsprocenter på det mest detaljerede niveau i beregningerne. Niveaubestemmelsen af den sorte økonomi tages op med et interval på 5-10 år, hvorimod det skal bemærkes, at justeringerne for frynsegoder beregnes direkte i niveau hvert år, da de tilgrundliggende kilder gennemgående forefindes på årsbasis. Niveaubestemmelsen af den sorte økonomi er således revideret i de endelige nationalregnskaber for 1997 og 1998 i lyset af nye interviewundersøgelser af omfanget af sort arbejde.

Værditilvæksten ved den ikke-markedsmæssige aktivitet i non-profit institutioner rettet mod husholdninger (NPISH'er) er beregnet ved fremskrivning for så vidt angår den (mindre) del, der består af andre produktionsskatter og forbrug af fast realkapital. Disse værditilvækstkomponenter beregnes som konstante procenter af aflønningen af ansatte. Det bør understreges, at sidstnævnte, der udgør hovedparten af værditilvæksten, er beregnet direkte i niveau hvert år ud fra en overordentlig stærk statistisk kilde nemlig opgørelsen af lønsummen fordelt på juridiske enheder og arbejdssteder.

Alt i alt må det konkluderes, at opgørelsen af BNP fra produktionssiden i det danske nationalregnskab for de endelige år kun i meget begrænset udstrækning gør brug af fremskrivning fra et benchmark. Anderledes forholder det sig naturligvis med de foreløbige årlige samt de kvartalsvise nationalregnskaber, der i vid udtrækning bygger på fremskrivninger fra det sidste endelige år.

Tabel 44 Andel af bruttoværditilvækst opgjort i niveau kontra ved fremskrivning 1995

Opgørelsesmetode	Bruttoværditilvækst, mill. kr.	Pct.
Opgørelse årligt i niveau	784.982	90,1
Fremskrevet fra benchmark	86.360	9,9
I alt	871.342	100

3.6 Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning

Det vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning består overordnet set i det meget betydelige arbejde, der udføres med henblik på at sikre, at erhvervsregistret er à jour med nye produktionsenheder. Arbejdet hermed lettes af, at tærskelværdierne i momssy-

stemet og skattesystemet er overordentligt lave, således at al regulær økonomisk aktivitet bortset fra helt ubetydelig hobbyvirksomhed øjeblikkelig vil udløse registrering i et offentligt administrativt register, der er fødekilde til erhvervsregistret. Det er svært at overvurdere betydningen af denne hurtige opdatering af erhvervsregistret med nyopståede enheder for kvaliteten og dækningsgraden i nationalregnskabet. Det vurderes, at al regulær økonomisk aktivitet bortset fra helt ubetydelig hobbyvirksomhed fanges gennem brug af erhvervsregistret. Hvad angår arbejdstagere i private husholdninger, som ifølge sagens natur kun i begrænset udstrækning vil føre til registreringer i erhvervsregistret, sker langt hovedparten af denne aktivitet i form af sort arbejde. Hele denne sorte aktivitet dækkes af en særlig beregning, der ikke bygger på erhvervsregistret.

Frynsegoder og ikke-regulær økonomisk aktivitet som eksempelvis underdeklaration og sort arbejde dækkes gennem korrektioner, der så vidt muligt er eksplicite. Disse korrektioner følger principperne i kommissionsbeslutningen om fuldstændig dækning i nationalregnskabet ("exhaustiveness beslutningen"). I overensstemmelse med den nævnte kommissionsbeslutning inkluderer det danske nationalregnskab ikke produktiv aktivitet, der i sig selv er ulovlig.

3.7 Landbrug, jagt og skovbrug (NACE A)

3.7.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE A er funktionsdefineret og omfatter 4 af nationalregnskabets 130 erhverv. De 4 NR-erhverv er:

- 011009 Landbrug
- 011209 Gartnerier, planteskoler, frugtplantager
- 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv.
- 020000 Skovbrug

Den omfatter 23 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 3,5 % af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 45.

Tabel 45 Erhvervsgruppen NACE A's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
011009 Landbrug	49.658	25.704	23.955
011209 Gartnerier, planteskoler, frugtplantager	4.276	1.792	2.483
014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv.	5.774	2.861	2.913
020000 Skovbrug mv.	2.107	1.137	970
I alt NACE A	61.815	31.494	30.321
Procent af økonomien	3,7	4,0	3,5

3.7.2 Statistiske kilder

De primærstatistiske kilder bag opgørelsen af værditilvæksten er vist i tabel 46.

Tabel 46 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE A

NR-erhverv	Kilde
011009 Landbrug	Specifik erhvervsstatistik: Landbrugsstatistik
011209 Gartnerier, planteskoler, frugtplantager	Specifik erhvervsstatistik: Landbrugsstatistik
014000 (del) Maskinstationer	Skatteregnskabsstatistikken
014000 (del) Anlægsgartnere (markedsproducenter)	Skatteregnskabsstatistikken
014000 (del) Anlægsgartnere (ikke-markedsproduc.)	Statistikken for offentlig forv. og service
020000 Skovbrug mv.	Skatteregnskabsstatistikken

Den statistiske kilde for landbrug, gartneri og pelsdyravl er Danmarks Statistiks specifikke erhvervsstatistik "Landbrugsstatistik", der som tidligere nævnt er en nationalregnskabsmæssig opgørelse for landbrugsområdet. Statistikken følger retningslinierne i Eurostats manual for landbrugsstatistik. For så vidt angår beregningerne af forbrug i produktionen er beregningerne baseret på 1) anvendte mængder af produkter ganget med den gennemsnitlige salgspris 2) regnskabsoplysninger indsamlet af økonomikonsulenterne ved landbruget og 3) årlige regnskabsstatistikker for landbrug og gartneri udarbejdet af Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut.

Landbrugsstatistikken er den statistiske kilde i nationalregnskabet til opgørelse af nationalregnskabserhvervene 011009 Landbrug og 011209 Gartnerier, planteskoler og frugtplantager. Denne statistik dækker ikke Anlægsgartnere, der i stedet dækkes via skatteregnskabsstatistikken for så vidt angår den markeds-mæssige del og gennem statistikken for offentlig forvaltning og service for den ikke-markeds-mæssige.

Landbrugsstatistikken omfatter til gengæld maskinstationer, der i nationalregnskabet er placeret i erhvervet 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv. Da al produktion i maskinstationer anvendes til input i landbruget, har dette ingen betydning for opgørelsen af værditilvæksten. I nationalregnskabet beregnes maskinstationer separat ud fra den skattebaserede regnskabsstatistik, og aktiviteten flyttes til erhvervet 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv.

Antallet af landbrugs- og gartneribedrifter, således som det er opgjort på grundlag af landbrugs- og gartneritællingen den 2. juni 1995, udgjorde 68.771. Den anvendte tællingsenhed er bedriften, der består af det areal med tilhørende bygninger, maskiner og husdyr, som af bedriftens indehaver betragtes som hørende til samme brug. En bedrift kan således bestå af én eller flere selvstændigt vurderede ejendomme og/eller én eller flere dele af selvstændigt vurderede ejendomme. Tilforpagtede og tillejede arealer medregnes under bedriften, mens bortforpagtede eller bortlejede arealer ikke betragtes som hørende til bedriften.

Fra 1983 har man forhøjet den nedre grænse for medtagelse af en bedrift ved landbrugs- og gartneritællingen. Tællingen omfatter herefter bedrifter med mindst 5 ha i dyrket areal (herunder gartneriafgrøder) samt bedrifter med mindre end 5 ha, hvis bedriftens samlede standarddækningsbidrag mindst er på 3.000 ERE i 1980-priser. (ERE = Euro-pæisk Regningsenhed (ECU)). Standarddækningsbidraget er opgjort på grundlag af

gennemsnitsdækningsbidrag pr. hektar eller pr. dyr. Indtil 1984 har de benyttede standarddækningsbidrag afspejlet produktions- og prisforhold i en 3-årsperiode omkring 1973 og tærskelværdien har været 2.000 ERE. Fra 1985 er referenceåret for standarddækningsbidragene ændret til 1980. Især som følge af prisudviklingen er tærskelværdien samtidig øget til 3.000 ERE. Fra 1995 er tærskelværdien sat til 4.000 ERE i 1990-priser. Forhøjelsen fra og med 1983 af den nedre grænse betyder, at ca. 6.300 meget små bedrifter svarende til ca. 8 pct. af samtlige landbrugs- og gartneribedrifter ikke længere er omfattet af tællingen. Disse bedrifters landbrugsproduktion udgør dog under ½ pct. af den samlede landbrugsproduktion. Ved opgørelsen af landbrugets produktion og værditilvækst foretages en opregning for disse meget små bedrifter.

Indtil 1983 indhentede Danmarks Statistik ved den årlige landbrugs- og gartneritælling oplysninger fra samtlige bedrifter (over den nedre grænse). Fra 1984 blev tællingens omfang ændret. Herefter var det kun hvert 2. år (i ulige år), at der blev gennemført en totaltælling. I de mellemliggende år blev der kun indhentet oplysninger fra ca. en fjerdedel af bedrifterne. I forbindelse med budgetbesparelser blev det besluttet, at de årlige strukturællinger, der som nævnt siden 1984 skiftevis har været afholdt som udsnitstælling og totaltælling, fra og med 1990 kun afholdes som stikprøvetællinger. Følgelig er 1989-undersøgelsen af landbrugsbedrifternes struktur i relation til opgørelserne for 1995 den senest afholdte totaltælling. En ny totaltælling er afholdt i 1999.

Stikprøvetællingen i 1995 omfatter ca. 24.300 bedrifter. Populationen er de bedrifter, der fandtes ved den totale landbrugs- og gartneritælling i 1989, opdateret med stikprøvetællingerne i 1990-94. Denne stikprøve er blevet suppleret med ca. 4.000 tællingsenheder omfattende alle bortforpagtede ejendomme med ejerskifte siden sidste tælling, hvis ejendommen ikke umiddelbart på grundlag af ejers personnummer kan henføres til en i landbrugsstatistikregistret eksisterende bedrift med samme ejer, samt nyoprettede landbrugsejendomme (oplyst via de kommunale ejendomsregistre). Med henblik på at ajourføre landbrugsstatistikregistret, er tællingen herudover suppleret med en stikprøve på ca. 1.800 små bedrifter.

Ved landbrugs- og gartneritællingen indsamles mange, forskelligartede oplysninger om den enkelte bedrift. Det er derfor næppe muligt at bestemme en stikprøvesammensætning, som kan forventes at give det bedst mulige skøn over hver enkelt tællingsoplysning isoleret set. For de fleste afgrøder og husdyr gælder, at størrelsen af de pågældende tællingsvariable varierer med bedriftens størrelse, type og beliggenhed. Derfor har man ved udvælgelsen af stikprøven opdelt bedrifterne i ca. 1.500 grupper efter type (hoveddriftsform), størrelse (standarddækningsbidrag) og beliggenhed (amt). Herefter har man ved tilfældig udtrækning udvalgt et antal bedrifter inden for hver gruppe. Det antal bedrifter, som er udvalgt i en gruppe, er blevet bestemt således, at den forventede statistiske sikkerhed på skønnet over bedrifternes samlede standarddækningsbidrag bliver størst mulig. Standarddækningsbidraget er valgt som optimeringsvariabel, fordi der som følge af definitionen af standarddækningsbidraget som et økonomisk størrelsesmål må antages at være en nær sammenhæng mellem størrelsen af de vigtige tællingsoplysninger og det samlede standarddækningsbidrag. Som følge af udvælgelsesmetoden indeholder stikprøven forholdsvis mange af de største og af de mest specialiserede bedrifter.

De indberettede oplysninger fra de udvalgte bedrifter er opregnet til totalniveau ved inden for hver bedriftsgruppe at multiplicere bedriftsoplysningerne med den reciprokke udvalgsandel. Som et mål for den statistiske usikkerhed ved stikprøveopgørelsen har

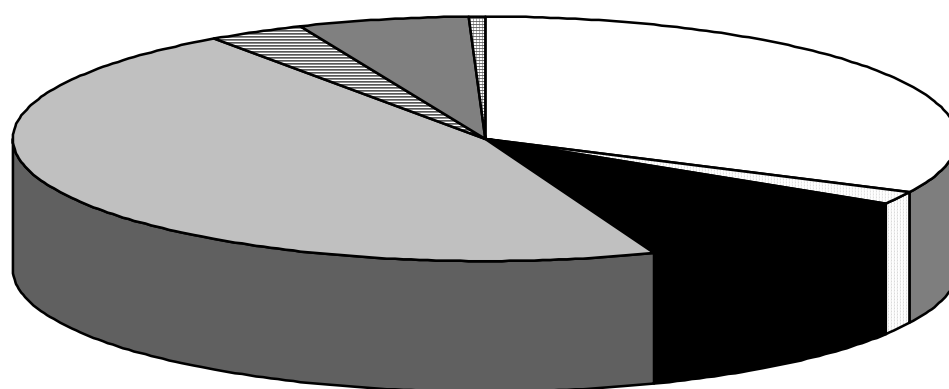
man beregnet den relative spredning på skønnene over hovedresultaterne. Den relative standardafvigelse angiver standardafvigelsen på skønnet i pct. af skønnet. Med 95 pct. sikkerhed vil den sande værdi ligge inden for visse grænser. Disse grænser kan beregnes som skønnet \pm spredningen på skønnet multipliceret med 1,96. Det bemærkes, at den statistiske usikkerhed på skønnene øges med stigende detaljeringsgrad. For det samlede dyrkede areal er den relative afvigelse på det samlede dyrkede areal beregnet til 0,2 %

3.7.3 Beregningsmetode

Overordnet set beregnes produktionen ved hjælp af en pris-gange-mængde metode. For det største vegetabiliske produkt nemlig korn beregnes først høstudbyttet for de enkelte kornsorter. Disse multipliceres dernæst med de gennemsnitlige salgspriser for korn indsamlet fra alle større kornhandlere. For de animalske produkter beregnes tilsvarende salgsværdien tilsvarende ved at multiplicere de solgte mængder med de af producenterne opnåede gennemsnitlige salgspriser. Hertil lægges værdien af lager- og besætningsforskydninger samt produktion til eget brug.

Produktionen i landbrug og gartneri bortset fra anlægsgartnere er fordelt på 49 produktbalancer i nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsestabeller. Her udgør de ti største produkter over 90 %. Den animalske produktion er langt den vigtigste. Dennes fordeling på produkter er illustreret i nedenstående figur.

Figur 4 Produktionsværdier for animalske produkter 1995

□ Mælk 32 % □ Æg 2 % ■ Kvæg 10 % □ Svin 46 %
 ▨ Fjerkræ 3 % ■ Pelsdyr 6 % ▨ Andet 1 %

Det ses, at slagtesvin og råmælk er de to dominerende produkter.

Opgørelsen af landbrugets værditilsvækst er baseret på et sæt af definitioner og beregningsmetoder, der harmonerer med de af EU-landene aftalte retningslinier for opgørelser til EU's statistiske kontor, Eurostat. Disse retningslinier er igen opstillet, så de svarer til definitionerne i ENS79.

Af de nævnte retningslinier skal specielt fremdrages følgende:

Salgsværdierne for de anførte produkter angiver værdien af producent af det samlede salg, herunder den del, der sælges til mellemhandlere, og som senere inden for perioden købes tilbage og anvendes som produktionsmidler i erhvervet. Modsvarende indgår udgiften til tilbagekøbte produktionsmidler i den samlede udgift til forbrug i produktionen. Kun salg fra landbrugssektoren under ét og køb til landbrugssektoren indgår i opgørelsen. Interne køb og salg mellem landbrugsvirksomheder indgår ikke. Producerede mængder, der anvendes som produktionsmidler (fx korn til foder) på de ejendomme, hvor de er produceret, indgår i salgsværdien via slutproduktet.

Udgifter til løbende reparation og vedligeholdelse af produktionsapparatet samt udgifter til håndredskaber og lignende betragtes i overensstemmelse med konteringsreglerne i ENS 79 som løbende produktionsudgifter og medregnes derfor under forbrug i produktionen.

I landbrugsstatistikken benyttes bruttoværditilvæksten i faktorpriser (Bruttofaktorindkomsten) som det primære værditilvækstbegreb. Nationalregnskabets primære værditilvækstbegreb Bruttoværditilvækst i basispriser (BVT) fremkommer ved til bruttofaktorindkomsten at lægge Andre produktionsskatter og fratække Andre produktionssubsidier.

Bruttofaktorindkomsten i landbruget opgøres med tillæg af generelle tilskud til landbrugserhvervet (dog ekskl. investeringstilskud) og med fradrag af skatter og afgifter på landbrugets produktionsapparat, hovedsagelig ejendomsskatter. Bruttofaktorindkomsten er hermed lig med: Den samlede salgsværdi + værdien af lager- og besætningsforskydninger hos producenter ÷ udgiften til forbrug i produktionen + generelle driftstilskud ÷ skatter på produktionsapparatet.

Bruttofaktorindkomsten angiver det beløb, der er til rådighed til aflønning af den samlede arbejds- og kapitalindsats i landbrugssektoren, herunder afskrivninger, forrentning af egen- og fremmedkapital, lønninger til fremmed medhjælp og vederlag for landbrugens arbejdsindsats mv.

Danmarks Statistiks opgørelse af landbrugets bruttofaktorindkomst før tillæg af generelle driftstilskud og før fradrag af ejendomsskatter og indirekte afgifter er vist i Landbrugsstatistikens tabel 14.1 (jf. punkt D). De anførte tal er lig den samlede salgsværdi + værdien af lager- og besætningsforskydninger hos landmænd ÷ landbrugets udgift til indkøbte rå- og hjælpestoffer og tjenesteydelser fra andre erhverv.

Det skal understreges, at den foretagne opgørelse er inklusive producenternes udbytte af de ordninger og støtteforanstaltninger, der medfører udbetalinger på grundlag af de enkelte produkter, og tilsvarende er de af producenterne betalte produktafgifter i henhold til gældende afgiftsordninger fratrukket i værdierne for de enkelte produkter. De anførte salgsværdier svarer altså til nationalregnskabets basisprisbegreb.

Dette gælder først og fremmest landbrugets udbytte af produktstøtten fra EU's landbrugsfond, se tabel Landbrugsstatistikens tabel 14.2 (FEOGA), der indgår i værdierne for de enkelte produkter, ligesom de af landbruget betalte afgiftsbeløb til EU udgør hovedparten af de samlede produktafgifter. Vedrørende de ordninger, der udgør grundlaget for de pågældende beløb må henvises til "De Europæiske Fællesskabers Tidende" samt

til de vejledninger til ordningerne, der udsendes af Landbrugsministeriet og EU-direktoratet.

Værdien af salgsprodukterne omfatter det samlede salg af de enkelte produkter, herunder salget til mellemhandlere og lignende, og producenternes forbrug af egen produktion til konsum. Værdierne beregnes på grundlag af de solgte mængder og de af producenterne opnåede gennemsnitlige salgspriser.

Salgsværdien for korn omfatter det samlede salg i de anførte perioder, herunder salg til mellemhandlere. De anførte tal angiver de opnåede salgsværdier efter fradrag af medansvarsafgiften for korn. Salgsværdien for de øvrige vegetabiliske produkter omfatter salget af de anførte perioders produktion. Andre vegetabiliske produkter omfatter hovedsagelig halm, men derudover indgår foderroer mv.

Salgsværdien for kød og levende dyr omfatter for de enkelte husdyrarter både de dyr, der slagtes her i landet, og værdien af producent for de eksporterede levende slagtedy. Desuden medregnes salgsværdien for avls- og brugsdyr af producent for de dyr, der eksporteres, medens salget mellem landmænd ikke medregnes, selv om dette salg foregår via mellemhandlere (fx smågrisesalget). I værdien for kvæg medregnes handyrpræmien til og med 1994. Fra 1995 tillægges handyrpræmien generelle driftssubsidier og fratrækkes modsvarende fra produktionsværdien.

Salgsværdien for naturmælk omfatter værdien af den samlede indvejede mælkemængde på mejerivirksomheder samt producenternes eget forbrug til konsum og salget direkte til forbrugere. De anførte tal angiver de opnåede salgsværdier efter fradrag af medansvarsafgifter (indtil 1. april 1993) og eventuelle opkrævede superafgifter i henhold til mælkekvoteringsordninger samt generelle produktionsafgifter mv., medens de i henhold til suspensionsordningerne udbetalte beløb til producenterne er inkluderet i tallene.

Salgsværdien for æg til konsum omfatter salget af hønseæg til konsum, herunder producenternes forbrug til konsum og salget af konsumæg direkte til forbrugere. Andre animalske produkter omfatter salget af honning, uld, slagtekaniner samt eksporten af rugæg af høns og æg af andet fjerkræ end høns.

Værdien af lager- og besætningsforskydninger hos producenter opgøres på grundlag af en særskilt beregning for hver af de perioder, for hvilke der kan foretages en mængdemæssig opgørelse af forskydningen. Ved værdiberegningen anvendes tidsvejede gennemsnitlige salgspriser i perioden, og værdien for hele året opgøres som summen af forskydningernes værdi i de enkelte perioder.

For korn er forskydningerne for henholdsvis driftsår og kalenderår opgjort for hver af de nævnte perioder under ét og ved værdiberegningen anvendes de gennemsnitlige salgspriser for hele perioden. For de øvrige vegetabiliske salgsprodukter (herunder gartneriprodukter) og for grovfoder foretages ingen opgørelse af lagerforskydningerne.

Ifølge ENS95 §3.58 skal produktionen af vegetabiliske landbrugsprodukter ikke opgøres på høsttidspunktet, men løbende gennem vækstperioden. I Danmark høstes vegetabiliske afgrøder helt overvejende i samme år som det, hvor plantevæksten finder sted. Undtagelsen er vinterafgrøder (vinterhvede, vinterbyg), der sås året forinden høsten. Her er plantevæksten frem til årsskiftet imidlertid så minimal, at man for praktiske formål kan

se bort fra den. I det årlige nationalregnskab er der derfor ikke behov for at indføre la-gerkorrektioner i forhold til en opgørelse efter høsttidspunktet. I det kvartalsvise natio-nalregnskab forekommer derimod store lagerbevægelser i produkter under fremstilling for at implementere reglen i ENS95 §3.58.

For svin er forskydningerne opgjort på grundlag af forskydningerne i perioderne mellem de seks årlige tællinger. For kvæg er forskydningerne opgjort på grundlag af halvårslige tællinger. For heste, får og pelsdyr beregnes kun årlige forskydninger, men disse beregninger foretages både på driftsår og på kalenderår. For fjerkræ foretages kun beregning af forskydninger på driftsår. Den således foretagne opgørelse af besætningsforskydningerne må anses for den i praksis bedst mulige måling af den animalske landbrugspro-duktion efter tilvækstprincippet, jf. ENS95 §3.58 og §3.119 b) (2). Ifølge ENS95 skal produktionsværdien af slagtedyr ikke konteres på slagtningsstidspunktet, men løbende gennem vækstperioden. Efter ENS95 skal besætningsforskydninger af slagtedyr regi-streres som ændringer i lagre af produkter under fremstilling (færdigvarelagre mv.), mens besætningsforskydninger for så vidt angår avlsdyr skal behandles som faste bruttoinvesteringer (P.51). Landbrugsstatistikken skelner imidlertid ikke mellem de to typer af besætningsforskydninger. I nationalregnskabet er de samlede besætningsforskydning-er af slagtedyr og avlsdyr behandlet som en del af de faste bruttoinvesteringer under rubrikken "forskydninger i stambesætninger". Den manglende skelnen mellem de to typer besætningsforskydninger er selvsagt ikke BNI-relevant.

Udgifterne til forbrug i produktionen omfatter den samlede udgift til de ved produktio-nen anvendte rå- og hjælpestoffer, herunder købet fra mellemhandlere og lignende, samt udgifterne til reparation og vedligeholdelse af produktionsapparatet og forskellige ud-gifter til tjenesteydelser fra andre erhverv. Såfremt der foreligger mængde- og prisop-lysninger for de anvendte rå- og hjælpestoffer, er udgifterne beregnet på grundlag af det samlede køb og de gennemsnitligt betalte priser for de enkelte rå- og hjælpestoffer, me-dens der ved beregningen af de øvrige udgiftsposter er anvendt oplysninger fra forelig-gende regnskabsopgørelser samt oplysninger fra forskellige specielle opgørelser.

I udgiften til såsæd og korn til foder medregnes køb fra mellemhandlere. Udgiften til foderstoffer er beregnet på grundlag af det faktiske køb af henholdsvis enkeltfoderstof-fer og blandingsfoderstoffer og de af landmændene faktisk betalte priser for de leverede produkter. Udgiften til returnmælk til foder omfatter tilbagekøbet af skummetmælk, kær-nemælk og valle. Udgiften til andre indkøbte foderstoffer omfatter bl.a. købet af me-lasse, kød- og benmel, fodergær, pulp, mask og bæreme samt forskellige importerede vegetabiliske foderstoffer (fx tapiokamel og citruskvas mv.) og sukker til fodring af bier.

Udgiften til gødningsstoffer beregnes som værdien af det samlede gødningsforbrug her i landet med et skønsmæssigt beregnet fradrag på 1 procent til dækning af forbruget uden for landbrug og gartneri.

Udgiften til bekæmpelsesmidler er beregnet på grundlag af oplysninger fra Miljøstyrel-sen. Udgiften til energi omfatter det samlede erhvervsmæssige forbrug af elektricitet og brændstoffer i landbrug og gartneri, herunder forbruget af energi til den erhvervsmæs-sige anvendelse af privatbil. Maskinstationernes forbrug af brændstoffer ved arbejde i landbrug og gartneri er medregnet. CO₂ -afgiften indgår i energiudgiften.

Udgiften til reparation og vedligeholdelse omfatter avlsbygninger, produktionsanlæg, maskiner og redskaber (herunder køb af håndredskaber) samt reparation og vedligeholdelse af grundforbedring og landvinding. For landbruget beregnes udgiften på grundlag af regnskabsoplysninger, der er indsamlet af økonomikonsulenterne. For gartneriet er udgiften til reparation og vedligeholdelse ekskl. anlægsgartneri, der ikke indgår i opgørelsen.

Andre udgifter til rå- og hjælpestoffer og tjenesteydelser omfatter udgifter til vækstmedier, potter og plast til brug ved planteavl i landbrug og gartneri samt udgifter til tjenesteydelser som fx maskinstationsydelser (udskilt i særskilt erhverv i nationalregnskabet), veterinære ydelser, kontrolforeningsydelser, forsikringsydelser, bankomkostninger, foreningskontingenter samt salgsafgifter og fragt mv.

Landbrugsstatistikken omfatter foruden landbrugs- og gartnerivirksomhed (herunder pelsdyravl) jagt, fangst og servicevirksomhed i forbindelse hermed.

Ud fra de ovennævnte kilder beregnes det samlede forbrug i produktionen ved opregning til hele populationen af landbrugsbedrifter. I denne forbindelse foretages som nævnt en særskilt opregning for de meget små bedrifter, der ikke er omfattet af de årlige landbrugstællinger. For en stor del af forbruget i produktionen er der tale om, at dette med en meget stor sikkerhed kan beregnes ud fra den indenlandske forsyning enten i fysiske mængder, der multipliceres med en gennemsnitspris, eller i form af en opgørelse af det totale salg til landbruget. For den del af input, hvor ovennævnte ikke er tilfældet, er kilden til landbrugsstatistikens opgørelse af forbruget i produktionen foreliggende regnskabsoplysninger enten fra regnskaber indsamlet af landbrugets økonomikonsulenter eller de årlige stikprøvebaserede regnskabsstatistikker for landbrug og gartneri fra Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut.

3.7.4 Fordeling af output på produkter

I og med landbrug, gartneri og pelsdyravl er aktivitetsdefinerede ud fra de producerede produkter og opgørelsen af produktionsværdien ved en pris-gange-mængde metode, giver produktfordelingen sig selv.

3.7.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Hovedparten af forbruget i produktionen er i landbrugsstatistikken direkte fordelt på produkter typisk ud fra oplysninger om anvendte mængder af de pågældende produkter (fx foderkorn) multipliceret med gennemsnitspriser eller ud fra oplysninger om salget til landbrugsbedrifter (foderstoffer, gødningsstoffer, bekæmpelsesmidler). Den resterende del af forbruget i produktionen fx energi og tjenester, der typisk er beregnet ud fra regnskabsstatistik, foreligger i landbrugsstatistikken opgjort på hovedtyper af produkter. I forbindelse med opstillingen og afstemningen af nationalregnskabet's tilgangs- og anvendelsestabeller fordeler nationalregnskabsstatistikkerne disse hovedtyper ud på enkelte produkter typisk ved anvendelse af den mest detaljerede kontoplan i regnskabsstatistikkerne.

3.8 Fiskeri (NACE B)

3.8.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE B er defineret ved gruppering af produktionsenheder og omfatter 1 af nationalregnskabet's 130 erhverv. Erhvervet er 050000 Fiskeri mv. Erhvervsgruppen omfatter 2 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. De omfattede erhverv er:

050100 Fiskeri
050200 Dambrug og fiskeavl

Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 0,3 % af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 47.

Tabel 47 Erhvervsgruppen NACE B's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
050000 Fiskeri mv.	4.137	1.845	2.292
I alt NACE B	4.137	1.845	2.292
Procent af økonomien	0,2	0,2	0,3

3.8.2 Statistiske kilder

De primærstatistiske kilder bag opgørelsen af værditilvæksten er vist i tabel 48.

Tabel 48 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE B

NR-erhverv	Kilde
050000 Fiskeri mv. (værditilvækst)	Skatteregnskabsstatistikken
050000 Fiskeri mv. (produktfordeling)	Fiskeriministeriet: Landinger af fisk

3.8.3 Beregningsmetode

Beregningsmetoden af værditilvæksten følger standardmetoden for erhverv dækket af den generelle regnskabsstatistik baseret på skatteregnskaber, jf. afsnit 3.1.2.3.

3.8.4 Fordeling af output på produkter

Den beregnede produktionsværdi fordeles på arter af fisk ud fra Fiskeriministeriets fangststatistik, der omfatter landinger i såvel danske som udenlandske havne. Produktionsværdien ifølge nationalregnskabsberegningen er væsentligt højere end værdien af de landede mængder af fisk. Forskellen kan forklares dels af interne leverancer af fisk i fiskeriet (reelt en handelsaktivitet), dels muligvis af omgørelser af fiskekvoter gennem

uofficielle landinger. Den estimerede interne leverance føres som input i fiskeriet selv ved opstilling af tilgangs- og anvendelsestabellerne.

3.8.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturundersøgelser for fiskeriet. Inputstrukturen er fastlagt ud fra de oplysninger om omkostningsstrukturen, der fandtes i SLS-E kontoplanen frem til 1990 samt de årlige oplysninger om energiforbruget ifølge energistatistikken.

3.9 Råstofudvinding (NACE C)

3.9.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE C er defineret ved gruppering af produktionsenheder og omfatter 2 af nationalregnskabet's 130 erhverv. Erhvervene er:

110000 Udvinding af råolier og naturgas mv.

140009 Udvinding af grus, ler, sten, salt mv.

Den omfatter 11 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 0,9 % af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 49.

Tabel 49 Erhvervsgruppen NACE C's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
110000 Udvinding af råolier mv..	8.615	1.977	6.638
140009 Udvinding af grus, ler, sten, salt mv.	2.364	1.362	1.001
I alt NACE C	10.979	3.339	7.639
Procent af økonomien	0,66	0,42	0,88

3.9.2 Statistiske kilder

De primærstatistiske kilder bag opgørelsen af værditilvæksten er vist i tabel 50.

Tabel 50 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE C

NR-erhverv	Kilde
110000 Udvinding af råolier mv.	Virksomhedsregnskaber (samtlige enheder)
140009 Udvinding af grus, ler, sten, salt mv.	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

Erhvervet 110000 Udvinding af råolier mv. dækker al aktivitet vedrørende produktion af råolie og naturgas. Denne aktivitet er i Danmark koncentreret på den danske Nordsø-sokkel. Produktionen af olie og gas opgøres ab Nordsøen, dvs. værdien af rørtransporten indgår i produktionsværdien. Rørtransporten varetages af et enkelt offentligt ejet og

kontrolleret selskab DORAS. Dette selskab er placeret i nationalregnskaberhvervet 602409 Fragtvognmænd mv., rørtransport. Al videre distribution eller viderebearbejdning indgår derimod ikke i produktionsværdien. Den olierørledningsafgift på 5% af værdien af den transporterede olie, der skal erlægges til staten, betragtes som en produktskat på rørtransporttjenesten. Produktionsværdien i DORAS med tillæg af olierørledningsafgiften indgår som forbrug i produktionen i erhvervet Udvinning af råolier mv.

Erhvervet omfatter Dansk Undergrunds Consortium (DUC) samt andre licenshavere på området plus selskabet DOPAS for så vidt angår den aktivitet i selskabet, der ikke består af efterforskning efter olie og gas. I året 1995 var DUC totalt dominerende og den eneste operatør, som havde produktionsanlæg. Erhvervet er fuldt dækket af disse selskaber. Danmarks Statistik indhenter meget detaljerede regnskabsoplysninger fra DUC og eventuelle andre selskaber, der påbegynder olie- og gasudvinning. Endvidere benyttes regnskabsoplysninger indsamlet af Energistyrelsen for de selskaber, som har koncession på dele af Nordsøen og som driver olie- og gasefterforskning, men som endnu ikke har produktionsboringer, med undtagelse af det statslige selskab DOPAS.

Erhvervet 140009 Udvinning af grus, ler, sten, salt mv. er dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik.

3.9.3 Beregningsmetode

Produktionsværdien i 110000 af den producerede mængde olie og gas fremgår direkte af regnskaberne fordelt på disse to produkter. Efterforskningsboringer for egen regning fremgår ligeledes af regnskaberne.

De efterforskningsboringer, der foretages af enheder i erhvervet for egen regning (bortset fra selskabet DOPAS) er en del af produktionsværdien i erhvervet. Denne produktion overføres ikke til bygge- og anlægsvirksomhed. Købte efterforskningsboringer mv. kommer enten som indenlandske leverancer fra bygge- og anlægsvirksomhed eller som import. Alle efterforskningsboringer aktiveres dvs. behandles som faste bruttoinvesteringer i nationalregnskabet.

Selskabet DOPAS, som udfører efterforskningsaktivitet samt visse hjælpefunktioner for olie- og gasaktiviteten, overføres til erhvervet bygge- og anlægsvirksomhed for så vidt angår den del af aktiviteten, der er efterforskningsaktivitet. Der overføres produktion, forbrug i produktionen samt aflønning af ansatte svarende til efterforskningsaktiviteten. Den del af forbruget i produktionen i DOPAS, der ikke er relateret til efterforskningsaktivitet medregnes i forbrug i produktionen i erhvervet 110000 Udvinning af råolier mv. Den tilsvarende produktionsværdi konsolideres ud, dvs. medtages hverken som produktion eller forbrug i produktionen i erhvervet.

Produktionsværdien i 140009 tages direkte fra den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, der er opregnet til at dække samtlige produktionsenheder i erhvervet. Forbruget i produktionen beregnes efter standardmetoden for overgangen fra regnskabsstatistikens kontoplan til Målttotalmodulet via Mellemsystemet.

3.9.4 Fordeling af output på produkter

Produktionsværdien i Udvinning af råolier mv. fordeles direkte på de tre produkter råolie, uforarbejdet naturgas og efterforskningsboringer ud fra de indhentede regnskaber. Erhvervet Udvinning af grus, ler, sten, salt mv. er dækket af produktstatistikken for industri. Den beregnede produktionsværdi fordeles på produkter ud fra fordelingen i Varestatistik for industri

3.9.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

I Udvinning af råolier mv. er driftsudgifterne i regnskaberne opdelt på input af rørtransporttjenester (DORAS + olierørledningsafgift), reparation og vedligeholdelse og øvrige driftsudgifter. De to førstnævnte poster dækker tilsammen langt hovedparten af forbruget i produktionen. I nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsestabeller foretages en delvis skønmæssig fordeling af restposten på produkter.

3.10 Fremstillingsvirksomhed (NACE D)

3.10.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE D er defineret ved gruppering af produktionsenheder og omfatter 55 af nationalregnskabets 130 erhverv, jf. oversigten i tabel 51. I den detaljerede DK-NACE udgør fremstillingsvirksomhed 322 erhverv. I bearbejdningen af primærstatistikken foretages beregningerne særskilt for hvert af disse 322 erhverv.

Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 17,7 % af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 51.

Tabel 51 Erhvervsgruppen NACE D's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
151000 Slagterier mv.	38.746	31.447	7.299
152000 Forarbejdning og konservering af fisk mv.	10.347	8.165	2.182
153000 Forarbejdning og kons. af frugt og grønt	4.595	3.554	1.041
154000 Fremst. af veg. og anim. olier og foderst.	2.855	2.476	379
155000 Mejerier og isfabrikker	21.811	18.310	3.501
156009 Fremstilling af stivelsesprodukter	14.891	10.856	4.034
158109 Fremstilling af brød, kager og kiks	4.750	3.114	1.635
158120 Bagerforretninger	3.940	1.910	2.030
158300 Sukkervarer og –raffinaderier	2.809	1.773	1.037
159000 Drikkevareindustri	9.056	5.817	3.239
160000 Tobaksindustri	3.035	1.597	1.438
170000 Tekstilindustri	8.398	5.307	3.091
180000 Beklædningsindustri	5.403	3.441	1.962
190000 Læder- og fodtøjsindustri	2.092	1.557	534
200000 Træindustri	11.828	7.573	4.255
210000 Papirindustri	10.154	6.436	3.719

221200 Udgivelse af dagblade	6.245	3.013	3.232
221309 Udgiver- og forlagsvirks. ekskl. dagblade	9.048	5.708	3.340
222009 Trykkerier	12.395	6.555	5.840
230000 Mineralolieindustri	8.756	8.477	279
241109 Fremst. af industrigasser og uorg. basiskem.	912	410	503
241209 Fremst. af farvestoffer, pigm., org. basiskem.	4.424	2.413	2.010
241500 Fremstilling af kunstgødning	1.488	1.173	315
241617 Fremstilling af basisplast og synt. gummi	842	546	296
242000 Fremst. af pesticider og andre agrokem. prod.	1.410	849	561
243000 Fremst. af maling, lak, trykfarver mv.	3.532	2.523	1.009
244000 Medicinalindustri	14.088	6.706	7.382
245070 Fremst. af reng.midler og øvrige kem. prod.	7.005	4.476	2.529
251122 Fremst. af gummiprod. samt plasticemball.	9.609	5.876	3.733
252300 Fremst. af bygningsartikler af plast	1.487	962	525
252400 Fremstilling af andre plasticprodukter	5.278	2.780	2.498
261126 Glas- og keramisk industri	3.951	2.249	1.702
263053 Fremst. af cement, musten, tagsten, fliser mv.	1.961	1.009	952
266080 Fremst. af prod. af beton, cement, asfalt mv.	10.863	6.356	4.507
271000 Jern- og stålværker	2.337	1.646	691
272030 Forarbejdning af jern og stål	4.261	2.918	1.343
274000 Fremst. af ikke-jernholdige metaller	2.287	1.574	714
275000 Støbning af metalprodukter	1.672	859	813
281009 Fremstilling af byggematerialer af metal	17.216	9.158	8.058
286009 Fremst. af håndværktøj, metalemballage mv.	11.438	6.328	5.110
291000 Fremst. af skibsmotorer, kompressorer mv.	15.772	7.576	8.196
292000 Fremst. af maskiner til generelle formål	16.310	10.011	6.298
293000 Fremst. af landbrugsmaskiner	4.260	2.556	1.704
294009 Fremst. af maskiner til industri mv.	14.129	8.147	5.982
297000 Fremst. af husholdningsapparater	5.424	3.602	1.822
300000 Fremst. af kontormask. og edb-udstyr	1.708	1.086	623
310000 Fremst. af andre elek. mask. og apparater	14.774	9.325	5.449
320000 Fremstilling af telemateriel mv.	8.899	5.304	3.595
330000 Fremst. af med. udstyr, instrumenter, ure mv.	10.972	5.859	5.113
340000 Fremstilling af biler mv.	5.712	3.519	2.193
351000 Skibsværfter og bådebyggerier	9.408	5.871	3.537
352050 Fremst. af transportmidl. ex. skibe og biler	1.921	1.158	762
361000 Møbelindustri	17.510	10.783	6.727
362060 Fremst. af legetøj, guld- og sølvvarer mv.	5.807	3.195	2.612
370000 Genbrug af affaldsprodukter	793	628	165
I alt NACE D	430.615	276.520	154.095
Procent af økonomien ekskl. FISIM	25,9	34,9	17,7

At erhvervsgruppen NACE D omfatter en væsentligt større andel af nationalregnskabet 130 erhverv end svarende til gruppens andel af økonomiens værditilvækst skal ses i sammenhæng med, at inputprocenten, altså forholdet mellem forbruget i produktionen og produktionsværdien, er større i fremstillingsvirksomhed end i de fleste andre erhverv. Dette skyldes i høj grad specialisering, hvor industrivirksomheder i stort omfang køber halvfabrikata fra andre industrivirksomheder og koncentrerer sig om de dele af den samlede fremstillingsproces, hvor de har komparative fordele. Fremstillingsvirksomhed tegner sig altså for en større del af produktionen (brutto), af forbruget i produktionen og dermed af produktkredsløbet i økonomien end tilfældet er, når man ser på værditilvæksten.

For at få en optimal beskrivelse af produktstrømmene i økonomien i tilgangs- og anvendelsestabellerne og i de symmetriske input-output tabeller er det relevant at tildele fremstillingsvirksomhed en større andel af det antal erhverv, beregningssystemet omfatter, end svarende til andelen af værditilvæksten. I forhold til det tidligere danske nationalregnskabsystem er antallet af erhverv inden for fremstillingsvirksomhed faktisk reduceret kraftigt nemlig fra 82 til 55. Til gengæld er erhvervsopdelingen af de tjenesteydende erhverv langt mere detaljeret i det nuværende danske beregningssystem end i det tidligere.

3.10.2 Statistiske kilder

Den helt dominerende primærstatistiske kilde bag opgørelsen af værditilvæksten er den spørgeskemabaserede generelle regnskabsstatistik, hvis anvendelse i nationalregnskabet er omtalt i afsnit 3.1.2.3. I det følgende omtales derfor kun statistiske kilder og tilhørende beregninger, der ligger ud over anvendelsen af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. Tabel 52 viser en oversigt over de fremstillingserhverv, hvor den generelle regnskabsstatistik suppleres med andre oplysninger i forbindelse med nationalregnskabets opgørelse af værditilvæksten.

Tabel 52 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE D

NR-erhverv	Kilde
151000 (del vedr. dækning af alle slagtninger)	Opl. fra Kødkontrollen, Landbrugsstatistikken
151000 (del vedr. efterbetalinger)	Landbrugsstatistikken
155000 (efterbetalinger)	Skatteregnskabsstatistikken
370000	Skatteregnskabsstatistikken
Øvrige NACE D erhverv	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

3.10.3 Beregningsmetode

For den altdominerende del af fremstillingsvirksomhed er beregningsmetoden den standardmetode for anvendelse af den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, der er beskrevet i afsnit 3.1.2.3. I det følgende omtales derfor kun de metoder, der anvendes i relation til de i tabel 52 anførte kilder.

I 151000 Slagterier mv. foretages for det første en korrektion for slagtninger på offentlige slagtehus, der ikke er klassificeret som slagterier, samt hjemmeslagtninger. I relation til værditilvæksten er denne korrektion meget beskedent, da værditilvæksten kun består af selve slagteomkostningen. I relation til den samlede produktion af kød er den dog ikke ubetydelig og derfor vigtig i relation til afstemningen af produktbalancerne for kød.

Af meget større betydning i henseende til værditilvæksten er den anden korrektion i Slagterier mv., som er en korrektion for behandlingen af efterbetalinger til landbruget på leverede slagtedy. Denne korrektion udgør i 1995 1.090 millioner, som er det beløb, den nationalregnskabsmæssigt bearbejdede regnskabsstatistik ukorrigerede værditilvækst i Slagterier mv. reduceres med.

En betydelig del af de danske slagterier er organiseret som andelsslagterier, hvor de landmænd, der leverer til slagterierne, er andelshavere. Når landbruget leverer slagtedyrtil andelsslagterierne, modtager landmændene en à conto afregning fastsat ud fra noteringerne for svin, kvæg mv. Når slagteriernes regnskabsresultat er gjort op fordeles en stor del af overskuddet til leverandørerne i form af et pristillæg på deres leverancer i forhold til de oprindeligt fastsatte à conto afregningspriser. Disse prisreguleringer til leverandørernes afregningspriser går under betegnelsen "efterbetalinger". I Landbrugsstatistikken betragtes disse som en del af basisprisen og de indgår derfor i produktionsværdien af slagtedyrt fra landbruget. I slagteriernes regnskaber og i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik konteres de derimod ikke som betaling for varer, altså som forbrug i produktionen, men som udbytte altså formueindkomst til andelshaverne. Nationalregnskabets korrektion for efterbetalinger korrigerer for den inkonsistente kontering i de to primærstatistikker. Nationalregnskabet følger Landbrugsstatistikens kontering og betragter efterbetalingerne som en del af landbrugets salgspriser. Den værditilvækst, de repræsenterer, kommer altså i nationalregnskabet til at ligge i landbruget og ikke i slagterierne. Hvis korrektionen ikke blev foretaget, ville landbrugets efterbetalinger blive dobbeltregnet i opgørelsen af den samlede værditilvækst. Korrektionen består i at omklassificere efterbetalingerne i regnskaberne for slagterierne fra udbytte til forbrug i produktionen.

En fuldstændig analog korrektion for efterbetalinger foretages i 155000 Mejerier og isfabrikker. Også i mejerier mv. forekommer et stort antal andelsselskaber, som opererer med efterbetalinger til leverandørerne i dette tilfælde mælkeproducenterne. Korrektionen for efterbetalinger i Mejerier og isfabrikker udgør i 1995 684 mill.

Endelig særbehandles det i Danmark lille fremstillingserhverv 370000 Genbrug af affaldsprodukter, der ikke er dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. De to delerhverv i 370000 dækkes i stedet af den generelle skatteregnskabsstatistik. Beregningsmetoden er standardmetoden for erhverv dækket af denne regnskabsstatistik, således som beskrevet i afsnittene 3.1.2.3.

3.10.4 Fordeling af output på produkter

For fremstillingsvirksomhed findes en særdeles omfattende og detaljeret produktstatistik nemlig Varestatistik for industri. Denne statistik dækker alle produktionsenheder inden for fremstillingsvirksomhed med 10 eller flere beskæftigede. Visse nyetablerede enheder med en beskæftigelse over denne tærskel vil dog ofte ikke komme med i statistikken det første år, de eksisterer. Disse enheder er omvendt altid med i regnskabsstatistikken enten direkte i stikprøven eller indirekte gennem opregningen ud fra beskæftigelsen. Deres produktionsværdi er fuldt dækket, men fordelingen på produkter er ikke i alle tilfælde kendt og må derfor estimeres ud fra produktfordelingen for andre produktionsenheder i samme erhverv.

Produktklassifikationen i Varestatistik for industri er den kombinerede nomenklatur, som omfatter omkring 10.000 varepositioner. Disse aggregeres ved hjælp af nationalregnskabets produktkartotek, som er en løbende ajourført nøgle mellem KN-varenumrene og nationalregnskabets produkter (ca. 2750 varer og tjenester). Fra nationalregnskabets produkter er der en entydig sammenhæng til CPA på firecifret niveau.

For langt hovedparten af omsætningen i et givet fremstillingserhverv er produktfordelingen direkte observeret i Varestatistik for industri. For den resterende del op til den samlede omsætning ifølge nationalregnskabet benyttes to forskellige metoder til produktfordelingen. I de tilfælde, hvor de virksomheder, der ikke er med i Varestatistik for industri, må antages at producere samme slags varer som dem, der er dækket af Varestatistikken, benyttes simpel opregning ud fra produktstrukturen ifølge Varestatistikken. I en række andre tilfælde, hvor de ikke-dækkede virksomheder hovedsaglig består af små virksomheder med under 10 beskæftigede anvendes i stedet en særlig produktfordeling, som er mere repræsentativ for de små virksomheder i det pågældende erhverv. Der er grund til at nævne, at disse fordelinger foretages på det mest detaljerede niveau i erhvervsnomenklaturen altså svarende til 322 fremstillingserhverv.

Fordelingen af output i fremstillingsvirksomhed på produkter blev i afsnit 1.3.9.1.2 illustreret med 320000 Fremstilling af telemateriel mv. som eksempel. I det følgende gives en mere detaljeret fremstilling af kilder og metoder bag produktfordelingerne.

Omsætningens sammensætning:

Af det funktionelle måltotalmodul MTM fremgår af kode 1010 den samlede omsætning i hver NR130-branche.

I brancher inden for fremstillingsvirksomhed vil den samlede omsætning bestå af:

- Nettoomsætning ifølge Regnskabsstatistik
- + Fremstilling af driftsmidler til eget brug
- + Egenproduktion af software
- + Frynsegoder, produktion

hvor Nettoomsætning ifølge Regnskabsstatistik vil være ekskl. handelsvareomsætning, der er udskilt og overført til Engroshandel.

Omsætningens kodning i Mellemsystemet:

I Mellemsystemet er omsætningsdelene kodet:

**MLS- MLS-
kode kode-tekst**

1007	Frynsegoder, produktion	
1012	Fremstilling af driftsmidler til eget brug	
1015	Egenproduktion af software	
1017	Indtægter fra licenser og royalties	(del af Nettomoms.)
1018	Øvrig nettoomsætning, ekskl. 1017, ekskl. 1059	(del af Nettooms.)
1059	Anden (tjeneste-)omsætning, ekskl. 1017	(del af Nettooms.)

Produktdefinitioner:

Ved opstilling af nationalregnskabets produktbalancer opdeles den samlede omsætning på detaljerede produkter, som for varers vedkommende er defineret ud fra HS-grupper (Harmonized System) og for tjenesters vedkommende bygger på CPA (Central Product Classification by Activity).

Produkterne tildeles numre bestående af et forbogstav efterfulgt af 6-cifre. Forbogsstavet karakteriserer produktet og er defineret ved:

- E Produktion til eget forbrug
- F Frynsegoder
- H "Sort" produktion
- K Driftsmidler (Kapitalgoder), Anlæg til eget brug
- L Lønarbejde
- M Reparation og opstillingsarbejder i fremstillingsvirksomhed
- N Tjenester, i non-profit organisationer
- Q Offentlige ikke-markedsmæssige tjenester til konsum
- S Offentlige salgsindtægter
- T Tjenester, markedsmæssige
- U Ikke HS-varer
- V HS-varer

Omsætningens fordeling på produkter:

De dele af omsætningen, der i MLS findes kodet som 1007, 1012 og 1015 anbringes umiddelbart på F- og K-produkter.

I særlige subsystemer beregnes Licensindtægter og Anden (tjeneste)omsætning, som i MLS findes kodet som 1017 og 1059. Disse omsætningsdele anbringes på to specifikke T-produkter.

Den resterende nettoomsætning (MLS-kode 1018) produktfordeles ved hjælp af Varestatistik og en DK-NACE branchespecifik nøgle for mindre fremstillingsvirksomhed. Fordelingen samt fordelingsgrundlaget fremgår af de følgende tabeller 53 og 54. Det ses, at for langt hovedparten af omsætningen i dette fremstillingserhverv er produktfordelingen direkte observeret, hvorfor usikkerheden omkring produktsammensætningen er beskeden. Dette er kendetegnende for næsten alle nationalregnskabs erhverv inden for fremstillingsvirksomhed.

Tabel 53 Udtræk fra Mellemsystemet 1995 for NACE 320000

MLS-kode tekst	MLS-kode	NR-erhverv	Basispris
Frynsegoder, produktion	1007	320000	8.807
Fremstilling af driftsmidler til eget brug	1012	320000	39.238
Egenproduktion af software	1015	320000	17.680
Indtægter fra licenser og royalties	1017	320000	0
Øvrig og uspec. nettooms. (ekskl. "Anden oms.", ekskl. licenser og royalties)	1018	320000	8.399.868
"Anden omsætning", ekskl. licenser og royalties	1059	320000	286.862
Omsætning i alt	1010	320000	8.752.455
Færdigvarelagre	2065	320000	146.767
Produktionsværdi		320000	8.899.222

Tabel 54 Fordelingen af omsætningen i NACE 32 på produkter

NR-erhverv	DK-NACE erhverv	Omsætning af egne produkter i MLS (Egne produk- ter fra omst.ist.ms ekskl. Anden oms. P.63 fra VS)	Varestatistik for industri VS (Total P.01 ekskl. handelsvare- oms. P.43 og ekskl. Anden oms. P.63)	Differencer MLS-VS	Differencer MLS<VS	Til fordeling med Varesta- tistikken VS for år t VM1995DB.txt	Til fordeling med "Håndværk" år t-1 HÅ_NGL.92
320000	321010	1.028.815	965.995	62.820	0	965.995	62.820
320000	321090	651.472	486.773	164.699	0	486.773	164.699
320000	322010	1.157.638	1.257.462	-99.824	-99.824	1.157.638	0
320000	322020	1.492.698	1.217.933	274.765	0	1.217.933	274.765
320000	323010	2.169.401	2.021.142	148.259	0	2.021.142	148.259
320000	323020	976.371	1.021.435	-45.064	-45.064	976.371	0
320000	323030	923.473	781.554	141.919	0	781.554	141.919
I alt		8.399.868	7.752.294	647.574	-144.888	7.607.406	792.462

Varestatistikens "Nettoomsætning" indeholder en opdeling af omsætningen i "Salg af egne varer", "Lønarbejde" og "Reparation og opstillingsarbejde udført for andre", hvilket muliggør en tilsvarende produktopdeling i V-, L- og M-produkter.

3.10.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

For fremstillingsvirksomhed foreligger en særdeles omfattende og detaljeret omkostningsstrukturstatistik for så vidt angår den del af forbruget i produktionen, der udgøres af *varer* herunder energi og emballage. Energiforbruget er belyst ved en særskilt årlig undersøgelse.

Forbruget af varer bortset fra energi er belyst gennem periodevise, og fra 2000 årlige, omkostningsstrukturundersøgelser. De er traditionelt blevet betegnet som "råvaretællinger", en betegnelse der dog i dag må siges at være misvisende, da hovedparten af inputtet af varer i fremstillingsvirksomhed ikke består af råvarer, men af halvfabrikata. Tidligere var statistikken ikke årlig, men blev indsamlet med et mellemrum på 5-6 år. De seneste to "råvaretællinger" vedrører årene 1991 og 1997. Inputstrukturen i nationalregnskabet og input-outputtabellerne for 1995 er baseret på en fremskrivning af råvaretællingen for 1991 i lyset af afstemningen af nationalregnskabets produktbalancer i den mellemliggende periode. Disse undersøgelser af strukturen i forbruget af varer i produktionen dækker kun fremstillingsvirksomhed og omfatter som hovedregel alle industrielle faglige enheder tilhørende firmaer med 50 ansatte og derover. Varenomenklaturen i omkostningsstrukturundersøgelserne er baseret på KN-nomenklaturen og er seks-cifret. De fire første cifre i varenummersystemet er identiske i udenrigshandels- og varestatistikken samt i råvarestatistikken.

Ved indarbejdelsen af denne information i afstemningen af nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsestabeller foretages først en opregning til at dække alle enheder i fremstillingsvirksomhed. Herefter foretages en systematisk sammenligning med de ud fra de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra det foregående år estimerede værdier. Endvidere foretages en sandsynlighedskontrol ved at sammenholde

de tekniske koefficienter ifølge den aktuelle undersøgelse med de tekniske koefficienter ifølge tidligere undersøgelser. Endelig vurderes oplysningernes plausibilitet ud fra den samlede tilgang og anvendelse i økonomien af de pågældende produkter samt ændringerne i erhvervenes outputstruktur siden den sidste "råvaretælling".

Hvis sandsynlighedskontrollen ikke tilsiger noget andet, indarbejdes den opregnede "råvaretællings" værdi for forbruget i produktionen af en given vare i et givet fremstillingserhverv direkte i niveau i tilgangs- og anvendelsestabellerne for det år, undersøgelsen vedrører. I modsat fald fastsættes de tekniske koefficienter ud fra en samlet vurdering af den i foregående afsnit nævnte information.

Omkostningsstrukturen i forbruget i produktionen af *tjenester* er dækket af periodevise undersøgelser. Den seneste vedrører 1992. Denne undersøgelse omfatter industrifirmaer med mindst 200 ansatte og har derfor en væsentlig mindre dækning end omkostningsstrukturundersøgelserne vedr. vareforbruget. Resultaterne opregnes i nationalregnskabs bearbejdning af materialet til at dække samtlige fremstillingsvirksomheder og indarbejdes i tilgangs- og anvendelsestabellerne efter samme retningslinier som omkostningsundersøgelserne vedr. vareforbruget. I de årlige omkostningsundersøgelser fra og med år 2000 indgår forbruget af tjenester fuldstændig på linie med forbruget i produktionen af varer.

Ved omkostningsstrukturundersøgelser er det af den allerstørste betydning at sikre regnskabsmæssig stringens og disciplin hos respondenterne. Hvis spørgeskemaet ikke på en helt entydig måde er relateret til veldefinerede poster i virksomhedernes egne regnskaber og i spørgeskemaet til regnskabsstatistikken, er der stor risiko for en lav kvalitet af svarene, idet grundlæggende sumrestriktioner ikke vil være overholdt. Såvel i omkostningsstrukturundersøgelsen vedrørende vareforbruget som i undersøgelsen af strukturen i forbruget af tjenesteydelser bliver respondenterne anmodet om at underopdele veldefinerede regnskabsposter på spørgeskemaet til regnskabsstatistikken på produkter, idet det tillades at lade 5 % være uspecificeret. Denne stærke sammenkædning mellem regnskabsstatistikken og omkostningsstrukturstatistikken for fremstillingsvirksomhed er helt utvivlsomt medvirkende til at sikre den generelt høje datakvalitet i disse statistikker. Denne er til gengæld af afgørende betydning for tilgangs- og anvendelsestabellerne og de symmetriske input-output tabeller i det danske nationalregnskab, som bl.a. i kraft heraf hviler på et solidt statistik grundlag. I kraft af den validering af udgangsskønnene for BNP fra de tre sider, som afstemning i et detaljeret produktbalancesystem giver, er dette særdeles solide statistiske grundlag for en vigtig erhvervsgruppe i økonomien medvirkende til at højne den samlede pålidelighed af opgørelsen af BNP såvel hvad angår niveauer som vækstrater.

3.11 El-, gas, varme- og vandforsyning (NACE E)

3.11.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE E er funktionsdefineret og omfatter 4 af nationalregnskabs 130 erhverv. De 4 NR-erhverv er:

- 401000 Elforsyning
- 402000 Gasforsyning

403000 Varmeforsyning
410000 Vandforsyning

Den omfatter tillige 4 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 2,5% af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 55.

Tabel 55 Erhvervsgruppen NACE E's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
401000 Elforsyning	13.317	4.029	9.288
402000 Gasforsyning	6.706	2.735	3.971
403000 Varmeforsyning	10.990	3.747	7.243
410000 Vandforsyning	2.358	1.224	1.134
I alt NACE E	33.371	11.735	21.636
Procent af økonomien ekskl. FISIM	2,0	1,5	2,5

3.11.2 Statistiske kilder

Den statistiske kilde bag opgørelsen af værditilvæksten i alle fire erhverv er regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentligt kontrollerede enheder. Denne statistik bygger for de fire erhverv dels på spørgeskemaer dels på kommuneregnskaberne. Regnskaberne fra offentlige enheder, der er integreret i kommuneregnskaberne, hentes fra kommuneregnskabsstatistikken. Herudover bygger beregningerne for elværker og fjernvarmeværker på regnskabsinformation indsamlet og publiceret af Danske Elværkers Forening og Foreningen af Danske Fjernvarmeværker.

Tabel 56 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE E

NR-erhverv	Kilde
401000 Elforsyning	RS for erhverv domineret af off. selskaber
402000 Gasforsyning	RS for erhverv domineret af off. selskaber
403000 Varmeforsyning	RS for erhverv domineret af off. selskaber
410000 Vandforsyning	RS for erhverv domineret af off. selskaber

3.11.3 Beregningsmetode

Alle fire forsyningserhverv er aktivitetsdefinerede. Al produktion af el, gas, fjernvarme og vand overføres til de respektive erhverv. Dette er navnlig af betydning i relation til den kombinerede produktion af elektricitet og fjernvarme. Produktionen af fjernvarme og det hertil svarende forbrug i produktionen overføres fra elforsyningserhvervet til fjernvarmeerhvervet. I praksis er dette muligt i kraft af, at elpriserne i 1995 var underlagt offentlig kontrol, hvilket forpligtede elværkerne til at opdele omkostningerne ved den forenede produktion af elektricitet og fjernvarme i de to dele.

For alle forsyningserhvervene gælder, at produktionsværdien i nationalregnskabet er produktionen til leverance ud af erhvervet dvs. eksklusive interne leverancer. Der er altså tale om en nettoregistrering, hvor interne leverancer af energi mellem enheder i

erhvervet konsolideres ud. I elforsyning og fjernvarmeforsyning forekommer meget store leverancer mellem produktionsselskaber og distributionsselskaber. Nationalregnskabsproduktionsværdier for elektricitet og fjernvarme ligger derfor langt under de salgsværdier, der optræder i andre statistikker. Det vigtigste argument for en nettobehandling af forsyningsvirksomhed er, at tilgangs- og anvendelsestabellerne bliver langt nyttigere som grundlag for opstilling af foreløbige nationalregnskaber, når produktion og forbrug i produktionen ikke er blæst op af store interne leverancer, der kan være stærkt svingende.

For *elforsyning* gælder, at Regnskabsstatistikken fra Danske Elværkers Forening samt kommuneregnskaberne dækker samtlige elværker bortset fra en enkelt blok på et sønderjysk elværk, hvis produktion udelukkende eksporteres. Denne bloks produktion beregnes ud fra udenrigshandelsstatistikken og lægges til. Regnskabsstatistikken og kommuneregnskaberne dækker ikke produktion af elektricitet uden for egentlige elværker fx elproduktion på private vindmøller og små decentrale kraft-varmeverker. Denne produktion (bortset fra producenteres elproduktion til egen anvendelse i produktionen) medtages ud fra oplysninger om de producerede mængder elektricitet og en gennemsnitlig kilowatttimepris. Elektricitet produceret på fx private vindmøller benyttes dels til ejernes eget konsum dels til salg til elværkerne, som er forpligtet til at aftage strømmen og distribuere den i det almindelige ledningsnet. Der ydes et subsidie til produktion af elektricitet ved hjælp af vedvarende energikilder som fx vindenergi. Ved opgørelsen af produktionsværdien lægges dette produktsubsidie til de opgjorte salgsindtægter. Subsidiet udgjorde i 1995 652 mill.

I *gasforsyning* bygger regnskabsstatistikken på regnskaber fra samtlige enheder i erhvervet. Erhvervet er helt domineret af distribution af naturgas. Produktionen af gasværksgas udgjorde i 1995 kun 223 mill. Aktiviteten, der består i at rense og omforme den naturgas, der kommer ind til fastlandet fra naturgasfelterne i Nordsøen, ligger i dette erhverv. I produktbalancesystemet optræder tre typer naturgas: Naturgas I er den rå gas fra Nordsøen, der går til input i gasforsyning. Naturgas II er den del af output fra gasforsyning, der går til "almindelige" naturgaskunder, dvs. til alle andre anvendelser end som input i elektricitetsværker, fjernvarmeverker eller eksport. Naturgas III er den del af produktionen i gasforsyning, der går til de sidstnævnte anvendelser.

I *fjernvarmeforsyning* dækker regnskabsstatistikken samtlige enheders regnskaber enten gennem spørgeskemaer eller via kommuneregnskaberne. Det er altså ikke nødvendigt at foretage opregning. Ud over regnskabsoplysningerne benyttes årlig information fra Danske Fjernvarmeverkers Forening om det samlede køb af varme i fjernvarmeverker (intern leverance) samt oplysninger fra energistatistikken om den samlede udgift til brændsel ved al fjernvarmeproduktion i landet. Herved muliggøres den ovenfor omtalte nettoficering af erhvervet, hvorved sammenhængen til de fysiske energibalancer bevarer.

I *vandforsyning* dækker regnskabsstatistikens indsamlede regnskabsmateriale ikke samtlige enheder, hvorfor der foretages en opregning for at dække hele populationen af produktionsenheder. I 1995 var opregningsfaktoren 1,34. Opregningsgrundlaget er momsomsætningen. Regnskabsstatistikens regnskabsmateriale hidrører helt overvejende fra kommuneregnskaberne.

3.11.4 Fordeling af output på produkter

Al produktion af elektricitet ligger på en enkelt produktbalance. Ud fra økonomisk teori er de forskellige elleverancer imidlertid meget forskellige produkter, hvilket afspejles i store forskelle i elektricitetsprisen pr. kilowatttime i basisprisniveau, altså før alle afgifter, mellem de forskellige anvendelser. Industrielle storbrugere betaler fx en langt mindre pris end private forbrugere. At der kun er én produktbalance for elektricitet er helt uproblematisk i relation til nationalregnskabet i løbende priser og tilgangs- og anvendelsestabellerne, da energistatistikken gør det muligt at opgøre hver enkelt anvendelse af elektricitet separat. Ved opgørelsen af volumenudviklinger er det imidlertid vigtigt at behandle ændringer i sammensætningen af anvendelserne af elektricitet korrekt. I forbindelse med nationalregnskabets fastprisberegninger deflateres produktbalancen for elektricitet i lighed med alle andre energiprodukter fra anvendelsessiden, hvorved der tages hensyn til de enkelte elektricitetsleverancers og øvrige energileverancers forskellige økonomiske værdi.

Produktionen i gasværker er som nævnt fordelt på tre produkter nemlig Gasværksgas, Naturgas II og naturgas III.

Produktionen i fjernvarmeværker og i vandforsyning ligger hver på en enkelt produktbalance.

Ud over de nævnte primære produkter producerer forsyningserhvervene i lighed med alle andre erhverv egenproduceret software og frynsegoder til ansatte.

3.11.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Langt det største input i forsyningsvirksomhed er naturligvis energi. Dette forbrug i produktionen foreligger direkte oplyst. Et andet stort input er reparation og vedligeholdelse, som foreligger oplyst i regnskabsstatistikken. Der foreligger ikke omkostningsstrukturundersøgelser for forsyningsvirksomhed, der belyser fordelingen på produkter af den resterende, mindre del af forbruget i produktionen, som fx udgøres af tjenesteydelser inden for forretningsservice. I tilgangs- og anvendelsestabellerne er dette residuale input fordelt på produktbalancer i lyset af den kendte omkostningsstruktur inden for beslægtede fremstillingserhverv samt common sense betragtninger som fx sammenhængen mellem antal funktionærer og forbruget af kontormaterialer.

3.12 Bygge- og anlægsvirksomhed (NACE F)

3.12.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE F er funktionsdefineret og omfatter 4 af nationalregnskabets 130 erhverv. De 4 NR-erhverv er:

- 450001 Nybyggeri
- 450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger
- 450003 Anlægsvirksomhed
- 450004 Materialer

Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 4,7% af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 57.

Tabel 57 Erhvervsgruppen NACE F's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
450001 Nybyggeri	28.185	16.643	11.542
450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger	37.859	17.645	20.215
450003 Anlægsvirksomhed	36.328	27.018	9.309
410000 Materialer	12.205	12.205	0
I alt NACE F	114.577	73.511	41.066
Procent af økonomien	6,9	9,3	4,7

Erhvervet omfatter al bygge- og anlægsaktivitet, der foregår på dansk økonomisk område. Danske byggefirmaers byggeaktivitet i udlandet konteres som produktion i en udenlandsk institutionel enhed (notional resident unit) ejet af det danske byggefirma. Denne aktivitet giver ikke anledning til værditilvækst i Danmark, men alene til overførsel af lønninger og formueindkomst til og fra udlandet. Omvendt for udenlandske byggefirmaers aktivitet i Danmark.

Erhvervsgruppen omfatter 20 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Der er imidlertid ingen sammenhæng mellem erhvervene i DK-NACE og nationalregnskabet fire bygge- og anlægserhverv. Hvor opdelingen på de 20 erhverv inden for bygge- og anlægsområdet i DK-NACE sker på basis af *fag*, fx murerforretninger og tømrerforretninger, er nationalregnskabet opdeling af området *funktionel*, dvs. foretaget ud fra slutproduktet.

Ligesom for alle andre erhverv i økonomien foregår nationalregnskabet beregninger af værditilvæksten i bygge- og anlægsvirksomhed ud fra regnskabsdata for de enkelte detaljerede DK-NACE erhverv og efterfølgende aggregering. I tilfældet bygge- og anlægsvirksomhed sker denne aggregering imidlertid ikke til de fire undererhverv for bygge- og anlægsaktivitet i nationalregnskabet 130-gruppering, men til erhvervshovedgruppen 45000 Bygge- og anlægsvirksomhed under ét. Produktion, forbrug i produktionen og dermed værditilvæksten ved den samlede bygge- og anlægsaktivitet i økonomien fordeles dernæst på de fire funktionsdefinerede underbrancher Nybyggeri, Reparation og vedligeholdelse af bygninger, Anlægsvirksomhed og Materialer.

Baggrunden for, at nationalregnskabet for bygge- og anlægsvirksomhed helt undtagesvis går på tværs af Danmarks Statistiks erhvervsgruppering er først og fremmest hensynet til tilgangs- og anvendelsestabellerne og dermed afstemningen af produktbalance-systemet. Der er selvsagt en langt snævrere, teknisk bestemt sammenhæng mellem output af forskellige typer bygge- og anlægsvirksomhed og bestemte slags byggematerialer end mellem de forskellige fags produktionsværdi og input af byggematerialer. Bygge- og anlægsetreprenører, der er det største enkelte fagområde, kan således for eksempel udføre både nybyggeri, reparation og vedligeholdelse og anlægsarbejder, og sammensætningen på de tre aktiviteter varierer stærkt over tid. Det er klart, at fx inputtet af cement pr. kroners produktion er vidt forskelligt i de tre nævnte aktiviteter. Ved at anvende

en funktionel opdeling af bygge- og anlægsaktivitet i underbrancher i stedet for en faglig udnytter nationalregnskabet effektivt informationen om den tekniske sammenhæng mellem byggeaktivitet og byggematerialer i afstemningen af tilgang og anvendelse af varer og tjenester.

Erhvervet 450004 er et beregningsteknisk eller "kunstigt" erhverv, hvorigennem byggematerialer til bygge- og anlægsaktivitet for egen regning kanaliseres. I stedet for at føre fx boligejeres og lejerers køb af byggematerialer til løbende reparation og vedligeholdelse eller hovedreparation (investering) direkte til de tre anvendelser 1) forbrug i produktionen i erhvervet Boliger, 2) konsumudgift i husholdningerne, eller 3) investeringer i boligbyggeri føres materialerne i produktbalancesystemet til input i et kunstigt erhverv Materialer, hvis produktion pr. definition er lig værdien af erhvervets forbrug i produktionen i køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms. Dette output fordeles dernæst på de tre nævnte anvendelseskategorier.

3.12.2 Statistiske kilder

Erhvervet er som nævnt funktionsdefineret og omfatter al bygge- og anlægsaktivitet i økonomien bortset fra løbende bygnings- og anlægsreparation for egen regning i andre erhverv. Bygge- og anlægsaktivitet for egen regning til *investering* i produktionsenheder, der er klassificeret i andre erhverv end bygge- og anlægserhvervene, overføres til sidstnævnte. Der overføres som altid, når der er tale om funktionsdefinerede brancher, produktion, forbrug i produktionen, aflønning af ansatte, investeringer og beskæftigelse. Når løbende bygge- og anlægsreparation for egen regning i andre erhverv ikke overføres til branche 45000 Bygge- og anlægsaktivitet, skyldes det fraværet af oplysninger om værdien af denne aktivitet ud over værdien af de medgåede materialer, dvs. lønudgift og værdi af ejerens eget arbejde. Det er klart, at fraværet af en imputation for den del af værdien af løbende reparations- og vedligeholdelsesaktivitet, der ligger ud over materialeudgiften, ikke er BNI-relevant, idet den samme værdi i givet fald blot ville blive lagt til produktionsværdien og forbruget i produktionen set for økonomien som helhed. Der ville alene være tale om en forskellig fordeling af værditilvæksten på erhverv.

Eksempelvis er landbrugets forbrug af maling og træbeskyttelse til bygningsvedligeholdelse for egen regning i nationalregnskabet behandlet som input i en mindre sekundær hjælpeaktivitet i landbruget, der ikke i praksis kan udskilles med nogen statistisk sikkerhed. Malingen føres til input i den kunstige materialebranche 450004, og landbruget får et input af bygningsreparation svarende til den afholdte udgift til malingen. Løbende reparation og vedligeholdelse for egen regning er af beskeden betydning for alle andre erhverv end Boliger. For Boliger, hvor der er tale om meget betydelige værdier, benyttes samme model som netop beskrevet i eksemplet med landbruget. Forbruget i produktionen svarende til bygningsreparation for egen regning er her fastsat ud fra værdien af de medgåede materialer.

I alle andre tilfælde end løbende bygnings- og anlægsreparation for egen regning sker der i nationalregnskabet en udskillelse af sekundær bygge- og anlægsaktivitet og en overførsel af aktiviteten til bygge- og anlæg.

Betydelig sekundær bygge- og anlægsproduktion til investering forekommer i en række erhverv specielt inden for forsyningsvirksomhed, transport og kommunikation. Der er

her tale om anlægsproduktion for egen regning, som er aktiveret i selskabernes regnskaber. Værdien af de medgåede materialer og den medgåede lønudgift foreligger oplyst i selskabernes egne regnskaber.

Den statistiske kilde til opgørelse af værditilvæksten i egentlige bygge- og anlægsvirksomheder er den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, jf. afsnit 3.1.2.3. Denne statistik er på forhånd opregnet til at dække hele populationen ved indarbejdelsen i nationalregnskabet. Beregningerne foretages som nævnt separat for hvert af de 20 detaljerede erhverv i DK-NACE.

Tabel 58 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE F

NR-erhverv	Kilde
450001 Nybyggeri	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
450003 Anlægsvirksomhed	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
410000 Materialer	Ingen værditilvækst pr. definition

Til brug for nationalregnskabsopgørelsen af bygge- og anlægsvirksomhed er det som ovenfor beskrevet nødvendigt at opgøre og overføre den sekundære bygge- og anlægsaktivitet i andre erhverv til bygge- og anlægsbranchen. Denne aktivitet findes opgjort i regnskabsstatistikkerne og specielt i regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentligt kontrollerede enheder, der dækker forsyningsvirksomhed, jernbaner og telekommunikation, hvor der forekommer en meget betydelig anlægsproduktion for egen regning.

Omvendt er det nødvendigt at udskille og fradrage danske byggefirmaers aktivitet på udenlandsk økonomisk område. Hovedkilden er her momsstatistikken, der giver oplysninger om den afgiftsfrie eksport fra bygge- og anlægsfirmaer. Denne eksportindtægt opdeles på komponenterne 1) eksport af byggematerialer til firmaernes byggepladser i udlandet, 2) betaling for byggematerialer leveret direkte fra udlandet til de udenlandske byggepladser 3) aflønning af ansatte på udenlandske byggepladser og 4) bruttooverskud og blandet indkomst (formueindkomst fra udlandet). Den opdeling, der anvendes ved beregningerne for bygge- og anlægsvirksomhed, benyttes ligeledes i kontoen for udlandet og i betalingsbalancestatistikken, således at der sikres konsistens. Opdelingen er baseret på et skøn ud fra omkostningsstrukturen i nybyggeri.

Udenlandske byggefirmaers byggeaktivitet på dansk økonomisk område dækkes gennem opregningen, idet den løn og beskæftigelse, der er forbundet med aktiviteten, registreres i Danmark og dermed indgår i den beskæftigelse, regnskabsstatistikken opregnes til.

Bygge- og anlægsvirksomhed og specielt bygningsreparationsvirksomhed er et af de erhvervsområder i økonomien, hvor der er størst sort økonomisk aktivitet. I det danske nationalregnskab foretages et betydeligt tillæg for sort bygningsreparation. Kilder og metoder hertil er beskrevet i afsnit 7.1. Hele denne sorte aktivitet behandles i det danske nationalregnskab som "sort arbejde" af typen "momsunddragelse med købers vidende". Tillægget for sort arbejde giver ikke anledning til et tillæg for "momssvindel i forbindelse med underdeklaration", som i fx restaurationsvirksomhed. Rationalet er, at køber og sælger i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder forhandler en pris for hvert enkelt projekt, og at der efter alt at dømme har dannet sig en praksis, hvor købere får tilbudt arbejde udført "hvidt" eller "sort" nemlig som arbejde henholdsvis "med" og "uden" regning. Under alle omstændigheder er tillægget for sort arbejde bestemt ud fra de priser, køberne betaler, således at BNI-virkningen er den samme, uanset om den nævnte antagelse er opfyldt eller ej.

3.12.3 Beregningsmetode

Selv om værditilvæksten ved bygge- og anlægsvirksomhed grundlæggende beregnes ud fra regnskabsstatistik på nøjagtig samme måde som i andre erhverv, er der en meget væsentlig forskel hvad angår produktion og forbrug i produktionen. I andre erhverv beregnes produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst ud fra samme kilde nemlig den bearbejdede regnskabsstatistik. I bygge- og anlægsvirksomhed beregnes først værditilvæksten ud fra den bearbejdede regnskabsstatistik, dernæst beregnes produktionen ud fra andre kilder, og endelig residualberegnes forbruget i produktionen.

De andre kilder, der benyttes til opgørelse af produktionen, er for det første kilderne bag opgørelsen af bygge- og anlægsinvesteringerne, jf. beskrivelsen heraf i kapitel 5. For den del af produktionen, som er bygge- og anlægsreparation for fremmed regning er kilderne de kvartalsvise beskæftigelsestællinger for bygge- og anlægsvirksomhed samt en særkørsel på momsstatistikken. I beskæftigelsestællingerne opdeles de beskæftigede arbejdere og medarbejdende mestre efter aktivitet på tællingsdagen, idet der sondres mellem nybyggeri, reparation og vedligeholdelse og anlægsvirksomhed. Ud fra denne statistik opstilles en liste over firmaer, der helt overvejende er beskæftiget med reparation og vedligeholdelse. Disse firmaers momsomsætning hentes ved en særkørsel fra momsstatistikken. Dernæst beregnes omsætningen pr. beskæftiget i disse firmaer, og denne multipliceres herefter med den samlede beskæftigelse ved bygge- og anlægsreparation ifølge beskæftigelsestællingen. På denne måde fremkommer et tal for den samlede produktion af bygge- og anlægsreparationer. Sammen med de beregnede bygningsinvesteringer og anlægsinvesteringer fremkommer på denne måde et tal for den egentlige produktion i bygge- og anlægsvirksomhed. Hertil kommer den kunstige materialebranche, der indgår med samme værdi i produktion og forbrug i produktionen. Et udgangsskøn før afstemning for denne fastlægges ud fra udviklingen i produktionen af reparation- og vedligeholdelse for fremmed regning, jf. ovenfor. Materialebranchen indgår i afstemningen, og den initialt fastsatte værdi vil som regel blive modificeret som led i afstemningen af tilgang og anvendelse i produktbalancesystemet.

Rationalet bag den ovenfor beskrevne beregningsmetode er, at det i fravær af en komplet dækkende produktstatistik for bygge- og anlægsvirksomhed er nødvendigt at opgøre produktionen af de enkelte arter byggeri, anlæg og reparationsarbejder ud fra andre kilder. For at sikre, at værditilvæksten er solidt forankret i regnskabsstatistikken, bliver det nødvendigt at residualberegne forbruget i produktionen.

Når produktionen af bygge- og anlægsprodukter opgjort fra disse andre kilder sammenholdes med produktionen ifølge regnskabsstatistikken korrigeret for underentrepriser, viser det sig, at førstnævnte systematisk overstiger sidstnævnte. Den mest sandsynlige forklaring herpå er, at produktionen af anlægsinvesteringer er opgjort fra anvendelsessiden og vil indeholde maskiner og inventar, der ikke i alle tilfælde er indkøbt og installeret af byggeentreprenøren, men i en række tilfælde kan være indkøbt og installeret af bygherren uden om bygningsentreprenøren. Et eksempel er maskinerne i et kraftværk. Denne problemstilling vedrører alene grænsedragningen mellem maskininvesteringer på den ene side og bygge- og anlægsinvesteringer på den anden og er ikke BNI-relevant. Den beregningsmetode, der er valgt i det danske nationalregnskab, indebærer at hele (eller næsten hele) investeringen i fx et kraftværk klassificeres som en anlægsinvestering, selv om bygherren har indkøbt bygninger og maskiner separat. Konsekvensen i

produktbalancesystemet er, at den tilsvarende mængde maskiner føres til input i anlægsvirksomhed og indgår i produktionsværdien i anlægsvirksomhed.

I det danske nationalregnskab betragtes al bygge- og anlægsaktivitet udført i udlandet af danske byggefirmaer som en aktivitet, der finder sted i et kvasiselskab (notional resident unit) i udlandet ejet af det danske byggefirma og ikke som eksport af dansk bygge- og anlægsaktivitet. Værditilvæksten ligger altså i udlandet og ikke på Danmarks økonomiske område. Denne behandling er i overensstemmelse med fodnote 4 til paragraf 2.09 b) i ENS95. Den omhandlede aktivitet er i Danmarks tilfælde næsten altid én, der giver anledning til faste bruttoinvesteringer i udlandet – modsat løbende reparation og vedligeholdelse af bygninger og anlæg. Dette er kriteriet i den pågældende paragraf i ENS95. I regnskaberne for bygge- og anlægsvirksomheder med aktivitet på udenlandske byggepladser vil den udenlandske aktivitet imidlertid indgå. For at bringe beregningen af værditilvæksten i overensstemmelse med den geografiske afgrænsning som ovenfor beskrevet kræves som omtalt i det forrige afsnit en udskillelse fra disse virksomhedsregnskaber af produktion og forbrug i produktionen svarende til aktiviteten i udlandet. Kilden hertil er momsstatistikens oplysninger om afgiftsfri eksportomsætning i bygge- og anlægsvirksomheder.

I beregningen foretages endvidere tillæg for selvbyggeri af boliger mv. samt medbyggeri, dvs. det mere almindelige tilfælde, hvor bygherren selv påtager sig fx dele af malerarbejdet i et nybygget hus. På outputsiden er tillægget indeholdt i den beregnede værdi for sort produktion. I beregningen foretages et tillæg til forbrug i produktionen i forhold til det, der kommer fra virksomhedsregnskaberne, svarende til selvbyg/medbyg.

Beregningen af produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst for bygge- og anlægsvirksomhed er vist i nedenstående oversigt:

Tabel 59 Korrektioner til regnskabsstatistikens produktionsværdi 1995

	RS = Regnskabsstatistikken	Mill. kr.
	Markedsmæssig produktion i RS (plus sort arbejde)	98.044
+	Offentlig ikke-markedsmæssig produktion	6.164
-	Beregnete underentrepriser	10.897
+	Bygge- og anlægsaktivitet i elværker	712
+	Anlæg for egen regning i telekommunikation	1.700
+	Anlæg til eget brug i integrerede off. selskaber	687
+	Anlæg til eget brug i "Drift af betalingsbroer"	220
-	Afgiftsfri eksport ifølge momsstatistikken	5.480
+	Import af entreprenørtjenester vedr. inv. i Nordsøen	840
=	Produktionsværdi ifølge korrigeret regnskabsstatistik	91.991

Tabel 60 Korrektioner til regnskabsstatistikken ved beregning af forbrug i produktionen 1995

		Mill. kr.
	Forbrug i produktionen i RS (markedsmessig)	57.808
+	Forbrug i produktionen (offentlig ikke-markedsm.)	4.279
-	Beregnete underentrepriser	10.897
+	Bygge- og anlægsaktivitet i elværker	0
+	Anlæg for egen regning i telekommunikation	1.227
+	Anlæg til eget brug i integrerede off. selskaber	342
+	Anlæg til eget brug i "Drift af betalingsbroer"	63
-	Input svarende til afgiftsfri eksport	3.231
+	Tillæg for selvbyg/medbyg	156
+	Import af entreprenørtjenester vedr. inv. i Nordsøen	840
=	Forbrug i produktionen ifølge korrigeret regnskabsst.	50.587

Tabel 61 Bestemmelse af værditilvækst samt udgangsskøn for forbrug i produktionen for bygge- og anlægsvirksomhed undet ét 1995

		Mill. kr.
	Produktionsværdi ifølge korrigeret regnskabsstatistik	91.991
-	Forbrug i prod. ifølge korrigeret regnskabsstat	50.587
=	Værditilvækst ifølge korrigeret regnskabsstatistik	41.404
	Produktion ifølge produktbalancer	114.577
	<i>heraf materialebranchen</i>	<i>12.205</i>
-	Værditilvækst ifølge korrigeret regnskabsstatistik	41.404
=	Udgangsskøn for forbrug i produktionen	73.173
-	Forbrug i produktionen efter afstemning	73.511
=	Forskel mellem udgangsskøn og afstemt inputtotal	-338

Bygge- og anlægsvirksomhed er et af de erhverv, hvor udgangsskønnet for forbruget i produktionen traditionelt bliver modificeret i afstemningsprocessen. Dette kan begrundes med, at erhvervet indeholder mange små virksomheder, og at opregningsprocenten følgelig er større end fx i fremstillingsvirksomhed. Hertil kommer, at korrektionen for byggematerialer svarende til bygge- og anlægsaktivitet på udenlandsk økonomisk område er forbundet med en vis usikkerhed. Af disse grunde betragtes inputmåltotalen for bygge- og anlægsvirksomhed som et af de udgangsskøn, der er kandidat til at blive modificeret i afstemningsprocessen.

3.12.4 Fordeling af output på produkter

Der findes som nævnt indtil videre ingen (direkte) produktstatistik for bygge- og anlægsvirksomhed svarende fx til Varestatistik for industri. Dog skal det nævnes, at regnskabsstatistikken indeholder oplysninger om køb af underentrepriser, hvilket er en

yderst vigtig information i dette erhverv, hvor underleverancer af dele af et projekt er særdeles udbredt. I fravær af en direkte produktstatistik er der i forbindelse med nationalregnskabsberegningerne opstillet en indirekte produktstatistik hovedsagelig baseret på oplysninger fra anvendelsessiden om arterne af bygge- og anlægsarbejder bortset fra reparation- og vedligeholdelse. For reparation og vedligeholdelse beregnes tilgangen af dette produkt ved hjælp af den i afsnit 3.12.3 beskrevne metode.

For byggeri sondres på produksiden mellem boligbyggeri, privat erhvervsbyggeri, offentligt erhvervsmæssigt byggeri (til markedsproducenter) og offentligt ikke-erhvervsmæssigt byggeri (til ikke-markedsproducenter). For så vidt angår anlæg sondres mellem private anlæg, offentlige erhvervsmæssige anlæg og offentlige ikke-erhvervsmæssige anlæg. Hver af disse komponenter opgøres fra anvendelsessiden (bortset fra reparation og vedligeholdelse) som beskrevet i afsnit 5.10. For reparation og vedligeholdelse af bygninger antages i udgangsskønnet før afstemning 45 % at vedrøre løbende reparation og vedligeholdelse (forbrug i produktionen), mens 55 % konteres som hovedreparation (faste bruttoinvesteringer). Disse procenter er baseret på oplysninger om arten af håndværkerudgifter og udgifter til materialer i forbindelse med boliger i Forbrugsundersøgelsen.

Ud over de nævnte egentlige produkter fra bygge- og anlægsvirksomhed producerer erhvervet i lighed med de andre erhverv i økonomien frynsegoder og investeringsgoder herunder software til eget brug. Tabel 62 nedenfor viser fordelingen af output fra bygge- og anlægsvirksomhed i 1995. Tilgangen af byggeri kommer både fra erhvervet 450001 Nybyggeri og 450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger. Sidstnævnte tilgang er hovedreparationer og forbedringer, der i nationalregnskabet betragtes som investeringer.

Tabel 62 Produktfordeling af produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed 1995

Delerhverv	Produkt	Tekst	Værdi (Mill. kr.)
450001	F711000	Frynsegoder, fri bil	68
450001	H454010	Sort boligbyggeri	67
450001	K450000	Driftsmidler/anlæg til eget brug i B&A	63
450001	K722000	Egenproduceret software	17
450001	T000005	Licensbetalinger (ekskl. software)	66
450001	U454010	Boligbyggeri	11.571
450001	U454011	Privat erhvervsbyggeri	10.744
450001	U454012	Off. byggeri, erhvervsmæssigt	1.036
450001	U454013	Off. byggeri, ikke-erhvervsmæssigt	4.507
450001	U454030	Militær bygge- og anlægsvirks.	47
450001 Nybyggeri i alt			28.185
450002	F711000	Frynsegoder, fri bil	85
450002	H454001	Sort produktion, bygningsreparation	1.487
450002	K450000	Driftsmidler/anlæg til eget brug i B&A	43
450002	M454001	Byggereparationer (løbende)	14.877
450002	U454010	Boligbyggeri	15.272
450002	U454011	Privat erhvervsbyggeri	4.078
450002	U454013	Off. byggeri, ej erhvervsmæssigt	1.276
450002	U454030	Militær bygge- og anlægsvirksomhed	742
450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger i alt			37.859
450003	F711000	Frynsegoder, fri bil	30
450003	K450000	Driftsmidler/anlæg til eget brug i B&A	105
450003	K454023	Egenprod. off. nyanlæg, ej erhvervsmæssige	203
450003	M454005	Anlægsreparationer	7.935
450003	Q454005	Anlægsreparationer, off. ikke-markedsm.	5.765
450003	S454005	Anlægsreparationer, off. salgsindtægter	131
455003	S980990	Interne leverancer ml. off. inst.	269
450003	U454021	Private nyanlæg	2.532
450003	U454022	Offentlige nyanlæg, erhvervsmæssige	16.309
450003	U454023	Offentlige nyanlæg, ej erhvervsmæssige	2.935
450003	U454030	Militær bygge- og anlægsvirksomhed	114
450003 Anlægsvirksomhed i alt			36.328
450004	M454001	Byggereparationer	10.066
450004	U454010	Boligbyggeri	2.140
450004 Materialer i alt			12.205
450000 Bygge- og anlægsvirksomhed i alt			114.577

3.12.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ikke regelmæssige undersøgelser af omkostningsstrukturen for forbruget i produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed. Den information, som gennem årene har kunnet indsamles fra ad hoc undersøgelser, er hen ad vejen indarbejdet i inputstrukturen, som denne kommer til udtryk i tilgangs- og anvendelsestabellerne. Erhvervets energiforbrug er årligt belyst i energistatistikken.

For input af underentrepriser og tjenesteydelser er inputstrukturen baseret på de oplysninger om visse omkostningsarter som fx underentrepriser og husleje, der findes i regnskabsstatistikken. Underentrepriser konsolideres ud, jf. gennemgangen af beregningsmetoden i afsnit 3.12.3. Fordelingen af forbruget i produktionen konteret under regnskabsstatistikposten "andre eksterne udgifter" fordeles på produkter i lyset af omkostningsstrukturen i visse fremstillingserhverv og common sense betragtninger om sammenhængen mellem antal ansatte og tjenester som fx telefon og rengøring. Bygge- og anlægserhvervet afholder store transportomkostninger på de byggematerialer, der benyttes i produktionen. Dette input af tjenesteydelser er i nationalregnskabet principielt en "transportavance", dvs. en margin der ligger mellem byggematerialernes basispris ab producent og den køberpris inkl. avancer og afgifter, bygge- og anlægsvirksomheden alt i alt betaler for erhvervelsen af materialerne. I det danske nationalregnskab vises transportavancer ikke eksplicit, da dette ville overbelaste tilgangs- og anvendelsestabellerne med et stort antal tomme celler. I stedet indgår transportavancerne som en del af engrosavancerne. Den transport, der betales af købere af varer og som ikke bogføres særskilt, føres i nationalregnskabet først til input i engroshandelserhvervet. Dernæst øges produktionsværdien i engroshandel med det samme beløb, således at de samlede engrosavancer øges med den nævnte transportudgift på varer betalt af køber. På denne måde kanaliseres den nævnte transport gennem engroshandelserhvervet uden at påvirke dets værditilvækst. Denne kontering af transportavancer i det danske nationalregnskab er traditionelt blevet betegnet som "formel transport", hvor det "formelle" ligger i, at der er tale om en transportydelse. Den økonomiske realitet er imidlertid, at der er tale om en distributionsmargin, der er analog med engros- og detailavancer. Konstruktionen med formel transport bevirker, at en betydelig del af inputtet af tjenesteydelser i bygge- og anlægsvirksomhed i tilgangs- og anvendelsestabellerne vises som input af engroshandelstjenester.

I de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller for 1995 ligger der for godt 11.000 mill. engrosavance (inkl. formel transport) og godt 900 mill. detailavance på forbruget i produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed inklusive materialebranchen. Disse tal illustrerer betydningen af distributionstjenesterne i det samlede forbrug i produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed.

Selv om der ikke foreligger en egentlig omkostningsstrukturstatistik for sammensætningen af forbruget i produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed, må inputstrukturen i erhvervet siges at være bestemt med rimelig sikkerhed. Dette skyldes den nære sammenhæng mellem varers tekniske egenskaber og deres anvendelse i dette tilfælde som input i bygge- og anlægsvirksomhed. Varer som cement og præfabrikerede bygnings-elementer har ikke andre væsentlige anvendelser (bortset fra lagerændringer) end som input i bygge- og anlægsvirksomhed og som eksport. Når forsyningen til det indenlandske marked er fastsat ud fra den industrielle produktionsstatistik, udenrigshandelsstatistikken og lagerberegningerne, giver anvendelsen som input i bygge- og anlægsvirk-

somhed næsten sig selv. Netop i en situation som den her beskrevne kommer et detaljeret produktbalancesystem virkelig til sin ret, idet maksimal udnyttelse af viden om varernes art kan benyttes til indirekte bestemmelse af omkostningsstrukturen gennem opstilling og afstemning af tilgangs- og anvendelsestabellerne.

3.13 Handel og reparationsvirksomhed (NACE G)

3.13.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE G er funktionsdefineret og omfatter 9 af nationalregnskabet's 130 erhverv. De 9 NR-erhverv fremgår af tabel 63, som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 13,6 % af værditilvæksten i dansk økonomi:

Tabel 63 Erhvervsgruppen NACE G's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
501009 Handel med biler, motorcykler mv.	13.057	3.564	9.493
502000 Autoreparation	15.149	10.639	4.511
505000 Servicestationer	1.913	495	1.418
510000 Engros- og agenturhandel undt. m. biler	111.384	47.489	63.895
521009 Detailhandel med fødevarer mv.	20.740	6.236	14.504
522099 Varehuse og stormagasiner	7.001	3.051	3.949
533000 Apoteker, parfumerier og materialister mv.	2.671	594	2.077
524190 Detailhandel med beklædning, fodtøj mv.	6.603	2.383	4.220
524490 Detailhandel i øvrigt, reparationsvirksomhed	21.274	7.148	14.126
I alt NACE G	199.792	81.599	118.193
Procent af økonomien	12,0	10,3	13,6

Erhvervsgruppen omfatter al handelsaktivitet, der foregår på dansk økonomisk område. Sekundær handelsaktivitet i produktionsenheder klassificeret i andre erhverv udskilles og overføres til det relevante handelserhverv typisk 510000 Engros- og agenturhandel undt. m. biler. Sekundær handelsaktivitet forekommer navnlig i fremstillingsvirksomhed og transportvirksomhed. Al autoreparationsaktivitet samles tilsvarende i erhvervet 502000.

Erhvervsgruppen omfatter 159 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Ligesom for alle andre erhverv i økonomien foregår nationalregnskabet's beregninger af værditilvæksten i handels- og reparationsvirksomhed ud fra regnskabsdata for de enkelte detaljerede DK-NACE erhverv og efterfølgende aggregering.

3.13.2 Statistiske kilder

NACE 50 Handel med biler mv., reparation og vedligeholdelse og NACE 51 Engros- og agenturhandel undtagen med biler dækkes ved hjælp af skatteregnskabsstatistikken. NACE 52 Detailhandel undtagen med biler mv., reparationsvirksomhed er for året 1995

dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, som er den foretrukne kilde i forhold til skatteregnskabsstatistikken. Kilderne fremgår af følgende tabel:

Tabel 64 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE G

NR-erhverv	Kilde
501009 Handel med biler, motorcykler mv.	Skatteregnskabsstatistikken
502000 Autoreparation	Skatteregnskabsstatistikken
505000 Servicestationer	Skatteregnskabsstatistikken
510000 Engros- og agenturhandel undt. m. biler	Skatteregnskabsstatistikken
521009 Detailhandel med fødevarer mv.	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
522099 Varehuse og stormagasiner	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
533000 Apoteker, parfumerier og materialister mv.	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
524190 Detailhandel med beklædning, fodtøj mv.	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
524490 Detailhandel i øvrigt, reparationsvirksomhed	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

3.13.3 Beregningsmetode

Da hele NACE G er dækket af de to generelle regnskabsstatistiksystemer for byerhverv, følger beregningsmetoden standardmetoden ved anvendelse af disse regnskabsstatistikker som beskrevet i afsnit 3.1.2.3. Af særlige forhold er kun at nævne, at produktionen af handelsservice i engros- og detailhandel i overensstemmelse med ENS95 beregnes som summen af den opnåede handelsavance dvs. salgsprisen for videresolgte varer minus anskaffelsesprisen for de videresolgte varer. I praksis beregnes vareforbruget af handelsvarer ud fra periodens køb plus lagerændringen af handelsvarer mellem periodens start og slutning med den nationalregnskabsmæssige priskorrektion, der er beskrevet i afsnit 3.3.1.2.

3.13.4 Fordeling af output på produkter

NACE 50 indeholder både handels- og reparationsaktivitet i relation til biler. Hvad mere er, gælder dette ikke kun for nationalregnskabets erhverv, men også på det mest detaljerede DK-NACE erhvervsniveau. Eksempelvis foregår en meget stor del af den samlede autoreparationsaktivitet i økonomien ikke i produktionsenheder, der er klassificeret i erhvervsgruppen NACE 50.20 Reparation og vedligeholdelse af biler, men i produktionsenheder klassificeret under DK-NACE 50.10.20 Detailhandel med biler. Det første trin i produktfordelingen er derfor at få produktionen i NACE 50 opdelt på de tre hovedkomponenter:

- handelsavance på autorelaterede produkter
- handelsavance på dagligvarer omsat på servicestationer
- autoreparation

Hertil benyttes en særlig produktstatistik for "autokomplekset", som i sin tid blev etableret med et finansieringstilskud fra EU's særlige BNI-statistikbevilling. Statistikken "Omsætningsfordeling i autobrancherne", giver en fordeling af omsætningen i virksomheder i NACE 50. Efter dette trin er produktionen i NACE 50 opdelt i handelsavancer på den ene side og autoreparation på den anden.

Tilsvarende skal produktionen i NACE 52 opdeles i handelsavance og reparationstjenester. Denne opdeling er til gengæld simpel, da overlapningen mellem handels- og reparationsaktivitet er langt mindre end i NACE 50. I praksis anses produktionsenheder i de detaljerede DK-NACE erhverv inden for grupperne 52.1 – 52.6 som værende rene detailhandelsvirksomheder, hvis produktion (bortset fra frynsegoder og investeringsgoder for egen regning) udelukkende består af detailavance, mens enheder klassificeret i erhverv inden for gruppe 52.7 betragtes som rene reparationsvirksomheder, hvis produktion er reparationstjenester.

I nationalregnskabs tilgangs- og anvendelsestabeller opereres der med to slags avancer nemlig engrosavancer og detailavancer. Hele handelsavancen i NACE 51 er pr. definition engrosavance, og tilsvarende er hele handelsavancen i NACE 52 detailavance. NACE 50 omfatter både engros- og detailhandelsaktivitet, og i nationalregnskabet opdeles den samlede handelsavance i NACE 50 i engros- og detailhandelsavance ud fra oplysningerne i produktstatistikken for autobrancherne "Omsætningsfordeling i autobrancherne" og information om avanceprocenterne på produktniveau.

I forbindelse med opstilling af tilgangs- og anvendelsestabellerne fordeles de beregnede engros- og detailhandelsavancesummer ud på nationalregnskabs mere end 2000 varebalancer. Fordelingen sker med udgangspunkt i sidste års afstemte engros- og detailhandelsavancer. Den avancesum, der fremkommer ved at anvende sidste års avanceprocenter, sammenholdes i det aktuelle år for de enkelte produktgrupper med avancetotalerne for de detaljerede handelserhverv, der distribuerer de pågældende produktgrupper, og avancerne afstemmes til de givne totaler. Denne konfrontation af to uafhængigt beregnede sæt avancer for de enkelte produktgrupper giver i sig selv en værdifuld validering af de avancer, der beregnes ud fra produktstatistikken, som i de fleste tilfælde for handelserhvervene er identisk med regnskabsstatistikken på detaljeret DK-NACE erhvervsniveau..

3.13.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for handelserhvervene ud over energistatistikken. Inputstrukturen i disse erhverv i nationalregnskabet er etableret ud fra de summariske omkostningsspecifikationer i regnskabsstatistikken fx husleje, reparation og vedligeholdelse i kombination med ad hoc information fra brancheorganisationer og konkurrencemyndighederne. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger. Det må dog fremhæves, at en betydelig del af omkostningsstrukturen er bestemt med ganske stor sikkerhed ud fra tilgangsuplysninger i kombination med oplysninger vedr. fremstillingsvirksomhed. Eksempler er emballage og reklamebureau-tjenester. Når forsyningen til det indenlandske marked af de pågældende produkter er bestemt, og anvendelsen af dem som input i fremstillingsvirksomhed er fastlagt, kan anvendelsen i handelserhvervene bestemmes med ganske stor sikkerhed gennem en residualberegning.

3.14 Hotel- og restaurationsvirksomhed (NACE H)

3.14.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE H er funktionsdefineret og omfatter 2 af nationalregnskabet's 130 erhverv. De 2 NR-erhverv fremgår af tabel 65, som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 1,8 % af værditilvæksten i dansk økonomi:

Tabel 65 Erhvervsgruppen NACE H's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
551009 Hoteller mv.	7.548	3.938	3.610
553009 Restauranter mv.	23.256	10.921	12.335
I alt NACE H	30.804	14.859	15.945
Procent af økonomien	1,85	1,87	1,83

Erhvervsgruppen omfatter al hotel- og restaurationsaktivitet, der foregår på dansk økonomisk område med undtagelse af restaurationsaktiviteten i forbindelse med passagerskibe og -fly, der ikke er bortforpagtet til en anden virksomhed. Sidstnævnte aktivitet ligger som en uadskillelig del af transportaktiviteten. Kantinedrift i andre erhverv udskilles og overføres til 553009 Restauranter mv. Det samme gælder det vigtige frynsegode til ansatte, som består i arbejdsgiveres kantinetilskud. Dette frynsegode betragtes som produceret i restaurationserhvervet og indgår i dettes værditilvækst. Beløbet udgør i 1995 3.223 mill.

Erhvervsgruppen omfatter 15 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Ligesom for alle andre erhverv i økonomien foregår nationalregnskabet's beregninger af værditilvæksten i handels- og reparationsvirksomhed ud fra regnskabsdata for de enkelte detaljerede DK-NACE erhverv og efterfølgende aggregering.

3.14.2 Statistiske kilder

Erhvervsgruppen er dækket af Skatteregnskabsstatistikken, som er den statistiske kilde til dækning af al primær aktivitet. Sekundær kantineaktivitet beregnes ud fra regnskabsposten "sekundær omsætning" i de relevante regnskabsstatistikker, og frynsegodet kantinetilskud beregnes ud fra arbejdskraftomkostningsundersøgelserne.

Tabel 66 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE H

NR-erhverv	Kilde
551009 Hoteller mv.	Skatteregnskabsstatistikken
553009 Restauranter mv.	Skatteregnskabsstatistikken

3.14.3 Beregningsmetode

Da hele erhvervsgruppen er dækket af den generelle skatteregnskabsstatistik, er beregningsmetoden lig med standardmetoden for beregning af værditilvæksten ud fra de generelle regnskabsstatistikker gennem Mellemsystemet og Måltotalmodulet som beskrevet i afsnit 3.1.2.3.

3.14.4 Fordeling af output på produkter

Ud over frynsegodet fri bil og egenproduceret software fordeles produktionsværdien på 16 produkter. Udgangspunktet for produktfordelingen er fordelingen af de to nationalregnskaberhvervs omsætning på de detaljerede DK-NACE erhverv. De eksplicite tillæg for underdeklaration og drikkepenge samt momssvindler i tilknytning hertil vises på separate produktbalancer, således at der altid er fuldt overblik over disse eksplicite tillæg ikke bare i nationalregnskabs beregningssystemer, men direkte i tilgangs- og anvendelsestabellerne.

I forbindelse med produktfordelingen overføres en mindre del af omsætningen i enheder klassificeret som hoteller til restaurationstjenesteydelser for at tage hensyn til hotellere integrerede restaurationsdrift.

3.14.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for handelserhvervene ud over energistatistikken. Inputstrukturen i disse erhverv i nationalregnskabet er etableret ud fra de summariske omkostningsspecifikationer i regnskabsstatistikken fx husleje samt reparation og vedligeholdelse i kombination med ad hoc information fra brancheorganisationer og konkurrencemyndighederne. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger omkring input af fx rengørings- og vaskeritjenester. Inputtet af føde- og drikkevarer, som naturligvis er langt det største input, bestemmes residualt.

3.15 Transportvirksomhed mv. (NACE I)

3.15.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE I er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder og omfatter 9 af nationalregnskabs 130 erhverv. De 9 NR-erhverv fremgår af tabel 67,

som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 7,98 % af værditilvæksten i dansk økonomi.

Tabel 67 Erhvervsgruppen NACE I's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
601000 Jernbaner	10.267	3.095	7.172
602100 Bustrafik mv., rutefart	6.752	4.967	1.785
602223 Taxi- og turistvognmænd	5.262	1.949	3.313
602409 Fragtvognmænd mv., rørtransport	23.914	11.811	12.103
610000 Skibsfart	41.561	31.071	10.490
620000 Luftransport	11.858	8.024	3.834
631130 Hjælpevirksomhed i.f.m. transport	13.436	6.903	6.533
634000 Anden transportformidling	8.126	3.121	5.005
640000 Post og telekommunikation	27.340	9.153	18.187
I alt NACE I	148.517	80.095	68.422
Procent af økonomien	8,9	10,1	7,9

Erhvervsgruppen omfatter 36 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Ligesom for alle andre erhverv i økonomien foregår nationalregnskabsberegninger af værditilvæksten i transport, post og telekommunikation ud fra regnskabsdata for de enkelte detaljerede DK-NACE erhverv og efterfølgende aggregering.

3.15.2 Statistiske kilder

De vigtigste kilder er skateregnskabsstatistikken og regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentligt kontrollerede selskaber. Hertil kommer den særlige, erhvervs-specifikke regnskabsstatistik for det vigtige erhverv skibsfart, jf. afsnit 11.1. Endvidere benyttes oplysninger fra transportstatistikken vedr. værdien af pakkede ferierejser samt oplysninger fra betalingsbalancestatistikken vedr. danske skibes udgifter i udlandet.

For to af nationalregnskabserhvervene gælder, at der benyttes én regnskabsstatistik for nogle af de indgående, detaljerede DK-NACE erhverv og en anden for andre. Følgende oversigt over de anvendte statistiske kilder går i disse tilfælde under nationalregnskabs mest detaljerede erhvervsgruppering og viser den benyttede kilde for hvert enkelt af de helt detaljerede DK-NACE erhverv. Regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber er i tabellen forkortet til "RS for erhverv domineret af offentlige selskaber".

Tabel 68 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE I

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
601000 Jernbaner	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
602100 Bustrafik mv., rutefart	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
602223 Taxi- og turistvognmænd	Skatteregnskabsstatistikken
602409 Fragtvognmænd mv., rørtransport	Skatteregnskabsstatistikken
602410	Skatteregnskabsstatistikken
602420	Skatteregnskabsstatistikken
603000	Regnskabet for DORAS, jf. afsnit 3.9.
610000 Skibsfart	Rederiregnskabsstatistik, RS for off. selskaber
620000 Luftransport	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
631130 Hjælpevirksomhed i.f.m. transport	
631100 Godsbehandling	Skatteregnskabsstatistikken
631132 Offentlig ikke-markeds- m. produktion	Statistikken for off. forvaltning og service
631200 Oplagrings- og pakhvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
632110 Stationer og godsterminaler	Skatteregnskabsstatistikken
632120 Parkerings- og garageanlæg	Skatteregnskabsstatistikken
632130 Drift af betalingsveje, broer, mv.	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632210 Erhvervshavne	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632220 Lystbådehavne	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632230 Fyrvæsen og lodserier	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632240 Bugserings-, bjærgn.- og redn.væsen	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632300 Lufthavne	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
633010 Turistbureauer	Skatteregnskabsstatistikken
633020 Rejsebureauer, turarrangerende	Skatteregnskabsstatistikken
633030 Rejsebureauer, billetudstedende	Skatteregnskabsstatistikken
633040 Turistguidevirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
634000 Anden transportformidling	Skatteregnskabsstatistikken
640000 Post og telekommunikation	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber

3.15.3 Beregningsmetode

Hele erhvervsgruppen med undtagelse af det vigtige erhverv skibsfart er dækket af de generelle regnskabsstatistikker nemlig dels skatteregnskabsstatistikken dels regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Beregningsmetoden er her lig med standardmetoden for beregning af værditilvæksten ud fra de generelle regnskabsstatistikker gennem Mellemsystemet og Måltotalmodulet som beskrevet i afsnit 3.1.2.3.

Beregningerne for 610000 Skibsfart er som nævnt baseret på Rederiregnskabsstatistikken. Denne statistik dækker samtlige private rederier. Rederiregnskabsstatistikken suppleres med regnskaberne for offentlige rederiselskaber. Der er dels tale om de danske statsbaners rederiselskab DSB Rederi, dels offentlige rederiselskaber, hvis regnskaber er integreret i stats- og kommuneregnskaberne. Der foretages en korrektion for et enkelt rederi, som er med i både rederiregnskabsstatistikken og regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Endvidere foretages en udskillelse af den svenske del af det fælles svensk-danske selskab Scandlines. Denne del vedrører produktion på svensk økonomisk område og ikke på dansk.

Beregningen af produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst fremgår af følgende tabeller:

Tabel 69 Beregning af produktionsværdien i Skibsfart

	RRS: Rederiregnskabsstatistikken	Mill. kr.
	ROS: RS for erhverv domineret af off. selskaber	
	RS: Indsejlet bruttofragt med egne skibe	15.972
+	RS: Indsejlet bruttofragt med chartrerede skibe	13.827
+	RS: Timecharterindtægter – tilgået fra udlandet	3.366
+	RS: Leje for befragtede skibe (timecharter-hyre)	5.049
-	RS: Timecharterhyre afholdt i udlandet	-4.481
+	RS: Indtjent ved personbefordring, restaurant mv.	2.611
+	RS: Andre bruttoindtægter	2.272
+	ROS: Omsætning i offentlige selskaber (integrerede)	496
+	ROS: Oms. i offentlige selskaber (ikke-integrerede)	2.955
-	Korrektion for Dampskibsselskabet Øresund	-267
-	Korrektion for svensk andel af Scandlines	-265
+	Produktion af frynsegodet fri bil	17
+	Egenproduceret software	6
=	Produktion	41.561

Tabel 70 Beregning af forbrug i produktionen i Skibsfart

	RRS: Rederiregnskabsstatistikken	Mill. kr.
	ROS: RS for erhverv domineret af off. selskaber	
	RS: Direkte omkostninger ekskl. omk. til brændstof	18.267
+	RS: Udgifter til brændstof	2.164
+	RS: Leje for befragtede skibe (timecharter-hyre)	5.049
+	RS: Andre driftsudgifter	3.499
+	RS: Andre administrationsudgifter	850
+	ROS: P.20 i offentlige selskaber (integrerede)	232
+	ROS: P.20 i offentlige selskaber (ikke-integrerede)	1.424
-	Korrektion for Dampskibsselskabet Øresund	172
-	Korrektion for svensk andel af Scandlines	199
-	Korrektion for frynsegoder mv.	34
=	Forbrug i produktionen	31.080

Udgangsskønnet før afstemning for værditilvæksten i skibsfart ses af tabel 67, at være fastholdt i afstemningen bortset fra en ubetydelig afvigelse.

3.15.4 Fordeling af output på produkter

Ud over frynsegodet fri bil og egenproduceret software fordeles produktionsværdien på 3 produkter nemlig fragtfart, passagerfart og transport ad indre vandveje. Fragtfart er helt dominerende med en produktion på ca. 36 mia. ud af den samlede produktionsværdi i erhvervet på 41,6 mia. Hovedparten heraf går til eksport.

3.15.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ikke løbende omkostningsstrukturstatistik for transporterhvervene, men en ganske stor del af inputtet er dækket gennem de oplysninger, der årligt findes i energistatistikken om erhvervenes energiforbrug. Langt de største input i skibsfart er danske skibes udgifter i udenlandske havne, udgifterne til timecharter samt udgifterne til energi. Primærstatistikken giver årligt oplysninger om disse dominerende udgiftsposter.

Produktfordelingen af den resterende del af forbruget i produktionen, der ikke årligt findes oplyst i primærstatistikken, er delvis baseret på skøn og tager udgangspunkt i de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra forrige år.

3.16 Pengeinstitutter, finansierings- og forsikringsvirksomhed (NACE J)

3.16.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE J er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder og omfatter 5 af nationalregnskabet's 130 erhverv. De 5 NR-erhverv fremgår af tabel 71, som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 4,9 % af værditilvæksten i dansk økonomi.

Tabel 71 Erhvervsgruppen NACE J's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
651000 Pengeinstitutter	36.265	8.985	27.280
652000 Realkreditinstitutter mv.	9.628	3.286	6.343
661002 Livs og pensionsforsikring	4.477	2.664	1.812
660300 Anden forsikringsvirksomhed	10.306	6.091	4.216
670000 Servicevirksomhed for finanssektoren mv.	4.353	1.725	2.628
I alt NACE J	65.029	22.751	42.279
Procent af økonomien	3,9	2,9	4,9

Erhvervsgruppen omfatter 24 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Nationalregnskabet's beregningssystem følger for NACE 65 og NACE 66 ikke helt de detaljerede erhverv i DK-NACE, idet beregningerne er opstillet ud fra grupperingen i de foreliggende kilder først og fremmest Finanstilsynets beretninger. Et eksempel på, at er-

hvervsgrupperingen i beregningssystemerne afviger fra DK-NACE er pensionskasser, hvor nationalregnskabet kilder sonderer mellem tværgående pensionskasser og firma-pensionskasser, mens DK-NACE ikke indeholder denne sondring.

Beregningerne af værditilvæksten ved finansiel virksomhed foretages for de enkelte detaljerede erhverv og aggregeres efterfølgende til nationalregnskabet erhverv.

3.16.2 Statistiske kilder

Langt størstedelen af de finansielle institutioner i NACE 65 og NACE 66 er underlagt en overordentlig intens offentlig kontrol af hensyn til indskydernes og forsikringstagerens sikkerhed for deres penge. Den danske tilsynsmyndighed er Finanstilsynet, der ligger under Økonomiministeriet. For disse dele er Finanstilsynets beretninger på baggrund af obligatorisk indrapportering af standardiserede regnskaber normalt den foretrukne kilde. Undtagelsen herfra er de i Danmark betydningsfulde realkreditinstitutioner i DK-NACE 652230. Her er oplysningerne i Finanstilsynets beretning væsentligt mindre detaljerede end tilfældet er for pengeinstitutter og forsikringsselskaber mv. Da der i 1995 kun var 10 realkreditselskaber, har Danmarks Statistik valgt at basere beregningerne direkte på de 10 årsregnskaber, som indeholder væsentligt mere detaljeret information.

Mindre dele af NACE 65 er ikke underlagt Finanstilsynets kontrol. Dette gælder bl.a. finansiel leasing. For denne er den benyttede kilde statistikken for større finansieringsselskaber. For forbrugercredit anvendes for 1995 regnskabet for et enkelt større kreditkortselskab, som er opregnet med beskæftigelsen til at dække hele DK-NACE erhvervet 652200. Fra 1997 anvendes en nyetableret statistik for forbrugercredit i stedet for det nævnte enkeltregnskab som grundlag for beregningen vedr. forbrugercredit. Endelig anvendes for NACE 65.23 Finansielle institutioner i.a.n. regnskaberne for Arbejdsmarkedets Feriefond, Grundejernes Investeringsfond, Lønmodtagernes Dyrtidsfond og Arbejdernes Kooperative Finansieringsfond. Endvidere anvendes oplysninger om factoring fra statistikken for større finansieringsselskaber. Der opregnes til dækning af hele populationen ved hjælp af beskæftigelsen.

NACE 67 finansiel hjælpevirksomhed er ikke dækket af den sektorspecifikke primærstatistik for finansielle institutioner. Erhvervsgruppen er til gengæld dækket af den generelle skatteregnskabsstatistik.

Følgende tabel giver en oversigt over kilderne til nationalregnskabsberegningerne for NACE J.

Tabel 72 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE J

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
651000 Pengeinstitutter	
651100 Danmarks Nationalbank	Nationalbankens beretning og regnskab
651200 Banker, sparekasser, andelskasser	Beretning fra Finanstilsynet
652000 Realkreditinstitutter mv.	
652100 Finansiell leasing	Statistik for større finansieringsselskaber
652230 Realkreditinstitutter	Årsregnskaber for samtlige selskaber
652240 Andre kreditinstitutioner	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
652250 Kreditform. af andre end kreditinst.	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
652260 Finansieringsselskaber	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
652295 Anden udlånsvirksomhed	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
652310 Investeringsforeninger	Beretning fra Finanstilsynet
652320 Investeringsselskaber	Dækket gennem beskæftigelsesopregning
652330 Fondsmæglerselskaber (egen regning)	Ingen: Ikke relevant for produktionskontoen
652340 Finansielle holdingselskaber	Ingen: Ingen selvstændig værditilvækst
652395 Finansieringsvirksomhed i øvrigt	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
660102 Livs- og pensionsforsikring	Beretning fra Finanstilsynet
660300 Anden forsikringsvirksomhed	Beretning fra Finanstilsynet
670000 Servicevirksomhed for finanssektoren mv.	Skatteregnskabsstatistikken

3.16.3 Beregningsmetode

Produktionen i NACE 65 beregnes som summen af direkte betalte finansielle formidlingstjenester (gebyrer, provisioner, kursavance på handel med værdipapirer og valuta) og indirekte betalte finansielle formidlingstjenester (FISIM) bortset fra i to tilfælde, hvor produktionen opgøres fra omkostningssiden som summen af produktionsomkostningerne. De to tilfælde er dels Danmarks Nationalbank og dels fire finansielle institutioner, der er non-profit institutioner. I disse tilfælde ville en opgørelse ud fra formueindkomststrømmene ved beregning af deres produktion af FISIM give resultater, der ikke er økonomisk meningsfulde. Da hele produktionsværdien i de fire nævnte institutioner består af FISIM, er der for disses vedkommende ingen påvirkning af BNP og BNI af den valgte konvention, så længe FISIM ikke er fordelt på brugersektorer og -erhverv. Samme neutralitet gælder for konventionen omkring Nationalbanken. Det er på den anden side klart, at hvis det senere besluttes at fordele FISIM på brugere i nationalregnskabet til brug for landenes BNI-indberetninger, vil denne neutralitet ikke gøre sig gældende. I dette tilfælde vil ENS95-forordningen imidlertid blive ændret, således at Nationalbanken skal opgøres fra omkostningssiden i overensstemmelse med den nuværende danske praksis.

Beregningsmetoden for NACE 65 i forbindelse med opgørelsen af produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst samt produktionens fordeling på direkte og indirekte betalte tjenester illustreres for langt den største aktivitet nemlig 651200 Banker, sparekasser og andelskasser:

Tabel 73 Beregning af produktionsværdien i pengeinstitutter

	Mill. kr.
FPI: Finanstilsynets beretning – pengeinstitutter	
NB: Nationalbankens årsberetning	
Indirekte betalte formidlingstjenester (FISIM)	
FPI: Renteindtægter	69.285
- FPI: Renteudgifter	40.340
= Nettorenteindtægter (FISIM) ifølge beretning	28.945
+ Tillæg for sparekasser under 100 mill.	145
+ Tillæg for andelskasser under 100 mill.	37
+ Udenlandske pengeinstitutters filialer i Danmark	277
- Grønlandske banker	124
- Danske pengeinstitutters filialer i udlandet	2.009
= Nettorenteindtægter (FISIM) i pengeinstitutter i alt	27.271
Direkte betalte formidlingstjenester	
FPI: Gebyrer	6.410
+ FPI: Garantiprovision	885
+ FPI: Ordinære indtægter	933
= Direkte betalte tjenester ifølge beretning	8.228
+ Tillæg for sparekasser under 100 mill.	15
+ Tillæg for andelskasser under 100 mill.	3
+ Udenlandske pengeinstitutters filialer i Danmark	117
- Grønlandske banker	26
- Danske pengeinstitutters filialer i udlandet	883
= Direkte betalte tjenester i pengeinstitutter i alt	7.454
FISIM i pengeinstitutter i alt	27.271
+ Direkte betalte tjenester i pengeinstitutter i alt	7.454
+ NB: Produktion opgjort fra omkostningssiden (FISIM)	413
+ Egenproduceret software i erhvervet 651000	1.096
+ Produktion af frynsegodet fri bil i erhvervet 651000	31
= Produktion i Nationalbanken og pengeinstitutter i alt	36.265

De meget små sparekasser og andelskasser under 100 mill. i ovenstående oversigt er institutter med en arbejdende kapital under 100 mill. De er også dækket af Finanstilsynets beretning, som har 100 procents dækning af juridiske enheder. Blot er kontoplanen for disse små enheder mere summarisk end for de øvrige pengeinstitutter. Det ses, at de repræsenterer en helt ubetydelig aktivitet.

Det ses, at opgørelsen af FISIM ikke er i overensstemmelse med den - nu forældede - formel for opgørelse af "global" FISIM i ENS95 § 3.63 J, da der ikke foretages en korrektion for forrentningen af egenkapitalen. Dette har imidlertid ingen betydning for BNI, så længe FISIM ikke er fordelt på brugersektorer og -erhverv. I henhold til FISIM-forordningen skal FISIM i fremtiden formentlig alligevel opgøres på en helt tredje måde

nemlig fra mikrosiden, og den endelige fastlæggelse af kilder og metoder omkring FISIM i det danske nationalregnskab afventer afklaringen på EU-niveau inden udgangen af 2002.

Tabel 74 Forbrug i produktionen i pengeinstitutter

	FPI: Finanstilsynets beretning – pengeinstitutter	Mill. kr.
	NB: Nationalbankens årsberetning	
	FPI: Øvrige administrationsomkostninger	5.234
+	FPI: Andre driftsudgifter	3.598
+	FPI: Afgivne gebyrer mv.	837
+	Tillæg for sparekasser under 100 mill.	46
+	Tillæg for andelskasser under 100 mill.	11
+	Udenlandske pengeinstitutters filialer i Danmark	110
-	Grønlandske banker	49
-	Danske pengeinstitutters filialer i udlandet	921
=	Forbrug i produktionen ekskl. NB før softwarekorr.	8.977
+	NB: Forbrug i produktionen i Nationalbanken	131
-	Korrektion for købt software i erhvervet 651000	123
=	Forbrug i produktionen i NB og pengeinstitutter i alt	8.985

Beregningsmetoden for NACE 66 vises for begge de to nationalregnskabserhverv, idet der er væsensforskelle på opgørelserne for livs- og pensionsforsikring på den ene side og skadesforsikring på den anden.

For *livs- og pensionsforsikring* beregnes produktionsværdien ikke ud fra formelen i ENS95 § 3.63 J, men i stedet fra omkostningssiden, idet der tillægges et overskudselement for nettooverskud af produktionen på 1,5 % af egenkapitalen. Denne lave procent skal ses i lyset af, at den reelle forrentning af egenkapitalen i livsforsikringsselskaber ud over af nettooverskuddet af produktionen består af formueindkomst og kursgevinster, der ikke tilskrives de forsikrede eller indgår i bonusudjævningshensættelserne. Bonusudjævningshensættelser i livs- og pensionsforsikring er forsikringstagernes midler og ikke en del af selskabets egenkapital. I modsætning til livsforsikringsselskaberne er de ikke fordelt på forsikringstagerne, men ejes af forsikringstagerne i fællesskab. Deres funktion er at undgå for store fluktuationer i selskabernes såkaldte kontorente, dvs. den forrentningsprocent, forsikringstagerne i et givet år opnår af de midler, de har opsparet i selskabet.

Grunden til, at denne beregningsmetode er valgt, er, at forsikringsselskaberne opnår meget store kursgevinster på de placerede midler, som i betydeligt omfang tilskrives de forsikredes konti i form af livsforsikringsselskaber eller forsikringstagerne i fællesskab i form af bonusudjævningshensættelser. Givet at den del af forøgelsen af hensættelserne, der skyldes tilskrivning af kursgevinster, ikke kan identificeres og udskilles i regnskaberne, vil anvendelse af formelen i ENS95 § 3.63 J give resultater, der ikke er økonomisk meningsfulde, i hvert fald hvis forsikringsselskabernes portefølje indeholder aktier. Det er velkendt, at for aktier fremkommer størstedelen af investors afkast oftest

ikke som udbytte, men som kursgevinst. I deres politik for tilskrivning af afkast til kunderne tager forsikringsselskaber og pensionskasser i høj grad hensyn til dette.

Man synes ikke at have været opmærksom på denne komplikation, da man formulerede paragraf 3.63 J i ENS95. Sagen bør tages op i forbindelse med den næste revision af ENS og SNA.

Givet bestemmelsen af produktionsværdien fra omkostningssiden *præsenteres* resultatet dernæst i form af beregningsformlen i ENS95 § 3.63 J, idet der indføjes et ekstra led "Kursgevinst i forøgelse af hensættelser". Sidstnævnte residualberegnes, således at man rammer produktionsværdien opgjort fra omkostningssiden. Tabel 75 illustrerer opgørelsen for livsforsikringsselskaberne. En helt tilsvarende opgørelse foretages for pensionskasser og begravelseskasser. Formueindkomst henført til forsikringstagere er beregnet ud fra selskabernes nettorente- og udbytteindtægter ganget med den andel, de forsikringstekniske reserver plus bonusudjævningshensættelserne udgør af summen af reserver, bonusudjævningshensættelser og selskabernes egenkapital.

Tabel 75 Produktion i livs- og pensionsforsikring

	FLI: Finanstilsynets beretning – livsforsikringsselsk.	Mill. kr.
	Livsforsikringsselskaber	
	FLI: Præmieindtægter	26.071
-	FLI: Forsikringsydelse	20.382
-	FLI: Forøgelse af livsforsikringshensættelser	20.386
-	FLI: Forøgelse af bonusudjævningshensættelser	2.226
+	FLI: Kursgevinst i forøgelse af hensættelser	1.177
+	FLI: Imputeret rente fra selskabets indtægtsside	18.791
+	FLI: Genforsikringsprovisioner	800
=	Produktion i livsforsikringsselskaber	3.845
	(ekskl. egenproduceret software og frynsegoder)	
+	Tilsvarende beregning for tværgående pensionskasser	537
+	Tilsvarende beregning for firmapensionskasser	56
+	Tilsvarende beregning for begravelseskasser	2
+	Egenproduceret software	32
+	Produktion af frynsegodet fri bil	5
=	Produktion i erhvervet 660102	4.477

Tabel 76 illustrerer opgørelsen af forbrug i produktionen for livsforsikringsselskaber. En helt tilsvarende opgørelse foretages for pensionskasser og begravelseskasser.

Tabel 76 Forbrug i produktionen i livs- og pensionsforsikring

	FLI: Finanstilsynets beretning – livsforsikringsselsk.	Mill. kr.
	Livsforsikringsselskaber	
	FLI: Administrationsvederlag	1.122
-	FLI: Andre ordinære indtægter	69
+	FLI: Husleje	49
+	FLI: Andre personaleudgifter	738
+	FLI: Omkostninger i f.m. investeringsvirksomhed	162
+	FLI: Andre erhvervs- og adm.omkostninger	698
+	FLI: Provision til egne salgsmedarbejdere	171
+	FLI: Andre ordinære udgifter	67
-	FLI: Lønninger	911
-	FLI: Bidrag til udbytte (R.44) fra lønninger og vederl.	5
-	Køb af computersoftware	12
+	Offentlige gebyrer som er salg af tjenester	17
+	FLI: Provisioner til andre forsikringsselskaber	127
+	FLI: Genforsikringspræmier	455
-	Genforsikringsandel af forsikringsydelser	419
-	Genforsikringsandel af forøg. af livs.fors. hensættelser	62
+	Opregnet supplerende præmie	75
=	Forbrug i produktionen i livsforsikringsselskaber	2.202
+	Tilsvarende beregning for tværgående pensionskasser	422
+	Tilsvarende beregning for firmapensionskasser	39
+	Begravelseskasser	1
=	Forbrug i produktionen i erhvervet 660102	2.664

Når lønninger mv. trækkes fra i opgørelsen af forbrug i produktionen, skyldes det, at de indgår i visse af de øvrige omkostningskomponenter. Reglerne herfor er helt entydigt fastlagt i Finanstilsynets indberetningsforskrifter.

For *anden forsikringsvirksomhed* (skadesforsikring) beregnes produktionsværdien i overensstemmelse med reglen i ENS95 § 3.63 J. Her gør de problemer, som denne regel støder på i livs- og pensionsforsikring, sig ikke gældende i nævneværdigt omfang, idet selskaberne ikke i nogen særlig udstrækning forøger de forsikringstekniske reserver med baggrund i kursstigninger på aktier. Formueindkomst henført til forsikringstagere (supplerende præmier) beregnes her (i modsætning til livs- og pensionsforsikring) ved at beregne afkastet på selskabernes obligationsportefølje og dernæst benytte denne afkastprocent på de forsikringstekniske reserver.

Hvor beregningen i livs- og pensionsforsikring er en forholdsmæssig beregning ud fra den forudsætning, at forsikringstagernes midler og selskabets egenkapital er investeret i den samme værdipapirportefølje, er dette ikke tilfældet i beregningen for anden forsikringsvirksomhed. Her antages de forsikringstekniske reserver placeret i (sikre) obligationer, mens mere risikofyldte investeringer i aktier anses for finansieret af selskabernes egenkapital. Der sker altså en forskellig tilknytning af finansielle aktiver til de forsikringstekniske reserver på den ene side og egenkapitalen på den anden. Dette kan be-

grundes med, at placeringen af forsikringstekniske reserver i skadesforsikring sker med en meget kortere tidshorisont end i livsforsikring.

Beregningen af produktionsværdien i anden forsikringsvirksomhed er vist i tabel 77.

Tabel 77 Produktion i anden forsikringsvirksomhed

	FLI: Finanstilsynets beretning – skadesfors.selskaber	Mill. kr.
	FLI: Præmieindtægter	30.491
-	FLI: Erstatningsudgifter	26.453
-	FLI: Forøgelse af udjævningshensættelser	277
+	Supplerende præmier	3.135
+	Opregningstillæg til supplerende præmier	590
-	Opregningstillæg til forøg. af udjævningshensættelser	52
+	FLI: Genforsikringsprovisioner	722
+	Andre ordinære indtægter (dekonsolidering)	1.488
+	Egenproduceret software	626
+	Produktion af frynsegodet fri bil	35
=	Produktion i erhvervet 660300	10.306

Forbrug i produktionen beregnes som vist i nedenstående tabel.

Tabel 78 Forbrug i produktionen i anden forsikringsvirksomhed

	FLI: Finanstilsynets beretning –skadesfors.selsk.	Mill. kr.
	FLI: Administrationsvederlag	588
+	FLI: Husleje	427
+	FLI: Andre personaleudgifter	4.556
+	FLI: Omkostninger i.f.m. investeringsvirksomhed	67
+	FLI: Andre erhvervs- og adm.omkostninger	932
+	FLI: Provision til egne salgsmedarbejdere	1.005
+	FLI: Andre ordinære udgifter	117
-	FLI: Lønninger	4.126
-	FLI: Bidrag til udbytte (R.44) fra lønninger og vederl.	25
-	Køb af computersoftware	21
+	Offentlige gebyrer som er salg af tjenester	161
+	FLI: Genforsikringspræmier	4.830
-	Genforsikringsandel af erstatninger	4.140
+	Opregningstillæg til supplerende præmier	590
-	Opregningstillæg til forøg. af udjævningshensættelser	52
+	Provisioner til andre forsikringsselskaber	1.183
=	Forbrug i produktionen i erhvervet 660300	6.091

3.16.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen i NACE J er i tilgangs- og anvendelsestabellerne fordelt på 13 produkter, hvoraf ét er egenproduceret software og et andet produktion af frynsegodet fri bil. Produktopdelingen er baseret på opdelingen af den finansielle selskabssektor i undersektorer og af de tilhørende produktionsenheder i erhverv. Det kan i denne forbindelse bemærkes, at erhvervet 660300 Anden forsikringsvirksomhed også producerer tjenester vedr. livs- og pensionsforsikring, idet skadesforsikringsselskaber udfører administrativtjenester for livsforsikringsselskaber og pensionskasser.

3.16.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for de finansielle erhverv ud over den summariske omkostningsstruktur, der er indeholdt i kontoplanen i regnskabsbekendtgørelsen fra Finanstilsynet. Inputstrukturen i de finansielle erhverv er etableret med udgangspunkt heri. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger. For det løbende år bestemmes et udgangsskøn for inputstrukturen ud fra de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra forrige år.

3.17 Fast ejendom, udlejning, forretningservice (NACE K)

3.17.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE K er bortset fra erhvervene 702010 Boliger og 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv. defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. De to nævnte erhverv udgør undtagelsen, idet de er funktionsdefinerede og samler al udlejning af fast ejendom nemlig boliger henholdsvis erhvervslokaler, uanset i hvilke juridiske enheder og produktionsenheder, denne aktivitet foregår. Erhvervshovedgruppen omfatter 14 af nationalregnskabets 130 erhverv. De 14 NR-erhverv fremgår af tabel 79, som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 18,5 % af værditilvæksten i dansk økonomi.

Tabel 79 Erhvervsgruppen NACE K's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
701109 Ejendomsmæglervirksomhed mv.	4.112	1.843	2.269
702009 Boliger	92.554	14.666	77.888
702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv.	25.009	6.906	18.103
710000 Udlejning undtagen af fast ejendom	7.492	2.566	4.925
721009 Databeh.virksomhed undt. lev. af software	8.637	3.799	4.838
722000 Levering af programmel mv. i.f.m. software	12.354	5.254	7.101
730001 Forskning og udvikling (markedsførelse)	563	207	357
730002 Forskning og udvikl.(anden ikke-markedsførelse)	2.785	976	1.810
741100 Advokatvirksomhed	5.034	936	4.098
741200 Revisions- og bogføringsvirksomhed	8.374	1.440	6.934
742009 Rådgivende ingeniører, arkitekter mv.	24.954	11.153	13.801
744000 Reklame og markedsføring	13.264	9.665	3.599
747000 Rengøringsvirksomhed	6.493	1.508	4.985
748009 Anden forretningsservice	17.364	7.202	10.162
I alt NACE K	228.989	68.120	160.869
Procent af økonomien	13,8	8,6	18,5

Erhvervsgruppen omfatter 72 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. I alle tilfælde undtagen ét udføres beregningerne på de detaljerede DK-NACE erhverv. Undtagelsen vedrører udlejning af boliger, hvor nationalregnskabsberegningssystemet slår tre detaljerede DK-NACE erhverv sammen og kombinerer beregningen for disse med beregningen af den imputerede lejeværdi af egen bolig.

3.17.2 Statistiske kilder

Bortset fra de to store erhverv Boliger og Udlejning af erhvervsejendomme, hvor der anvendes særlige kilder og metoder, er den primærstatistiske kilde i langt de overvejende tilfælde skatteregnskabsstatistikken. Tabel 80 viser en oversigt over de anvendte primærstatistiske kilder.

Tabel 80 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE K

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
701109 Ejendomsmæglervirksomhed mv.	Skatteregnskabsstatistikken
702009 Boliger	Boligtællinger, huslejeundersøgelser, regnskaber for boligselskaber, forbrugsundersøgelser
702040 Udlejning af erhvervsejendomme	Opgjort fra anvendelsessiden: Kilderne bag beregningerne for alle øvrige erhverv
710000 Udlejning undtagen af fast ejendom	Skatteregnskabsstatistikken
721009 Databeh.virksomhed undt. lev. af software	Skatteregnskabsstatistikken
722000 Levering af programmel mv. i.f.m. software	Skatteregnskabsstatistikken
730001 Forskning og udvikling (markedsfølgende)	Skatteregnskabsstatistikken
730002 Forskning og udvikl.(anden ikke-markedsfølgende)	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne
741100 Advokatvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
741200 Revisions- og bogføringsvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
742009 Rådgivende ingeniører, arkitekter mv.	Markedsfølgende: Skatteregnskabsstatistikken Off. ikke-markedsfølgende: Statsregnskabet mv.
744000 Reklame og markedsføring	Skatteregnskabsstatistikken
747000 Rengøringsvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
748009 Anden forretningsservice	Skatteregnskabsstatistikken Off. ikke-markedsfølgende: Statsregnskabet mv.

3.17.3 Beregningsmetode

I alle de tilfælde, hvor de statistiske kilder er enten Skatteregnskabsstatistikken eller regnskaberne for offentlig forvaltning og service følges standardmetoden til opgørelse af produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst ud fra disse generelle kilder. I det følgende beskrives derfor kun de to særlige, men til gengæld overordentligt vigtige, beregninger for dels boliger og dels udlejning af erhvervsejendomme.

Beregningerne for *Boliger* følger metoden i kommissionsbeslutning (95/309/EF, Euratom) bortset fra de ændringer, der følger af overgangen fra ENS79 til ENS95. Blandt sidstnævnte er der grund til at fremhæve den symmetriske behandling reparation og vedligeholdelse i lejeboliger og ejerboliger, som i øvrigt altid har været gældende i det danske nationalregnskab. Som det fremgår af tabel 80 repræsenterer Boliger i 1995 8,9 % af den samlede værditilvækst i den danske økonomi. Det er derfor klart, at pålideligheden af opgørelsen af værditilvæksten i dette erhverv er meget afgørende for den samlede nøjagtighed på opgørelsen af BNI.

Det vigtigste princip i den nævnte kommissionsbeslutning er, at landene skal benytte den såkaldte stratifikationsmetode til opgørelse af den imputerede lejeværdi af ejerboliger. Denne metode har altid været anvendt i Danmark. Stratifikationsmetoden går i korthed ud på, at hele boligmassen opdeles i et antal strata ud fra en række stratifikationskriterier. Obligatoriske kriterier i henhold til ovennævnte kommissionsbeslutning er størrelse og beliggenhed. Dernæst beregnes den gennemsnitlige faktiske husleje i hvert stratum for udlejningsboliger i det pågældende stratum, og denne gennemsnitlige stratumhusleje benyttes dernæst på ejerboligerne inden for samme stratum ved opgørelsen af den imputerede lejeværdi af ejerboliger.

Beslutningen kræver at landene minimalt opererer med 30 strata fremkommet ud fra mindst tre stratifikationskriterier, hvoraf de to obligatorisk skal være størrelse og belig-

genhed. Endvidere kræves mindst tre størrelsesklasser og to former for beliggenhed. Kilderne muliggør i Danmarks tilfælde en langt mere detaljeret beregning. Ved benchmarkberegningen for året 1991 benyttedes 1.408 strata. I forbindelse med benchmarkberegningen for året 1995 opererede beregningerne med 896 strata.

Metoden til opgørelse af produktionen i såvel lejeboliger som ejerboliger i det danske nationalregnskab består i at gennemføre en meget omfattende og detaljeret niveauberegning hvert 4-5 år, hvor der foreligger store huslejeundersøgelser, og at fremskrive niveauerne med passende pris- og mængdelindeks i den mellemliggende periode. I kraft af det ret enestående Bygnings- og Boligregister foreligger der årlige oplysninger om boligmassen fordelt efter en lang række kriterier. Det er altså ikke mængdekomponenten i beregningsformlen pris x mængde, der mangler på årsbasis, men priskomponenten. De store 4-5 årlige husundersøgelser, jf. afsnit 11.1, er en meget stærk statistisk kilde. Disse undersøgelser gennemføres med det formål at have et objektivt grundlag i form af prisinformationer for de offentlige vurderinger af fast ejendom. Disse offentlige vurderinger benyttes dels i forbindelse med beregningen af den skattemæssige lejeværdi af egen bolig, som er indkomstskattepligtig, dels som grundlag for opkrævningen af ejendoms-skatte. Huslejeundersøgelserne omfatter samtlige udlejningsejendomme eller udlejere med tre eller flere boligejemål. De har derfor en meget høj dækningsgrad for lejeboliger i etageejendomme samt i række-, kæde- og dobbelthuse, hvorimod dækningsgraden for udlejede fritliggende enfamiliehuse er væsentligt mindre. I forhold til huslejeinformation fra folke- og boligtællinger, som indtil 1970 benyttedes i Danmark og som fortsat er en vigtig datakilde i en række lande, må huslejeundersøgelserne formodes at have en højere datakvalitet. Dette skyldes, at oplysningerne indsamles fra professionelle udlejere i modsætning til lejerhusstande, som formentlig i højere grad kan misforstå spørgsmålene m.h.t. hvad der skal medtages og ikke medtages fx hvad angår varmeregninger mv. opkrævet sammen med den egentlige husleje. Huslejeundersøgelsen omfatter kun hel-årsboliger.

Ved de 4-5 årlige niveauberegninger opgøres huslejen (faktisk og imputeret) ved hjælp af stratifikationsmetoden som en pris-gange-mængde beregning. Da huslejeundersøgelsen ikke har 100 procents dækning, skal der foretages en opregning til den samlede population af lejeboliger. Denne opregning foretages også ved hjælp af stratifikationsmetoden. For hvert stratum ganges den gennemsnitlige årlige stratumhusleje ifølge huslejeundersøgelsen med årsgennemsnittet for antallet af udlejningsboliger i det pågældende stratum. Parallelt hermed beregnes den imputerede lejeværdi af egen bolig ved at multiplicere det gennemsnitlige, årlige antal ejerboliger i hvert stratum med den samme gennemsnitlige årlige stratumhusleje. Endelig foretages en særskilt beregning for sommerhuse (fritidshuse) samt garager, carporte mv.

Opgørelsen af produktionen i Boliger i det danske nationalregnskab for 1995 er baseret på en niveauopgørelse foretaget for året 1991, som er fremskrevet til 1995. Denne opgørelse er efterfølgende, dvs. efter at nationalregnskabstallene blev endelige, blevet valideret mod en ny omfattende benchmarking baseret på huslejeundersøgelsen for 1995.

I det følgende gennemgås først hovedprincipperne i niveauberegningen for 1991. Dernæst redegøres der for fremskrivningen til 1995, og endelig omtales valideringen mod den nye niveauopgørelse for 1995.

I den danske niveauopgørelse for 1991 opereres med følgende stratifikationskriterier:

Tabel 81 Stratifikationskriterier ved niveauberegningen 1991

Faktorer	Faktorniveauer
Beliggenhed: Urbaniseringsgrad	1. HT-område 1
	2. HT-område 2
	3. HT-område 3
	4. Århus
	5. Øvrige byer med mindst 100.000 indbyggere
	6. Byer med 10.000-99.999 indbyggere
	7. Byer med 1.000-9.999 indbyggere
	8. Øvrige områder
Udlejningsforhold	1. Udlejet
	2. Benyttet af ejer, ejerlejligheder
	3. Benyttet af ejer, øvrige boliger
	4. Uoplyst
Type	1. Stue- og parcelhuse
	2. Række-, kæde- og dobbelthuse
	3. Boliger i etageejendomme
	4. Øvrige
Kvalitet	1. Gruppe 1
	2. Gruppe 2
	3. Uoplyst
Størrelse	1. –49 kvm.
	2. 50-59 kvm.
	3. 60-79 kvm.
	4. 80-99 kvm.
	5. 100-119 kvm.
	6. 120-139 kvm.
	7. 140 kvm. og større
	8. Uoplyst
Opførelsesår	1. –1939
	2. 1940-1959
	3. 1960-1969
	4. 1970-1974
	5. 1975-1979
	6. 1980-1984
	7. 1985-
	8. Uoplyst

Med hensyn til de enkelte stratifikationskriterier er der grund til at bemærke følgende:

Hvad angår beliggenhedsfaktoren påkalder hovedstadsområdet (HT-området) sig særlig opmærksomhed. Omkring 1/3 af landets befolkning er bosiddende i hovedstadsregionen omkring København, der af praktiske grunde afgrænses til det geografiske område, der er dækket af det kollektive trafikselskab HT (Hovedstadens Trafikselskab), der betjener hovedstaden, dens forstadskommuner samt øvrige kommuner med en omfattende pendlertrafik til og fra hovedstaden. Dette område betegnes HT-området. Det består af Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune samt alle kommunerne i Københavns Amt, Frederiksborg Amt og Roskilde Amt. Til brug for stratifikationsmetoden er dette område opdelt i tre delområder HT-1, HT-2 og HT-3 efter en formodet signifikant forskel i gennemsnitligt huslejeniveau, således at HT-1 er det dyreste og HT-3 det billigste. Opdelingen er foretaget ud fra den opdeling, der benyttes af landets førende ejendoms-mæglervirksomheder og aviser i forbindelse med markedsføringen af ejerboliger. Det er hævet over enhver tvivl, at denne opdeling er signifikant for handelspriserne for ejerboliger, og det antages, at den tilsvarende er relevant for lejeniveauet i udlejningsboliger. HT-1 består af følgende kommuner: Birkerød, Dragør, Gentofte, Hørsholm, Lyngby-Tårnbæk, Søllerød og Værløse. HT-2 omfatter følgende kommuner: Allerød, Ballerup, Brøndby, Farum, Fredensborg, Frederiksberg, Gladsaxe, Glostrup, Greve, Helsingør, Herlev, Hillerød, Hvidovre, Karlebo, København, Ledøje, Lejre, Roskilde, Rødovre, Solrød, Stenløse, Tårnby og Vallensbæk. HT-3 udgøres af følgende kommuner: Albertslund, Bramsnæs, Frederikssund, Græsted-Gilleleje, Gundsø, Helsingør, Hundested, Hvalsø, Høje-Taastrup, Ishøj, Jægerspris, Køge, Ramsø, Skibby, Skovbo, Skævinge, Slangerup, Valsø og Ølstykke.

Den foretagne beregning bekræfter, at der er en signifikant forskel på huslejeniveauet i disse tre delområder af hovedstadsregionen.

Århus, landets næststørste by, udgør et eget faktorniveau. Dette skyldes, at huslejeniveau i denne by med forstæder adskiller sig markant fra niveauet i landets øvrige provinsbyer og mere eller mindre er på niveau med lejerne i hovedstadsområdet.

Hvad angår kvalitetsfaktoren omfatter kvalitetsgruppe 1 boliger med vand, afløb, eget toilet, eget bad, fjernvarme eller centralvarme fra eget anlæg samt for enfamiliehuse med elovne eller elpaneler. Kvalitetsgruppe 2 omfatter boliger, der mangler én eller flere af ovennævnte installationer.

Hvad angår faktoren opførelsesår kan bemærkes, at de snævre intervaller i tidsrummet 1960-1979 skyldes, at der i dette tidsrum foregik et meget stort nybyggeri af boliger, som i kraft af periodens forholdsvis kraftige inflation har haft meget forskellige nominelle opførelsesomkostninger. Da der er betydelig inert i huslejedannelsen, hvor de nominelle opførelsesomkostninger spiller en rolle, er det relevant at operere med snævre tidsintervaller i denne periode.

I boligtællingen er et mindre antal boliger uoplyst m.h.t. udlejnings-, type- og kvalitetsgruppeforhold. Disse boliger fordeles på de øvrige grupper i lyset af den øvrige information om de pågældende boliger. I denne forbindelse antages samtlige boliger, for hvilke typen af bolig er uoplyst, at tilhøre gruppen af boliger i etageejendomme. Endvidere antages alle boliger opført efter 1970 at tilhøre kvalitetsgruppe 1 dvs. boliger uden installationsmangler. Herved reduceres antallet af faktorniveauer for typekriteriet fra 4 til 3 og for kvalitetskriteriet fra 3 til 2.

Idet der ses bort fra udlejningsforhold, som ikke er et betydende stratifikationskriterium i forbindelse med selve beregningen af huslejesummen, fås herefter følgende teoretiske antal strata: $8 \times 3 \times 2 \times 8 \times 8 = 3.072$. Imidlertid antages det ved huslejberegningen, at alle boliger opført efter 1970 tilhører kvalitetsgruppe 1, således at antallet af signifikante strata reduceres med $8 \times 3 \times 1 \times 8 \times 5 = 960$ fra 3.072 til 2.112. Endvidere fastsættes, som omtalt i det følgende, huslejen i fritliggende boliger til 1,02 gange huslejen i tilsvarende etageboliger, hvorfor et af de tre faktorniveauer for boligtype i realiteten elimineres i den endelige opgørelse. Herved reduceres antallet af signifikante strata i beregningen til 1.408.

Beregningen af huslejesummen foretages ud fra ovennævnte stratifikation ved en simpel pris-x-mængde beregning for helårsboliger bortset fra parcel- og stuehuse, idet der foretages en separat beregning for ejerboliger og lejeboliger. For parcel- og stuehuse er huslejeundersøgelsens materiale relativt spinkelt, og der kan være tvivl om, hvorvidt de udlejede fritliggende huse er repræsentative for bestanden. I 1991 var således et stort antal parcelhuse overtaget af kreditforeningerne på tvangsauktion. Disse muligvis noget forsømte huse udlejet under særlige omstændigheder kan have bevirket et kunstigt lavt huslejeniveau for de observerede parcelhuslejer. Ud fra disse betragtninger blev det besluttet ikke at basere beregningen for parcelhuse på det relativt tynde huslejemateriale for udlejede parcelhuse, men i stedet at basere den på de helt anderledes dækkende og solide observationer for boliger i etageejendomme. I denne forbindelse blev udført en regressionsanalyse for at afdække betydningen af, at en bolig er fritliggende. Resultatet blev, at der ikke ud fra de godt 14.000 observationer af udlejede parcelhuse i 1991 kunne påvises en statistisk signifikant huslejeforskel (på 95 % niveau).

Denne opgørelse suppleres dernæst med en beregning af huslejesummen vedrørende fritidshuse/sommerhuse. Sidstnævnte beregning foretages fuldstændig som for helårsboliger, idet det dog antages, at huslejen for et fritidshus/sommerhus i et givet stratum udgør halvdelen af huslejen for en helårsbolig i det samme stratum. Endelig foretages en beregning for garager, carporte mv. Hvad angår garager omfatter denne beregning garager, der ikke indgår i selve boligen og derved er omfattet af boligarealet. Den (mindre) del af garagerne, der indgår i selve boligen, er allerede dækket af huslejeopgørelserne for helårsboliger.

Beregningen for (eksterne) garager, carporte mv. for 1992 er foretaget ved at beregne de gennemsnitlige opførelsesomkostninger pr. kvm. for garager og carporte samt de tilsvarende opførelsesomkostninger for enfamiliehuse. Forholdet mellem disse multipliceret med forholdet mellem den gennemsnitlige størrelse på garager mv. på den ene side og enfamiliehuse på den anden og igen multipliceret med den gennemsnitlige husleje i enfamiliehuse udgør den beregnede lejeværdi af garager mv.

Huslejeundersøgelsen for 1991 vedrører lejeniveauet i september 1991. Mængdevariablen altså boligtællingen vedrører boligbestanden pr. 1. januar 1992. For at få en niveauopgørelse for året 1991 (og første halvår 1992 som grundlag for fremskrivningen) skal resultatet af ovennævnte niveauberegning korrigeres dels for huslejudviklingen mellem 1. og 2. halvår 1991 (2. halvår 1991 og første halvår 1992), dels for ændringerne i bestanden af boliger gennem året 1991 (samt i første halvår 1992) som følge af ibrugtaget nybyggeri på den ene side og nedrivninger på den anden.

Efter de nævnte korrektioner haves huslejesummen 1991 (og første halvår 1992) for alle boliger i økonomien baseret på periodens gennemsnitlige huslejeniveau og gennemsnitlige antal boliger. For at nå frem til den nationalregnskabsmæssige opgørelse af huslejesummen skal imidlertid foretages en del yderligere korrektioner for poster indeholdt i huslejeundersøgelsens observerede huslejer, der ikke skal betragtes som husleje. Endvidere skal den beregnede huslejesum reduceres med den huslejesum, som i pris-gennemængdeberegningen er blevet tildelt boliger, der har stået tomme i perioden og derfor ikke produceret nogen faktisk eller imputeret bolig tjeneste. Der foretages korrektioner til de observerede huslejer for:

- Betaling for vand og vandafgift indeholdt i huslejen
- Betaling af vandafledningsafgift indeholdt i huslejen
- Renovation indeholdt i huslejen
- Skorstensfejning indeholdt i huslejen
- Forsikringer indeholdt i huslejen

Disse beløb konteres i stedet som konsumudgift i husholdningerne på de respektive poster, idet der for så vidt angår forsikringer kun medtages tjenesteelementet i bruttopræmierne.

Dertil kommer en korrektion for tomme boliger. I overensstemmelse med principperne i kommissionsbeslutningen vedrørende boliger tillægges boliger, der står tomme, ingen produktionsværdi.

De således beregnede tal for huslejesummen i boligstocken pr. 1/1 1992 opgjort i huslejeniveauet for september 1991 fremføres dernæst til 1. halvår 1992. I denne fremføring tages hensyn til:

- huslejeudviklingen mellem 2. halvår 1991 og 1. halvår 1992
- ibrugtaget nybyggeri mellem 1/1/1992 og gennemsnittet for 1. halvår 1992
- nedlagte boliger mellem 1/1/1992 og gennemsnittet for 1. halvår

Det på denne måde beregnede niveau for 1. halvår 1992 udgør det benchmark, der fremskrives ved hjælp af pris- og mængdeindeks, indtil næste niveauberegning kan tages ind i nationalregnskabet. Dette er næste gang sket for referenceåret 1996. I den mellemliggende periode benyttes niveauberegningens procentvise fordeling af den samlede huslejesum på faktisk husleje og imputeret husleje på den samlede huslejesum i de løbende år. Dette har naturligvis ingen relevans i relation til BNI, men er af betydning i relation til beregningerne af husholdningernes konsumudgift, idet faktisk husleje og imputeret husleje i ejerboliger ligger i to forskellige konsumgrupper i nationalregnskabet detaljerede konsumgruppering.

Benchmarket for 1. halvår 1992 har følgende værdier:

Tabel 82 Huslejesum for 1. halvår 1992 fordelt på typer af boliger - niveauberegning

	1000 kr.
Helårsboliger	38.926.562
heraf	
lejeboliger	14.276.593
ejerboliger	24.649.969
Sommerhuse	1.214.999
Huslejesum i egentlige boliger	40.141.560
Garager mv.	1.214.653
Huslejesum i alt	41.356.213

Huslejesummen fremskrives herefter fra halvår til halvår startende med fremskrivningen fra 1. til 2. halvår 1992. Grunden til, at fremskrivningen foretages på halvårsbasis, er, at Danmarks Statistiks huslejeundersøgelser til brug for beregning af boligposten i bl.a. forbrugerprisindekset er halvårlige undersøgelser. Fremskrivningen fra 1. halvår 1992 til 2. halvår 1992 sker som vist i tabel 84 for helårsejerboliger. Fremskrivningen for de øvrige typer af husleje er helt analog. Værdien for garager mv. fremskrives med den beregnede udvikling i huslejesummen for helårsejerboliger. Danmarks Statistiks små halvårlige huslejeundersøgelser til brug for specielt forbrugerprisindekset omfatter et udsnit på ca. 4.200 lejeboliger.

Tabel 83 Fremskrivning af niveauberegningen fra 1. halvår 1992 til 2. halvår 1992, ejerboliger, helårsboliger

		1000 kr.
(1)	Husleje af bestand 1. halvår før korr. for vand, vandafledning mv.	26.343.993
(2)	Husleje af bestand 1. halvår efter korr. for vand, vandafledn. mv.	24.649.969
(3)	Halvårlig huslejestigning (1. halvår 1992 – 2. halvår 1992)	0,895 %
(4)	Husleje 2. halvår 1992 af bestand i foregående halvår (1)x(1+(3))	26.579.791
(5)	Tillæg for ibrugtaget nybyggeri	147.134
(6)	Nedlagte boliger	15.876
(7)	Samlet tilvækst i halvåret (5)-(6)	131.258
(8)	Husleje af bestand i 2. halvår før korr. for vand mv. (4) +(7)	26.711.049
(9)	Vand betalt over husleje	493.283
(10)	Vandafledningsafgift betalt over husleje	1.049.193
(11)	Fradrag for tomme boliger	152.957
(12)	Ren husleje i 2. halvår 1992 (8)-(9)-(10)-(11)	25.015.616

Fremføringen til 1995 følger nøjagtig den i tabel 83 viste metode.

Det således fremkomne niveau for huslejesummen 1995 er efterfølgende blevet valideret mod en ny niveauopgørelse baseret på en ny stor huslejeundersøgelse for september 1995 kombineret med opgørelsen af boligbestanden pr. 1/1/1996.

Ved benchmarkingen baseret på 1995-huslejeundersøgelsen blev antallet af strata reduceret noget i forhold til 1991-beregningen. En statistisk analyse af materialet viste, at det var optimalt at aggregere over faktorniveauerne for stratifikationskriteriet boligtype for så vidt angår boliger opført fra 1970 og frem. Årsagen er, at huslejematerialet for 1995 for de nyere boliger i visse strata synes påvirket af ændringer i lejelovgivningen og byfornyelsesindsatsen. For de nyere boliger gælder generelt, at der er mange flere ejerboliger end lejeboliger. Unormalt store huslejestigninger i relativt få nyere lejeboliger kunne under disse omstændigheder ved uændret stratifikation slå igennem på et meget stort antal ejerboliger med uplausible resultater til følge. Den statistiske analyse viste, at materialet derimod var robust, hvis man foretog en aggregering af parcelhuse, række-kæde- og dobbelthuse samt boliger i etageejendomme for den del af materialet, som vedrører boliger med opførelsesår 1970 eller senere. Herved reduceres antallet af betydende strata i beregningen fra 1.408 i 1991-benchmarket til 896 i 1995-beregningen.

Det skal imidlertid understreges, at selv med den reduktion i antallet af strata, der var nødvendig i forbindelse med 1995-beregningen, er denne niveauberegning stadig langt mere fintmasket, og dermed robust over for aggregeringsbias, end krævet i kommissionsbeslutningen vedr. boligbenyttelse. Kommissionsbeslutningen kræver som nævnt minimum 30 strata.

Resultatet af valideringen viste, at huslejeniveauet *tilbageført* til gennemsnitsniveauet for året 1995 lå ca. 1 mia. over det fra 1. halvår 1992 til 1995 fremskrevne niveau fra den foregående benchmarking. Overensstemmelsen mellem de to opgørelser er så god, som man med rimelighed kan forvente. På baggrund heraf fastlagdes et niveau for 1996, som var 1 mia. højere end det, der ville være fremkommet, såfremt fremskrivningsmodellen var blevet anvendt for referenceåret 1996. En ny direkte niveauopgørelse baseret på huslejeundersøgelsen for september 1995 og boligbestanden pr. 1/1/1996 er m.a.o. taget ind i nationalregnskabet fra og med referenceåret 1996. Den næste store huslejeundersøgelse vedrører september 1999 og forventes taget ind direkte i niveau ved opgørelsen af det endelige nationalregnskab for 1999.

Niveaustyringen på 1 mia. kr. ved fastlæggelse af produktionsværdien for 1996 i forhold til, hvad en fortsat fremskrivning ville have givet, betragtes ikke som en hovedrevisions-sag i nationalregnskabet. Baggrunden er dels justeringens forholdsvis beskedne relative størrelse, dels at niveauberegningen baseret på 1995-huslejeundersøgelsen faktisk som mængdekomponent benytter boligmassen pr. 1/1/1996 og ikke den gennemsnitlige boligstock i 1995. Det kan derfor ikke afvises, at den værdi for huslejesummen for 1995, som fremskrivningsmodellen har frembragt, og som er indarbejdet i nationalregnskabet 1995, er i overensstemmelse med den nyberegnete benchmarkværdi. Forklaringen på niveauforskellen kan tænkes alene at være unøjagtighed på tilbageskrivningen af pris- og mængdekomponenten til gennemsnitsværdierne for året fra henholdsvis september måned og 1/1 det følgende år.

Det er derfor valgt at betragte benchmarkberegningen baseret på huslejeundersøgelsen for september 1995 og boligbestanden pr. 1/1/1996 som en ny niveauberegning, der er forenelig med de fremskrevne tal for 1995. Den er taget ind i nationalregnskabet som en *direkte niveaupgørelse* fra og med referenceåret 1996.

Forbrug i produktionen i Boliger beregnes separat for ejerboliger og lejeboliger. Beregningen foretages for fire undergrupper:

- (løbende) reparations- og vedligeholdelsesudgifter
- øvrigt forbrug i produktionen bortset fra stempelafgifter og direkte betalte finansielle formidlingstjenester
- stempelafgifter
- direkte betalte finansielle formidlingstjenester

Udgifterne til *løbende reparation og vedligeholdelse* i udlejningsboliger vedrører alene udlejers udgifter. Lejers udgifter til reparation og vedligeholdelse konteres som privat konsumudgift i konsumgruppe 4300. Lejers reparation og vedligeholdelse er normalt begrænset til visse indvendige vedligeholdelsesarbejder som fx maling og gulvafslibning i forbindelse med fraflytning af lejemål. Kilden til beregning af udlejers reparations- og vedligeholdelsesudgifter er regnskaber fra de almene (sociale) boligselskaber. Disse repræsenterer samlet omkring en halv million udlejningsboliger og kan med rimelighed betragtes som repræsentative for udlejningssektoren under ét.

For ejerboliger konteres udgifterne til mindre, rutinemæssig reparation- og vedligeholdelse som privat konsum i husholdningerne i konsumgruppe 4300 i analogi med behandlingen af lejers tilsvarende udgifter. Større udgiftsposter, som i tilfælde af udlejningsboliger normalt skulle afholdes af udlejeren, betragtes som forbrug i produktionen i ejerboliger. Hovedreparations- og forbedringsarbejder indgår ikke i opgørelsen af forbruget i produktionen, men konteres som investering i boligbyggeri. For ejerboliger er kilden til opgørelse af reparations- og vedligeholdelsesudgifter Forbrugsundersøgelsen, jf. afsnit 11.3.

For *øvrigt forbrug i produktionen bortset fra stempelafgifter og direkte betalte finansielle formidlingstjenester* er kilderne de samme som for reparations- og vedligeholdelsesudgifter. Denne post er ifølge sagens natur lille for ejerboliger, hvor den fx skal indeholde administrationsudgifterne vedr. ejerforeninger i ejerlejligheder. For udlejningsboliger er den langt større og indeholder specielt betydelige administrationstjenester.

Udgifterne til renovation, skorstensfejning, forsikringstjenester mv. vil normalt være indeholdt i den opkrævede husleje. I forbindelse med nationalregnskabets beregninger for boliger reduceres den beregnede huslejesum med disse poster, som i stedet overføres til privat konsum i husholdningerne af de pågældende tjenesteydelser i stedet for som privat konsum af husleje. Som konsekvens heraf medtages de pågældende udgifter ikke ved opgørelsen af forbrug i produktionen i Boliger. Denne kontering, som er fastlagt i den internationale klassifikation af konsum i husholdningerne COICOP, er selvsagt uden betydning for opgørelsen af BNI, men vedrører alene opdelingen af det private konsum på konsumgrupper.

De *stempelafgifter*, der konteres som forbrug i produktionen i Boliger, er stempelafgifter vedrørende lån til finansiering af investeringen i boliger og dermed produktionen af bolig tjenester. Stempelafgifter på overdragelse af ejendomsretten (skøder mv.) behandles i overensstemmelse med ENS95 § 4.20 b) og 3.11 som faste bruttoinvesteringer på linie med de øvrige transaktionsomkostninger i f.m. overdragelse af fast ejendom. Stempelafgifterne på lån til finansiering af investeringer i boliger er estimeret ud fra de lovpligtige stempelafgiftssatser, statistikken for monetære finansielle institutioner samt det samlede provenu fra stempelafgifter fra statistikken for offentlig forvaltning og service.

De *direkte betalte finansielle formidlingstjenester*, der indgår i forbrug i produktionen i Boliger, er gebyrer mv. primært i forbindelse med realkreditlån optaget til finansiering af anskaffelsen af boliger og dermed produktion af bolig tjenester. I Danmark er langt den overvejende del af boliglån såkaldte realkreditlån, der ydes af en særlig type monetære finansielle institutioner, der benævnes realkreditselskaber. Disse monetære finansielle institutioner funder sig næsten udelukkende ved udstedelse af obligationer og tager pant i de ejendomme, de yder lån til. Institutionerne opkræver såkaldte bidrag fra låntagerne typisk som en procent af restgælden. Disse bidrag, der faktureres til låntagerne, behandles som direkte betalte finansielle formidlingstjenester. Hertil kommer finansielle formidlingstjenester på sædvanlige banklån til finansiering af erhvervs virksomheden af boliger. Det beløb, der føres til forbrug i produktionen i erhvervet Boliger, beregnes ud fra de samlede bidrag til realkreditinstitutioner samt det samlede beløb for betalte banktjenester i lyset af den udestående gæld i boliger.

Beregningerne for erhvervet 702040 *Udlejning af erhvervsejendomme* foretages som beskrevet i afsnit 3.1.2.5 fra anvendelsessiden. Produktionen i erhvervet opgøres som summen af erhvervshuslejudgifter i alle andre erhverv i økonomien. Disse opgøres separat i Mellemsystemet på det mest detaljerede DK-NACE niveau og foreligger i Måltotalmodulet opgjort særskilt på kode 2020, jf. oversigten over det funktionelle måltotalmodul i afsnit 1.3.9.1.1.

Herved sikres, at der er konsistens mellem produktionen af erhvervshusleje og den husleje, der er ført som input i øvrige erhverv. Dette er vanskeligt at sikre ved en opgørelse af produktionen fra tilgangssiden p.g.a. den meget omfattende *sekundære* aktivitet vedrørende udlejning af erhvervslokaler, som ikke er direkte belyst gennem detaljerede regnskabsoplysninger fra de involverede selskaber. Opgørelsen fra anvendelsessiden er optimal set fra et BNI-synspunkt, idet eventuelle målefejl på opgørelsen af input af erhvervshusleje herved neutraliseres i relation til BNP/BNI.

Forbruget i produktionen beregnes ved at benytte forholdet mellem forbrug i produktionen og produktion i erhvervet Udlejning af boliger. Det vurderes, at det samlede regnskabsmateriale bag beregningerne for udlejning af boliger alt i alt er mere repræsentativt for udlejning af erhvervslokaler end de foreliggende regnskaber fra selskaber med erhvervsudlejning som primær aktivitet. Da udlejning af boliger og udlejning af erhvervsejendomme er nært beslægtede aktiviteter, må bestemmelsen af inputprocenten, dvs. forholdet mellem forbrug i produktionen og produktionsværdien, siges at være bestemt med ganske stor sikkerhed. Når Danmarks Statistiks spørgeskemabaserede regnskabsstatistik fra og med referenceåret 2000 er blevet udvidet til også at omfatte dette erhverv, vil det være aktuelt at overveje at benytte de til den tid langt mere omfattende regnskabsoplysninger for erhvervet direkte ved fastsættelsen af inputprocenten.

3.17.4 Fordeling af output på produkter

For erhvervene i NACE K bortset fra boliger og udlejning af erhvervsejendomme fordeles produktionsværdien helt overvejende på produkter, der er defineret ud fra de mest detaljerede erhverv i DK-NACE, således at hele produktionsværdien i et af disse detaljerede erhverv er henført til et produkt med samme betegnelse som erhvervet.

Produktionsværdien i erhvervet Boliger er i 1995 fordelt på produkter som vist i tabel 84.

Tabel 84 Fordeling af produktionen i erhvervet Boliger på produkter

Produktnummer	Tekst	Værdi mill. kr.
F702000	Frynsegoder, fri bolig	104.680
F711000	Frynsegoder, fri bil	11.409
K722000	Egenproduceret software	2.507
T702001	Udlejning af lejeboliger	31.812.488
T702002	Imputeret lejeværdi af ejerboliger	57.907.858
T702003	Garager mv. ej sammenbyg. m. boliger	2.715.045
Boliger i alt		92.553.987

Produktionsværdien i erhvervet Udlejning af erhvervsejendomme ligger på to produkter. Al erhvervshusleje ligger på ét produkt. Hertil kommer en mindre produktion af frynsegodet fri bil på den relevante produktbalance.

3.17.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Erhverv bortset fra Boliger og Udlejning af erhvervsejendomme

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for disse erhverv ud over den summariske omkostningsstruktur, der er indeholdt i kontoplanen i SLS-E. Inputstrukturen er etableret med udgangspunkt heri. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger. For det løbende år bestemmes et udgangsskøn for inputstrukturen ud fra de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra forrige år.

Boliger

Af de fire udgiftskategorier nævnt i afsnit 3.17.3 giver produktfordelingen af de tre sig selv. Den fjerde - øvrigt forbrug i produktionen bortset fra stempelafgifter og direkte betalte finansielle formidlingstjenester - fordeles på produkter ud fra oplysningerne i de almene boligselskabers regnskaber, og for så vidt disse ikke er tilstrækkeligt detaljerede ud fra common sense betragtninger fx omkring input af rengøringstjenester i etageboliger.

Udlejning af erhvervsejendomme

Der gælder det samme for dette erhverv som for Boliger

3.18 Offentlig administration, forsvar og socialforsikring (NACE L)

3.18.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE L er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den omfatter fire af nationalregnskabet's 130 erhverv. Hele gruppen bestod i 1995 i Danmark af offentlig (anden) ikke-markedsmæssig produktion, med undtagelse af NR-erhvervet 752000, som ud over ikke-markedsmæssig aktivitet omfatter markedsmæssige redningskorps. Som vist i tabel 85 repræsenterer erhvervsgruppen 7,7 % af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 85 Erhvervsgruppen NACE L's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
751100 Generel offentlig administration	24.167	6.889	17.279
751209 Offentlig sektoradm. ekskl. vedr. erhverv mv	19.285	4.175	15.110
751300 Offentlig sektoradm. vedr. erhverv mv.	20.246	6.542	13.704
752000 Forsvar, politi og retsvæsen	32.603	11.539	21.064
I alt NACE L	96.302	29.145	67.157
Procent af økonomien	5,8	3,7	7,7

Erhvervsgruppen omfatter 11 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Beregningerne udføres i alle tilfælde på de detaljerede DK-NACE erhverv. Dette er i det foreliggende tilfælde dog mindre interessant, idet den offentlige ikke-markedsmæssige produktion er hundrede procent regnskabsdækket.

3.18.2 Statistiske kilder

I alle andre tilfælde end den markedsmæssige produktion i redningskorps mv. i DK-NACE erhvervet 752500, der indgår i NR-erhvervet 7520000, er kilden regnskaberne i Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), jf. afsnit 11.1. I denne database er statsregnskabet, kommuneregnskaberne, regnskaberne for sociale kasser og fonde samt øvrige enheder, der indgår i S.13, nationalregnskabskodet. Kilden til beregningerne for den markedsmæssige aktivitet i redningskorps mv. i NR-erhvervet 752000 er Skatteregnskabsstatistikken, jf. afsnit 3.1.2.3.

Tabel 86 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE L

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
751100 Generel offentlig administration	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
751209 Offentlig sektoradm. ekskl. vedr. erhverv mv	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
751300 Offentlig sektoradm. vedr. erhverv mv.	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
752000 Forsvar, politi og retsvæsen	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.

3.18.3 Beregningsmetode

Beregningerne følger standardmetoderne for de generelle tværgående kilder i form af Databasen for Integreerede Offentlige Regnskaber (DIOR) og skatteregnskabsstatistikken.

3.18.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester opdeles på produkter ud fra produkternes forskellige anvendelse. For hver nationalregnskabsbranche sondres som minimum mellem produktion af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester til offentligt konsum, til eksterne salgsindtægter bortset fra kantinesalg, salgsindtægter vedr. kantiner og salgsindtægter vedr. interne leverancer mellem offentlige institutioner. Hertil kommer egenproduceret software. Den markedsmæssige produktion i 752000 ligger på et enkelt produkt nemlig redningskorps.

3.18.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Inputstrukturen i offentlig forvaltning og service er generelt baseret på opdelingen i stats- og kommuneregnskaberne. Kontoplanen var væsentligt mere detaljeret i midten af 1980'erne, end det nu er tilfældet. Den detaljerede fordeling af forbruget i produktionen er oprindelig etableret med udgangspunkt i disse detaljerede kontoplaner kombineret med særlig viden fx omkring forsvaret. I forbindelse med hovedrevisionen af nationalregnskabet blev inputstrukturen nøje gennemgået i lyset af aktiviteten i de enkelte offentlige erhverv. Der var tale om et plausibilitetscheck, idet meget detaljeret information om strukturen i de offentlige køb af varer og tjenester som nævnt ikke har været tilgængelig siden midten af firserne. I det løbende år estimeres inputstrukturen med udgangspunkt i de tekniske koefficienter fra foregående år.

3.19 Undervisning (NACE M)

3.19.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE M er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den består af fem af nationalregnskabet's 130 erhverv. Hele gruppen udgjordes i 1995 i Danmark af offentlig (anden) ikke-markedsmæssig produktion, med undtagelse af NR-erhvervet 804001, som dækker markedsmæssig produktion i DK-NACE erhvervene 804100 og 804290. Formelle "privatskoler" for børn er i Danmark uden undtagelse

en del af S.13 og altså offentlige ikke-markedsproducenter, idet mere end 50% af produktionsomkostningerne afholdes af offentlige midler hvortil kommer, at de offentlige myndigheder i høj grad kontrollerer disse institutioner gennem reglerne for tildeling af tilskud. Som vist i tabel 87 repræsenterer erhvervsgruppen 5,4 % af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 87 Erhvervsgruppen NACE M's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
801000 Folkeskoler	28.568	5.675	22.893
802000 Gymnasier, erhvervsfaglige skoler	14.575	4.160	10.415
803000 Videregående uddannelsesinstitutioner	10.159	2.394	7.765
804001 Voksenundervisning mv. (markedsfølsom)	1.704	512	1.193
804002 Voksenunderv. mv. (ikke-markedsfølsom)	6.954	2.082	4.872
I alt NACE M	61.960	14.822	47.139
Procent af økonomien	3,7	1,9	5,4

Erhvervsgruppen omfatter 24 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Beregningerne udføres i alle tilfælde på de detaljerede DK-NACE erhverv. Detaljeringsgraden er i dette tilfælde dog mindre interessant, idet den offentlige ikke-markedsfølsomme produktion er hundrede procent regnskabsdækket.

3.19.2 Statistiske kilder

I alle andre tilfælde end den markedsfølsomme produktion i erhvervet 804001 er kilden regnskaberne i Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), jf. afsnit 11.1. I denne database er statsregnskabet, kommuneregnskaberne, regnskaberne for sociale kasser og fonde samt øvrige enheder, der indgår i S.13, nationalregnskabskodet. Kilden til beregningerne for den markedsfølsomme aktivitet i 804001 er Skatteregnskabsstatistikken, jf. afsnit 3.1.2.3.

Tabel 88 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE M

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
801000 Folkeskoler	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
802000 Gymnasier, erhvervsfaglige skoler	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
803000 Videregående uddannelsesinstitutioner	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
804001 Voksenundervisning mv. (markedsfølsom)	Skatteregnskabsstatistikken
804002 Voksenunderv. mv. (ikke-markedsfølsom)	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.

3.19.3 Beregningsmetode

Beregningerne følger standardmetoderne for de generelle tværgående kilder i form af Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR) og Skatteregnskabsstatistikken.

3.19.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester opdeles på produkter ud fra produkternes forskellige anvendelse. For hver nationalregnskabsbranche sondres som minimum mellem produktion af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester til offentligt konsum, til eksterne salgsindtægter bortset fra kantinesalg, salgsindtægter vedr. kantiner og salgsindtægter vedr. interne leverancer mellem offentlige institutioner. Hertil kommer egenproduceret software. Den markedsmæssige produktion i 752000 ligger på produkter nemlig køreskoler mv. og anden markedsmæssig undervisning.

3.19.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Inputstrukturen i offentlig forvaltning og service er generelt baseret på opdelingen i stats- og kommuneregnskaberne. Denne var væsentligt mere detaljeret i midten af 1980'erne, end det nu er tilfældet. Den detaljerede fordeling af forbruget i produktionen er oprindelig etableret med udgangspunkt i disse detaljerede kontoplaner kombineret med særlig viden fx omkring forsvaret. I forbindelse med hovedrevisionen af nationalregnskabet blev inputstrukturen nøje gennemgået i lyset af aktiviteten i de enkelte offentlige erhverv. Der var tale om et plausibilitetscheck, idet meget detaljeret information om strukturen i de offentlige køb af varer og tjenester som nævnt ikke har været tilgængelig siden midten af firserne. I det løbende år estimeres inputstrukturen med udgangspunkt i de tekniske koefficienter fra foregående år.

3.20 Sundheds- og velfærdsinstitutioner (NACE N)

3.20.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE N er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den består af syv af nationalregnskabets 130 erhverv. Som vist i tabel 89 repræsenterer erhvervsgruppen 10,7% af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 89 Erhvervsgruppen NACE N's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
851100 Hospitaler	35.970	10.898	25.072
851209 Læger, tandlæger, dyrlæger mv.	17.953	4.508	13.445
853109 Sociale institutioner mv. for børn og unge	21.778	3.920	17.858
853209 Sociale institutioner mv. for voksne	41.297	9.537	31.759
900010 Kloakvæsen og rensningsanlæg	4.553	2.038	2.516
900020 Renovation og renholdelse	5.777	3.462	2.315
900030 Lossepladser og forbrændingsanstalter	1.403	803	600
I alt NACE N	128.731	35.166	93.565
Procent af økonomien	7,7	4,4	10,7

Erhvervsgruppen omfatter 35 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Beregningerne udføres i alle tilfælde på de detaljerede DK-NACE erhverv.

3.20.2 Statistiske kilder

For den offentlige, ikke-markedsmæssige produktion er kilden regnskaberne i Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), jf. afsnit 11.1. I denne database er statsregnskabet, kommuneregnskaberne, regnskaberne for sociale kasser og fonde samt øvrige enheder, der indgår i S.13, nationalregnskabskodet. For den markedsmæssige produktion er kilden enten regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber eller skatteregnskabsstatistikken. Kilderne fremgår af nedenstående tabel:

Tabel 90 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE N

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
851101 Hospitaler	Offentlige regnskaber (DIOR)
851101 Private markedsmæssige	Skatteregnskabsstatistikken
851102 Offentlige ikke-markedsmæssige	Offentlige regnskaber (DIOR)
851209 Læger, tandlæger, dyrlæger mv.	
851202 Offentlig ikke-markedsm. prod.	Offentlige regnskaber (DIOR)
Øvrige DK-NACE erhverv i 851209	Skatteregnskabsstatistikken
853109 Sociale institutioner mv. for børn og unge	Offentlige regnskaber (DIOR)
853209 Sociale institutioner mv. for voksne	Offentlige regnskaber (DIOR)
900010 Kloakvæsen og rensningsanlæg	RS for erhverv domineret af off. selskaber
900020 Renovation og renholdelse	RS for erhverv domineret af off. selskaber
900030 Lossepladser og forbrændingsanstalter	RS for erhverv domineret af off. selskaber

3.20.3 Beregningsmetode

Beregningerne følger standardmetoderne for de generelle tværgående kilder i form af Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber og skatteregnskabsstatistikken.

3.20.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester opdeles på produkter ud fra produkternes forskellige anvendelse. For hver nationalregnskabsbranche sondres som minimum mellem produktion af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester til offentligt konsum, til eksterne salgsindtægter bortset fra kantinesalg, salgsindtægter vedr. kantiner og salgsindtægter vedr. interne leverancer mellem offentlige institutioner. Hertil kommer egenproduceret software. Produktionen hos markedsproducenter i NACE N er fordelt på ni produkter hvortil kommer frynsegoder og egenproduceret software.

3.20.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Inputstrukturen i offentlig forvaltning og service er generelt baseret på opdelingen i stats- og kommuneregnskaberne. Denne var væsentligt mere detaljeret i midten af 1980'erne, end det nu er tilfældet. Den detaljerede fordeling af forbruget i produktionen er oprindeligt etableret med udgangspunkt i disse detaljerede kontoplaner i stats- og kommuneregnskaberne kombineret med særlig viden fx omkring forsvaret. I forbindelse med hovedrevisionen af nationalregnskabet, som blev afsluttet i 1997, blev inputstrukturen nøje gennemgået i lyset af aktiviteten i de enkelte offentlige erhverv. Der var tale om et plausibilitetscheck, idet den detaljerede struktur i de offentlige køb af varer og tjenester som nævnt ikke har været tilgængelig siden midten af firserne. I det løbende år estimeres inputstrukturen med udgangspunkt i de tekniske koefficienter fra foregående år.

3.21 Organisationer, forlystelser, kultur mv. (NACE O)

3.21.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE O er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den består af fire af nationalregnskabets 130 erhverv. Som vist i tabel 91 repræsenterer erhvervsgruppen 10,1% af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 91 Erhvervsgruppen NACE O's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
910000 Organisationer og foreninger	14.676	3.477	11.199
920001 Forlystelser, kultur og sport (markedsn.)	19.515	7.263	12.252
930002 Forlystelser, kultur og sport (ikke-markedsn.)	6.476	2.832	3.644
930009 Servicevirksomhed i øvrigt	5.625	1.724	3.900
I alt NACE O	46.292	15.296	30.995
Procent af økonomien	2,8	1,9	3,6

Erhvervsgruppen omfatter 43 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Beregningerne udføres i alle tilfælde på de detaljerede DK-NACE erhverv bortset fra 910000 hvor beregningerne foretages for hele NR-erhvervet under ét, dog separat for private institutioner og offentlige ikke-markedsproducenter.

3.21.2 Statistiske kilder

De statistiske kilder bag nationalregnskabsberegningerne for NACE O fremgår af følgende tabel:

Tabel 92 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE O

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
910000 Organisationer og foreninger	
910001 Private institutioner	Lønsumsstatistik, regnskab for fagforbund
910002 Offentlige ikke-markedsmæssige	Offentlige regnskaber (DIOR)
920001 Forlystelser, kultur og sport (markeds m.)	
921100 Film- og videoproduktion	Skatteregnskabsstatistikken
921200 Film- og videoforddling	Skatteregnskabsstatistikken
921300 Biografer	Skatteregnskabsstatistikken
922000 Radio- og tv-virksomhed	RS for erhverv domineret af off. selskaber
923110 Teater- og koncertvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
923120 Selvstændigt udøvende kunstnere	Lønsumsstatistik, antal kunstnere, kulturstatistik
923200 Drift af teater- og koncertsale	Skatteregnskabsstatistikken
923300 Forlystelsesparker	Skatteregnskabsstatistikken
923400 Anden forlystelsesvirksomhed i øvrigt	Skatteregnskabsstatistikken
924000 Pressebureauer	Skatteregnskabsstatistikken
925200 Museer	Skatteregnskabsstatistikken
925300 Botaniske og zoologiske haver	Skatteregnskabsstatistikken
926110 Idræts- og svømmehaller	Skatteregnskabsstatistikken
926190 Andre sportsanlæg	Skatteregnskabsstatistikken
926210 Idrætsklubber	Skatteregnskabsstatistikken
926290 Andre aktiviteter i.f.m. sport i øvrigt	Skatteregnskabsstatistikken
927100 Lotteri- og anden spillevirksomhed	RS for erhverv domineret af off. selskaber
927200 Andre aktiviteter i.f.m. fritid i øvrigt	Skatteregnskabsstatistikken
930002 Forlystelser, kultur og sport (ikke-markeds m.)	RS for erhverv domineret af off. selskaber
930009 Servicevirksomhed i øvrigt	Skatteregnskabsstatistikken

Al aktivitet i NACE-gruppe 9251 er offentlig ikke-markedsmæssig produktion, som er dækket under NACE L.

3.21.3 Beregningsmetode

Beregningerne for alle andre DK-NACE erhverv end 923120 følger standardmetoderne for de generelle tværgående kilder i form af Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), skatteregnskabsstatistikken og den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. For erhvervet 923120 Selvstændigt udøvende kunstnere falder beregningen i to dele. Først beregnes produktionen af malerier, litografier og skulpturer mv. v.h.a. en pris-gange-mængde beregning. Dernæst beregnes den langt større værdi af royalties samt kunstneriske originalværker ud fra kulturstatistikens oplysninger om royaltybeta-linger.

Beregningen af produktionsværdien af malerier, litografier og skulpturer mv. er baseret på gennemsnitslønnen pr. lønmodtager i hele NACE 92 under ét ifølge Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Dette tal multipliceres med det samlede antal medlemmer af Billedkunstnernes Forening, foreningen af danske formgivere og foreningen af danske kunsthåndværkere. Det forudsættes således, at kunstnernes *omsætning* i gennemsnit svarer til lønnen for en lønmodtager inden for samme område. Det skal herved tages i betragtning, at det ikke kan udelukkes, at en del af indkomsten (blandet indkomst) kommer til beskatning på linie med lønindkomst.

For produktionen af royalties (tjenesteydelsesproduktion) benyttes direkte kulturstatistikens oplysninger om royaltybetalinger vedr. kunst og kultur. I fravær af statistik over værdien af de producerede originalværker sættes denne i hver periode lig periodens royaltyindtægter. Denne beregningskonvention har ingen statistisk basis, men er baseret på teorien om økonomisk vækst. Fraværet af primærstatistik angående værdien af originalværker gør sig formentlig gældende i langt de fleste lande.

Forbruget i produktionen beregnes ved anvendelse af en inputprocent udledt på baggrund af SLS-E materialet. Udøvende kunstnere er et område, der ifølge sagens natur næsten altid vil være sparsomt dækket af regnskabsoplysninger. I Danmarks tilfælde falder mange under omsætningsgrænsen på 500.000 for indgivelse af SLS-E skema. Der anses ikke være noget forbrug i produktionen svarende til royalties og produktion af kunstneriske originalværker i branche 923120. Det forbrug i produktionen, som knytter sig til de nævnte produkttransaktioner forudsættes medtaget som udgifter i forlag, musikforlag, pladeselskaber, film- og videoproduktionsselskaber mv., der har stillet faciliteter til rådighed for de kunstnere, de samarbejder med.

3.21.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen i NR-erhvervet er fordelt på 42 produkter, hvoraf de 33 repræsenterer den markedsmæssige aktivitet og 9 den offentlige ikke-markedsmæssige produktion.

3.21.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for den markedsmæssige produktion i disse erhverv ud over den summariske omkostningsstruktur, der er indeholdt i kontoplanen i SLS-E samt i regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Inputstrukturen er etableret med udgangspunkt heri. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger. For det løbende år bestemmes et udgangsskøn for inputstrukturen ud fra de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra forrige år.

Inputstrukturen i offentlig forvaltning og service (ikke-markedsmæssig produktion) er generelt baseret på opdelingen i stats- og kommuneregnskaberne. Denne var væsentligt mere detaljeret i midten af 1980'erne, end det nu er tilfældet. Den detaljerede fordeling af forbruget i produktionen er oprindeligt etableret med udgangspunkt i disse detaljerede kontoplaner kombineret med særlig viden fx omkring forsvaret. I forbindelse med hovedrevisionen af nationalregnskabet blev inputstrukturen nøje gennemgået i lyset af aktiviteten i de enkelte offentlige erhverv. Der var tale om et plausibilitetscheck, idet meget detaljeret information om strukturen i de offentlige køb af varer og tjenester som nævnt ikke har været tilgængelig siden midten af firserne. I det løbende år estimeres inputstrukturen med udgangspunkt i de tekniske koefficienter fra foregående år.

3.22 Private husholdninger med ansat medhjælp (NACE P)

3.22.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE P er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den består af ét af nationalregnskabets 130 erhverv. Som vist i tabel 93 repræsenterer erhvervsgruppen 0,1% af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 93 Erhvervsgruppen NACE P's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
950000 Private husholdninger med ansat medhjælp	1.235	0	1.235
I alt NACE P	1.235	0	1.235
Procent af økonomien	0,1	0	0,1

3.22.2 Statistiske kilder

Det anses, at al aktivitet i erhvervet er forbundet med skattefri indkomster enten i form af egentligt sort arbejde eller fordi de involverede personer har indkomster under fritkortsgrænsen for indkomstbeskatning og derfor ikke opgiver indtægten til skattevæsenet. Regulær økonomisk aktivitet, der består i arbejde i private hjem, er enten placeret under rengøringsvirksomhed o.l. eller under offentlig forvaltning og service. Det sidste er tilfældet, hvor en kommune fx ansætter en person til at passe børn i børnenes eget hjem, aflønner den pågældende person og til gengæld opkræver betaling hos forældrene.

Niveauberegningen er baseret på éngangsundersøgelse, der bestod i for året 1992 at udvide den EU-harmoniserede arbejdsstyrkeundersøgelse (LFS), der i Danmark nu betegnes Arbejdskraftundersøgelsen (AKU) med en række spørgsmål om sort aktivitet. Spørgsmålene omfattede oplysninger om såvel antal udførte arbejdstimer som om de dermed forbundne indkomster. En tredjedel af respondenterne til LFS (ca. 6.000) deltog i ad hoc undersøgelsen, der var delvis EU-finansieret. Undersøgelsen blev opregnet til hele befolkningen.

Det for året 1992 etablerede niveau er for de følgende år fremskrevet med forbrugerprisindekset for rengøringshjælp rensset for skatter (det såkaldte nettoprisindeks) under antagelse af uændret volumen.

Tabel 94 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE P

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
950000 Private husholdninger med ansat medhjælp	Éngangsundersøgelse, nettoprisindekset

3.22.3 Beregningsmetode

1992-benchmark fremskrevet med prisindeks under antagelse af uændret volumen.

3.22.4 Fordeling af output på produkter

Produktionsværdien ligger på ét produkt.

3.22.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Forbrug i produktionen forekommer pr. definition ikke i dette erhverv.

3.23 Behandlingen af internationale organisationer

Internationale organisationer inden for Kongeriget Danmarks grænser er ikke en del af Danmarks økonomiske territorium. Produktionen i disse organisationer indgår ikke i det danske BNP. De lønninger, disse organisationer udbetaler til danske residerter, indgår i Danmarks BNI og kommer ind via betalingsbalancens post for lønninger fra udlandet.

3.24 Produktskatter undtagen moms

3.24.1 Overblik

Tabel 95 Produktskatter undtagen moms 1995

Mill. kr.	Til offentlig forvaltning og service	Til EU	Produktskatter undtagen moms i alt
Produktskatter undtagen moms	58.617	2.320	60.937
Procent af BNP			6,0

3.24.2 Opgørelsesprincipper og periodisering

Produktskatter opgøres som krævet i ENS 95 §§ 4.26-4.27 på optjeningstidspunktet og som det beløb, sektoren offentlig forvaltning og service eller EU har en *fordring* på, dvs. skattetilsvaret eller med et andet udtryk den ansatte skat. Skatteansættelserne registreres af Told&Skat med angivelse af den periode for transaktioner, de vedrører. Produktskatterne ekskl. moms foreligger altså opgjort på optjeningsbasis.

Danmark tager således udgangspunkt i skatteansættelser og behøver altså ikke at ty til korrektioner til "kassedata", dvs. tal for de faktisk betalte skatter opgjort på betalings-tidspunktet.

I strid med det grundlæggende optjeningsprincip (accrual principle) i SNA93 og ENS95 har Rådet i 2000 vedtaget en ændring til ENS95-forordningen, der pålægger landene at undlade at medtage de skatteindtægter, som må hensættes eller afskrives som følge af konkurser mv., i opgørelsen af "det offentlige underskud", dvs. fordringserhvervelsen,

netto, i offentlig forvaltning og service. Den vedtagne ændring til ENS95-forordningen giver landene en vis fleksibilitet i den måde, de uerholdelige skatter konteres på i kontosystemet, så længe blot virkningen på "det offentlige underskud", dvs. nettofordringserhvervelsen i sektor S.13 Offentlig forvaltning og service, er den samme.

Den mindst indgribende løsning, som Danmark vil benytte, består i simpelthen at kontere de ikke-indkomne skatteindtægter som en kapitaloverførsel fra offentlig forvaltning og service til skyldnersektorerne. På denne måde begrænses ændringen i nationalregnskabet til en enkelt postering på kapitalkontoen, og optjeningsprincippet forbliver i alle andre henseender intakt.

Forordningen om kontering af skatter og sociale sikringsbidrag i nationalregnskabet (2516/2000) rokker imidlertid på ingen måde ved, at de produktskatter, der indgår i opgørelsen af BNI, skal være opgjort på optjeningsbasis og medtages, uanset at de evt. ikke indbetales som følge af virksomheders konkurs. Danmark følger fra 2000 fortsat det logiske og systemkonsistente optjeningsprincip (accrual principle) og vælger at implementere forordningen ved en enkelt postering på kapitalkontoen.

Alt i alt vil det danske nationalregnskab således fortsætte med at behandle skatter og bidrag til sociale sikringsordninger på den hidtidige måde med undtagelse af en enkelt ekstra postering på kapitalkontoen. Forordningen om kontering af skatter mv. får specielt ingen konsekvenser for tilgangs- og anvendelsestabellerne og de symmetriske input-output tabeller.

3.25 Moms

3.25.1 Overblik

Tabel 96 Moms 1995

Mill. kr.	Til offentlig forvaltning og service	Til EU	Produktskatter undtagen moms i alt
Moms	96.317	0	96.317
Procent af BNP			9,5

3.25.2 Opgørelsesprincipper og periodisering

Moms opgøres som krævet i ENS 95 §§ 4.26-4.27 på optjeningstidspunktet og som det beløb, sektoren offentlig forvaltning og service eller EU har en *fordring* på, dvs. skatte-tilsvaret eller med et andet udtryk den ansatte skat. Skatteansættelserne registreres af Told&Skat med angivelse af den periode for transaktioner, de vedrører. Moms foreligger altså opgjort på optjeningsbasis.

Danmark tager således udgangspunkt i skatteansættelser og behøver altså ikke at ty til korrektioner til "kassedata", dvs. tal for de faktisk betalte skatter opgjort på betalings-tidspunktet.

I strid med det grundlæggende optjeningsprincip (accrual principle) i SNA93 og ENS95 har Rådet i 2000 vedtaget en ændring til ENS95-forordningen, der pålægger landene at

undlade at medtage de skatteindtægter, som må hensættes eller afskrives som følge af konkurser mv., i opgørelsen af "det offentlige underskud", dvs. fordringsserhvervelsen, netto, i offentlig forvaltning og service (S.13). Den vedtagne ændring til ENS95-forordningen giver landene en vis fleksibilitet i den måde, de uerholdelige skatter konteres på i kontosystemet, så længe blot virkningen på det offentlige underskud er den samme. Den mindst indgribende løsning, som Danmark vil benytte, består i simpelthen at kontere de skatter, der ikke kan inddrives, som en kapitaloverførsel til debitorsektorerne på kapitalkontoen.

Forordningen om kontering af skatter og sociale sikringsbidrag i nationalregnskabet (2516/2000) rokker imidlertid på ingen måde ved, at de produktskatter, der indgår i opgørelsen af BNI, skal være opgjort på optjeningsbasis og medtages, uanset at de evt. ikke indbetales som følge af virksomheders konkurs. Danmark følger fra 2000 fortsat det logiske og systemkonsistente optjeningsprincip (accrual principle) og vælger at implementere forordningen ved en enkelt postering på kapitalkontoen. De lande, som tager udgangspunkt i "kassedata", dvs. oplysninger om de indbetalte skatter, må til gengæld foretage et tillæg for at sikre, at de produktskatter, for hvilke offentlig forvaltning og service har en fordring, men som ikke bliver indbetalt, kommer med i deres opgørelse af BNI enten som produktskatter eller som et tillæg til værditilvæksten i basispriser.

Alt i alt vil Danmark således fortsætte med at behandle skatter og bidrag til sociale sikringsordninger i nationalregnskabet, som man altid har gjort, med undtagelse af en enkelt ekstra postering på kapitalkontoen. Forordningen om kontering af skatter mv. får specielt ingen konsekvenser for tilgangs- og anvendelsestabellerne og de symmetriske input-output tabeller.

Som nævnt i afsnit 1.1.3 indeholder det danske nationalregnskab en definatorisk afvigelse fra ENS95 for så vidt angår behandlingen af EU's egne indtægter fra moms, EU's såkaldt 3. egne indtægtskilde. ENS95 § 4.14 siger, at EU's 3. egne indtægt skal konteres som en skat opkrævet direkte af EU hos residerende i medlemslandene (D.211). I det danske nationalregnskab konteres på en anden måde, idet det samlede momsprovenu konteres som betalt til den nationale sektor Offentlig forvaltning og service S.13. EU's momsbaseerede egne indtægt konteres derefter som en løbende overførsel (D.74) fra staten til EU.

Denne afvigelse har ingen betydning for opgørelsen af BNI efter definitionerne i ENS79, hvor produktions- og importskatter minus subsidier til og fra udlandet ikke indgår i overgangen fra BNP til BNI. Det gør de derimod i BNI opgjort efter definitionerne i ENS95. Når indberetningerne i medfør af BNI-direktivet overgår til at være baseret på ENS95, vil der på BNI-spørgeskemaet blive indført en korrektion for denne definatoriske forskel.

3.25.3 Sammenligning og analyse af teoretiske kontra faktiske momsindtægter

Det danske momssystem er i en international sammenligning meget enkelt, idet der kun findes to satser nemlig en standardsats på 25 % i 1995 og en nulsats på enkelte produktgrupper som fx persontransport og aviser. Hertil kommer, at en række aktiviteter (produktionsenheder) ikke er momsregistreringspligtige dvs. ikke skal opkræve udgående moms af deres salg og omvendt ikke kan fradrage indgående moms på deres køb. De

eneste betydende tilfælde af dette for markedsmæssig produktion er finansielle tjenesteydelser og ejendomsadministration. Praktisk talt al ikke-finansiel, markedsmæssig aktivitet er momsregistreringspligtig i Danmarks tilfælde.

En standardvalidering af nationalregnskabet dækningsgrad består i at sammenligne de teoretiske momsindtægter ifølge nationalregnskabet med det faktiske momsprovenu. Denne sammenligning står særlig stærkt i tilfælde med en enkel momsstruktur som i Danmark, hvor usikkerhed som følge af anvendelsen af differentierede satser næsten ikke gør sig gældende. De teoretiske momsindtægter er defineret som det momsprovenu, der ville fremkomme, hvis alle aktører i økonomien betalte moms i henhold til lovgivningen. Disse beregnes ved til hver enkelt anvendelse af hvert af ca. 2750 produkter i (tilgangs- og) anvendelsestabellerne at knytte den sats for ikke-fradragsberettiget moms, som ville være gældende, hvis momslovgivningen blev fulgt af alle. Det faktiske momsprovenu er lig med den ansatte moms opgjort på optjeningstidspunktet som beskrevet i afsnit 3.25.2. Momsen i det danske nationalregnskab er stemt af til dette beløb. Summen af den moms, der faktisk ligger på cellerne i tilgangs- og anvendelsestabellerne med ca. 2750 produktbalancer, er lig de faktiske momsindtægter.

Ved opgørelsen af teoretiske momsindtægter ser man ofte, at der som teoretisk sats simpelthen anvendes den lovmæssige sats. Dette er imidlertid ikke den effektive teoretiske sats, såfremt der ved opgørelsen af momstilsvaret er fradragsret for moms i forbindelse med tab på debitorer. Det 6. momsdirektiv tillader et sådant fradrag, og det er gældende i Danmark samt formentlig i en række andre lande. Fradraget består i, at en momsregistreret virksomhed har mulighed for ved opgørelsen af den udgående moms at fradrage den i tidligere perioder beregnede udgående moms, som aldrig er blevet betalt til virksomheden af dens debitorer fx som følge af konkurs. Den effektive teoretiske sats er altså lavere end den lovmæssige sats.

Omfanget af fradrag for udgående moms i forbindelse med tab på debitorer er ikke kendt af skattemyndighederne. Baseret på bl.a. bankernes hensættelser og tab har Danmarks Statistik forsigtigt skønnet disse tab til at udgøre knap 2 % af momsprovenuet. Procenten er fastholdt uændret år for år ved beregningen af de teoretiske momsindtægter. For produktgrupper med den lovmæssige standardsats på 25 % anvendes en sats på 24,54 %. Det skal understreges, at dette skøn er forsigtigt og forbundet med betydelig usikkerhed. De faktiske fradrag kan meget vel være betydelig større, således at den teoretiske sats i beregningen burde være mindre. Det skal i denne forbindelse erindres, at statens kreditrisiko ikke blot vedrører momsprovenuet, men bruttobeløbet for udgående moms, der er langt større. Tab på debitorer kan opstå hele vejen fra oprindelig producent til endelig aftager.

For at gøre den følgende sammenligning af teoretisk og faktisk moms sammenlignelig med resultaterne i andre lande, der normalt anvender de lovmæssige satser og ikke de effektive satser ved denne beregning, er sammenligningen gennemført med den teoretiske sats beregnet dels som den lovmæssige sats dels som den estimerede effektive teoretiske sats efter legale fradrag for tab på debitorer. I den følgende tabel er førstnævnte beregning af de procentvise afvigelse markeret med I og den sidstnævnte med II.

Tabel 97 Sammenligning af teoretisk og faktisk momsprovenu 1992-97

År	Teoretisk momsprovenu med lovmæssig sats (1)	Teoretisk momsprovenu med reduktion for fradrag på debitorer (2)	Faktisk momsprovenu (momsansættelser) (3)	Procentvis afvigelse mellem teoretisk og faktisk moms I $((1)-(3))/(3)-1$ x 100	Procentvis afvigelse mellem teoretisk og faktisk moms II $((2)-(3))/(3)-1$ x 100
1992	90.733.289	89.063.796	84.216.510	7,74	5,76
1993	92.681.000	90.975.670	85.777.027	8,05	6,06
1994	100.115.021	98.272.905	93.019.195	7,63	5,65
1995	104.916.436	102.985.974	96.317.002	8,93	6,92
1996	110.429.776	108.397.868	103.320.000	6,88	4,91
1997	117.543.388	115.380.590	109.340.000	7,50	5,52

Det ses, at afvigelsen mellem teoretisk og faktisk moms i 1995 procentvis er større end gennemsnittet for de viste år, mens den til gengæld er mindre i 1996. Dette har muligvis at gøre med optagelsen af Østrig, Sverige og Finland i EU med virkning fra 1/1/95, hvorved der kan være opstået en periodeforskydning i momsningen af importen fra disse lande ved overgangen fra reglerne for importmoms vedrørende 3. lande til almindelig momsning af varer importeret fra de tre nævnte lande. Ved overgangen mellem de to beskatningsregimer sker en forskydning af det transaktionstidspunkt, hvor statens fordring opstår, fra importtidspunktet til salgstidspunktet for slutproduktet. De tre lande tegnede sig i 1995 tilsammen for godt 16 procent af Danmarks vareimport. Under alle omstændigheder ser der ud til at være tale om et engangsfænomen. Set over seksårsperioden som helhed er den procentvise afvigelse mellem teoretisk og faktisk moms temmelig konstant.

Kommissionsbeslutning (98/527/EF, Euratom) om behandling af momsunddragelser (afvigelser mellem de teoretiske momsindtægter og de faktiske momsindtægter) i nationalregnskabet pålægger medlemsstaterne at foretage en *sammenligning* af teoretisk og faktisk moms og at *analysere* forskellen med henblik på at sikre, at BNI-virkningen af behandlingen af momssvindler bliver korrekt. I de tilfælde hvor en momsregistreret virksomhed – fx i forbindelse med salg uden om kasseapparatet – har opkrævet moms af kunden, men ikke viderebetaler momsen til skattemyndighederne, skal der ved opgørelsen af BNP fra produktionssiden foretages et tillæg for denne svigagtigt tilbageholdte moms for at sikre, at opgørelsen får hele værditilvæksten med. Opgørelsen fra anvendelsessiden registrerer principielt køberens faktiske betaling og har således i princippet automatisk den tilbageholdte/unddragne moms med. Problemet her er selvfølgelig at observere sådanne køb i praksis. Den nævnte tilbageholdte moms betegnes i kommissionsbeslutningen som momsunddragelse uden købers vidende. I modsætning hertil står momsunddragelse med købers vidende fx sort arbejde uden regning. I sidstnævnte tilfælde skal der naturligvis ikke foretages noget tillæg for ikke-indbetalt moms, da den pris, køberen har betalt, er uden moms.

Den samlede forskel mellem den teoretiske moms med anvendelse af de lovmæssige satser, uden hensyn til fradrag for moms i forbindelse med tab på debitorer, og det

faktiske momsprovenu udgør i 1995 8.599 mill. Med nationalregnskabet's skøn for fradrag vedrørende tab på debitorer på knap 2 % kan 1.930 mill. af forskellen forklares herved. Endvidere udgør moms svarende til de eksplicite tillæg for sort arbejde og underdeklaration mv. 1.287 mill. Af disse 1.287 mill. vedrører 617 mill. eksplicite tillæg for momssvindel i forbindelse med underdeklaration – det som i kommissionsbeslutningen betegnes momsunddragelse uden købers vidende. Det bemærkes, at det danske nationalregnskab i disse tilfælde foretager et tillæg til værditilvæksten i de pågældende erhverv (inklusive den beregnede underdeklaration) for at medtage producenternes yderligere underdeklaration i form af tilbageholdelse af svigagtigt opkrævet moms.

Efter fradrag af de nævnte beløb resterer en difference i 1995 på 5.382 mill. Denne residual kan potentielt forklares med flere faktorer:

- større fradrag for tab på debitorer end estimeret
- omlægninger (tidsforskydningseffekt) specielt for året 1995
- mindre sort arbejde og underdeklaration end estimeret
- momsunddragelse i erhverv hvor sort aktivitet dækkes indirekte gennem en pris-x-mængde beregning
- implicit korrektion for momsunddragelse i visse enkeltmandsvirksomheder
- unøjagtigheder i nationalregnskabet's tilgangs- og anvendelsestabeller
- unøjagtigheder i nationalregnskabet's fortolkning af momsloven

Det er vigtigt at pointere, at residualen ikke kan tages som udtryk for, at de tillæg, der foretages for momssvindel uden købers vidende, er utilstrækkelige. Kriteriet for, hvad der skal medtages i opgørelsen af BNI, er de beløb, som køberne rent faktisk har betalt. Der er intet grundlag for at hævde, at de foretagne eksplicite tillæg for underdeklaration af omsætningen i fx detailhandel, restauranter, frisører mv. skulle være undervurderede.

I det følgende omtales de nævnte faktorer én for én.

1) Det kan som nævnt ikke udelukkes, at fradragene for tab på debitorer er større end de estimerede knap 2 % navnlig i lavkonjunkturår. 1995 var imidlertid et højkonjunkturår, hvorfor det ikke er indlysende, at denne faktor bidrager til forklaring af residualen.

2) Som nævnt er forskellen mellem teoretisk og faktisk momsprovenu større i 1995 end for perioden som helhed. En mulig forklaring er en periodeforskydning i optjeningstidspunktet for moms på varer importeret fra Østrig, Sverige og Finland. Denne tidsforskydning kan muligvis forklare op til 1,5 milliarder af residualen. Det kan i denne forbindelse bemærkes, at 1995 var kendetegnet af en stor lageropbygning, mens 1993, hvor det indre marked trådte i kraft for EU(12), var karakteriseret af en stor lagernedbygning.

3) I det omfang nationalregnskabet's tillæg for sort arbejde og underdeklaration mv. er for store, fordi aktiviteten allerede er indeholdt i den regulære "hvide" produktion, kan det bidrage til at forklare residualen. Det er muligt, at en del af den ikke-beskattede aktivitet reelt er udtryk for undtagelser i momsloven, så den legalt er skattefri. I dette tilfælde er de beregnede teoretiske momsprocenter på produkterne før tillæg for høje. Det forekommer dog ikke sandsynligt, at denne faktor bidrager meget til forklaring, da undtagelserne i momslovgivningen er stærkt begrænsede for de relevante erhverv.

4) I enkelte erhverv er underdeklaration og sort arbejde ikke dækket gennem eksplicite tillæg, men implicit derved, at produktionen opgøres som pris-gange-mængde. De vigtigste eksempler er landbrug mv. og boligudlejning. Sidstnævnte er imidlertid ikke momspligtig, så det er kun det første område, som er relevant i denne forbindelse. Sort økonomi i landbrug mv., som implicit er dækket i nationalregnskabet, kan bidrage til at forklare en del af residualen.

5) Også for erhverv, hvor der foretages eksplicite tillæg for sort økonomi, kan der være tale om, at nationalregnskabet *implicit* fanger noget sort økonomi, der fx tager form af, at virksomhedsejere kører en del af deres privatforbrug ind over virksomhedsregnskabet og altså over for skattemyndighederne giver det udseende af, at der er tale om forbrug i produktionen. Denne slags skattesnyd må antages først og fremmest at forekomme i små, enkeltmandsejede virksomheder. Incitamentet er meget klart til stede, da ejeren i så fald unddrager sig både indkomstskat og moms på en del af sit privatforbrug. Det skatte-regnskabsmateriale (SLS-E), der typisk ligger til grund for beregningerne for de små virksomheder, omfatter ikke småvirksomheder med en årsomsætning under en halv million kroner og virksomheder, der ikke har været i drift hele året. Disse virksomheder er ifølge skattelovgivningen fritaget for at indsende SLS-E skema. I nationalregnskabets beregninger repræsenteres disse undtagelsesvirksomheder gennem opregning af regnskaberne for virksomheder i samme stratum. I det omfang overdrivelse af forbrug i produktionen er mere udbredt i de virksomheder, der regnes op for, end dem, for hvilke der foreligger regnskaber, fanger nationalregnskabet implicit dette skattesnyd og giver et retvisende billede af den skabte værditilvækst. Det forekommer sandsynligt, at denne faktor kan bidrage til at forklare residualen.

6) Unøjagtigheder i nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsestabeller kan principielt være en del af forklaringen på residualdifferencen. Dette kan navnlig være tilfældet, hvis værdierne for de vigtigste private momsede anvendelser nemlig privat konsum i husholdningerne og boligbyggeri er for høje. I denne situation vil den beregnede teoretiske moms blive for høj. I det hovedreviderede nationalregnskab offentliggjort fra 1997 og frem bygger beregningerne for såvel privat konsum i husholdningerne som boligbyggeri imidlertid på stærke statistiske kilder, og der er ingen anden indikation af, at de to efterspørgselskomponenter skulle være overvurderede. Dog er det klart, at der er en vis statistisk usikkerhed på de kvadratmeterpriser, der benyttes til beregning af værdien af nyt boligbyggeri. Det kan ikke helt udelukkes, at disse priser er for høje. De benyttede kvadratmeterpriser er udtryk for et centralt skøn ud fra et ganske omfattende prismateriale indsamlet i 1993-1994 og videreført ved hjælp af produktivitetskorrigerede byggeomkostningsindeks.

7) I nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsesmatricer indgår separate momsmatricer som er genstand for grundig analyse og afstemning hvert år. I forbindelse med opstillingen af disse momsmatricer, som ligger til grund for beregningen af det teoretiske momsprovenu, er der udført et stort arbejde med at sikre, at beregningen afspejler momslovgivningen i mindste detalje. I tvivlstilfælde har Danmarks Statistik konsulteret Skatteministeriet omkring fortolkningen af særregler i loven. Det kan dog selvsagt ikke udelukkes, at der er spidsfindigheder i momsloven, som nationalregnskabsstatistikkerne ikke har været opmærksomme på, og som kan give anledning til unøjagtigheder i beregningen af det teoretiske momsprovenu. Imidlertid skal det bemærkes, at særreglerne i momsloven omkring udgifter til anskaffelse, drift og vedligeholdelse af personbiler er implementeret i nationalregnskabet i alle detaljer og på et meget detaljeret niveau.

3.26 Produktsubsidier

3.26.1 Overblik

Tabel 98 Produktsubsidier 1995

Mill. kr.	Fra offentlig forvaltning og service	Fra EU	Produkt- subsidi- er i alt
Produktsubsidier	9.673	9.168	18.840
Procent af BNP			1,9

Nedenstående tabel giver en oversigt over produktsubsidierne i nationalregnskabet for 1995.

Tabel 99 Produktsubsidier 1995 fordelt på ordninger

Subsidieordning	Mill. kr.
EU-ordninger i alt	9.168
Eksportstøtteordninger	4.137
Nettotab på produkter i.f.m. intervention	121
Produktionstilskud til skummetmælk mv.	808
Hektarstøtte	4.101
Danske ordninger i alt	9.673
Kommunale pensionistboliger mv.	6
Renovation og forbrænding	179
Kommunale teatre, orkestre, biografer o. l.	350
Statsskovvæsenet	226
DSB (De Danske Statsbaner)	5.603
Telestyrelsen	12
Kommunal busdrift og transport i øvrigt	704
Andre produktsubsidier til off. virks.	681
Statstilskud til landsdelsscener	56
Foreningskonsulenter ved landbruget	138
"Boligpakken" - tilskud til R&V	405
Andre produktsubsidier til private virks.	1.312
Produktsubsidier i alt	18.840

3.26.2 Opgørelsesprincipper og periodisering

Produktsubsidier opgøres som krævet i ENS 95 § 4.39 på optjeningstidspunktet, dvs. på transaktionstidspunktet for den produkttransaktion, der udløser subsidiet.

I henhold til en anbefaling vedtaget af EU konteres hektarstøtten som et produktsubsidie, selv om dette er i strid med logikken bag opdelingen af subsidier i produktsubsidier og andre produktionssubsidier. Hektarstøtten er netop karakteriseret ved ikke at være produkttilknyttet. Som konsekvens heraf forøges salgsværdien for de afgrøder, hektarstøtteordningerne vedrører, med støttebeløbet ved opgørelsen af produktionsværdien i basispriser.

I overensstemmelse med ENS95 § 4.35 c) behandles tilskud fra offentlig forvaltning og service til offentlige virksomheder til dækning af disses underskud som produktsubsidier. Efter det tidligere nationalregnskabssystem SNA68 (ENS79) blev sådanne tilskud behandlet som ikke-produkttilknyttede dvs. som Andre produktionssubsidier.

Ved beregningen af subsidierne til offentlige virksomheder som fx De Danske Statsbaner (DSB) indgår en beregning af forbruget af fast realkapital for at nå frem til det underskud, der dækkes af staten. Denne underskudsdækning er ikke direkte observerbar i statsregnskabet, da statens samlede betaling til DSB m. fl. indeholder såvel et subsidie (D.31) som et kapitalindskud i et kvasiselskab (F.513) til finansiering af investeringer mv. For at kunne isolere subsidiedelen kræves altså en beregning af nettounderskuddet af produktionen dvs. med hensyntagen til afskrivninger på kapitalapparatet samt imputerede tjenestemandspensioner. Sidstnævnte repræsenterer også et tilskud til offentlige virksomheder med denne type ansatte. Det skal understreges, at mens der er en vis usikkerhed på opgørelsen af subsidiet som følge af antagelserne i beregningen af forbruget af fast realkapital samt imputerede tjenestemandspensioner, er der ingen tilsvarende usikkerhed på BNP/BNI, der alene afhænger af opgørelsen af billetindtægterne mv., som er opgjort med næsten fuldstændig sikkerhed.

Kapitel 4 BNP opgjort fra indkomstsiden

4.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra indkomstsiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 100 BNP opgjort fra indkomstsiden 1995

	Værdi i mill. kr.	Procent af BNP
Aflønning af ansatte	534.094	53
+ Bruttooverskud af produktionen og blandet indk.	338.010	33
+ Produktions- og importskatter	173.270	17
- Subsidier	35.618	4
BNP	1.009.756	100